

ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΓΕΝΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΔΙΚΑΙΟΥ
Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών
«ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΟΠΟΙΗΣΗ»

Κατεύθυνση Ιδιωτικού Δικαίου

**«Οι τροποποιήσεις του Ν. 3869/2010 για τα υπερχρεωμένα φυσικά πρόσωπα:
προς μια νέα μορφή Σεισάχθειας»**

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
Χριστίνας Ι. Μαρκομιχελάκη
(Α.Μ. 0912Μ034)

Τριμελής Επιτροπή:
Βιργινία Θεοδωροπούλου-Δένδια, Λέκτορας (Επιβλέπουσα)
Βασίλειος Κουγέας, Αναπληρωτής Καθηγητής
Αθανάσιος Μπασαγιάννης, Λέκτορας

ΑΘΗΝΑ

ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2014

Στην οικογένειά μου

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η πλειοψηφία των σύγχρονων νομοθεσιών λαμβάνει μέτρα για την αντιμετώπιση του φαινομένου των υπερχρεωμένων καταναλωτών, είτε στοχεύοντας στην πρόσκαιρη άμβλυση του προβλήματος είτε προβλέποντας τη δυνατότητα πτώχευσης του καταναλωτή. Στην χώρα μας οι πρόσφατες δυσμενείς κοινωνικο-οικονομικές συγκυρίες, οι οποίες οδήγησαν σε κατάσταση ένδειας μεγάλα στρώματα του πληθυσμού, ανάγκασαν τον Έλληνα νομοθέτη να αναθεωρήσει τις παραδοσιακές αντιλήψεις για το πτωχευτικό δίκαιο, το οποίο περιορίζεται κατά βάση στους εμπόρους. Η παύση των πληρωμών λόγω οικονομικού αδιεξόδου καλύπτει σήμερα ένα ευρύτερο φάσμα ιδιωτών και πέρα από τον εμπορικό κόσμο, οι οποίοι έχουν αποκοπεί από κάθε δυνατότητα συμμετοχής στην οικονομική και κοινωνική ζωή του τόπου. Η ρύθμιση των οφειλών των προσώπων αυτών - μη εμπόρων - με σκοπό την απαλλαγή τους από αυτές και την ανάκτηση της οικονομικής τους δραστηριότητας επιχειρήθηκε με το Ν. 3869/2010 «Ρύθμιση των οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων και άλλες διατάξεις».

Με το Ν. 386/2010 καθιερώθηκε ουσιαστικά και στη χώρα μας η δυνατότητα του φυσικού προσώπου ν' απαλλάσσεται από τα χρέη του («πτώχευση του ιδιώτη»), όταν δεν υπάρχουν περιουσιακά στοιχεία για την ικανοποίηση των δανειστών και δεν επαρκούν προς τούτο ούτε τα τρέχοντα και προσδοκώμενα εισοδήματά του. Σ' αυτό το πλαίσιο η ρύθμιση των χρεών και η απαλλαγή απ' αυτά, εφόσον ο οφειλέτης εξαντλήσει για ορισμένο χρονικό διάστημα τις δυνατότητες εξυπηρέτησης των χρεών του, προβάλλουν ως ένα σημαντικό εργαλείο στην αντιμετώπιση του θεμελιακού αυτού προβλήματος για τη συνοχή της κοινωνίας μας.

Στόχος της παρούσας διπλωματικής εργασίας είναι η προσέγγιση του Ν. 3869/2010, κατόπιν των διαδοχικών τροποποιήσεών του, ως μια νέα μορφή Σεισάχθειας. Προηγείται, λοιπόν, στο Κεφάλαιο Α' μια ιστορική αναδρομή της θέσπισης της Σεισάχθειας, με μια σύντομη παρουσίαση των κοινωνικών συνθηκών που οδήγησαν στην ανάθεση της εξουσίας στον Σόλωνα, το εν γένει νομοθετικό του έργο και κατά κύριο λόγο την εισαγωγή του περιφημου μέτρου της κατάργησης των χρεών. Στο αυτό Κεφάλαιο ακολουθεί η περιγραφή των λόγων που οδήγησαν στην εισαγωγή του Ν. 3869/2010 στην ελληνική έννομη, καθώς και των επιδιωκόμενων στόχων. Ειδικότερη αναφορά γίνεται στην νομοθετική διαδικασία, αλλά και στην επίδραση αλλοδαπών δικαίων και συγκεκριμένα των Η.Π.Α. και της Γερμανίας, ενώ

απαραίτητη κρίθηκε η συνοπτική παρουσίαση των σταδίων της προβλεπόμενης διαδικασίας.

Στο Κεφάλαιο Β' παρουσιάζονται οι διαδοχικές τροποποιήσεις του υπό εξέταση νόμου με τους Ν. 3996/2011, Ν. 4019/2011 και Ν. 4161/2013, ενώ ακολουθεί μια παρουσίαση του υποκειμενικού και αντικειμενικού πεδίου εφαρμογής του Ν. 3869/2010 και των ειδικών ρυθμίσεων αναφορικά με τους εγγυητές και συνοφειλέτες. Η ανάλυση των τριών τρόπων δικαστικής ρύθμισης των χρεών των υπερχρεωμένων οφειλετών, ήτοι της ρύθμισης μηνιαίων καταβολών, της ρευστοποίησης περιουσίας και της εξαίρεσης από την εκποίηση της κύριας κατοικίας του οφειλέτη, πραγματοποιείται στο Κεφάλαιο Γ'. Ιδιαίτερη αναφορά σε καθένα από τους ανωτέρω τρόπους γίνεται όσον αφορά την περίπτωση ορισμού μηδενικών καταβολών, με την παράθεση σχετικών νομολογιακών παραδειγμάτων. Τέλος, στο Κεφάλαιο Δ' επιχειρείται μια ανάλυση της μέχρι σήμερα εφαρμογής του Ν. 3869/2010, βάσει στατιστικών στοιχείων, καθώς και η αντιπαραβολή του συγκεκριμένου νόμου με το θεσμό της Σεισάχθειας. Παρατίθενται δε και πρόσφατες νομολογιακές αλλά και τρέχουσες εξελίξεις, καθώς και προτάσεις, κατά τη γνώμη της γράφουσας, περαιτέρω βελτίωσης του Ν. 3869/2010.

Θερμές ευχαριστίες οφείλω να εκφράσω στην επιβλέπουσα καθηγήτριά μου κα. Βιργινία Θεοδωροπούλου-Δένδια για την σημαντικότερη καθοδήγησή της κατά τη συγγραφή της παρούσας διπλωματικής εργασίας, μέσω εύστοχων παρατηρήσεων και σχολίων. Επίσης, στην κα. Παναγιώτα Καλαποθαράκου, Γενική Διευθύντρια της Ε.Κ.ΠΟΙ.ΖΩ., για την χορήγηση των απαραίτητων για την αξιολόγηση της εφαρμογής του Ν. 3869/2010 στατιστικών στοιχείων.

Αθήνα, Δεκέμβριος 2014
Χριστίνα Ι. Μαρκομιχελάκη

ABSTRACT

The majority of contemporary legislations take measures to address the problem of indebted consumers, either by aiming to temporarily alleviate the problem or by providing the possibility of bankruptcy to the consumer. In our country the recent adverse socio-economic conditions, which led to a state of impoverishment large sections of the population, forced the Greek legislator to revise the traditional concepts of the insolvency law, which is mainly limited to merchants. The cessation of payments due to economic deadlock currently covers a wider range of individuals beyond the commercial world, who have been cut off from any possibility of participation in the economic and social life. The regulation of debts of such persons – non-traders – aiming at the discharge from these debts and the recovery of their economic activity has been undertaken by Law 3869/2010 "Regulation of debts of indebted individuals and other provisions".

Law 3869/2010 has substantially established the ability of individuals in our country to be relieved of their debts ("bankruptcy of individuals"), where there are no assets to satisfy creditors and neither their current nor their expected income is sufficient. In this context, the regulation of debts and the discharge from them, provided that the debtor uses up for some time the possibilities of debt servicing, has emerged as an important tool to deal with the fundamental problem of cohesion of our society.

The aim of this thesis is to approach Law 3869/2010, as subsequently amended, as a new form of *Seisachtheia*. So in Chapter I a historical retrospection of the adoption of *Seisachtheia* precedes a brief presentation of the social conditions that led to the delegation of power to Solon, his overall legislative work and mainly the introduction of the renowned ordinance of abolishing debts. In the same Chapter a description of the reasons leading to the introduction of Law 3869/2010 follows, as well as the objectives pursued. Specific reference to the legislative process is made, but also to the effects of foreign laws, namely the US and Germany, while it was considered necessary that the steps of the proposed procedure be summarized.

Chapter II presents the successive modifications of the concerned law by Laws 3996/2011, 4019/2011 and 4161/2013, followed by a presentation of the subjective and objective scope of application of Law 3869/2010 and special arrangements regarding guarantors and co-debtors. Chapter III analyses the three

methods of judicial settlement of debts of indebted debtors, namely the regulation of monthly payments, the liquidation of property and the exemption from the liquidation of the debtor's principal residence. Particular reference to each of the above methods is made with regard to cases defining zero payments by appending relevant case law examples. Finally, in Chapter IV an analysis of the application of Law 3869/2010 to date is attempted, based on statistical data and the comparison of the above mentioned law with the ordinance of *Seisachtheia*. In conclusion recent case law studies and current developments are cited, as well as suggestions of improvement of Law 3869/2010.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ	3
ABSTRACT	6
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ	8
ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ	12
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α': ΑΠΟ ΤΗ ΣΕΙΣΑΧΘΕΙΑ ΤΟΥ ΣΟΛΩΝΑ ΣΤΟ Ν. 3869/2010	16
1. Ιστορική αναδρομή θέσπισης της Σεισάχθειας.....	16
1.1. Ο Σόλων.....	17
1.2. Η ανάθεση της εξουσίας στον Σόλωνα	18
1.3. Νομοθετικό έργο.....	20
1.4. Σεισάχθεια	21
2. Η εισαγωγή του Ν. 3869/2010 στην ελληνική έννομη τάξη.....	24
2.1. Λόγοι εισαγωγής - Επιδιωκόμενοι στόχοι	25
2.2. Νομοθετική διαδικασία – Χαρακτηριστικά νόμου.....	28
3. Επιρροές από αλλοδαπά δίκαια.....	30
3.1. Η.Π.Α.....	31
3.2. Γερμανία.....	32
4. Βασικές αρχές των ρυθμίσεων του Ν. 3869/2010	33
5. Συνοπτική παρουσίαση των σταδίων της διαδικασίας.....	34
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β': ΟΙ ΕΠΙΜΕΡΟΥΣ ΡΥΘΜΙΣΕΙΣ ΤΟΥ Ν. 3869/2010 ΚΑΤΟΠΙΝ ΔΙΑΔΟΧΙΚΩΝ ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΣΕΩΝ	37
1. Τροποποιήσεις του Ν. 3869/2010.....	37
1.1. Οι τροποποιήσεις του Ν. 3996/2011	37
1.2. Οι τροποποιήσεις του Ν. 4019/2011	38
1.3. Οι τροποποιήσεις του Ν. 4161/2013.....	39
2. Υπαγόμενα στο Ν. 3869/2010 πρόσωπα.....	41
2.1. Φυσικά πρόσωπα.....	41
2.2. Πρόσωπα χωρίς πτωχευτική ικανότητα	43

2.3. Περιέλευση σε μόνιμη αδυναμία πληρωμών.....	47
2.3.1. Ληξιπρόθεσμων χρηματικών οφειλών.....	49
2.3.2. Άνευ δόλου περιέλευση σε αδυναμία πληρωμών.....	52
3. Εξαιρούμενες οφειλές.....	57
3.1. Οφειλές που έχουν αναληφθεί κατά το τελευταίο έτος πριν από την υποβολή της αίτησης.....	59
3.2. Οφειλές από αδικοπραξία που διαπράχθηκε με δόλο.....	60
3.3. Αξιώσεις του Δημοσίου και δημοσίων φορέων.....	61
4. Εφάπαξ απαλλαγή του οφειλέτη.....	63
5. Ο εγγυητής και ο συνοφειλέτης στα πλαίσια του Ν. 3869/2010.....	64
5.1. Ευθύνη εγγυητή και συνοφειλέτη.....	64
5.2. Υπαγωγή του υπερχρεωμένου εγγυητή και συνοφειλέτη στη διαδικασία του Ν. 3869/2010.....	67

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ΄: Η ΔΙΚΑΣΤΙΚΗ ΡΥΘΜΙΣΗ ΧΡΕΩΝ ΩΣ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΜΟΡΦΗ

ΣΕΙΣΑΧΘΕΙΑΣ.....	71
1. Ρύθμιση μηνιαίων καταβολών.....	71
1.1. Η περίπτωση μηδενικών καταβολών ως απαλλαγή από τα χρέη.....	77
1.2. Νομολογιακά παραδείγματα.....	79
1.2.1. Οριστική απαλλαγή χωρίς ορισμό νέας δικάσιμου.....	79
1.2.2. Οριστική απαλλαγή κατά τη νέα δικάσιμο.....	81
1.2.3. Μηδενικές καταβολές με τροποποιητική απόφαση.....	82
2. Ρευστοποίηση περιουσίας.....	84
2.1. Παραδείγματα ρευστοποίησης στην περίπτωση ορισμού μηδενικών καταβολών.....	86
3. Εξαίρεση από την εκποίηση της κύριας κατοικίας.....	88
3.1. Η περίπτωση μηδενικών καταβολών.....	93
3.1.1. Παραδείγματα μηδενικών καταβολών σε περίπτωση εξαίρεσης κύριας κατοικίας.....	95

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ΄: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ.....

1. Ανάλυση της εφαρμογής του Ν. 3869/2010.....	98
2. Ο Ν. 3869/2010 ως νέα μορφή Σεισάχθειας.....	99
3. Νομολογιακές εξελίξεις.....	102
4. Τρέχουσες εξελίξεις.....	103

5. Προτάσεις βελτίωσης του Ν. 3869/2010	106
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	110
I. Ελληνική.....	110
II. Ξενόγλωσση.....	113
ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ	116
I. Άρειος Πάγος.....	116
II. Νομικό Συμβούλιο του Κράτους.....	116
III. Μονομελή Πρωτοδικεία.....	116
IV. Ειρηνοδικεία.....	117
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ: Ν. 3869/2010	122
ΑΛΦΑΒΗΤΙΚΟ ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ	137

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

αδ.	αδημοσίευτη (απόφαση)
ΑΕ	Ανώνυμη Εταιρία
ΑΚ	Αστικός Κώδικας
ΑΠ	Άρειος Πάγος
άρθρ.	άρθρο
Αρμ	Αρμενόπουλος
ΑρχΝομ	Αρχείο Νομολογίας
Απόφ.	Απόφαση
βλ.	βλέπε
ασφ.	ασφαλιστικά
ΓΕΜΗ	Γενικό Εμπορικό Μητρώο
δηλ.	δηλαδή
ΔΕΕ	Δίκαιο Επιχειρήσεων και Εταιριών
ΕΕΤ	Ελληνική Ένωση Τραπεζών
ΔΕφΑθ	Διοικητικό Εφετείο Αθηνών
ΔΣ	Διοικητικό Συμβούλιο
ΕΕ	Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης
εδ.	εδάφιο
ΕιρΑγριν	Ειρηνοδικείο Αγρινίου
ΕιρΑθ	Ειρηνοδικείο Αθηνών
ΕιρΑλεξ	Ειρηνοδικείο Αλεξανδρούπολης
ΕιρΑχαρν	Ειρηνοδικείο Αχαρνών
ΕιρΒαμ	Ειρηνοδικείο Βάμου
ΕιρΔιδυμ	Ειρηνοδικείο Διδυμότηιχου
ΕιρΕλευσ	Ειρηνοδικείο Ελευσίνας
ΕιρΕπιδαυρ	Ειρηνοδικείο Επιδαύρου
ΕιρΕριν	Ειρηνοδικείο Ερινεού
ΕιρΗρακλ	Ειρηνοδικείο Ηρακλείου
ΕιρΘεσσ	Ειρηνοδικείο Θεσσαλονίκης
ΕιρΘηβ	Ειρηνοδικείο Θηβών
ΕιρΚαβαλ	Ειρηνοδικείο Καβάλας
ΕιρΚαλαμ	Ειρηνοδικείο Καλαμάτας

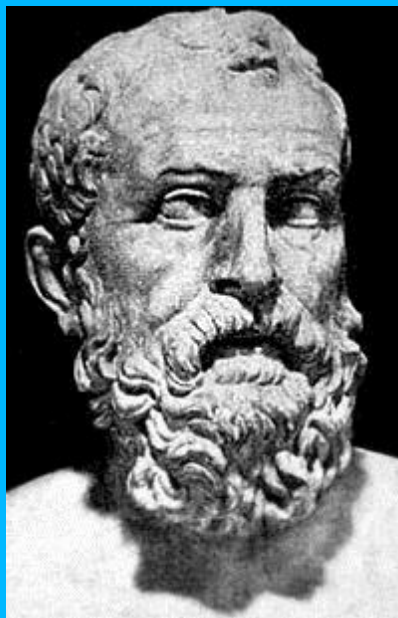
ΕιρΚαλύμν	Ειρηνοδικείο Καλύμνου
ΕιρΚομ	Ειρηνοδικείο Κομοτηνής
ΕιρΚορινθ	Ειρηνοδικείο Κορίνθου
ΕιρΚουφαλ	Ειρηνοδικείο Κουφαλίων
ΕιρΚρωπ	Ειρηνοδικείο Κρωπίας
ΕιρΛαρ	ΕιρΛάρισσας
ΕιρΛαυρ	Ειρηνοδικείο Λαυρίου
ΕιρΛιβαδ	Ειρηνοδικείο Λιβαδειάς
ΕιρΜεγ	Ειρηνοδικείο Μεγάρων
ΕιρΝικ	Ειρηνοδικείο Νίκαιας
ΕιρΝ.Ιων	Ειρηνοδικείο Νέας Ιωνίας
ΕιρΠατρ	Ειρηνοδικείο Πατρών
ΕιρΠειρ	Ειρηνοδικείο Πειραιώς
ΕιρΠεριστ	Ειρηνοδικείο Περιστερίου
ΕιρΡοδ	Ειρηνοδικείο Ρόδου
ΕιρΤριπ	Ειρηνοδικείο Τριπόλεως
ΕιρΦλωριν	Ειρηνοδικείο Φλωρίνης
ΕιρΧαλαν	Ειρηνοδικείο Χαλανδρίου
ΕιρΧαλκ	Ειρηνοδικείο Χαλκίδας
ΕιρΧαν	Ειρηνοδικείο Χανίων
Ε.Κ.ΠΟΙ.ΖΩ.	Ένωση Καταναλωτών η Ποιότητα της Ζωής
ΕΛΛΔνη	Ελληνική Δικαιοσύνη
ΕΕμπΔ	Επιθεώρηση Εμπορικού Δικαίου
ΕΚΤ	Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα
ΕΚ	Ευρωπαϊκή Κοινότητα
ΕΠολΔ	Επιθεώρηση Πολιτικής Δικονομίας
ΕΤρΑΞΧρΔ	Επιθεώρηση Τραπεζικού, Αξιογραφικού, Χρηματιστηριακού Δικαίου
ΕπισκΕΔ	Επισκόπηση Εμπορικού Δικαίου
ΕΠ	επόμενα
ΕΠΕ	Εταιρία Περιορισμένης Ευθύνης
ΕΕ	Ετερόρρυθμη Εταιρία
ΕΚΤ	Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα
ΕφΑΔ	Εφαρμογές Αστικού Δικαίου
Η.Π.Α.	Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής

ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ	Τράπεζα Νομικών Πληροφοριών ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ
ΚΕΔΕ	Κώδικας Είσπραξης Δημοσίων Εσόδων
κ.λπ.	και λοιπά
ΚΠολΔ	Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας
ΜΠρΑθ	Μονομελές Πρωτοδικείο Αθηνών
ΜΠρΖακ	Μονομελές Πρωτοδικείο Ζακύνθου
ΜΠρΗρακλ	Μονομελές Πρωτοδικείο Ηρακλείου
ΜΠρΘεσσ	Μονομελές Πρωτοδικείο Θεσσαλονίκης
ΜΠρΚαβ	Μονομελές Πρωτοδικείο Καβάλας
ΜΠρΚιλκ	Μονομελές Πρωτοδικείο Κιλκίς
ΜΠρΚορινθ	Μονομελές Πρωτοδικείο Κορίνθου
ΜΠρΝαυπλ	Μονομελές Πρωτοδικείο Ναυπλίου
ΜΠρΠατρ	Μονομελές Πρωτοδικείο Πατρών
ΜΠρΠρεβ	Μονομελές Πρωτοδικείο Πρεβέζης
ΜΠρΡοδ	Μονομελές Πρωτοδικείο Ρόδου
ΝοΒ	Νομικό Βήμα
ΝΟΜΟΣ	βάση νομικών δεδομένων ΝΟΜΟΣ
ΝΠΔΔ	Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου
ΝΔ	Νομοθετικό Διάταγμα
Ν.	Νόμος
ΟΛΑΠ	Ολομέλεια Αρείου Πάγου
ΟΕ	Ομόρρυθμη Εταιρία
παρ.	παράγραφος
παρατ.	παρατηρήσεις
ΠειρΝομ	Πειραϊκή Νομολογία
περ.	περίπου
περ.	περίπτωση
ΠΚ	Ποινικός Κώδικας
πρβλ.	παρέβαλε
πρ.διαταγή	προσωρινή διαταγή
ΠτΚ	Πτωχευτικός Κώδικας
π.χ.	παραδείγματος χάρη
π.Χ.	προ Χριστού
σημ.	σημείωση
στοιχ.	στοιχείο

ΣΛΕΕ	Συνθήκη για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
Σ	Σύνταγμα
ΤΠΔ	Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων
ΤΕΑΔΥ	Ταμείο Επικουρικής Ασφάλισης Δημοσίων Υπαλλήλων
υπ' αριθμ.	υπ' αριθμόν
υποσ.	υποσημείωση
ΥΑ	Υπουργική Απόφαση
ΦΕΚ	Φύλλο Εφημερίδας της Κυβερνήσεως
ΧρηΔικ	Χρηματοπιστωτικό Δίκαιο
ΧρΙΔ	Χρονικά Ιδιωτικού Δικαίου

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α΄

ΑΠΟ ΤΗ ΣΕΙΣΑΧΘΕΙΑ ΤΟΥ ΣΟΛΩΝΑ ΣΤΟ Ν. 3869/2010

1. Ιστορική αναδρομή θέσπισης της Σεισάχθειας

Η πρώτη νομοθετική παρέμβαση στον ελλαδικό χώρο¹, αναφορικά με την ρύθμιση των χρεών πραγματοποιήθηκε από τον Σόλωνα², ο οποίος εισήγαγε το θεσμό της «Σεισάχθειας»³.

¹. Η παράδοση της απαλλαγής του οφειλέτη από τα χρέη του είναι ιδιαίτερα παλιά. Ειδικότερα, στην Ανατολή των αρχαίων χρόνων, οι Βαβυλώνιοι ακύρωναν τα χρέη μέσω μιας διαδικασίας, γνωστής με τη φράση «σβήνοντας το παρελθόν» (“wiping the state clean”), στο πλαίσιο της οποίας διαλύονταν οι πήλινες πινακίδες που κατέγραφαν τα χρέη του οφειλέτη προς τους πιστωτές του. Στη Δύση το ίδιο έθιμο ανάγεται σε εβραιοχριστιανική παράδοση, αναγνωριζόμενη από την Παλαιά Διαθήκη, ενώ η Καινή Διαθήκη διεύρυνε περαιτέρω την παράδοση αυτή, βάσει της αρχής της αμοιβαιότητας, βλ. *Ποταμίτη*, Εναρμόνιση της απαλλαγής από χρέη στην Ευρώπη; Η Ομάδα Εργασίας του Δεύτερου Ευρωπαϊκού Συνεδρίου για την Πτώχευση και την Αναδιοργάνωση, ΔΕΕ 2013, 1132· *Graeber*, Debt-The

1.1. Ο Σόλων

Ο Σόλων, αν και είχε ευγενική καταγωγή, ανήκε στη μεσαία τάξη, καθώς ο πατέρας του, Εξηκεστίδης, με διάφορα φιλανθρωπικά έργα ελάττωσε την περιουσία του⁴. Ως εκ τούτου, ο Σόλων επιθυμώντας να διατηρήσει την οικονομική του ανεξαρτησία, αλλά και την οικονομική τάξη στην οποία βρισκόταν, ασχολήθηκε με το εμπόριο, ταξιδεύοντας στην Αίγυπτο και την Μικρά Ασία. Από τα ταξίδια του αυτά απεκόμισε όχι μόνο πλούτο, αλλά κυρίως κατάφερε να πλουτίσει τις γνώσεις του γύρω από την πολιτική κατάσταση και το σύστημα διακυβέρνησης των πόλεων που επισκέφτηκε, καθώς και να αποκτήσει γνωριμίες με οίκους έξω από την πόλη⁵. Ο Σόλων θα αφομοιώσει την πολύτιμη πολιτική πείρα που απεκόμισε, θα την προσαρμόσει στις ιδιόρρυθμες συνθήκες της Αττικής και θα την αποκρυσταλλώσει σε θετούς κανόνες δικαίου, ικανούς να καλύψουν τις ανάγκες του παρόντος, αλλά και να ανταποκριθούν στις προβλέψεις του μέλλοντος⁶.

Παράλληλα, ο Σόλων υπήρξε σπουδαίος ελεγειακός ποιητής⁷ και με το ποιητικό του έργο κέρδισε την εμπιστοσύνη του αθηναϊκού λαού⁸. Ειδικότερα, με το γνωστότερο ποίημά του, «Σαλαμίς», προέτρεπε τους Αθηναίους να

first 5.000 years, 2011, 266 επ. Hudson, *The Lost Tradition of Biblical Dept Cancellations*, 1993, 14 επ.

². Ο Σόλων (περ. 640-560 π.Χ.), ο οποίος γεννήθηκε στη Σαλαμίνα, ήταν σημαντικός νομοθέτης, ποιητής και ένας από τους επτά σοφούς της αρχαίας Ελλάδας, στους οποίους συγκαταλέγονταν ο Θαλής, ο Πιπτακός, ο Βίας, ο Κλεόβουλος, ο Περίανδος και ο Χίλων, βλ. *Kyriazoglou, Maxims and Quotations of the Seven Sages of Ancient Greece*, University of Toronto, 2012, 1, 8 (http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2028616).

³. Ο όρος, ετυμολογικά, είναι σύνθετος από τα αρχαία ελληνικά, από το "σειώ" (ταρακουνώ, αποσειώ) + "άχθος" (βάρος, χρέος) και ουσιαστικά σήμαινε την "αποτίναξη/απόσπηση των βαρών".

⁴. Ανήκε σε πλούσια και αριστοκρατική οικογένεια που απέδιδε την καταγωγή της στη γενιά του μυθικού βασιλιά της Αθήνας Κόδρου, βλ. *Harris/Greenwell, Solon: The Ideal Law Giver and Good Law*, 2006, 2 (<http://www.harris-greenwell.com/uploads/HAG/Solon.pdf>).

⁵. *Μιχαλόπουλος*, Από τον Θησέα στον Κλεισθένη, 2004, 62-63.

⁶. *Πανταζόπουλος*, Ιστορική εισαγωγή εις τας πηγάς του ελληνικού δικαίου, σε *Πατπαδούκα*, Ο Σόλων: αρχαίον ελληνικόν δίκαιον, 1844, 16.

⁷. Οι ελεγείες αποτελούν ποίηση αρχικά λυπητερού, θρηνητικού χαρακτήρα, είδος της μονωδιακής (λυρικής) ποίησης. Διακρίνονταν δε σε πολεμικές, ερωτικές, γνωμικές, ηθικές και πολιτικές, όπως είναι οι περισσότερες ελεγείες του Σόλωνα, βλ. *Ματάκια*, Λεξικό λογοτεχνικών όρων, 1999, 164. *Podlecki*, *The early greek poets and their times*, 1984, xiii επ, 117 επ.

⁸. Η ποίηση του Σόλωνα υπήρξε πολιτική, ρητορική, αλλά και παιδαγωγική, με στόχο «να δικαιολογήσει τις πράξεις του και να συμβουλέψει, να μεμφθεί και να επιπλήξει το λαό της Αθήνας», βλ. *Fredal*, *Rhetorical action in ancient Athens: Persuasive artistry from Solon to Demosthenes*, 2006, 49.

επανακαταλάβουν το αγαπημένο τους νησί⁹. Κατά την απαγγελία του¹⁰ οι νέοι Αθηναίοι, με την καθοδήγηση του Πεισίστρατου, αποφάσισαν να συγκρουστούν με τους Μεγαρείς, οι οποίοι κατείχαν την Σαλαμίνα, μια κίνηση που εν τέλει στέφθηκε με επιτυχία το 604 π.Χ.¹¹. Η δε ελεγεία «Ευνομία», η οποία ανάγεται σε χρόνο προ της ανάθεσης στον Σόλωνα της νομοθετικής εξουσίας, αποτελεί διακήρυξη του πολιτικού του προγράμματος. Ειδικότερα, εκθέτει ότι η ανώμαλη πολιτικο-κοινωνική κατάσταση («δυσνομία») της πόλης οφείλεται στην κακοδαιμονία του συνόλου και των ατόμων και προπαγανδίζει την θεμελίωση της εννόμου τάξεως («ευνομία»), με βάση την έννοια της δικαιοσύνης («δίκη»)¹².

1.2. Η ανάθεση της εξουσίας στον Σόλωνα

Στο δίκαιο της προκλασσικής Αθήνας, το πολίτευμα της οποίας ήταν ολιγαρχικό, ήταν διαδεδομένη η ενεχύραση της προσωπικής ελευθερίας του οφειλέτη, ως εξασφάλιση υπέρ του δανειστή και εν τέλει η δουλεία του οφειλέτη λόγω μη πληρωμής των χρεών του¹³. Το φαινόμενο αυτό, στην εποχή του Σόλωνα, είχε οδηγήσει σε εξαθλίωση τους κατοίκους της Αττικής, οι οποίοι είτε είχαν γίνει δούλοι των πλουσίων, αφού δανείζονταν «*επί τοις σώμασι*»¹⁴, είτε είχαν υποθηκεύσει τη γη

⁹. Προς το τέλος του 7^{ου} αιώνα π.Χ. οι Αθηναίοι επιδόθηκαν σε παρατεταμένες πολεμικές διαμάχες με τους Μεγαρείς για την κυριαρχία της Σαλαμίνας, η οποία βρισκόταν μεταξύ των δύο πόλεων. Οι Αθηναίοι, ανήμποροι να διατηρήσουν την κυριαρχία τους επί του νησιού έπαυσαν τις εχθροπραξίες και επιπλέον θέσπισαν νόμο, με τον οποίο απαγορεύονταν σε κάθε πολίτη να προτείνει, προφορικά ή γραπτά, την επανακατάληψη της Σαλαμίνας, βλ. *Fredal* (2006), 39.

¹⁰. Ο Σόλων κατάφερε να αποφύγει την καταδίκη, δεδομένου ότι παραβίασε την ανωτέρω (υποσ. 9) απαγόρευση, καθώς η προτροπή του για την κατάληψη της Σαλαμίνας έγινε υπό τη μορφή ποιήματος και όχι λόγου και, επιπλέον, κατά την απαγγελία του ο ίδιος παρουσιάστηκε ως παράφρων, βλ. *Fredal* (2006), 39-40.

¹¹. *Μιχαλόπουλος* (2004), 59· *Πανταζόπουλος* (1844), 16.

¹². Από τη, σύμφωνη προς την έννοια της δικαιοσύνης, συμπεριφορά έκαστου πολίτη εξαρτάται η αποτροπή της «εμφυλίου στάσεως», η αποτροπή του δημόσιου κακού της δυσνομίας και η θεμελίωση της ευνομίας, ως έννοιας δημοσίου δικαίου ολόκληρης της πόλης, βλ. *Πανταζόπουλο* (1844), 16-17.

¹³. *Scheidel*, *The comparative economics of slavery in the Greco-Roman world*, 2005, 9-10 (<https://www.princeton.edu/~pswpc/pdfs/scheidel/110504.pdf>). Οι φτωχοί ήταν υποδουλωμένοι στους πλουσίους και για το λόγο αυτό εκκαλούντο «πελάτες και εκτήμοροι», βλ. *Harris/Greenwell* (2006), 1. Ειδικότερα, εκτήμοροι καλούνταν οι γεωργοί που, καλλιεργώντας τις εκτάσεις των γαιοκτημόνων, λάμβαναν ως αμοιβή το ένα έκτο της παραγωγής ή κατ' άλλη, λιγότερο πειστική, εκδοχή έδιναν στους γαιοκτήμονες το ένα έκτο της παραγωγής, βλ. *Findlay*, *A history of the scholarship on the Seisachtheia of Solon*, 1999, 8 επ.

¹⁴. Δηλαδή με εμπράγματα ασφάλεια το ίδιο τους το σώμα, οπότε αδυνατώντας να εξοφλήσουν τα χρέη τους γίνονταν δούλοι, βλ. *Μεντή*, *Άμυνα και ελευθέρωση του υπερχρεωμένου οφειλέτη: Η πορεία προς μία νέα σεισάχθεια στα όρια μεταξύ αστικού δικαίου και νέου πτωχευτικού κώδικα*, 2012, 13 επ.

τους¹⁵ , είτε αναγκάζονταν να ξενιτευτούν μπροστά στον κίνδυνο να γίνουν δούλοι λόγω των χρεών τους¹⁶ . Συνέπεια της κατάστασης αυτής επικρατούσε βίαιη και μακροχρόνια εξέγερση των πολιτών ενάντια στους ευγενείς¹⁷ .

Πέραν της ανωτέρω περιγραφόμενης οικονομικής κατάστασης, την Αθήνα την εποχή του Σόλωνα μάστιζε το «Κυλώνειο άγος», ήτοι η ιεροσυλία που διέπραξαν οι οπαδοί του Αλκμεωνίδη Μεγακλή δολοφονώντας τους οπαδούς του Κύλωνα¹⁸ , ο οποίος επεδίωκε την κατάλυση του πολιτεύματος και την εγκαθίδρυση τυραννικού καθεστώτος στην Αθήνα¹⁹ . Οι Αλκμεωνίδες πραγματοποίησαν την δολοφονία, αφού έπεισαν τους οπαδούς του Κύλωνα να εξέλθουν από τον ιερό ναό της Παλλάδος Αθηνάς, όπου είχαν καταφύγει, δήθεν για να δικάσουν. Ο Σόλων έπεισε τους ιερόσυλους Αλκμεωνίδες να υποβληθούν σε δίκη, η ετυμηγορία της οποίας ήταν καταδίκη σε ισόβια εξορία²⁰ . Προκειμένου να εξαγνιστεί η πόλη από το Κυλώνειο άγος, κλήθηκε ο ιεροφάντης Επιμενίδης από την Κρήτη, χωρίς ωστόσο η από μακρόν σοβούσα «εμφύλιος στάσις» να πάψει να απειλεί ανά πάσα στιγμή να ξεσπάσει με καταστρεπτικά για την πόλη αποτελέσματα²¹ .

Για να αποκατασταθεί η κοινωνική ειρήνη, λοιπόν, «*οι φρονιμότεροι απ' τους Αθηναίους βλέποντας πως μονάχα ο Σόλων ήταν ολότελα έξω από κάθε παρανομία κι' ούτε στις αδικίες των πλουσίων είχε πάρει μέρος ούτε και είχε τις ανάγκες των φτωχών, τον παρακάλεσαν ν' αναλάβει αυτός την εξουσία και να δώσει τέλος στις διαφορές*»²² . Ο Σόλων, λοιπόν, κλήθηκε το 594/3 π.Χ. κοινή συναινέσει των αντιμαχόμενων μερών, καθώς οι πλούσιοι τον δέχτηκαν πρόθυμα λόγω του οικογενειακού του ονόματος και οι φτωχοί λόγω της τιμιότητάς του και του γεγονότος

¹⁵. «... γη δε δουλεύουσα...» (μετάφραση «...υποδουλωμένη γη...»), βλ. *Rackham, Aristotle: The athenian constitution, The eudemian ethics on virtues and vices*, 1938, 38-39.

¹⁶. «... τούς δ' αναγκάιης υπό χρείους φυγόντας, γλώσσαν ουκέτ' Αττικήν ιέντας, ως άν πολλαχή πλανώμενους...» (μετάφραση «...εκείνους δε που από αδήριτη ανάγκην είχαν φύγει και που την γλώσσα την Αττικήν δεν ωμιλούσαν πλέον, περιπλανόμενοι εις πολλά μέρη...»), βλ. Ζερβό (Εισαγωγή-Μετάφρασις-Σημειώσεις), Αριστοτέλους Αθηναίων Πολιτεία, 1938, 62-63.

¹⁷. «...αντέστη τοις γνωρίμοις ο δήμος...» (μετάφραση «...ο λαός ξεσηκώθηκε κατά των αρχόντων...»), βλ. *Rhodes, A commentary on the Aristotelian Athenaiion Politeia*, 1985, 120.

¹⁸. Αθηναίος Ευπατρίδης και γαμπρός του τυράννου των Μεγάρων, Θεογένους, βλ. *Μιχαλόπουλο* (2004), 59.

¹⁹. Το πραξικόπημα του Κύλωνα πραγματοποιήθηκε όταν στην εξουσία βρίσκονταν ο Μεγακλής, ήτοι το 632-631 π.Χ., βλ. *Findlay* (1999), 3.

²⁰. *Homme-Wery, Eleusis and Solon's Seisactheia*, Greek, Roman and Byzantine Studies, 2001, 124 επ.

²¹. *Πανταζόπουλος* (1844), 15· *Fredal* (2006), 53.

²². Λέγεται δε από ορισμένους ότι του δόθηκε χρησμός από την Πυθία, σύμφωνα με τον οποίο: «*Πάρε στα χέρια το τιμόνι εσύ του караβιού κι' οδήγα το· Αθηναίοι πολλοί θα σε βοηθήσουν*», βλ. *Λαζάρου* (Μετάφρασις-Σχόλια) Πλουτάρχου Βίοι Παράλληλοι: Σόλων-Ποπλικόλας, 1950, 29.

ότι ο ίδιος ανέφερε ότι ανήκε στη μεσαία τάξη²³, ως μεταρρυθμιστή του πολιτεύματος και νομοθέτη²⁴ εξοπλίζοντάς τον με έκτακτες εξουσίες²⁵. Μάλιστα του προσφέρθηκε το αξίωμα του τυράννου, ώστε να συγκεντρώσει στα χέρια του όλη την εξουσία, το οποίο ωστόσο αρνήθηκε, γιατί όπως αναφέρει στα ποιήματά του: «*Αν την πατρίδα μου λυπήθηκα κι' αν ανελέητος τύραννος δε δέχτηκα να γίνω λερώνοντας, προσβάλλοντας τη δόξα της, δεν ντρέπομαι κάθε άλλο· τι θαρρώ πως έτσι δα όλον τον κόσμο θα ξεπεράσω*»²⁶.

1.3. Νομοθετικό έργο

Τα νομοθετικά μέτρα που εισήγαγε ο Σόλων²⁷ ήταν πολύ τολμηρά, αλλά και δραστικά, αντικατοπτρίζοντας το μέγεθος της κρίσης που κλήθηκαν να θεραπεύσουν. Επεδίωκαν να αποτρέψουν την εμφύλια διαμάχη, καθώς και τη διάλυση της πολιτικής κοινότητας της Αθήνας, ενώ βρίσκονταν ένα βήμα προ της εγκαθίδρυσης της δημοκρατίας²⁸. Οι νόμοι του, διάρκειας εκατό ετών²⁹, δημοσιεύτηκαν καταγραμμένοι σε "άξονες" ή "κύρβεις", ήτοι αφενός ξύλινες τετράγωνες στήλες, οι οποίες στρέφονταν γύρω από άξονα, και αφετέρου μικρούς οβελίσκους³⁰. Ειδικότερα, το νομοθετικό έργο του Σόλωνα περιλάμβανε αφενός μέτρα - οικονομικής και κοινωνικής

²³. Fredal (2006), 45. Οι φτωχοί ανέμεναν από τον Σόλωνα ότι θα ξαναμοίραζε τη γη και οι πλούσιοι πίστευαν ότι «γνώριζαν τον άνθρωπό τους», ήτοι ότι δε θα στόχευε στην τυραννία, βλ. Findlay (1999), 6.

²⁴. Του δόθηκαν οι έκτακτες εξουσίες του «διαλλάκτου», δηλ. του μεσολαβητή, του συμφιλιωτή, και του «νομοθέτου», βλ. Πανταζόπουλο (1844), 19.

²⁵. Προκειμένου, χωρίς κανένα περιορισμό, να οργανώσει όλα «*αρχές, εκκλησίες, δικαστήρια, βουλές και να ορίσει ποια περιουσιακή κατάσταση χρειαζόταν για τον καθένα από τα αξιώματα αυτά, τον αριθμό των μελών, το χρόνο της λειτουργίας, καταργώντας ή διατηρώντας όσους ήθελε από τους θεσμούς που υπήρχαν και ισχυαν ως τότε*», βλ. Λαζάρου (1950), 37.

²⁶. Λαζάρου (1950), 31.

²⁷. «... *πολιτείαν δε κατέστησε και νόμους έθηκεν άλλους, τοις δε Δράκοντος θεσμοίς επαύσαντο χρώμενοι πλην των φονικών*», ήτοι εγκατέστησε καινούριο σύνταγμα, θέσπισε νέους νόμους και κατήργησε τους νόμους του Δράκοντα πλην των φονικών, βλ. Rhodes (1985), 130-131. Η νομοθεσία του Δράκοντα θεσπίστηκε όταν η εξουσία βρίσκονταν στα χέρια του Αρίσταιχμου, το 624-623 π.Χ. ή το 621-620 π.Χ., βλ. Findlay (1999), 3.

²⁸. Rothchild, Introduction to Athenian Democracy of the Fifth and Fourth Centuries BC, 2007, 9. Σύμφωνα δε με τον Πανταζόπουλο (1844, 30) απέβλεπαν «*στον βαθμιαίο μετασχηματισμό του ολιγαρχικού πολιτεύματος σε δημοκρατικό*».

²⁹. Ο λαός υποχρεώθηκε εκ μέρους του να διατηρήσει τους νόμους του Σόλωνα για εκατό έτη, βλ. Παππαδούκα, Ο Σόλων: Αρχαίον ελληνικόν δίκαιον, 1844, 43. Οι δε νόμοι αυτοί δεν διακρίνονταν από απλότητα και σαφήνεια, ώστε κατ' ανάγκη να προκύπτουν πολλές αμφισβητήσεις κατά την εφαρμογή τους, επί των οποίων καλούνταν να αποφανθεί το δικαστήριο του δήμου, βλ. Rhodes (1985), 162-163.

³⁰. Τις οποίες έστησαν «*εν τη στοά τη βασιλείω*», βλ. Ζερβό (1938), 50· Fredal (2006), 47-48, 79. Ο Παππαδούκας (1844, 43) εκθέτει την άποψη ότι στις κύρβεις εμπεριέχονται οι θρησκευτικοί νόμοι, ενώ στους άξονες όλοι οι υπόλοιποι.

- επανόρθωσης της υπάρχουσας κατάστασης και αφετέρου πολιτειακές μεταρρυθμίσεις.

Στα πλαίσια των πολιτειακών μεταρρυθμίσεων, ο Σόλων εισήγαγε μέτρα που αφορούσαν το πολιτικό σώμα. Ειδικότερα, στοχεύοντας στην αναμόρφωση και διεύρυνση του πολιτικού σώματος της Αθήνας, ο Σόλων θέσπισε τιμοκρατικό πολίτευμα χωρίζοντας τους πολίτες με βάση την οικονομική τους κατάσταση σε τέσσερις τάξεις³¹, οι οποίες ρύθμιζαν τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις αυτών. Συγκεκριμένα, από τις τρεις πρώτες τάξεις εκλέγονταν οι άρχοντες, η δε τέταρτη τάξη μετείχε στην άσκηση της νομοθετικής και δικαστικής εξουσίας³². Παράλληλα, ίδρυσε την Βουλή των Τετρακοσίων, στην οποία συμμετείχαν εκατό μέλη από κάθε τάξη, ως αντίβαρο στην εξουσία του Αρείου Πάγου³³. Συγκεκριμένα, στην Βουλή των Τετρακοσίων παραχωρήθηκε η νομοπαρασκευαστική εξουσία, ενώ ο Άρειος Πάγος, ο οποίος προϋπήρχε, ανέλαβε την εποπτεία τήρησης των νόμων, καθώς και την ποινική εξουσία³⁴. Τέλος, σημαντική υπήρξε η συμβολή του Σόλωνα στο χώρο της δικαιοσύνης προς την κατεύθυνση του εκδημοκρατισμού και του ελέγχου της εξουσίας. Ειδικότερα, δόθηκε η δυνατότητα σε κάθε πολίτη, να προσφεύγει κατά των αποφάσεων των αρχόντων, «έφεσις», αλλά και η δυνατότητα σε οποιονδήποτε επιθυμεί, όχι μόνο το θύμα, να υποβάλλει μήνυση κατά του αδικούντος³⁵, ενώ παράλληλα ο Σόλων ίδρυσε την Ηλιαία, ένα λαϊκό δικαστήριο με τη συμμετοχή πολιτών όλων των τάξεων, μέσω κληρώσεως³⁶.

1.4. Σεισάχθεια

Η Σεισάχθεια³⁷ εντασσόταν στα μέτρα επανόρθωσης που έλαβε ο Σόλων. Πιο συγκεκριμένα, «και χρεών αποκοπής επιποίησε και των ιδίων και των δημοσίων, ας

³¹. Στα τέσσερα «τέλη» περιλαμβάνονταν οι λεγόμενοι «πεντακοσιομέδιμνοι» (με εισόδημα πεντακοσίων μεδίωνων), οι «ιππείς» (με οικονομική δυνατότητα να διατηρούν ένα άλογο), οι «ζευγίται» (με οικονομική δυνατότητα να διατηρούν ένα ζευγάρι βόδια) και οι «θήτες» (με εισόδημα κατώτερο των διακοσίων μεδίωνων ετησίως), βλ. *Rhodes* (1985), 137-138· *Fredal* (2006), 46.

³². Ήτοι οι θήτες συμμετείχαν στην Εκκλησία του Δήμου και στην Ηλιαία, βλ. *Rackham* (1938), 26-27.

³³. Παράλληλα, ο Σόλων μετέφερε στην Εκκλησία του Δήμου την αρμοδιότητα της εκλογής των αρχόντων από την τάξη των πεντακοσιομέδιμνων, βλ. *Rothchild* (2007), 9.

³⁴. *Πανταζόπουλος* (1844), 23.

³⁵. *Findlay* (1999), 46· *Rackham* (1938), 32-33.

³⁶. *Harris/Greenwell* (2006), 6-7.

³⁷. «... πρώτου Σόλωνος ήν, ως έοικε, σόφισμα των χρεών αποκοπήν σεισάχθειαν ονομάσαντος. Τούτο γαρ επιποίησας πρώτον πολίτευμα, γράψας τά μέν υπάρχοντα των χρεών ανείσθαι...» (μετάφραση «... φαίνεται εύρημα του Σόλωνα που πρώτος ωνόμασε το σβήσιμο

σεισάχθειαν καλούσιν, ως αποσεισάμενοι το βάρος»³⁸, ήτοι κατήργησε τα υφιστάμενα χρέη ιδιωτών, τόσο προς ιδιώτες όσο και προς το δημόσιο. Παράλληλα, κατά τον Πλούταρχο «πρός δέ τό λοιπόν επί τοίς σώμασι μηδένα δανείζειν»³⁹, ήτοι καταργήθηκε εφεξής ο δανεισμός με εγγύηση το σώμα, την προσωπική δηλαδή ελευθερία του δανειολήπτη και των μελών της οικογένειάς του⁴⁰. Τέλος, απελευθερώθηκαν και όσοι Αθηναίοι είχαν γίνει δούλοι λόγω χρεών στην ίδια την Αθήνα, ενώ επαναφέρθηκαν στην πόλη όσοι εν τω μεταξύ είχαν μεταπωληθεί στο εξωτερικό⁴¹.

Ο Πλούταρχος αναφέρει ότι, κατά τον Ανδροτίωνα⁴², η Σεισάχθεια δεν συνίστατο σε εξάλειψη των χρεών, αλλά ελάφρυνση των τόκων και υπερτίμηση του νομίσματος. Ενώ, δηλαδή, η μνα⁴³ αντιστοιχούσε σε 73 δραχμές, με την υπερτίμηση αντιστοιχούσε πλέον σε 100 δραχμές⁴⁴, με αποτέλεσμα δίνοντας το ίδιο ονομαστικό ποσό, λιγότερο όμως στην αξία, να ωφελούνται εκείνοι που πλήρωναν μεγάλα ποσά, αλλά και εκείνοι που εισέπρατταν να μην ζημιώνονται καθόλου. Υποστηρίζεται, επιπλέον, ότι με τη Σεισάχθεια καταργήθηκαν τα χρεωστικά συμβόλαια, και με την άποψη αυτή συμφωνούν και τα ποιήματα του Σόλωνα, στα οποία περηφανεύεται ότι

των χρεών σεισάχθεια, γιατί η πρώτη του πολιτική πράξη ήταν ο νόμος που ώριζε να είναι άκυρα όσα χρέη υπάρχουν ως τότε...»), βλ. *Λαζάρου* (1950), 32-33. Κατά τον *Πανταζόπουλο* (1844, 28) η σεισάχθεια, όπως και τα υπόλοιπα μέτρα του Σόλωνα δεν ήταν πρωτότυπα, η συγκεκριμένη δε καινοτομία ακολουθεί αιγυπτιακά πρότυπα. Ο δε *Findlay* (1999, 88 επ) αναλύει τις τέσσερις απόψεις σχετικά με την έννοια της σεισάχθειας: 1) κατάργηση των δανείων και απαγόρευση σύναψης δανείων με προσωπική ασφάλεια, 2) μείωση των τόκων ή του πληρωτέου ποσού με υποτίμηση των νομισματικών προτύπων, 3) αποκήρυξη από τους εκτήμορους κάθε αξίωσης σχετικά με τη γη που καλλιεργούσαν, 3) αποκατάσταση του αναπαλλοτρίωτου των οικογενειακών «μεριδίων» (μεταφραση "lots") και απαγόρευση υποθήκευσή τους και 5) ότι η Σεισάχθεια ήταν πιο εκτενής από μία κατάργηση χρεών.

³⁸. *Ζερβός* (1938), 50· *Rackham* (1938), 22-25.

³⁹. *Λαζάρου* (1950), 32.

⁴⁰. Κατά δε τον Αριστοτέλη «Κύριος δε γενόμενος των πραγμάτων Σόλων τον τε δήμον ελευθέρωσε και εν τω παρόντι και εις το μέλλον, κωλύσας δανείζειν επί τοίς σώμασι...», (μετάφραση «...Κύριος δε γενόμενος των πολιτικών πραγμάτων ο Σόλων και τον λαόν αποκατέστησεν εις ελευθερίαν, και κατά το παρών και κατά το μέλλον, απαγορεύσας να συνομολογούνται δάνεια με σωματικήν εγγύησιν...»), βλ. *Ζερβό* (1938), 48-49.

⁴¹. «... και των αγωγίμων προς αργύριον γεγονότων πολιτών τους μεν ανήγαγεν από ξένης... τους δ' ενθάδ' αυτού δουλίην αεικέα έχοντας ελευθέρους φησί ποιήσαι...» (μετάφραση «...κι απ' τους πολίτες που είχαν γίνει υπόδουλοι για χρέη, άλλους τους εγύρισε απ' τα ξένα στην πατρίδα...κι' όσους στον ίδιο τόπο σκλαβιά τους είχε βρει που δεν τους ταίριαζε, αυτούς, λέει, τους ελευθέρωσε...»), βλ. *Λαζάρου* (1950), 32-33.

⁴². Αθηναίος ιστορικός, μαθητής του Ισοκράτη, ο οποίος έγραψε την «Ατθίδα», ιστορία των Αθηνών από τα παλαιότατα χρόνια έως το 345 π.Χ., βλ. *Λαζάρου* (1950), 81.

⁴³. Η μνα, όπως και το τάλαντο, δεν αποτελούσαν κατ' ουσίαν νομίσματα, αλλά νομισματικές μονάδες. Ειδικότερα, το τάλαντο αντιστοιχούσε σε 60 μνας, η μνα σε 100 δραχμές και η δραχμή με 6 οβολούς, βλ. *Λαζάρου* (1950), 81.

⁴⁴. Ο Αριστοτέλης κάνει αντιστοίχως αναφορά στην υπερτίμηση του νομίσματος, βλ. *Ζερβό* (1938), 58-59· *Rhodes* (1985), 164 επ.

από τη χρεωμένη γη «...της υποθήκης τα σημάδια σήκωσεν όπου ήταν παντού μπηγμένα κι' ελευτέρωσε τη σκλαβωμένη γη»⁴⁵.

Σύμφωνα με τον Πλούταρχο, όταν ο Σόλων αποφάσισε την εξάλειψη των χρεών και αναζητούσε τα κατάλληλα επιχειρήματα και τον τρόπο εισαγωγής της, ανακοίνωσε στους πιο έμπιστους και στενούς του φίλους⁴⁶ ότι δεν σκοπεύει να προχωρήσει σε ξαναμοίρασμα της γης, αντιθέτως ότι αποφάσισε να διαγράψει τα χρέη. Οι οικείοι του έσπευσαν να δανειστούν σημαντικά ποσά από τους πλουσίους, πριν θεσπιστεί η μεταρρύθμιση, και τα διέθεσαν προκειμένου να αγοράσουν μεγάλες εκτάσεις γης. Όταν αργότερα δημοσιεύτηκε ο νόμος, οι ίδιοι εκμεταλλεόμενοι τα αγορασθέντα κτήματα και παρακρατώντας τα χρήματα απ' τους δανειστές τους έγιναν αφορμή να κατηγορηθεί ο Σόλων ως ένας από αυτούς που αδίκησαν και όχι ως ένας από αυτούς που αδικήθηκαν. Η κατηγορία, όμως, κατέπεσε αμέσως με το ζήτημα των πέντε ταλάντων, γιατί τόσα βρέθηκε να έχει δανείσει ο Σόλων και πρώτος, κατά το νόμο, τα χάρισε⁴⁷. Στους φίλους του, όμως, έμεινε η ονομασία «χρεωκόποι»⁴⁸.

Με τη θέσπιση της Σεισάχθειας καμία από τις δύο αντιμαχόμενες μερίδες δεν έμεινε ικανοποιημένη. Οι μεν πλούσιοι δυσαρεστήθηκαν γιατί ακύρωνε τα δάνεια, οι δε φτωχοί γιατί δεν προχώρησε σε αναδασμό της γης, όπως ο Λυκούργος⁴⁹, ώστε να μην υπάρχει πλούσιος και φτωχός πολίτης⁵⁰. Ο ίδιος ο Σόλων αναφέρει στα ποιήματά του αναφορικά με την αντίδραση των πολλών «*Άσκεφτα τότες μ' ακολουθούσαν και τώρα χωλιάσανε και με στραβοκοιτάνε σαν εχθρό*»⁵¹. Παράλληλα, η Σεισάχθεια είχε και ιδεολογικούς εχθρούς, όπως ο Ισοκράτης και ο Πλάτων, οι οποίοι αντιμετώπιζαν αρνητικά την αποκοπή των χρεών⁵². Γρήγορα, όμως, οι Αθηναίοι πολίτες κατάλαβαν ποιο ήταν το συμφέρον τους και «*αφήνοντας κατά μέρος*

⁴⁵. Σύμφωνα με το αρχαίο κείμενο «*Όρους ανείλε πολλαγή πεπηγότας πρόσθεν δε δουλεύουσα, νύν ελευθέρα*», βλ. *Rackham* (1938), 38. Οι όροι ήταν λίθινες πλάκες τοποθετημένες στα χωράφια σαν σημάδια πως το κτήμα ήταν χρεωμένο. Επάνω τους ήταν γραμμένο το ποσό του χρέους, καθώς και τα ονόματα του δανειστή και του επώνυμου άρχοντα βλ. *Λαζάρου* (1950), 33 και υποσ. 66· *Homme-Wery*, (2001), 121 επ. Για τις θεωρίες σχετικά με την έννοια των όρων, βλ. *Findlay* (1999), 83· *Fredal* (2006), 77.

⁴⁶. Ήτοι τον Κόνωνα, τον Κλεινία και τον Ιππόνικο, βλ. *Λαζάρου* (1950), 35.

⁴⁷. Μερικοί, ανάμεσά τους και ο Πολύζηλος ο Ρόδιος, ιστορικός ο οποίος συνέγραψε τα «*Ροδακιά*», υποστήριζαν ότι τα τάλαντα ήταν δεκαπέντε, βλ. *Λαζάρου* (1950), 35.

⁴⁸. *Λαζάρου* (1950), 35.

⁴⁹. Ο Λυκούργος υπήρξε περίφημος νομοθέτης της Σπάρτης, στα τέλη του 9^{ου} ή στις αρχές του 8^{ου} αιώνα π.Χ., βλ. *Λαζάρου* (1950), 81.

⁵⁰. *Μιχαλόπουλος* (2004), 90.

⁵¹. Κατά το αρχαίο κείμενο «*Χαύνα μὲν τότε εφράσαντο, νυν δέ μοι χολούμενοι λοξόν οφθαλμοῖς ορώσι πάντες ὥστε δήιον*», βλ. *Λαζάρου* (1950), 36.

⁵². Ο πρώτος επαινούσε τη Σπάρτη επειδή δεν είχε επιβάλλει διαγραφή χρεών, την οποία κατέτασσε μεταξύ των «*...ανηκέστων κακῶν...*», ο δεύτερος εγκωμιάζε το πολίτευμα των Δωριέων, στο οποίο ούτε αποκοπές χρεών υπήρχαν ούτε όμως και χρέη μεγάλα και παλαιά, βλ. *Μεντή* (2012), 14.

τις γκρίνιες τους έκαναν κοινή θυσία που την ωνόμασαν σεισάχθεια»⁵³. Με τη Σεισάχθεια ο Σόλων αφενός έδωσε τέλος στην εξάρτηση των φτωχών της πόλης και της αγροτικής γης της Αττικής, επιτρέποντάς τους να ξαναρχίσουν τη ζωή τους χωρίς τόσα βάρη και αφετέρου παρείχε τη δυνατότητα στους ξενιτεμένους πολίτες να ξαναγυρίσουν στην πατρίδα τους, δίνοντας νέα ώθηση στην αθηναϊκή πολιτεία⁵⁴.

Ο Σόλων, για να αποφύγει τις πιέσεις για μεταβολές της νομοθεσίας του και για να μην αναμειχθεί στην εφαρμογή της, αποδήμησε για δέκα χρόνια⁵⁵. Στην ενέργειά του αυτή διακρίνεται μια πρώτη εφαρμογή της διάκρισης της νομοθετικής από την εκτελεστική εξουσία. Κρίνοντας από την τυραννία του Πεισίστρατου και των διαδόχων του⁵⁶, οι μεταρρυθμίσεις του Σόλωνα φαίνεται πως δεν αντιμετώπισαν πλήρως τα προβλήματα που επεδίωκαν να λύσουν⁵⁷. Η ουσία τους, όμως, διατηρήθηκε και μετά το τέλος της τυραννίας και αποτέλεσε το θεμέλιο, πάνω στο οποίο εδραιώθηκε η κλασική αθηναϊκή δημοκρατία⁵⁸.

Συνολικά ο Σόλων ρύθμισε πάνω σε νέες βάσεις το δημόσιο, ιδιωτικό και ποινικό δίκαιο. Με τις δημοσίου δικαίου διατάξεις που εισήγαγε απέδωσε την ελευθερία στη γη και τους ανθρώπους, ενώ με την καταγραφή και τη συστηματοποίηση των διατάξεων του ιδιωτικού δικαίου υπήγαγε το σύνολο των ελεύθερων πολιτών, αδιακρίτως καταγωγής, υπό ενιαία δικαϊκή ρύθμιση, εξασφαλίζοντας με τον τρόπο αυτό ισονομία⁵⁹. Η νομοθεσία του απέκτησε φήμη και επέδρασε θετικά στην εξέλιξη του δικαίου αλλά και στην κοινωνική, οικονομική, πολιτική και πολιτειακή εξέλιξη της Αθήνας.

2. Η εισαγωγή του Ν. 3869/2010 στην ελληνική έννομη τάξη

⁵³. Λαζάρου (1950), 37.

⁵⁴. Η κατάργηση των χρεών, κατά τον Μεντή (2012, 15), επέδρασε μεν στην ανάπτυξη της αθηναϊκής πολιτείας, είχε όμως σαν αποτέλεσμα την εισροή δούλων από άλλες περιοχές, κύριοι των οποίων έγιναν πια όσοι είχαν ελευθερωθεί από τα χρέη.

⁵⁵. Βλ. Ζερβού (1938), 58-59. Ο Σόλων κατά τη διάρκεια των δέκα χρόνων της αυτοεξορίας του επισκέφτηκε, μεταξύ άλλων, και το βασιλιά των Σάρδεων Κρόισο, ο οποίος τον ρώτησε αν γνώριζε κανέναν άνθρωπο πιο ευτυχισμένο από αυτόν. Ο Σόλων του ανέφερε τρεις περιπτώσεις νεκρών και τον συμβούλεψε με τη γνωστή ρήση: «Μηδένα προ του τέλους μακάριζε», βλ. *Homme-Wery*, (2001), 114 επ.

⁵⁶. Η οποία εγκαθιδρύθηκε το 561-560 π.Χ., ήτοι τριάντα χρόνια μετά τη θέσπιση της Σεισάχθειας, βλ. *Findlay* (1999), 7.

⁵⁷. Ο ίδιος ο Σόλων, απαντώντας στην ερώτηση αν επέβαλε στους Αθηναίους τους καλύτερους νόμους, αποκρίθηκε θετικά τονίζοντας «... απ' όσους θα μπορούσαν να δεχτούν, τους καλύτερους», βλ. Λαζάρου (1950), 33.

⁵⁸. Ο Πεισίστρατος όχι μόνο διατήρησε τη νομοθεσία του Σόλωνα, αλλά επιπλέον συνέχισε την χαραχθείσα από τον τελευταίο αναμορφωτική προσπάθεια, βλ. *Πανταζόπουλο* (1844), 31.

⁵⁹. *Πανταζόπουλος* (1844), 31.

2.1. Λόγοι εισαγωγής - Επιδιωκόμενοι στόχοι

Η υιοθέτηση του Ν. 3869/2010 «Ρύθμιση των οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων και άλλες διατάξεις»⁶⁰ υπήρξε απότοκος, αλλά και τρόπος αντιμετώπισης, της οικονομικής κρίσης, η οποία μαστιζε και την Ελλάδα και είχε σαν αποτέλεσμα την αυξανόμενη υπερχρέωση των νοικοκυριών⁶¹. Η υπερχρέωση υφίσταται όταν «μετά την αφαίρεση των αναγκαίων δαπανών διαβίωσης, το απομένον υπόλοιπο εισοδήματος δεν επαρκεί για την σε εύλογο χρόνο εκπλήρωση των ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων πληρωμής του οφειλέτη»⁶². Στην αυξανόμενη υπερχρέωση σημαντικού μέρους των πολιτών, οι οποίοι αδυνατώντας εν συνεχεία να αποπληρώσουν τα χρέη τους, υπέστησαν και υφίστανται τις αλυσιδωτά επερχόμενες καταστροφικές συνέπειές της, συνέβαλαν ενδεικτικά τα υψηλά επιτόκια στο χώρο ιδίως της καταναλωτικής πίστης, οι επιθετικές πρακτικές προώθησης των πιστώσεων, διάφοροι επαχθείς οικονομικοί όροι, η εισοδηματική στενότητα, ατυχείς προγραμματισμοί, η υπερεκτίμηση οικονομικών δυνατοτήτων, καθώς και απρόβλεπτα γεγονότα στη ζωή των δανειοληπτών (π.χ. απώλεια εργασίας), σε συνδυασμό με την

⁶⁰. ΦΕΚ/Α/130/3.8.2010. Ο υπό εξέταση νόμος έχει επικρατήσει ως «νόμος Κατσέλη», από το όνομα της Υπουργού Οικονομίας, Ανταγωνιστικότητας, Αγροτικής Ανάπτυξης και Ναυτιλίας, κας Λουκίας Ταρσίτσα-Κατσέλη, η οποία κατέθεσε προς ψήφιση το σχετικό Σχέδιο Νόμου.

⁶¹. *Ιγγλεζάκης*, Υπερχρέωση των καταναλωτών και πτωχευτικό δίκαιο, ΕπισκεΔ 2003, 596 επ. Για το φαινόμενο της υπερχρέωσης ιδιωτών και τα αίτιά του, βλ. *Adler/Polak/Schwartz*, Regulating Consumer Bankruptcy: A Theoretical Inquiry, *Journal of Legal Studies*, Vol. 29, 2001, 585 επ· *Huls*, Consumer Bankruptcy, *Erasmus Law Review*, 2010, 7 επ· *Kilborn*, Behavioral Economics, Overindebtedness & Comparative Consumer Bankruptcy: Searching for Causes and Evaluating Solutions, *Bankruptcy Developments Journal*, Vol. 22, 2005, 13 επ· *Kilborn*, Expert Recommendations and the Evolution of European Best Practices for the Treatment of Overindebtedness, 2010, 1 επ (<http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.1663108>)· *Reifner/Kiesilainen/Huls/Springeneer*, Consumer Overindebtedness and Consumer Law in the European Union, Final Report, 2003, 14 επ (http://www.iaclaw.org/Research_papers/iff_OverindebtednessandConsumerLaw.pdf)· *Persson*, Over-indebtedness-a Growing Problem, *Stockholm Institute for Scandinavian Law*, 2007, Vol 50, 463 επ· *Federal Reserve Bank of NY- Research and Statistics Group-Microeconomic Studies*, Quarterly Report on Household Debt and Credit, 2014, 1 επ (http://www.newyorkfed.org/research/national_economy/householdcredit/DistrictReport_Q2_2012.pdf)· *Betti/Dourmashkin/Rossi/Verma/Yin*, Study of the Problem of Consumer Indebtedness: Statistical Aspects Final Report, 2001, 1 επ (http://ec.europa.eu/consumers/cons_int/fin_serv/cons_directive/fin_serv06_en.pdf).

⁶². *Κρητικός*, Ρύθμιση των οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων με βάση το Ν. 3869/2010, όπως ισχύει μετά τις επελεθούσες νομοθετικές μεταβολές, 2010³, 2. Ο *Μεντής* (2012, 1) κάνει λόγο για «επιβάρυνση του οφειλέτη με χρέη προφανώς δυσανάλογα του οικονομικού του δύνασθαι».

απουσία μέτρων πρόληψης της υπερχρέωσης, προαγωγής του υπεύθυνου δανεισμού και συμβουλευτικής υποστήριξης των καταναλωτών⁶³.

Η υπερχρέωση των καταναλωτών και επαγγελματιών, οι οποίοι μη διαθέτοντας σοβαρή αγοραστική δύναμη και δυνατότητα απεγκλωβισμού από αυτήν, έχουν οδηγηθεί στην περιθωριοποίηση και δεν είναι σε θέση να σχεδιάσουν τη συμμετοχή τους στην οικονομική και κοινωνική ζωή, αναδείχθηκε ως ένα από τα μεγαλύτερα κοινωνικά προβλήματα και στη χώρα μας με τεράστια διάσταση, εξαιτίας του μεγάλου αριθμού προσώπων που έχουν έρθει αντιμέτωποι με αυτήν⁶⁴. Περαιτέρω, η υπερχρέωση, η οποία δεν αποκλείεται να εμφανιστεί στα μεσαία στρώματα, ενώ πλήττει κυρίως τα κατώτερα, αποτελεί οικονομικό πρόβλημα της σχέσης οφειλέτη και δανειστή, για τη δημιουργία του οποίου υπεύθυνος, συνήθως, δεν είναι μόνον ο οφειλέτης αλλά και ο δανειστής⁶⁵ ή και η γενικότερη κατάσταση της εθνικής οικονομίας⁶⁶.

Η αντιμετώπιση του οικονομικού και κατ' επέκταση κοινωνικού αδιεξόδου των οφειλετών αποτέλεσε κεντρική επιλογή του Έλληνα νομοθέτη, ώστε με τις διαδικασίες και τους θεσμούς που εισήχθησαν με το Ν. 3869/2010 *«οι υπερχρεωμένοι πολίτες που έχουν αποδεδειγμένη και μόνιμη αδυναμία να εξυπηρετήσουν τα χρέη τους μπορούν να ρυθμίσουν την εξόφλησή τους με ευνοϊκότερους όρους αλλά και να απαλλαγούν από τα χρέη τους»*, εφόσον εξυπηρετήσουν, με βάση το εισόδημα από

⁶³. Σπυράκος, Ρύθμιση χρεών και πτωχευτική διαδικασία ιδιωτών, ΧρηΔικ 2008, 180. Βλ. και Αιτιολογική έκθεση στο σχέδιο νόμου «Ρύθμιση των οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων», Γενικό Μέρος, 1.

⁶⁴. Αιτιολογική έκθεση στο σχέδιο νόμου «Ρύθμιση των οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων», Γενικό Μέρος, 1.

⁶⁵. Για την αρχή του υπεύθυνου δανεισμού (“responsible lending”, “credit responsible”), η οποία συνιστά σύνολο καλών πρακτικών διαφάνειας και υπευθυνότητας, πληροφόρησης και προστασίας του δανειζόμενου καταναλωτή, αλλά και αντίστοιχης προσοχής από πλευρά του τελευταίου, όπως αυτή κατοχυρώνεται στο άρθρ. 8 της Οδηγίας 2008/48/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 23ης Απριλίου 2008 «για τις συμβάσεις καταναλωτικής πίστης και την κατάργηση της Οδηγίας 87/102/ΕΟΚ του Συμβουλίου» (ΕΕ 22.5.2008, L. 133/66), όπως τροποποιήθηκε από την Οδηγία 2011/90/ΕΕ της Επιτροπής της 14ης Νοεμβρίου 2011(ΕΕ 15.11.2011, L. 296/35) και την Οδηγία 2014/17/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 4^{ης} Φεβρουαρίου 2014 (ΕΕ 28.2.2014, L. 60/34) και ενσωματώθηκε στο ελληνικό δίκαιο με την ΥΑ Ζ1-699 (ΦΕΚ/Β/917/23.6.2010) βλ. αναλυτικά Περράκη, Η αρχή του υπεύθυνου δανεισμού και η πρόσφατη κοινοτική Οδηγία για την καταναλωτική πίστη, ΧρηΔικ 2009, 352 επ· Τασίκα, Η ενσωμάτωση στο εσωτερικό δίκαιο προστασίας του καταναλωτή του πεδίου εφαρμογής της Οδηγίας 2008/48/ΕΚ για την καταναλωτική πίστη υπό το πρίσμα του εναρμονιστικού της προσώπου, ΧρηΔικ 2009, 52 επ· Του ιδίου, Ο υπεύθυνος δανεισμός στην καταναλωτική πίστη, Εκφάνσεις της αρχής του υπεύθυνου δανεισμού στην καταναλωτική πίστη: Η παροχή επαρκών εξηγήσεων στον καταναλωτή και η αξιολόγηση της πιστοληπτικής του ικανότητας, ΕπισκΕΔ 2011, 337 επ.

⁶⁶. Σπυριδάκης/Γεωργιακάκη, Ρύθμιση οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων (ν. 3869/2010), 2011, 11.

την εργασία τους και για συγκεκριμένο χρονικό διάστημα, ένα μέρος των χρεών που καθορίζεται από το δικαστήριο⁶⁷.

Η δυνατότητα της ρύθμισης των χρεών των φυσικών προσώπων, με απαλλαγή από αυτά, βρίσκει τη νομιμοποίησή της ευθέως στο ίδιο το κοινωνικό κράτος δικαίου⁶⁸, που επιτάσσει να μην εγκαταλειφθεί ο πολίτης σε αδιέξοδες καταστάσεις, δίχως ελπίδα, από τις οποίες άλλωστε και οι ίδιοι οι πιστωτές δεν δύνανται να αντλήσουν κανένα όφελος. Μία τέτοια απαλλαγή χρεών εξυπηρετεί και ευρύτερα το γενικό συμφέρον, καθώς οι πολίτες επανακτούν ουσιαστικά, μέσω των εν λόγω διαδικασιών, την αγοραστική τους δύναμη, προάγοντας την οικονομική και κοινωνική δραστηριότητα⁶⁹.

Στόχος, επομένως, του Ν. 3869/2010, σύμφωνα και με την αιτιολογική έκθεση του σχεδίου νόμου, είναι η παροχή ενός νέου οικονομικού ξεκινήματος στη ζωή των υπερχρεωμένων πολιτών και ουσιαστικά *«η επανένταξη του υπερχρεωμένου πολίτη στην οικονομική και κοινωνική ζωή με την επανάκτηση της οικονομικής ελευθερίας που συνεπάγεται η εξάλειψη των χρεών που αδυνατεί να αποπληρώσει. Η συλλογική ικανοποίηση των πιστωτών αποβλέπει εν προκειμένω στη δυνατότητα μίας δεύτερης ευκαιρίας στο υπερχρεωμένο φυσικό πρόσωπο για ένα νέο οικονομικό ξεκίνημα, χωρίς τα ανυπερέβλητα βάρη του παρελθόντος, με τη δυνατότητα απαλλαγής από υποχρεώσεις που έχει αναλάβει, εφόσον για ένα ορισμένο χρονικό διάστημα εξαντλήσει τις δυνατότητες ικανοποίησης των πιστωτών του. Η (μερική έστω) ικανοποίηση των πιστωτών από το εισόδημα του οφειλέτη για μία συγκεκριμένη χρονική περίοδο προβάλλει ως δοκιμασία και επίδοση του οφειλέτη προκειμένου να επιτύχει με το πέρας αυτής το ευεργετικό αποτέλεσμα της απαλλαγής των χρεών»*⁷⁰. Σκοπός, δηλαδή, του συγκεκριμένου νόμου είναι η επίδειξη επιείκειας στον υπερχρεωμένο οφειλέτη - μη έμπορο και εν τέλει η προστασία του. Τα δε χρέη του

⁶⁷. Αιτιολογική έκθεση στο σχέδιο νόμου «Ρύθμιση των οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων», Γενικό Μέρος, 1. Κατά τον *Ψυχομάνη* (Ρύθμιση οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων (μη εμπόρων)- Μετά το νόμο 4161/2013, 2014, 4) δεν σκοπεύεται η δικαίωση του «κακοπληρωτή», αλλά η παροχή διεξόδου στον επιθυμούντα μεν, αλλά αδυνατούντα, να πληρώσει τα χρέη του οφειλέτη.

⁶⁸. Άρθρ. 25 παρ. 1 εδ. α' Σ.

⁶⁹. Αιτιολογική έκθεση στο σχέδιο νόμου «Ρύθμιση των οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων», Γενικό Μέρος, 1.

⁷⁰. Παρέχεται, περαιτέρω, μία ρεαλιστική προοπτική απεγκλωβισμού από τα χρέη σε όλους τους υπερχρεωμένους πολίτες, διασφαλίζοντας σε όσους θελήσουν να αξιοποιήσουν τις ρυθμίσεις του νόμου ένα ελάχιστο επίπεδο οικονομικής διαβίωσης, βλ. Αιτιολογική έκθεση στο σχέδιο νόμου «Ρύθμιση των οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων», Γενικό Μέρος, 1.

δεν «χαρίζονται» αλλά ουσιαστικά κερδίζονται μετά από μία μακροχρόνια διαδικασία⁷¹

2.2. Νομοθετική διαδικασία – Χαρακτηριστικά νόμου

Δεδομένου ότι ο εξεταζόμενος νόμος αφορά κανόνες εφαρμοστέους σε χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, οι οποίοι επηρεάζουν ουσιαστικά τη σταθερότητα των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων και αγορών, απαραίτητη ήταν η διατύπωση γνώμης εκ μέρους της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (ΕΚΤ), της οποίας η αρμοδιότητα βασίζεται στα άρθρ. 127 παρ. 4⁷² και 282 παρ. 5⁷³ της ΣΛΕΕ και στο άρθρ. 2 παρ. 1 περ. στ΄ της απόφασης 98/415/ΕΚ του Συμβουλίου της 29ης Ιουνίου 1998 «σχετικά με τη διαβούλευση της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας με τις εθνικές αρχές για τα σχέδια νομοθετικών διατάξεων»⁷⁴. Ως εκ τούτου, την 25.1.2010 η ΕΚΤ έλαβε αίτημα του ελληνικού Υπουργείου Οικονομίας, Ανταγωνιστικότητας και Ναυτιλίας για τη διατύπωση γνώμης αναφορικά με το σχέδιο νόμου για τη ρύθμιση των οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων⁷⁵. Στη συνέχεια, η ΕΚΤ, αφού έλαβε υπόψη της το από 12.2.2010 συμπληρωματικό υπόμνημα του ανωτέρω Υπουργείου, με διευκρινήσεις και πρόσθετες πληροφορίες, διατύπωσε την από 23.4.2010 θετική γνώμη της, σύμφωνα με την οποία στο βαθμό που το νέο νομικό πλαίσιο προβλέπει τη μεσο-μακροπρόθεσμη αποπληρωμή χρεών προς πιστωτικά ιδρύματα και την απαλλαγή από αυτά, οι εν λόγω ρυθμίσεις αποπληρωμής και απαλλαγής χρεών θα πρέπει αφενός να περιέχουν τα απαραίτητα εχέγγυα, προκειμένου να αποτραπούν

⁷¹. Ο Ν. 3869/2010 δέχθηκε έντονες αμφισβητήσεις εκ μέρους των Τραπεζών, εξαιτίας του πιθανού κινδύνου μαζικής απαλλαγής δανειοληπτών και αποσταθεροποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος, βλ. Ελληνική Ένωση Τραπεζών (ΕΕΤ), Παρατηρήσεις της ΕΕΤ επί της πρότασης σχεδίου νόμου που τέθηκε σε δημόσια διαβούλευση από το Υπουργείο Οικονομίας, Ανταγωνιστικότητας & Ναυτιλίας: «Ρύθμιση των χρεών υπερχρεωμένων καταναλωτών», 2009, (http://www.hba.gr/main/home/SxedioNomou_Ptoxeusi_sxolia%20EET_29_10_2009.pdf). Ο Περράκης (Πτωχευτικό δίκαιο, 2010², 469) δέχεται ότι ο νόμος αυτός «ισορροπεί στο παραπάνω πεδίο έντασης, παρέχοντας τη δυνατότητα απαλλαγής υπό προϋποθέσεις και μία μόνο φορά».

⁷². «Η γνώμη της ΕΚΤ ζητείται από τις εθνικές αρχές για κάθε σχέδιο νομοθετικής διάταξης που εμπίπτει στο πεδίο της αρμοδιότητάς της, εντός όμως των ορίων και υπό τους όρους που ορίζει το Συμβούλιο σύμφωνα με τη διαδικασία του άρθρ. 129 παρ. 4».

⁷³. «Στους τομείς που εμπíπτουν στις αρμοδιότητές της, ζητείται η γνώμη της ΕΚΤ για κάθε σχέδιο πράξης της Ένωσης, καθώς και για κάθε σχέδιο εθνικής κανονιστικής διάταξης. Η ΕΚΤ μπορεί επίσης να γνωμοδοτεί».

⁷⁴. ΕΕ 3.7.1998, L. 189/42.

⁷⁵. Β' Διεύθυνση Επιστημονικών μελετών-Τμήμα νομοτεχνικής επεξεργασίας σχεδίων και προτάσεων νόμων, Έκθεση επί του Νομοσχεδίου «Ρύθμιση οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων», Ι. Γενικές παρατηρήσεις.

τυχόν επιπτώσεις τους στη χρηματοπιστωτική σταθερότητα, και αφετέρου να είναι σαφείς ως προς τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις που δημιουργούν⁷⁶.

Κατόπιν των ανωτέρω ψηφίστηκε την 28.07.2010⁷⁷ ο Ν. 3869/2010, εισάγοντας για πρώτη φορά στο ελληνικό δίκαιο το θεσμό της «αστικής πτώχευσης»⁷⁸, ήτοι τη δυνατότητα ρύθμισης των οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων, που δεν έχουν πτωχευτική ικανότητα κι έχουν περιέλθει, χωρίς δόλο, σε μόνιμη αδυναμία πληρωμής ληξιπρόθεσμων χρηματικών οφειλών και την, υπό προϋποθέσεις, απαλλαγή από το υπόλοιπο αυτών. Ο Έλληνας νομοθέτης επέλεξε να ρυθμίσει την πτώχευση των φυσικών προσώπων που δεν ασκούν εμπορική δραστηριότητα με ειδικό νόμο (*lex specialis*)⁷⁹, εκτός πτωχευτικού κώδικα, από το σύνολο των διατάξεων του οποίου προκύπτει ότι εισάγεται αναγκαστικό δίκαιο (*ius cogens*)⁸⁰.

Ο ανωτέρω νόμος δεν έχει μεταβατικό χαρακτήρα ούτε αποτελεί μια πρόσκαιρη ρύθμιση⁸¹ για την αντιμετώπιση της οικονομικής κρίσης που μαστίζει την ελληνική οικονομία⁸². Αντιθέτως, οι διατάξεις του έχουν μόνιμο χαρακτήρα και θεσπίστηκαν, προκειμένου να αποτελέσουν μέρος των νομοθετικών μέτρων για την αντιμετώπιση της αφερεγγυότητας, γεγονός το οποίο επιβεβαιώνεται από τη διεθνή

⁷⁶. Γνώμη της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας της 23ης Απριλίου 2010 σχετικά με τη ρύθμιση των οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων (CON/2010/34) (http://www.ecb.int/ecb/legal/pdf/el_con_2010_34.pdf).

⁷⁷. Πρακτικά της Η΄, 28 Ιουλίου 2010, Αριθ. Συνεδρίασης του Τμήματος Διακοπής των Εργασιών της Βουλής ([http://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/a08fc2dd-61a9-4a83-b09a-09f4c564609d/es20100728\(proi\).pdf](http://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/a08fc2dd-61a9-4a83-b09a-09f4c564609d/es20100728(proi).pdf)).

⁷⁸. Άλλως «πτώχευση των ιδιωτών», όπως ο σχετικός όρος απαντάται και στην Αιτιολογική Έκθεση στο σχέδιο νόμου «Ρύθμιση των οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων», Γενικό Μέρος, 1, σύμφωνα με την οποία: «με το σχέδιο νόμου καθιερώνεται ουσιαστικά και στη χώρα μας η δυνατότητα του φυσικού προσώπου να απαλλάσσεται από τα χρέη του (της πτώχευσης του ιδιώτη), όταν δεν υφίστανται περιουσιακά στοιχεία για την ικανοποίησή τους και δεν επαρκούν προς τούτο ούτε τα τρέχοντα και προσδοκώμενα εισοδήματά του». Για «αστική αφερεγγυότητα» κάνει λόγο ο Κατσάς (σε Βενιερη/Κατσά, Εφαρμογή του Ν. 3869/2010 για τα Υπερχρεωμένα Φυσικά Πρόσωπα, 2011², 1 επ)- *Ιδίου*, Οι ρυθμίσεις του δικαίου της αστικής αφερεγγυότητας (Ν. 3869/2010) ως προς τον εξωδικαστικό και δικαστικό συμβιβασμό επί ληξιπρόθεσμων χρηματικών οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων, ΔΕΕ 2011, 1115 επ.

⁷⁹. Σύμφωνα με τον Κατσά (2011², 16) «οι διατάξεις του δικαίου της αστικής αφερεγγυότητας συνιστούν ειδικό δίκαιο της εκκαθάρισεως των οφειλών του ιδιώτη».

⁸⁰. Κρητικός (2010³), 8.

⁸¹. Η ΕΚΤ αντιλαμβάνεται ότι το σχέδιο νόμου εισάγει τις εν λόγω ρυθμίσεις πτωχευτικού χαρακτήρα ως μέρος ενός ολοκληρωμένου νομικού πλαισίου «απεριόριστης διάρκειας και γενικής εφαρμογής», όπως χαρακτηριστικά διατυπώνει και στην από 23.4.2010 γνώμη της σχετικά με τη ρύθμιση των οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων (CON/2010/34) (http://www.ecb.int/ecb/legal/pdf/el_con_2010_34.pdf).

⁸². Ρούσσος, Υπερχρεωμένα φυσικά πρόσωπα: Δομή και λειτουργία Ν. 3869/2010, ΕφΑΔ 2010, 1287.

εμπειρία⁸³. Πράγματι, όπως θα αναλυθεί κατωτέρω, οι διατάξεις για την απαλλαγή των υπερχρεωμένων ιδιωτών από τις οφειλές τους αποτελούν, εδώ και πολλά χρόνια, σταθερό και μόνιμο τμήμα της πτωχευτικής νομοθεσίας σε πολλές έννομες τάξεις⁸⁴. Με το ίδιο ακριβώς επιχείρημα δεν μπορεί να χαρακτηριστεί ο συγκεκριμένος νόμος πρωτοποριακός, ενδεχομένως θα μπορούσε να χαρακτηριστεί τοιούτοτρόπως για τα ελληνικά δεδομένα⁸⁵. Επομένως, ο Έλληνας νομοθέτης δεν πρωτοτύπησε θεσπίζοντας τον ως άνω νόμο, αλλά ακολούθησε τα πρότυπα αλλοδαπών εννόμων τάξεων⁸⁶.

3. Επιρροές από αλλοδαπά δίκαια

Η αντιμετώπιση του φαινομένου της υπερχρέωσης ιδιωτών αποτέλεσε κεντρική νομοθετική επιλογή για τις εθνικές έννομες τάξεις πολλών κρατών μελών της ΕΕ⁸⁷, χωρίς ωστόσο να έχει επιχειρηθεί η εναρμόνιση των εθνικών νομοθεσιών σε επίπεδο ευρωπαϊκής πολιτικής μέχρι σήμερα⁸⁸. Πρέπει να επισημανθεί ότι η

⁸³. Στην Απιολογική έκθεση του ως άνω νόμου (Γενικό Μέρος, 1) υπάρχει σαφής αναφορά στη διεθνή εμπειρία, ήτοι το εσωτερικό δίκαιο «των Ηνωμένων Πολιτειών (13ο κεφάλαιο της *Bankruptcy Reform Act, 1978*), εν συνεχεία ο Καναδάς, η Ιαπωνία, η Μεγάλη Βρετανία, η Δανία από το 1982, η Ελβετία, η Νορβηγία, η Σουηδία και η Αυστρία από το 1994, η Ολλανδία από το 1998, η Γερμανία σε ισχύ από το 1999, το Βέλγιο από το 1999, η Γαλλία από το 2003, η Πορτογαλία από το 2004, η Τσεχία από το 2008».

⁸⁴. Ρούσσος, Υπερχρεωμένα φυσικά πρόσωπα, Πρώτες νομολογιακές εμπειρίες από την εφαρμογή του Ν. 3869/2010, ΧρηΔικ 2012, 26· Gerhardt, Consumer Bankruptcy Regimes and Credit Default in the US and Europe, a comparative study, Center for European Policy Studies (CEPS), 2009, 1 επ. Στο αγγλικό δίκαιο ο Πτωχευτικός Νόμος του 1914 προέβλεπε απαλλαγή από τα χρέη κατόπιν αίτησης στο δικαστήριο, ενώ ο Πτωχευτικός Νόμος του 1986 εισήγαγε την αυτόματη απαλλαγή από τα χρέη, έχει δηλαδή μια ιστορία 100 περίπου ετών, με σειρά ανανεώσεων και βελτιώσεων, με πιο πρόσφατες αυτές που θεσπίζονται με το Enterprise Act του 2002, βλ. Ποταμίτη (ΔΕΕ 2013), 1136. Στην Δανία έχει υιοθετηθεί σχετικός νόμος από το 1984, στη Γαλλία από το 1990, στη Φιλανδία από το 1993, στην Ελβετία, την Νορβηγία, τη Σουηδία και την Αυστρία από το 1994, στην Ολλανδία από το 1998 και στο Βέλγιο και την Γερμανία από το 1999, βλ. Χριστοδούλου, Η ρύθμιση των οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων σύμφωνα με το Ν. 3869/2010-Ερμηνευτική προσέγγιση, ΔΕΕ 2011, 293.

⁸⁵. Ο Ψυχράνης (Πτωχευτικό Δίκαιο, 2003⁴, 18) χαρακτηρίζει «σταθμό» το Ν. 3869/2010, ο οποίος «επεκτείνει για πρώτη φορά στη χώρα μας την πτωχευτική ικανότητα σε φυσικά πρόσωπα μη διαθέτοντα την εμπορική ιδιότητα». Ο Σταθόπουλος (Ρύθμιση οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων (Ν. 3869/2010), ΧρηΔικ 2011, 181) χαρακτηρίζει την εισαγωγή του ως άνω νόμου στην ελληνική έννομη τάξη «ρηξικέλευθη θεσμική καινοτομία». Ο Ρούσσος (ΕφΑΔ 2010, 1299) κάνει λόγο για «ένα πρωτοποριακό νομοθέτημα».

⁸⁶. Βλ. αμέσως κατωτέρω υπό 3.

⁸⁷. Σε πολλά κράτη υπάρχουν ειδικές διατάξεις για το ζήτημα, είτε ενταγμένες στη γενική πτωχευτική νομοθεσία, είτε αυτοτελείς. Έτσι ενδεικτικά στη Γαλλία ισχύουν τα άρθρ. L. 330-1 επ του Code de la consommation για την υπερχρέωση ιδιωτών, στην Αγγλία η απαλλαγή του οφειλέτη από τα χρέη του αποτελεί τμήμα της Insolvency Act του 1986. Για δικαιοσυγκριτική επισκόπηση βλ. Ρούσσο (ΕφΑΔ 2010), 1294 επ· Κρητικό (2010³), 26-30· Κατσά (2011²), 6 επ.

⁸⁸. Χριστοδούλου (ΔΕΕ 2011), 293. Ωστόσο με τον Κανονισμό 1346/2000 της 29ης Μαΐου 2000 «περί των διαδικασιών αφερεγγυότητας» (ΕΕ 30.6.2000, L. 160/1) έχουν γίνει σημαντικά

προσέγγιση των ζητημάτων που αφορούν στην πτώχευση των υπερχρεωμένων καταναλωτών διαφοροποιείται στις ευρωπαϊκές έννομες τάξεις από αυτή που έχει υιοθετηθεί στις Η.Π.Α., δεδομένου ότι στις πρώτες προέχει η κοινωνική διάσταση του προβλήματος, ενώ στη φιλελεύθερη οικονομία των Η.Π.Α. δίδεται περισσότερο έμφαση στην απαλλαγή του οφειλέτη από το υπόλοιπο του χρέους και στην παροχή ευκαιρίας στον υπερχρεωμένο καταναλωτή για μια νέα αρχή⁸⁹.

3.1. Η.Π.Α.

Ειδικότερα στις Η.Π.Α. σήμερα ισχύει ο Bankruptcy Code, κατόπιν διαδοχικών τροποποιήσεων⁹⁰. Οι οφειλέτες, φυσικά πρόσωπα, υπάγονται συνήθως στο κεφάλαιο 7 ή στο κεφάλαιο 13⁹¹, ήτοι οι ιδιώτες, έμποροι και μη, μπορούν να επιλέξουν είτε τη διαδικασία του chapter 7 είτε εκείνη του chapter 13, η οποία ταιριάζει περισσότερο στους υπερχρεωμένους καταναλωτές και ομοιάζει με εκείνη του ελληνικού Ν. 3869/2010⁹². Ειδικότερα, το chapter 7 οδηγεί σε μία διαδικασία εκκαθαρίσεως, μέσω της οποίας τα υπάρχοντα σε ορισμένη χρονική στιγμή ρευστοποιήσιμα στοιχεία της περιουσίας του οφειλέτη εκκαθαρίζονται και τίθενται στη διάθεση των πιστωτών. Η συγκεκριμένη διαδικασία, η οποία επιλέγεται από ικανό αριθμό καταναλωτών, καθιστά δυνατή μια βραχυπρόθεσμη λύση, η οποία όμως δεν οδηγεί σε πλήρη απαλλαγή του οφειλέτη από τα χρέη, καθώς υπάρχουν απαιτήσεις που εξαιρούνται από την απαλλαγή⁹³.

Αντίθετα η κατά το chapter 13 διαδικασία εξυγιάνσεως αποτελεί μια διαδικασία ρύθμισης των χρεών, στην οποία ο οφειλέτης θέτει τα υποκείμενα σε κατάσχεση εισοδήματά του στη διάθεση των πιστωτών του, για χρονικό διάστημα κατά κανόνα τριών ετών, που μπορούν να επιμηκυνθεί σε πέντε έτη, σύμφωνα με το περιεχόμενο

βήματα προς την ενδοκοινοτική αναγνώριση των πτωχεύσεων. Στο παράρτημα Α του ως άνω Κανονισμού δεν έχει προστεθεί ακόμη η διαδικασία του Ν. 3869/2010 για την Ελλάδα, η οποία όμως εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του (άρθρ. 1 παρ. 1).

⁸⁹. *Ιγγλεζάκης* (ΕπισκεΔ 2003), 598 επ.

⁹⁰. Η θέσπιση της πτωχευτικής νομοθεσίας στις Η.Π.Α. προβλέπεται συνταγματικά στο άρθρο I, τμήμα 8 του Συντάγματος και υλοποιήθηκε με τον Bankruptcy Code του 1978, όπως αργότερα τροποποιήθηκε με την Bankruptcy Abuse Prevention and Consumer Protection Act (BAPCPA) του 2005, βλ. *Χριστοδούλου* (ΔΕΕ 2011), 293.

⁹¹. Στο κεφάλαιο 7 έχουν υπαχθεί περίπου 67% των πτωχεύσεων ιδιωτών το έτος 2008, ενώ στο κεφάλαιο 13 περίπου 33%, βλ. *Gerhardt* (2009), 2.

⁹². *Περάκης* (2010²), 468· *Ρούσσος* (ΕφΑΔ 2010), 1296.

⁹³. *Κρητικός* (2010³), 26. Κατά τον *Περάκη* (Η διαδικασία του Ν 3869/2010 για τη ρύθμιση των οφειλών φυσικών προσώπων ως συλλογική διαδικασία, ΔΕΕ 2011, 401) ο οφειλέτης παραδίδοντας την περιουσία του στους δανειστές του απελευθερώνεται από τα χρέη του και «είναι ελεύθερος να εμφανιστεί εκ νέου στην αγορά ασκώντας νέα δραστηριότητα».

ενός Σχεδίου που επικυρώνεται από το δικαστήριο⁹⁴. Με τη διαδικασία αυτή παρέχεται, μέσω της απαλλαγής από τα χρέη σε έντιμους αλλά οικονομικώς ατυχήσαντες οφειλέτες, η δυνατότητα για ένα «νέο ξεκίνημα» στη ζωή τους («fresh start»)⁹⁵. Αναφορικά με τους πιστωτές, η διαδικασία του chapter 13 είναι προτιμότερη έναντι του chapter 7, λόγω της υψηλότερης πιθανότητας ικανοποίησής τους σε μεγαλύτερο βαθμό. Ως προς δε τους οφειλέτες τα πλεονεκτήματα επιλογής του chapter 13 συνίστανται αφενός στο γεγονός ότι με τη διαδικασία αυτή επιτυγχάνει η διατήρηση του μεγαλύτερου μέρους της περιουσίας τους, αφετέρου κάποια από τα χρέη που δεν μπορούν να τύχουν απαλλαγής υπό τη διαδικασία του chapter 7 τυγχάνουν απαλλαγής υπό το chapter 13⁹⁶.

3.2. Γερμανία

Ο γερμανικός Κώδικας Αφερεγγυότητας (Insolvenzordnung) του 1999 εισήγαγε⁹⁷ το θεσμό της απαλλαγής από το υπόλοιπο των χρεών φυσικών προσώπων, τα οποία ως ελεύθεροι επαγγελματίες είτε δεν ασκούν καμία είτε ασκούν μηδαμινή εμπορική δραστηριότητα⁹⁸. Ειδικότερα, προβλέπεται μία διαδικασία τριών σταδίων, ήτοι η διαδικασία εξωδικαστικού συμβιβασμού, η διαδικασία ενώπιον του αρμοδίου δικαστηρίου και, τέλος, η δικαστική ρύθμιση μέρους των οφειλών που μπορούν να εξυπηρετηθούν και η απαλλαγή από το υπόλοιπο αυτών.

Στο πρώτο στάδιο, ο οφειλέτης πρέπει να επιχειρήσει να έλθει σε εξωδικαστικό συμβιβασμό με τους πιστωτές του⁹⁹, με τη βοήθεια επαγγελματία συμβούλου, υποβάλλοντας σχέδιο για καθολική ικανοποίηση των πιστωτών. Για την εξέλιξη στα επόμενα στάδια, ενώπιον δικαστηρίου, απαιτείται βεβαίωση για την αποτυχία του εξωδικαστικού συμβιβασμού το τελευταίο εξάμηνο¹⁰⁰.

⁹⁴. Η διαδικασία αυτή αποτέλεσε το πρότυπο για τη διατύπωση των αντίστοιχων διατάξεων του γερμανικού Insolvenzordnung, βλ. κατωτέρω υπό 3.2.

⁹⁵. *Κρητικός* (2010³), 27. Ο οφειλέτης διασώζει μεν την υπάρχουσα περιουσία του, «υποθηκεύει» όμως τη μελλοντική του εργασία και τα εισοδήματα που θα αποκτήσει, βλ. *Γεράκη* (ΔΕΕ 2011), 401.

⁹⁶. *Gerhardt* (2009), 4.

⁹⁷. Βλ. άρθρα 304-314 Insolvenzordnung.

⁹⁸. *Καλουτά/Τεράσε*, Η ρύθμιση των υπερχρεωμένων νοικοκυριών σε Ελλάδα και Γερμανία, ΕφΑΔ 2010, 1318.

⁹⁹. Κατά τη γερμανική θεωρία επιβάλλεται στον οφειλέτη η υποχρέωση να στραφεί προς όλους τους πιστωτές του, καθώς έτσι μόνο διασφαλίζεται η σοβαρότητα της απόπειρας εξωδικαστικού συμβιβασμού, βλ. *Παπαρσενίου*, Η υπερχρέωση των ιδιωτών κατά το Ν. 3869/2010, ΕφΑΔ 2011, 918.

¹⁰⁰. *Ποταμίτης* (ΔΕΕ 2013), 1133· *Κρητικός* (2010³), 30.

Ύστερα από την προηγηθείσα εξωδικαστική απόπειρα συμβιβασμού, ο οφειλέτης μπορεί να αιτηθεί την έναρξη πτωχευτικής διαδικασίας και ταυτόχρονα την απαλλαγή από το υπόλοιπο των χρεών, αν επιθυμεί τέτοια απαλλαγή¹⁰¹. Με την αίτηση ο οφειλέτης υποβάλλει και σχέδιο για τη ρύθμιση των χρεών του, το οποίο αν γίνει δεκτό από το 50% του αριθμού των πιστωτών, καθώς και αν οι πιστωτές που αντιπροσωπεύουν το 50% των απαιτήσεων συναινέσουν, το δικαστήριο μπορεί να καταστήσει το σχέδιο δεσμευτικό παρά την διαφωνία ορισμένων πιστωτών, στο βαθμό που η θέση τους δεν καθίσταται μειονεκτική σε σχέση με τη θέση τους, όπως αυτή αναμενόταν να διαμορφωθεί σε διαδικασία πτώχευσης και απαλλαγής από τα χρέη¹⁰².

Κατά το τελευταίο στάδιο, εφόσον η προσπάθεια δικαστικού συμβιβασμού αποτύχει, αναβιώνει η αίτηση του οφειλέτη για ρύθμιση μέρους των οφειλών του ενώπιον του αρμόδιου δικαστηρίου, το οποίο με απόφασή του κηρύσσει την έναρξη της «απλοποιημένης πτωχευτικής διαδικασίας»¹⁰³. Ειδικότερα, το δικαστήριο διατάζει το άνοιγμα της διαδικασίας, οι πιστωτές αναγγέλλουν τις απαιτήσεις τους, οι απαιτήσεις επαληθεύονται δικαστικά, τα περιουσιακά στοιχεία αποτιμώνται και ρευστοποιούνται, ενώ η διαδικασία λήγει με μία τελική δικάσιμο και τη γνωστοποίηση της διαδικασίας απαλλαγής του οφειλέτη από όσα χρέη υπολείπονται¹⁰⁴.

4. Βασικές αρχές των ρυθμίσεων του Ν. 3869/2010

Οι ρυθμίσεις του Ν. 3869/2010 διαπνέονται από ένα σύνολο βασικών αρχών, μεταξύ των οποίων σημαίνοντα ρόλο διαδραματίζει «η αρχή της ιδιωτικής αυτονομίας»¹⁰⁵, δεδομένου ότι αφενός από την πλευρά του οφειλέτη απαιτείται η υποβολή αίτησής του για την κίνηση της διαδικασίας¹⁰⁶, και αφετέρου από την πλευρά των πιστωτών απαιτείται η συγκατάθεσή τους στις περιπτώσεις

¹⁰¹. Ένα ποσοστό μόλις 3% καταφεύγει στη λύση του δικαστικού συμβιβασμού, δεδομένου ότι το στάδιο αυτό δεν είναι υποχρεωτικό, βλ. *Καλουτά/Τεπάσε* (ΕφΑΔ 2010), 1319.

¹⁰². *Ποταμίτης* (ΔΕΕ 2013), 1133.

¹⁰³. Vereinfachtes Insolvenzverfahren, βλ. άρθρ. 311 επ Insolvenzordnung.

¹⁰⁴. Βλ. *Καλουτά/Τεπάσε* (ΕφΑΔ 2010), 1320· *Κρητικό* (2010³), 30.

¹⁰⁵. *Κατσάς* (2011²), 18 επ.

¹⁰⁶. Στο σημείο αυτό σαφώς διαφοροποιείται ο Ν. 3869/2010 από την πτώχευση του Ν. 3588/2007 (ΠτΚ), όπου η διαδικασία για την κήρυξη της πτώχευσης μπορεί να κινηθεί και από πιστωτή που έχει έννομο συμφέρον, αλλά και από τον εισαγγελέα πρωτοδικών. Επίσης αξίζει να σημειωθεί ότι στο Ν. 3869/2010 δεν επιτρέπεται η πλαγιαστική άσκηση του δικαιώματος κατ' άρθρ. 72 ΚΠολΔ, δεδομένου ότι η διαδικασία είναι αυστηρά προσωποπαγής.

εξωδικαστικού - κατά την αρχική μορφή του νόμου¹⁰⁷ - καθώς και δικαστικού συμβιβασμού¹⁰⁸.

Ιδιαίτερα σημασία αποδίδεται στην «**αρχή της επικουρικής δράσης του δικαστηρίου**», εφόσον ο νόμος καθιερώνει μια διαδικασία τριών αλληλοδιαδοχικών φάσεων, όπου προκρίνεται η συμβιβαστική διευθέτηση των οφειλών, με σαφή προτεραιότητα στον εξωδικαστικό και εν συνεχεία στο δικαστικό συμβιβασμό, έπεται δε η δικαστική ρύθμιση. Παράλληλα, εξαιρετικά σημαντική για το δικαστήριο είναι «**η αρχή ή άλλως το καθήκον ειλικρινούς δήλωσης**» των περιουσιακών στοιχείων και εισοδημάτων του οφειλέτη, προκειμένου να διαμορφώσει το δικαστήριο την απόφασή του, δεδομένου ότι δίχως αυτή επέρχονται οι δυσμενείς συνέπειες του νόμου¹⁰⁹.

Περαιτέρω, «**η αρχή της προστασίας της προσωπικότητας του οφειλέτη**» και ειδικότερα «**η αρχή της επιείκειας**», εκδηλώνεται σε όλο το νομοθέτημα ως προς την προστασία της κύριας κατοικίας του οφειλέτη και την προτίμηση της ικανοποίησης των βιοτικών του αναγκών¹¹⁰, παρέχοντας τη δυνατότητα ρύθμισης των οφειλών του και κυρίως την υπό προϋποθέσεις απαλλαγή του. Ωστόσο, ιδιαίτερη πρόνοια λαμβάνει ο Ν. 3869/2010 και ως προς τους πιστωτές με την υιοθέτηση «**της αρχής της εύλογης προστασίας των συμφερόντων των πιστωτών**» και ιδίως των εχόντων εμπράγματα ασφάλεια, χωρίς να παραβλέπεται «**η αρχή της προστασίας του γενικότερου κοινωνικού-δημοσίου συμφέροντος**», η οποία διαχέεται σε όλη τη ρύθμιση του νόμου¹¹¹.

5. Συνοπτική παρουσίαση των σταδίων της διαδικασίας

Στο Ν. 3869/2010 καθιερώνεται μία διαδικασία τριών διακριτών και διαδοχικών σταδίων¹¹²⁻¹¹³:

¹⁰⁷. Και πλέον «προδικαστικού συμβιβασμού», βλ. κατωτέρω Κεφάλαιο Β' 1.3.

¹⁰⁸. Σπυριδάκης/Γεωργιακάκη (2011), 15.

¹⁰⁹. Ήτοι η απόρριψη του αιτήματος για ρύθμιση οφειλών με απαλλαγή ή η έκπτωση από τη ρύθμιση οφειλών και την απαλλαγή που έχει ήδη αποφασιστεί (άρθρ. 10 παρ. 1 Ν. 3869/2010).

¹¹⁰. Σπυριδάκης/Γεωργιακάκη (2011), 15.

¹¹¹. Σπυριδάκης/Γεωργιακάκη (2011), 16.

¹¹². Μουτσιούλη, Το βασικό ρυθμιστικό πλαίσιο του Ν 3869/2010 (ΦΕΚ Α' 130/3.8.2010) για τα υπερχρεωμένα φυσικά πρόσωπα, ΠειρΝομ 2012, 210 επ· Λιβαδά, Νεότερες αντιλήψεις για την εμπορική ιδιότητα στο παράδειγμα του Ν 3869/2010 για τη ρύθμιση των οφειλών υπερχρεωμένων προσώπων, ΧρηΔικ 2011, 204.

¹¹³. Ο Ψυχομάνης (2014, 5 επ) κάνει διάκριση σε δύο αυτοτελείς διαδικασίες: αφενός την διαδικασία της τριπλής προσπάθειας για συμβιβαστική ρύθμιση οφειλών (1. Του προδικαστικού συμβιβασμού με διαμεσολάβηση, σύμφωνα με το Ν. 3898/2010, 2. Του προδικαστικού συμβιβασμού μετά την υποβολή αίτησης ρύθμισης και 3. Του προδικαστικού

i) Το στάδιο του προδικαστικού συμβιβασμού¹¹⁴, το οποίο ενεργοποιείται με την υποβολή της αιτήσεως του οφειλέτη¹¹⁵ στο αρμόδιο Ειρηνοδικείο¹¹⁶, προηγείται των λοιπών σταδίων, αλλά δεν υπέχει θέση υποχρεωτικής προδικασίας, αντιθέτως η έλλειψή του επιτρέπει την έναρξη της κύριας διαδικασίας ρυθμίσεως των οφειλών¹¹⁷. Η προσπάθεια επίτευξης του προδικαστικού συμβιβασμού πραγματοποιείται με τη διαμεσολοβητική συνδρομή των φορέων που ορίζονται στο νόμο¹¹⁸ και συνίσταται στη δικαστική υιοθέτηση σχεδίου διευθέτησεως οφειλών. Ειδικότερα, με την κατάθεση της αίτησης¹¹⁹ ορίζεται, πέραν της δικασίμου για τη συζήτησή της¹²⁰, και ημερομηνία¹²¹ για την επικύρωση του τυχόν συναφθέντος μεταξύ οφειλέτη και

συμβιβασμού μετά την ημέρα της γενόμενης επικύρωσης), αφετέρου την διαδικασία της δικαστικής ρύθμισης, εν αποτυχία της πρώτης.

¹¹⁴. Άρθρο 2 Ν. 3869/2010. Το στάδιο αυτό κατήργησε, μετά την τελευταία τροποποίηση του Ν. 3869/2010, το, υπό την αρχική μορφή του νόμου, υποχρεωτικό για την εξέλιξη της διαδικασίας στάδιο του εξωδικαστικού συμβιβασμού, βλ. *Χιωτέλλη*, Προβλήματα ως προς τη λειτουργία και φύση του προβλεπόμενου από το άρθρο 2 Ν. 3869/2010 εξωδικαστικού συμβιβασμού, *ΧρηΔικ* 2012,39 επ· *Αρβανιτάκη*, Δικονομικά ζητήματα του ν. 3869/2010, *ΕΠολΔ* 2013, 156 επ. Κατωτέρω Κεφάλαιο Β.1.3.

¹¹⁵. Αναφορικά με το υποχρεωτικό περιεχόμενο της αίτησης, το άρθρ. 4 παρ. 1 του υπό εξέταση νόμου ορίζει ότι «*Η αίτηση πρέπει να περιέχει α) κατάσταση της περιουσίας του οφειλέτη και των κάθε φύσης εισοδημάτων του ίδιου και του συζύγου του, β) κατάσταση των πιστωτών του και των απαιτήσεών τους κατά κεφάλαιο, τόκους και έξοδα και γ) σχέδιο διευθέτησης οφειλών, που να λαμβάνει υπόψη με εύλογο τρόπο και συσχέτιση τόσο τα συμφέροντα των πιστωτών, όσο και την περιουσία, τα εισοδήματα και την οικογενειακή κατάσταση του οφειλέτη*». Με την δε παρ. 2 του ανωτέρω άρθρου προβλέπεται ότι «*προς διευκόλυνση του προδικαστικού συμβιβασμού και όχι ως στοιχείο παραδεκτού*», υποβάλλονται εντός πέντε (5) εργασίμων ημερών από την κατάθεση της αίτησης 1. έγγραφο που έχει στη διάθεσή του ο οφειλέτης σχετικά με την περιουσία του, τα κάθε φύσης εισοδήματά του, τους πιστωτές και τις απαιτήσεις τους και 2. υπεύθυνη δήλωση για την ορθότητα και πληρότητα των ανωτέρω υπό α) και β) καταστάσεων και για τις μεταβιβάσεις εμπραγμάτων δικαιωμάτων επί ακινήτων, στις οποίες προέβη την τελευταία τριετία. Βλ. *Κρητικό*, Η απόρριψη ως απαράδεκτης της αιτήσεως του άρθρου 4 παρ. 1 Ν.3869/2010 λόγω μη υποβολής από τον οφειλέτη υπεύθυνης δηλώσεως (άρθρο 4 παρ. 2 εδ. β' Ν. 3869/2010) ή λόγω ατελειών της τελευταίας, *Νομολογιακή Αντιμετώπιση*, *ΕφΑΔ* 2012, 477 επ.

¹¹⁶. Αρμόδιο δικαστήριο είναι το Ειρηνοδικείο στην περιφέρεια του οποίου ο οφειλέτης έχει την κατοικία του, άλλως τη συνήθη διαμονή του, το οποίο δικάζει με τη διαδικασία της εκουσίας δικαιοδοσίας, βλ. άρθρ. 3 Ν. 3869/2010.

¹¹⁷. Κατόπιν αποτυχίας του κατατίθεται από τον οφειλέτη η αίτηση του άρθρου 4, καθώς και αντίγραφο του πρακτικού αποτυχίας της διαμεσολάβησης, βλ. άρθρ. 2 εδ. β' Ν. 3869/2010.

¹¹⁸. Ήτοι του Συνηγόρου του Καταναλωτή, της Επιτροπής Φιλικού Διακανονισμού που προβλέπεται στο άρθρο 11 του Ν. 2251/1994, της Ένωσης Καταναλωτών που είναι εγγεγραμμένη στο Μητρώο που προβλέπεται στην παρ. 4 του άρθρου 10 του Ν. 2251/1994, του Μεσολαβητή Τραπεζικών Επενδυτικών Υπηρεσιών ή δικηγόρου.

¹¹⁹. Από την κατάθεση της αίτησης υφίσταται υποχρέωση καταβολής μηνιαίων δόσεων (βλ. κατωτέρω Κεφάλαιο Β' 1.3.), οι οποίες συνυπολογίζονται στο χρονικό διάστημα καταβολών του άρθρ. 8 παρ. 2 ή του άρθρ. 9 παρ. 2. Η υποχρέωση καταβολής μηνιαίων δόσεων ισχύει και για τις εκκρεμούσες αιτήσεις κατά τη δημοσίευση του Ν. 4161/2013, σύμφωνα με το άρθρ. 19 παρ. 1 του τελευταίου νόμου.

¹²⁰. Η οποία προσδιορίζεται μέσα σε έξι (6) μήνες από την κατάθεση της αίτησης, κατ' άρθρ. 4 παρ. 3 εδ. α' Ν. 3869/2010.

¹²¹. Η οποία προσδιορίζεται υποχρεωτικώς δύο (2) μήνες μετά την κατάθεση της αίτησης, κατ' άρθρ. 4 παρ. 3 εδ. δ' Ν. 3869/2010.

πιστωτών συμβιβασμού και τη συζήτηση ενδεχόμενου αιτήματος προσωρινής διαταγής¹²². Η επικύρωση του προδικαστικού συμβιβασμού από τον Ειρηνοδίκη επιφέρει ανάκληση της αίτησης¹²³.

ii) Το στάδιο συμβιβαστικής επίλυσης διαφοράς¹²⁴ προβλέπει ότι οι οφειλέτες και οι πιστωτές δύνανται να συμβιβάζονται και μετά την ημέρα επικύρωσης έως την ημερομηνία συζήτησης της αίτησης σε οποιοδήποτε στάδιο της διαδικασίας, οπότε εμφανίζονται ενώπιον του Ειρηνοδίκη, υποβάλλουν το σχέδιο και ζητούν την επικύρωσή του, το οποίο και αποκτά πλέον ισχύ δικαστικού συμβιβασμού¹²⁵. Ο συμβιβασμός επέρχεται είτε με συμφωνία όλων των μερών είτε με υποκατάσταση της ελλειπούσας συγκατάθεσης των πιστωτών¹²⁶.

iii) Τέλος, το στάδιο της δικαστικής ρύθμισης των οφειλών¹²⁷ ενεργοποιείται σε περίπτωση αποτυχίας επίτευξης του δικαστικού συμβιβασμού με έναν από τους τρόπους που ορίζονται στο άρθρ. 7 του ως άνω νόμου¹²⁸. Το δικαστήριο, εφόσον δεχθεί ότι συντρέχουν οι προϋποθέσεις του νόμου ορίζει καταβολές για διάστημα 3 έως 5 ετών, και σε εξαιρετικές περιπτώσεις μπορεί να καθορίσει μικρού ύψους ή και μηδενικές καταβολές. Αν υπάρχει ρευστοποιήσιμη περιουσία ορίζεται εκκαθαριστής, ενώ προβλέπεται η δυνατότητα εξαιρέσεως από την εκποίηση ακινήτου του οφειλέτη που χρησιμεύει ως κύρια κατοικία¹²⁹.

¹²². Σύμφωνα με το άρθρ. 4 παρ. 3 εδ. ε' Ν. 3869/2010 «Μέχρι την ημέρα της επικύρωσης δεν επιτρέπεται η λήψη καταδικωκτικών μέτρων κατά του οφειλέτη, καθώς και η μεταβολή της πραγματικής και νομικής κατάστασης της περιουσίας του».

¹²³. Άρθρ. 5 παρ. 1 ε' Ν. 3869/2010. Αναφορικά με τις προϋποθέσεις συναίνεσης ισχύουν οι οριζόμενες στο άρθρ. 7 παρ. 2-4 Ν. 3869/2010, βλ. κατωτέρω υπό ii). Για το υπό το προγενέστερο καθεστώς μαχητό τεκμήριο σιωπηρής αποδοχής του υποβληθέντος σχεδίου διευθέτησης οφειλών βλ. *Αρβανιτάκη/Κτενίδη*, Το κατ' άρθρο 5 παρ. 2 ν. 3869/2010 τεκμήριο σιωπηρής αποδοχής του υποβληθέντος από τον οφειλέτη σχεδίου διευθέτησεως των οφειλών του, ΕΠολΔ 2013, 338 επ.

¹²⁴. Προ της τελευταίας τροποποίησης ορίζονταν ως «Δικαστικός συμβιβασμός», βλ. άρθρ. 7 Ν. 3869/2010.

¹²⁵. Βλ. άρθρ. 7 παρ. 1 Ν. 3869/2010. Στην περίπτωση επικύρωσης η αίτηση για ρύθμιση και απαλλαγή από τις οφειλές ανακαλείται αυτοδικαίως.

¹²⁶. Βλ. άρθρ. 7 παρ. 2-3 Ν. 3869/2010. Για την υποκατάσταση της συγκατάθεσης πιστωτή βλ. Κεφάλαιο Β' 1.3.

¹²⁷. Βλ. κατωτέρω Κεφάλαιο Γ'.

¹²⁸. Ο οφειλέτης δεν μπορεί να ζητήσει απευθείας ρύθμιση των οφειλών του κατά το άρθρ. 8 Ν. 3869/2010.

¹²⁹. *Κρητικός* (2010³), 15.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β΄
ΟΙ ΕΠΙΜΕΡΟΥΣ ΡΥΘΜΙΣΕΙΣ ΤΟΥ Ν. 3869/2010 ΚΑΤΟΠΙΝ ΔΙΑΔΟΧΙΚΩΝ
ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΣΕΩΝ

1. Τροποποιήσεις του Ν. 3869/2010

Στα μόλις τέσσερα χρόνια ισχύος του ο Ν. 3869/2010 έχει αποδειχθεί το σημαντικότερο εργαλείο των υπερχρεωμένων καταναλωτών για την διέξοδο από την υπερχρέωση. Το ήδη τεράστιο ενδιαφέρον για την αξιοποίησή του επιβεβαιώνει τη χρησιμότητα και την αναγκαιότητά του¹³⁰. Ωστόσο, το ενδιαφέρον αυτό οδήγησε και σε προβλήματα εφαρμογής, η λύση των οποίων επέβαλε διαδοχικές τροποποιήσεις του ανωτέρω νόμου¹³¹⁻¹³².

1.1. Οι τροποποιήσεις του Ν. 3996/2011¹³³

Με το άρθρ. 85 του Ν. 3996/2011 επήλθαν τροποποιήσεις σε επιμέρους άρθρα του Ν. 3869/2010¹³⁴, μόλις ένα χρόνο μετά την θέσπισή του, με σκοπό να αποσαφηνιστεί το περιεχόμενό του, ώστε να απλοποιηθεί και να διευκολυνθεί η

¹³⁰. Παπαστάμου/Σπυράκος, Οι τροποποιήσεις του ν. 3869/2010 για την ρύθμιση των οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων από τον ν. 4161/2013, ΝοΒ 2013, 1789.

¹³¹. Κατά τον Ψυχομάνη (2014, 3) ο νόμος ήταν εξαρχής συγκεχυμένος, φλύαρος, δυσνόητος, εν πολλοίς αναποτελεσματικός, παρά την καθαρότητα, ηθικότητα και αναγκαιότητα των στόχων, και για τον λόγο αυτό υπέστη διαδοχικές τροποποιήσεις σε βραχύτατα χρονικά διαστήματα, χωρίς ωστόσο να κατορθώσουν να θεραπεύσουν τις βασικές του αδυναμίες.

¹³². Πέραν των κατωτέρω αναφερόμενων, τροποποιήσεις επήλθαν και στην μεταβατική διάταξη του άρθρου 19 του Ν. 3869/2010, η οποία αφορούσε την αναστολή των πλειστηριασμών της πρώτης κατοικίας και προέβλεπε κατά την αρχική της διατύπωση: «Για έξι μήνες από τη δημοσίευση του παρόντος νόμου στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως απαγορεύεται ο πλειστηριασμός του ακινήτου της παραγράφου 2 του άρθρου 9...». Ειδικότερα, το άρθρ. 19 τροποποιήθηκε από το άρθρ. 36 Ν. 3910/2011 (ΦΕΚ/Α/11/8.2.2011), το άρθρ. 46 παρ. 2 Ν. 3986/2011 (ΦΕΚ/Α/152/1.7.2011), το άρθρ. 1 παρ. 2 της από 16.12.2011 ΠΝΠ (ΦΕΚ/Α/262/16.12.2011), καθώς και το άρθρ. 5 της από 18.12.2012 Π.Ν.Π. (ΦΕΚ/Α/246/18.12.2012), η οποία κυρώθηκε με το άρθρο πρώτο του Ν. 4128/2013 (ΦΕΚ/Α/51/28.2.2013), μεταθέτοντας την ημερομηνία αναστολής των πλειστηριασμών, η οποία σύμφωνα με τον τελευταίο νόμο, εκτείνονταν μέχρι την 31η Δεκεμβρίου 2013. Αξίζει να σημειωθεί ότι με το άρθρο 2 Ν. 4224/2014 (ΦΕΚ/Α/288/31.12.2014) απαγορεύονται οι πλειστηριασμοί ακινήτων οφειλετών (και όχι μόνο όσων έχουν υπαχθεί στο Ν. 3869/2010), που χρησιμεύουν ως κύρια κατοικία τους από 1.1.2014 και μέχρι 31.12.2014, εφόσον πληρούνται οι οριζόμενες στο Ν. 4242/2014 προϋποθέσεις. Βλ. ΜΠρΑθ (ασφ) 8326/2010, ΧρηΔικ 2010, 385· ΜΠρΖακυνθ 3/2013, ΝΟΜΟΣ· ΜΠρΠατρ 285/2013, ΝΟΜΟΣ.

¹³³. «Αναμόρφωση Σώματος Επιθεώρησης Εργασίας, ρυθμίσεις Θεμάτων Κοινωνικής Ασφάλισης και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ/Α/170/5.8.2011).

¹³⁴. Ήτοι τα άρθρα 1, 2, 4, 5, 7, 9 και 11 του Ν. 3869/2010.

αξιοποίησή του από τους υπερχρεωμένους οφειλέτες¹³⁵. Ειδικότερα, προβλέφθηκε ότι το άρθρο 781 Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, το οποίο αφορά την έκδοση προσωρινής διαταγής για τις υποθέσεις που υπάγονται στην εκούσια δικαιοδοσία, βρίσκει εφαρμογή και στις αιτήσεις δικαστικής ρύθμισης των χρεών¹³⁶, που εκδικάζονται επίσης με τη διαδικασία της εκούσιας δικαιοδοσίας¹³⁷.

Επιπρόσθετα, καταργήθηκε¹³⁸ η υποχρέωση κοινοποίησης στους πιστωτές πέραν της αίτησης αφενός της κατάστασης της υπάρχουσας περιουσίας και των εισοδημάτων του οφειλέτη και αφετέρου του σχεδίου διευθέτησης των οφειλών, καθώς αυτά εμπεριέχονται¹³⁹ στην αίτηση που κοινοποιείται στους πιστωτές. Τέλος, αποσαφηνίστηκε ότι το αίτημα υποκατάστασης της ελλείπουσας συγκατάθεσης των πιστωτών, στο πλαίσιο του σταδίου επιδίωξης του δικαστικού συμβιβασμού, συζητείται κατά τη δικάσιμο που έχει οριστεί για συζήτηση της αίτησης για δικαστική ρύθμιση, καθώς σε διαφορετική περίπτωση θα μπορούσε να αποβεί η διαδικασία ιδιαίτερα χρονοβόρος. Διευκρινίστηκε δε ότι η κατοικία προστατεύεται¹⁴⁰ και όταν ο οφειλέτης έχει την επικαρπία ή ψιλή κυριότητα ή ιδανικό μερίδιο σε αυτές, ενώ δεν θίγονται οι απαιτήσεις πιστωτών που δεν συμπεριελήφθησαν στην αίτηση του οφειλέτη¹⁴¹.

1.2. Οι τροποποιήσεις του Ν. 4019/2011¹⁴²

Με το άρθρ. 20 παρ. 15 του ανωτέρω νόμου, το οποίο εισήχθη με μορφή τροπολογίας¹⁴³, προστέθηκε στις εξαιρούμενες προς ρύθμιση οφειλές¹⁴⁴ οι προερχόμενες από χορήγηση δανείων από Φορείς Κοινωνικής Ασφάλισης, σύμφωνα

¹³⁵. Βλ. αιτιολογική έκθεση στο σχέδιο νόμου «Αναμόρφωση Σώματος Επιθεώρησης Εργασίας, ρυθμίσεις Θεμάτων Κοινωνικής Ασφάλισης και άλλες διατάξεις», Β' Επί των διατάξεων του Σχεδίου Νόμου, 49.

¹³⁶. Της παρ. 1 του άρθρ. 4 άρθρ. 1 Ν. 3869/2010.

¹³⁷. Η αίτηση για την ρύθμιση οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων αποτελεί μη γνήσια υπόθεση εκουσίας δικαιοδοσίας, στην οποία εμφανίζεται το στοιχείο της αντιδικίας, βλ. *Αρβανιτάκη*, Το διαδικαστικό πλαίσιο του Ν. 3869/2010 για τη ρύθμιση οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων, Αρμ 2010, 1463 επ· *Κατηφόρη*, Συμμετοχή τρίτων πιστωτών στη δίκη για ρύθμιση οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων κατά το Ν 3869/2010, ΕΠοΛΔ 2011, 298 επ.

¹³⁸. Από το άρθρ. 5 Ν. 3869/2010.

¹³⁹. Σύμφωνα με το άρθρ. 4 παρ. 1 Ν. 3869/2010.

¹⁴⁰. Σύμφωνα με την παρ. 2 του άρθρ. 9 Ν. 3869/2010.

¹⁴¹. Με τη σχετική επιφύλαξη της παράγρ. 1 του άρθρου 11 Ν. 3869/2010.

¹⁴². «Κοινωνική Οικονομία και Κοινωνική Επιχειρηματικότητα και λοιπές διατάξεις» (ΦΕΚ/Α/216/30.9.2011).

¹⁴³. Βλ. υπ' αριθμ. 539/46/9.9.2011 τροπολογία του Υπουργείου Εργασίας.

¹⁴⁴. Του άρθρ. 1 παρ. 2 Ν. 3869/2010.

με τις διατάξεις των άρθρων 15 και 16 του Ν. 3586/2007¹⁴⁵. Η συγκεκριμένη ρύθμιση κρίθηκε αναγκαία επειδή η σχέση του δανειολήπτη με το ΤΕΑΔΥ δεν διακόπτεται, ακόμη και σε περίπτωση δικαστικής ρύθμισης της οφειλής του προς το ΤΕΑΔΥ, με αποτέλεσμα παρά την οφειλή του, στο μέλλον, το ΤΕΑΔΥ να έχει την υποχρέωση καταβολής επικουρικής σύνταξης στον οφειλέτη¹⁴⁶.

1.3. Οι τροποποιήσεις του Ν. 4161/2013¹⁴⁷

Με τις τροποποιήσεις του πλέον πρόσφατου νόμου επικαιροποιείται και συμπληρώνεται ο Ν. 3869/2010 για τη ρύθμιση των οφειλών των υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων, απλουστεύονται οι διαδικασίες του και διευκολύνεται η πρόσβαση των οφειλετών στη διαδικασία. Οι εν λόγω τροποποιήσεις κρίνονται απολύτως αναγκαίες, δεδομένου ότι οι μακροχρόνιες δικαστικές εκκρεμότητες έχουν θέσει σε «ομηρία» πολλούς δανειολήπτες και με τον τρόπο αυτόν καθυστερεί η επάνοδός τους στην οικονομική δραστηριότητα. Ειδικότερα, με τις νεοεισαχθείσες ρυθμίσεις, βελτιώνεται η διαδικασία διευθέτησης των οφειλών μεταξύ οφειλέτη και πιστωτών, με αποτέλεσμα τη σύντμηση του χρόνου από την κατάθεση της αίτησης μέχρι την συζήτησή της, λαμβάνοντας υπόψη ότι η ελαχιστοποίηση του χρόνου είναι πρωταρχικής σημασίας για την επιτυχία οποιουδήποτε προγράμματος αναδιάρθρωσης χρεών¹⁴⁸.

Με την νεοεισαχθείσα διαδικασία του προδικαστικού συμβιβασμού¹⁴⁹, η οποία αντικαθιστά την προγενέστερη διαδικασία του εξωδικαστικού συμβιβασμού¹⁵⁰⁻¹⁵¹,

¹⁴⁵. (ΦΕΚ/Α/151/10.7.2007). Κατά τις ανωτέρω διατάξεις του Ν. 3586/2007 οι Φορείς Κοινωνικής Ασφάλισης χορηγούν δάνεια στους ασφαλισμένους και συνταξιούχους τους, τα οποία χρηματοδοτούνται από κεφάλαιο, που έχει σχηματιστεί από εισφορές ασφαλισμένου και εργοδότη και αποτελούν κοινωνικοασφαλιστική παροχή. Τα δάνεια χορηγούνται αποκλειστικά για αντιμετώπιση εκτάκτων αναγκών (υγείας, θανάτου, σεισμού κ.λπ.) και εξοφλούνται σε 36 το πολύ ίσες μηνιαίες δόσεις, που αρχίζουν από τον επόμενο της χορηγήσεώς τους μήνα, με παρακράτηση των δόσεων από τη μισθοδοσία ή τη σύνταξη των δικαιούχων.

¹⁴⁶. Βλ. αιτιολογική έκθεση Τροπολογίας στο Σχέδιο Νόμου «Κοινωνική Οικονομία και Κοινωνική Επιχειρηματικότητα και λοιπές διατάξεις», παρ. 16.

¹⁴⁷. «Πρόγραμμα διευκόλυνσης για ενήμερους δανειολήπτες και τροποποιήσεις στο ν. 3869/2010» (ΦΕΚ/Α/143/14.6.2013).

¹⁴⁸. Βλ. αιτιολογική έκθεση στο Σχέδιο Νόμου «Πρόγραμμα διευκόλυνσης για ενήμερους δανειολήπτες και τροποποιήσεις στο ν. 3869/2010», Ι. Γενικό Μέρος, Κεφάλαιο Β', 1-2.

¹⁴⁹. Βλ. άρθρ. 2 Ν. 3869/2010, όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρ. 11 Ν. 4161/2013.

¹⁵⁰. Σύμφωνα με τον *Βενιέρη* (Κριτική αποτίμηση της διαδικασίας του Ν. 3869/2010 (τα «υπερχρεωμένα νοικοκυριά») κατόπιν της αναμόρφωσής της με το Ν. 4161/2013, ΧρηΔικ 2013, 231) από πανελλαδικά στοιχεία όλων των εμπλεκόμενων φορέων, προκύπτει ότι σε περίπου 58.000 αιτήσεις απόπειρας εξωδικαστικού συμβιβασμού μόνο 5 οδήγησαν σε συμφωνία, ήτοι μόλις ένα 0,1 τοις χιλίοις.

εξασφαλίζεται ότι τα δύο μέρη είναι σε θέση να διαπραγματευτούν καλύτερα, δεδομένου ότι οι πιστωτές θα έχουν στα χέρια τους από την αρχή όλα τα έγγραφα σχετικά με την οικονομική κατάσταση του οφειλέτη. Προβλέπεται, επίσης, ότι το σχέδιο διευθέτησης τεκμαίρεται ότι γίνεται αποδεκτό από όλους τους πιστωτές, εφόσον συναινούν σε αυτό πιστωτές που κατέχουν την πλειοψηφία των οφειλών¹⁵², και συνακόλουθα επικυρώνεται από τον Πρόεδρο Υπηρεσίας του αρμόδιου δικαστηρίου. Η δικαστική εποπτεία της διαδικασίας του προδικαστικού συμβιβασμού έχει ως αποτέλεσμα ότι ελαχιστοποιείται ο κίνδυνος κατάχρησής του εκ μέρους κακόπιστων οφειλετών.

Η σημαντικότερη αλλαγή της τελευταίας τροποποίησης είναι η εισαγωγή της υποχρέωσης των οφειλετών να προβαίνουν σε καταβολές ευθύς από την κατάθεση της αιτήσεως. Το ύψος της καταβολής για το χρονικό διάστημα μέχρι τη συζήτηση της προσωρινής διαταγής προσδιορίζεται από τον οφειλέτη, σύμφωνα με την οικονομική κατάστασή του. Ωστόσο, ως ελάχιστη καταβολή ορίζεται το 10% της οφειλόμενης δόσης¹⁵³, όπως αυτή είχε διαμορφωθεί πριν την κατάθεση της αίτησης¹⁵⁴. Κατά την ημέρα επικύρωσης, είτε επικυρώνεται ο επιτευχθείς συμβιβασμός, είτε ο Πρόεδρος Υπηρεσίας του αρμόδιου δικαστηρίου καθορίζει το ύψος της μηνιαίας καταβολής, στην οποία υποχρεούται να προβαίνει ο οφειλέτης μέχρι την έκδοση της απόφασης¹⁵⁵, αποφασίζοντας ταυτόχρονα αν θα χορηγήσει αναστολή των καταδιωκτικών μέτρων κατά του οφειλέτη¹⁵⁶.

¹⁵¹. Για τις εκκρεμούσες αιτήσεις εφαρμόζεται η προδικασία που ίσχυε πριν την θέση σε ισχύ του Ν. 4161/2013, βλ. άρθρ. 19 παρ. 3 Ν. 4161/2013.

¹⁵². Ήτοι το 50% +1 του συνολικού ποσού των απαιτήσεων, στους οποίους περιλαμβάνονται το σύνολο των πιστωτών με εμπραγμάτως εξασφαλισμένες απαιτήσεις και πιστωτές με απαιτήσεις που υπερβαίνουν το ήμισυ των τυχόν εργατικών απαιτήσεων, σύμφωνα με το άρθρ. 7 Ν. 3869/2010, όπως αντικαταστάθηκε από το άρθρ. 15 Ν. 4161/2013.

¹⁵³. Για το ποσό που αντιστοιχεί στο 10% της τελευταίας ενημέρης δόσης ενημερώνονται οι οφειλέτες εγγράφως από τα πιστωτικά ιδρύματα, τα οποία υποχρεούνται «μέσα σε δέκα εργάσιμες ημέρες από την υποβολή σε αυτά σχετικού αιτήματος του οφειλέτη να του παραδώσουν χωρίς επιβάρυνση αναλυτική κατάσταση των προς αυτά οφειλών του κατά κεφάλαιο, τόκους και έξοδα, καθώς και το επιτόκιο με το οποίο εκτοκίζεται η οφειλή», βλ. άρθρ. 2 παρ. 4 Ν. 3869/2010.

¹⁵⁴. Σε περίπτωση που το 10% της οφειλόμενης δόσης είναι μικρότερο των σαράντα (40) ευρώ, τότε η ελάχιστη καταβολή θα ανέρχεται σε σαράντα (40) ευρώ, βλ. άρθρ. 5 παρ. 2 Ν. 3869/2010, όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρ. 13 Ν. 4161/2013.

¹⁵⁵. Η μηνιαία καταβολή που καθορίζει ο Πρόεδρος Υπηρεσίας του αρμόδιου δικαστηρίου δεν μπορεί να είναι κατώτερη από το ποσοστό του 10% της οφειλόμενης δόσης που αναφέρθηκε ανωτέρω (ή 40 ευρώ, αν το 10% της οφειλόμενης δόσης είναι μικρότερο των 40 ευρώ), εκτός αν συντρέχουν οι προϋποθέσεις του άρθρου 8 παράγραφος 5 του νόμου για τον ορισμό χαμηλότερων ή μηδενικών δόσεων, βλ. *Κατσά* (2011²), 36.

¹⁵⁶. Βλ. άρθρ. 5 παρ. 1 εδ. α' Ν. 3869/2010. Σύμφωνα με το άρθρ. 6 του υπό εξέταση νόμου αναστολή της εκτελεστικής διαδικασίας κατά του οφειλέτη είναι δυνατό να χορηγηθεί και μετά τη συζήτηση ενώπιον του Ειρηνοδίκη κατά την ημέρα επικύρωσης (παρ. 1), αλλά και μετά την

Η πρόβλεψη ελάχιστου ορίου καταβολής, η εισαγωγή δικαστικής εποπτείας όσον αφορά τον προσδιορισμό του ύψους της οφειλόμενης καταβολής, καθώς και η εισαγωγή κυρώσεων σε περίπτωση ανεπαρκών καταβολών διασφαλίζουν την ορθή τήρηση της διαδικασίας και την αποφυγή καταστρατήγησης του νόμου από κακόπιστους οφειλέτες. Συνεπώς, στο πλαίσιο των ανωτέρω διατάξεων επιτυγχάνεται η γρηγορότερη και αποτελεσματικότερη επανένταξη του οφειλέτη στην οικονομική δραστηριότητα. Για τον λόγο αυτό, οι μηνιαίες καταβολές από την κατάθεση της αίτησης μέχρι την έκδοση οριστικής απόφασης συνυπολογίζονται στις καταβολές που θα προσδιοριστούν από το δικαστήριο μετά τη συζήτηση της αίτησης¹⁵⁷. Επισημαίνεται ότι οι νεοεισαχθείσες ρυθμίσεις αποσκοπούν να αντιμετωπίσουν το πρόβλημα του ηθικού κινδύνου (moral hazard), το οποίο συνήθως εμφανίζεται στο πλαίσιο νομοθετικών ρυθμίσεων για τη ρύθμιση οφειλών υπερχρεωμένων προσώπων¹⁵⁸.

2. Υπαγόμενα στο Ν. 3869/2010 πρόσωπα

2.1. Φυσικά πρόσωπα

Στη ρύθμιση του Ν. 3869/2010 υπάγονται καταρχήν¹⁵⁹, σύμφωνα με το γράμμα και το σκοπό αυτού, μόνο φυσικά πρόσωπα¹⁶⁰, τα οποία και νομιμοποιούνται ενεργητικά να υποβάλλουν αίτηση ρύθμισης των οφειλών τους¹⁶¹. Τα πρόσωπα αυτά δύνανται να είναι ενήλικα ή ανήλικα, ημεδαποί ή αλλοδαποί, εφόσον όμως έχουν την κατοικία τους ή τη συνήθη διαμονή τους στην Ελλάδα κατά

έκδοση της οριστικής απόφασης, εφόσον έχει ασκηθεί εμπρόθεσμα έφεση από τον οφειλέτη (παρ. 5).

¹⁵⁷. Του άρθρ. 8 παρ. 2 ή αντίστοιχα του άρθρ. 9 παρ. 2, εφόσον υπάρχει αίτημα εξαίρεσης της πρώτης κατοικίας. Σε περίπτωση που οι κατά την παρ. 2 του άρθρου 5 του Ν. 3869/2010 πραγματοποιηθείσες καταβολές στους πιστωτές υπολείπονται αυτών που ορίζονται με την οριστική απόφαση του δικαστηρίου, ο οφειλέτης υποχρεούται να εξοφλήσει το ποσό της διαφοράς που υπολείπεται εντόκως μέσα σε ένα έτος από την έκδοση της απόφασης, βλ. άρθρ. 17 παρ. 3 Ν. 4161/2013.

¹⁵⁸. Βλ. αιτιολογική έκθεση σχεδίου νόμου «Πρόγραμμα διευκόλυνσης για ενήμερους δανειολήπτες και τροποποιήσεις στο ν. 3869/2010», Ι. Γενικό Μέρος, Κεφάλαιο Β', 2.

¹⁵⁹. Άρθρ. 1 παρ. 1 εδ. α' Ν. 3869/2010.

¹⁶⁰. Κάθε συμβατικός αποκλεισμός υπαγωγής ενός προσώπου, καθώς και συγκεκριμένης οφειλής, στο Ν. 3869/2010 είναι άκυρος, καθώς οι διατάξεις του είναι αναγκαστικού δικαίου, βλ. Βενιέρη (2011²), 41.

¹⁶¹. Την αίτηση ρύθμισης δεν δικαιούται να υποβάλλει δανειστής του υπερχρεωμένου οφειλέτη, σε αντίθεση με όσα προβλέπονται στο πτωχευτικό δίκαιο, σύμφωνα με το άρθρ. 5 παρ. 1 ΠτΚ, βλ. Κοτσίρη, Πτωχευτικό δίκαιο, 1978⁶, 172 επτ.

το χρόνο υποβολής της αίτησης ρύθμισης των χρεών¹⁶². Αποκλείονται, επομένως, από την εφαρμογή του νόμου εν γένει τα νομικά πρόσωπα¹⁶³, όχι όμως οι ενώσεις προσώπων και οι αστικές εταιρίες χωρίς νομική προσωπικότητα, καθώς δεν αποτελούν αυθύπαρκτα νομικά πρόσωπα¹⁶⁴.

Κατά κανόνα τα υπαγόμενα στο νόμο πρόσωπα θα είναι καταναλωτές κατά την έννοια του Ν. 2251/1994¹⁶⁵, ήτοι φυσικά πρόσωπα για τα οποία προορίζονται τα προϊόντα ή οι υπηρεσίες που προσφέρονται στην αγορά ή τα οποία κάνουν χρήση τέτοιων προϊόντων ή υπηρεσιών, εφόσον αποτελούν τον τελικό αποδέκτη τους¹⁶⁶. Ωστόσο, στις ρυθμίσεις του νόμου δεν υπάγονται μόνο οι καταναλωτές¹⁶⁷, αλλά κάθε φυσικό πρόσωπο, ανεξαρτήτως καταναλωτικής ιδιότητας. Συνεπώς, το φυσικό πρόσωπο μπορεί να αναπτύσσει επαγγελματική-επιχειρηματική δραστηριότητα, αρκεί αυτή να μην του προσδίδει την εμπορική ιδιότητα και κατά συνέπεια την πτωχευτική ικανότητα, όπως κατωτέρω αναλύεται. Συνεπώς, στο Ν. 3869/2010 υπάγονται και οι επαγγελματίες που ασκούν είτε ελεύθερα επαγγέλματα, που δεν υπάγονται στην έννοια του εμπόρου, όπως του γιατρού, του δικηγόρου, του συμβολαιογράφου, του μηχανικού¹⁶⁸, του λογιστή κ.λπ., είτε ελεύθερα επαγγέλματα που δεν υπάγονται στην έννοια της άσκησης εμπορίας, όπως ο οδηγός αυτοκινήτου, ο ηλεκτρολόγος, ο υδραυλικός, ο ηλεκτρονικός, ο προγραμματιστής ηλεκτρονικών υπολογιστών κ.λπ., που παρέχουν υπηρεσίες αποκλειστικώς ή κατά κύριο λόγο δια μόνης της προσωπικής τους εργασίας¹⁶⁹.

¹⁶². Οι αλλοδαποί δικαιούνται να υποβάλλουν αίτηση ρύθμισης, όταν έχουν το κέντρο των συμφερόντων τους στην Ελλάδα και όταν έχουν έννομο συμφέρον προς τούτου, διότι δημιούργησαν εδώ τα χρέη τους ή έχουν περιουσιακά στοιχεία εδώ, βλ. *Κιουππίδου-Στρατουδάκη*, Η απόφαση διευθέτησης οφειλών κατά τον Ν. 3869/2010, Αρμ 2010, 1476.

¹⁶³. Όπως σωματεία, προσωπικές εταιρίες (ΟΕ, ΕΕ), κεφαλαιουχικές εταιρίες (ΑΕ, ΕΕ), ιδιωτική κεφαλαιουχική εταιρία, ιδρύματα, αστικοί, αγροτικοί, οικοδομικοί συνεταιρισμοί. Για την εμπορική ικανότητα των νομικών προσώπων, βλ. *Παμπούκη/Παπαδρόσου-Αρχανιωτάκη*, Εμπορικό δίκαιο, 2001, 229 επ.

¹⁶⁴. Η αίτηση μπορεί να κατατεθεί με αιτούντες όλα τα πρόσωπα-μέλη της ένωσης, καθώς δεν υπάρχει περιουσία του ανύπαρκτου νομικού προσώπου και ευθύνονται για τα χρέη όλα τα μέλη της ένωσης, βλ. *Βενιέρη* (2011²), 37. Αντίθετα, η *Κιουππίδου-Στρατουδάκη* (Αρμ 2010, 1475) υποστηρίζει ότι ούτε οι ενώσεις προσώπων δεν νομιμοποιούνται ενεργητικώς να υποβάλλουν αίτηση ρύθμισης οφειλών.

¹⁶⁵. «Προστασία των καταναλωτών» (ΦΕΚ/Α/191/16.11.1994).

¹⁶⁶. Βλ. άρθρ. 1 παρ. 4 περ. α υποπερ. ββ του Ν. 2251/1994. Κατά το Ν. 2251/1994 στην έννοια των καταναλωτών υπάγονται και νομικά πρόσωπα, τα οποία όμως ρητά εξαιρούνται από το πεδίο εφαρμογής του υπό εξέταση νόμου.

¹⁶⁷. Ορθώς η ΜΠρΑθ 7350/2011 ΝΟΜΟΣ, ορίζει ότι «*Εξάλλου από καμία διάταξη του ως άνω νόμου δεν προκύπτει ότι οι ευεργετικές ρυθμίσεις αυτού αφορούν μόνο σε όσους φέρουν την ιδιότητα του καταναλωτή κατά τον νόμο 2251/94, όπως εσφαλμένως υπολαμβάνει η καθής*».

¹⁶⁸. ΜΠρΘεσσ 13425/2011, ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ, με αιτούντα αρχιτέκτονα μηχανικό.

¹⁶⁹. Βλ. *Ρούσσο* (ΕφΑΔ 2010), 1289. Υπό την προϋπόθεση ότι η δραστηριότητά τους δεν πραγματοποιείται υπό τη μορφή οργανωμένης οικονομικής επιχείρησης, ήτοι με προσωπικό

2.2. Πρόσωπα χωρίς πτωχευτική ικανότητα

Στο πεδίο εφαρμογής του νόμου υπάγονται αποκλειστικά φυσικά πρόσωπα που δεν έχουν πτωχευτική ικανότητα, ήτοι πρόσωπα που δεν έχουν την εμπορική ιδιότητα¹⁷⁰. Η εμπορική ιδιότητα των προσώπων απαγορεύει την υπαγωγή τους στη διαδικασία του νόμου, ανεξαρτήτως του είδους των χρεών τους, ακόμα δηλαδή και αν οφείλουν μόνο μη εμπορικά χρέη, δηλαδή αστικά/ιδιωτικά χρέη¹⁷¹. Αντιθέτως υπάγεται στη διαδικασία οφειλέτης που φέρει εμπορικά χρέη και δεν είναι έμπορος κατά την κατάθεση της αίτησης¹⁷², δεδομένου ότι η διαδικασία είναι αυστηρά προσωποπαγής με επίκεντρο το πρόσωπο που αξιώνει προστασία και όχι τα χρέη του¹⁷³. Η έρευνα περί της ύπαρξης ή μη εμπορικής ιδιότητας του οφειλέτη πραγματοποιείται κυρίως κατά την οριστική εκδίκαση της αιτήσεως στα πλαίσια του άρθρ. 8 παρ. 2 του νόμου¹⁷⁴.

Κατά το ΒΔ 19-4/1-5/1835 έμποροι είναι όσοι μετέρχονται πράξεις εμπορικές¹⁷⁵ και σύνηθες, και όχι κατ' αποκλειστικό ή κύριο, επάγγελμα έχουν την

με διαμεσολάβηση στην εργασία τρίτων, εγκαταστάσεις και εξοπλισμό, ώστε να τους προσδώσει την εμπορική ιδιότητα, βλ. *Βενιέρη* (2011²), 64.

¹⁷⁰. Κατά τη διάταξη της παρ. 1 του άρθρ. 2 ΠτΚ, πτωχευτική ικανότητα έχουν οι έμποροι.

¹⁷¹. Βλ. *Περάκη* (2010²), 470. Γίνεται δεκτό ότι εφόσον τα μη εμπορικά χρέη «αναλήφθησαν από την αιτούσα, όταν είχε την εμπορική ιδιότητα, τεκμαίρεται ότι αυτά έγιναν χάριν της εμπορίας της», βλ. ΕιρΘεσσ 5106/2011, ΝΟΜΟΣ.

¹⁷². Κρίσιμο διάστημα για την εφαρμογή ή μη του νόμου, αποτελεί η ιδιότητα του αιτούντος οφειλέτη ως εμπόρου ή μη, κατά τον χρόνο υποβολής της αιτήσεως, βλ. ΕιρΧαν 101/2013, ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ.

¹⁷³. *Μακρής*, Κατ' άρθρο ερμηνεία του Ν. 3869/2010 για τη ρύθμιση υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων, 2010, 18.

¹⁷⁴. Ζήτημα γεννάται κατά πόσο μπορεί να ερευνηθεί το συγκεκριμένο θέμα στα πλαίσια του άρθρ. 5 παρ. 2 του νόμου, όταν ο Ειρηνοδίκης, με την έκδοση προσωρινής διαταγής, καλείται να διατάξει την αναστολή των κατά του οφειλέτη καταδικωκτικών μέτρων και να ορίσει προσωρινές μηνιαίες καταβολές μέχρι την έκδοση οριστικής απόφαση επί της αιτήσεως, δεδομένου ότι η άρνηση ή κατάφαση των προϋποθέσεων περί αποδοχής της αίτησης θα γίνει προσωρινά και όχι με ισχύ δεδικασμένου, βλ. *Βενιέρη* (2011²), 263.

¹⁷⁵. Στο ΒΔ 2/14.5.1835 προβλέπονται ποιες είναι οι εμπορικές πράξεις βάσει των οποίων κάποιος αποκτά την εμπορική ιδιότητα, ήτοι η αγορά προς μεταπώληση, η επιχείρηση προμήθειας, χειροτεχνίας, παραγγελίας, μετακόμισης, πρακτορείας, πλειστηρίασης, δημόσιων θεαμάτων, οι κολλυβιστικές, τραπεζικές εργασίες, οι πράξεις επί συναλλαγματικών, η διατόπια μεταφορά χρημάτων, οι μεσιτικές εργασίες και οι πράξεις θαλάσσιου εμπορίου, βλ. *Μαρίνο*, Εμπορική νομοθεσία, 2006, 3. Με τον ως άνω τρόπο αποκτάται η εμπορική ιδιότητα κατά το ουσιαστικό σύστημα, ενώ κατά το τυπικό σύστημα την εμπορική ιδιότητα αποκτούν, ανεξαρτήτως της τέλεσης συγκεκριμένων πράξεων, η ΑΕ, η ΕΠΕ, ο χρηματιστής, ο αστικός και γεωργικός συνεταιρισμός και η ναυτική εταιρία, βλ. *Παμπούκη/Παπαδρόσου-Αρχανιωτάκη* (2001), 108 επ· *Αναστασόπουλο*, Γενικό εμπορικό δίκαιο, 2010, 31, 35-36.

εμπορία¹⁷⁶. Η ηθικότητα ή η νομιμότητα των εμπορικών πράξεων δεν έχει σημασία για την απόκτηση της εμπορικής δραστηριότητας, ούτε τα ασυμβίβαστα προς την εμπορική ιδιότητα απαγορεύουν την απόκτησή της¹⁷⁷. Παράλληλα, η εμπορική ιδιότητα αποκτάται από αυτόν στο όνομα και για λογαριασμό του οποίου διενεργούνται οι εμπορικές πράξεις και όχι τον υπάλληλό του ή τον νόμιμο εκπρόσωπό του¹⁷⁸. Αντιστοίχως, ο φαινόμενος έμπορος, ο οποίος δημιουργεί την απατηλή εντύπωση στους τρίτους ότι πράγματι είναι έμπορος, υφίσταται τις συνέπειες από την εμπορική του ιδιότητα¹⁷⁹ και εξαιρείται από την εφαρμογή του Ν. 3869/2010. Ωστόσο, κατά ρητή νομοθετική διάταξη δεν είναι έμποροι τα πρόσωπα που ασχολούνται με γεωργικές εργασίες, την κτηνοτροφία, τη δασοκομεία, την αλιεία ή μεταλλευτικές εργασίες, εφόσον είναι οι ίδιοι παραγωγοί και πωλητές των προϊόντων τους¹⁸⁰. Ισχύει γενικότερα ο κανόνας ότι δεν νοείται έμπορος αν δεν υπάρχει στη δραστηριότητά του ριψοκίνδυνη κερδοσκοπική διαμεσολάβηση¹⁸¹.

Σε ό,τι αφορά τον ομόρρυθμο εταίρο ΟΕ ή ΕΕ, η εμπορική ιδιότητα αποκτάται με μόνο τη συμμετοχή του στην συγκεκριμένη εταιρία¹⁸², η οποία είναι εμπορική κατά το ουσιαστικό σύστημα¹⁸³. Μετά την αποχώρησή του από την εταιρία, λόγω αποκλεισμού, εκούσιας εξόδου ή κατόπιν αιτήσεως πιστωτή, χάνει την εμπορική του ιδιότητα, οπότε δύναται να καταθέσει αίτηση υπαγωγής στο Ν. 3869/2010. Σε περίπτωση δε που η ΟΕ ή ΕΕ τίθενται σε εκκαθάριση και η εμπορική της

¹⁷⁶. Δεν αποκτούν την εμπορική ιδιότητα ο μέτοχος ΑΕ, ο αφανής εταίρος, ο ετερόρρυθμος εταίρος και ο εταίρος και διαχειριστής ΕΠΕ, τα μέλη ΔΣ ΑΕ ή ΕΠΕ, τα μέλη ΔΣ συνεταιρισμού, βλ. *Κρητικό* (2010³), 37. Βλ. ΜΠρΑθ 7794/2010, ΝΟΜΟΣ, σύμφωνα με την οποία «ο οφειλέτης δεν αποκτά την εμπορική ιδιότητα με τη συμμετοχή του ως μετόχου σε ανώνυμη εταιρία ακόμη και αντιπροέδρου».

¹⁷⁷. Τέτοια επαγγέλματα αποτελούν, μεταξύ άλλων, οι δημόσιοι υπάλληλοι (άρθρ. 77 παρ. 3 ΠΔ 611/1977) και οι δικηγόροι (άρθρ. 63 Κώδικα περί Δικηγόρων), στα οποία απαγορεύεται η απόκτηση της εμπορικής ιδιότητας, υπό την απειλή πειθαρχικών ή άλλων κυρωτικών συνεπειών, βλ. *Αναστασόπουλο* (2010), 37· *Λιβαδά*, (ΧρηΔικ 2011), 212.

¹⁷⁸. *Λιβαδά* (ΧρηΔικ 2011), 206· *Κοτσίρης* (1978⁶), 117, κατά τον οποίο δεν αποκτούν πτωχευτική ικανότητα ο παραγωγός (πλασιέ) επειδή συνδέεται με σχέση εργασίας, ο διαχειριστής ΕΠΕ, ο διοικητής ΑΕ, τα τέκνα του εμπόρου, τα οποία απλώς τον βοηθούν.

¹⁷⁹. *Ψυχομάνης* (2003⁴), 31, ο οποίος υποστηρίζει ότι και ο κρυπτόμενος έμπορος αποκτά πτωχευτική ικανότητα όταν μέσω του παρένθετου έχει επιδιώξει να αποφύγει την προσωπική του ευθύνη επί ζημιά των πιστωτών του.

¹⁸⁰. Άρθρ. 8 ΒΔ 2/14.5.1835. Βλ. ενδεικτικά ΕιρΠατρ 59/2013, ΝΟΜΟΣ, σύμφωνα με την οποία η αιτούσα δεν απέκτησε την εμπορική ιδιότητα, καθώς η ενασχόλησή της με τη γεωργία είναι μικρής έκτασης και τα παραγόμενα προϊόντα τα διαθέτει στις λαϊκές αγορές η ίδια.

¹⁸¹. ΓνωμΝΣΚ Ολ 90/2008, ΝΟΜΟΣ.

¹⁸². Όπως προκύπτει από το άρθρ. 7 παρ. 4 ΠτΚ, όπου προβλέπεται η συμπτώχευση του ομόρρυθμου εταίρου με το νομικό πρόσωπο της εταιρίας. Για την απόκτηση της πτωχευτικής ικανότητας από ομόρρυθμο εταίρο, βλ. *Ψυχομάνης* (2003⁴), 32 επ.

¹⁸³. Οι *Σπυριδάκης/Γεωργιακάκη* (2011, 18) υποστηρίζουν, λανθασμένα κατά την άποψη της γράφουσας, ότι ο ομόρρυθμος εταίρος ΟΕ, ο μέτοχος μονοπρόσωπης ΑΕ ή ΕΠΕ, ακόμη και αν δεν θεωρηθούν έμποροι, θα εφαρμοσθεί η ρύθμιση «μόνο για χρέη άσχετα προς την εταιρία».

δραστηριότητα παύσει, τότε η εταιρία, όπως και ο ομόρρυθμος εταίρος της υπό εκκαθάριση εταιρίας, χάνουν την εμπορική τους ιδιότητα και ως εκ τούτου ο τελευταίος δύναται να υπαχθεί στη διαδικασία του υπό εξέταση νόμου, υπό την προϋπόθεση ότι έχει προβεί σε διακοπή εργασιών και δεν έχει προβεί ο ίδιος ή η εταιρία σε προγενέστερη παύση πληρωμών¹⁸⁴.

Ειδική αναφορά πρέπει να γίνει στους μικροέμπορους, για τους οποίους ισχύει ότι η κατά σύνηθες επάγγελμα άσκηση εμπορικών πράξεων συνδέεται προεχόντως και κατά κύριο λόγο με τη σωματική τους καταπόνηση, το δε κέρδος που αποκομίζουν από αυτές δεν αποτελεί παρά αμοιβή της προσωπικής τους εργασίας¹⁸⁵. Οι μικροέμποροι, λοιπόν, εξαιρούνται του χαρακτηρισμού τους ως εμπόρων, τόσο από την επιστήμη όσο και από τη νομολογία¹⁸⁶, δεδομένου ότι διενεργούν εμπορικές πράξεις εντός μη οργανωμένης επιχείρησης, χωρίς ιδιαίτερες εγκαταστάσεις και εξοπλισμό, χωρίς πρόσληψη προσωπικού, και ως εκ τούτου δεν έχουν πτωχευτική ικανότητα και υπάγονται στο Ν. 3869/2010¹⁸⁷.

Περαιτέρω, στον ως άνω νόμο υπάγονται και όσοι ήταν έμποροι, έπαυσαν την εμπορία, χωρίς όμως κατά την παύση αυτή να έχουν παύσει τις πληρωμές τους¹⁸⁸. Αντιθέτως, στον ΠτΚ υπάγεται όποιος απώλεσε την εμπορική ιδιότητα, αλλά πριν την απωλέσει περιήλθε σε αδυναμία πληρωμών¹⁸⁹. Επομένως, φυσικά πρόσωπα που είχαν παύσει την εμπορία πριν το χρονικό σημείο στο οποίο επήλθε η παύση των πληρωμών, εμπίπτουν στο Ν. 3869/2010 ακόμη και για τα χρέη από την εμπορική

¹⁸⁴. Βενιέρης (2011²), 76.

¹⁸⁵. Λιβαδά (ΧρηΔικ 2011), 214 επ· Ψυχομάνης (2003⁴), 35· Του Ιδίου, Τραπεζικό Δίκαιο-Δίκαιο των τραπεζικών συμβάσεων, 2011, 402· Παμπούκης/Παπαδρόσου-Αρχανιωτάκη (2001), 119 επ.

¹⁸⁶. Ως μικροέμποροι, οι οποίοι υπάγονται στη ρύθμιση του Ν. 3869/2010, θεωρούνται ενδεικτικά ο μικροπωλητής (ΕιρΠαμισού 2/2011, ΝΟΜΟΣ), ο μικροτεχνίτης (ΕιρΠατρ 16/2012, ΝΟΜΟΣ), η μοδίστρα (ΕιρΧαν 101/2013, ΝΟΜΟΣ), ο οδηγός ταξί (ΕιρΧαλαν 17/2013, ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ), ο κομμωτής (ΕιρΕρινέου 2/2012, ΝΟΜΟΣ), ο μεταφορέας (ΕιρΠεριστ 16/2013, ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ), ο επιπλοποιός (ΕιρΘεσσ 5106/2011, ΝΟΜΟΣ).

¹⁸⁷. ΜΠρΚαβαλ 745/2011, ΝΟΜΟΣ.

¹⁸⁸. ΕιρΑγιάς 3/2013, ΝΟΜΟΣ, σύμφωνα με την οποία δεν εμποδίζεται η υπαγωγή οφειλέτη, ιδιοκτήτη κομμωτηρίου, στη ρύθμιση του νόμου εφόσον δεν απεδείχθη ότι μέχρι την απώλεια της εμπορικής του ιδιότητας είχε περιέλθει σε παύση πληρωμών. Αντίστοιχα ΕιρΡοδ 9/2013, ΧρΙΔ 2013, 515· ΕιρΧαν 101/2013, ΝΟΜΟΣ, σύμφωνα με την οποία «ένας οφειλέτης που είχε την εμπορική ιδιότητα για κάποιο χρονικό διάστημα, αλλά δεν την έχει κατά την κατάθεση της αίτησης στο Ειρηνοδικείο, δεν κωλύεται να ακολουθήσει τη διαδικασία του Ν. 3869/2010 αν έπαυσε τις πληρωμές μετά την παύση της εμπορικής δραστηριότητας καθώς δεν έχει πλέον πτωχευτική ικανότητα».

¹⁸⁹. Βλ. άρθρ. 2 παρ. 3 ΠτΚ. Κατά τον Ψυχομάνη (2003⁴, 33) μπορεί να κηρυχθεί σε πτώχευση και παραιτηθείς έμπορος, έμπορος υπό δικαστική συμπαραστάση, καθώς και έμπορος από τον οποίο αφαιρέθηκε η άδεια άσκησης του συγκεκριμένου επαγγέλματος ή του οποίου ανακλήθηκε ο διορισμός, εφόσον κατά το χρόνο παύσης της εμπορίας του είχε παύσει τις πληρωμές.

τους δραστηριότητα¹⁹⁰ . Ενώ φυσικά πρόσωπα που έχουν την εμπορική ιδιότητα κατά το χρόνο παύσης των πληρωμών τους, εμπíπτουν στο πεδίο εφαρμογής του ΠτΚ και για τα ιδιωτικά τους χρέη¹⁹¹ . Η επιγενόμενη απόκτηση της εμπορικής ιδιότητας δεν αρκεί για να τεθεί εκτός της διαδικασίας του Ν. 3869/2010 ο οφειλέτης, καθώς κατά την κατάθεση της αίτησης, για το περιγραφόμενο στην αίτηση παθητικό, ο οφειλέτης πληρούσε τις προϋποθέσεις υπαγωγής¹⁹² .

Αναφορικά δε με οφειλέτη, ο οποίος είχε υπαχθεί στην πτωχευτική διαδικασία, αλλά δεν εξήλθε από αυτή, καθώς δεν αποκαταστάθηκε, δεν αποκτά την εμπορική ιδιότητα. Συνεπώς, για τα χρέη που αναλαμβάνει μετά την κήρυξη σε πτώχευση, τα οποία αποτελούν μεταπτωχευτικό παθητικό και μεταπτωχευτική περιουσία, και εφόσον δεν έχει αποκτήσει την εμπορική ιδιότητα, μπορεί να ζητήσει την προστασία του Ν. 3869/2010¹⁹³ . Αντίστοιχη είναι η περίπτωση εμπόρου με πτωχευτική ικανότητα, του οποίου η αίτηση να ενταχθεί στη συλλογική διαδικασία του ΠτΚ απορρίφθηκε, λόγω του ότι η περιουσία του δεν επαρκούσε να καλύψει τα έξοδα της διαδικασίας πτώχευσης¹⁹⁴ . Προτείνεται, ορθώς κατά τη γνώμη της γράφουσας, προκειμένου το πρόσωπο αυτό να μη βρεθεί μετέωρο και να μην μπορεί να ενταχθεί σε καμία συλλογική διαδικασία, η υπαγωγή του στο Ν. 3869/2010¹⁹⁵ .

Λόγω του προσωποπαγούς χαρακτήρα του Ν. 3869/2010, εφόσον ο οφειλέτης αποβιώσει πριν την ολοκλήρωση της δικαστικής διαδικασίας, η διαδικασία διακόπτεται και δε δύναται να συνεχιστεί από τους κληρονόμους του¹⁹⁶ . Οι τελευταίοι αποκτούν το παθητικό του οφειλέτη ως έχει, από το οποίο αφαιρούνται οι καταβολές

¹⁹⁰ . Ωστόσο, η αντιμετώπιση του οφειλέτη τίθεται υπό το πρίσμα του άρθρ. 281 ΑΚ και της αρχής της καλής πίστης, προκειμένου να αποφευχθούν οι καταχρηστικές επικλήσεις υπαγωγής στο νόμο, όπως στην περίπτωση που πολύ λίγο διάστημα πριν την κατάθεση της αίτησης ο οφειλέτης προέβη σε παύση εμπορικών εργασιών, βλ. ενδεικτικά ΕιρΑθ 17/2011, ΝΟΜΟΣ, η οποία κατέληξε σε απόρριψη της αιτήσεως της οφειλέτριας, που προέβη σε παύση των εργασιών στη ΔΟΥ την 2.12.2010 και σε κατάθεση της αιτήσεως την 31.1.2011.

¹⁹¹ . Κατσάς (ΔΕΕ 2011), 1117· Κατηφόρης, Η δικονομία της ρυθμίσεως οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων (ν. 3869/2010) και Συμπλήρωμα, Οι νέες ρυθμίσεις του Ν. 4161/2013, 2013, 85.

¹⁹² . Ενδεχόμενη απόρριψη της αίτησης σε περίπτωση μεταγενέστερης απόκτησης εμπορικής ιδιότητας μπορεί μόνο να βασιστεί στον ισχυρισμό ότι πλέον ο οφειλέτης δεν βρίσκεται σε μόνιμη αδυναμία πληρωμών και δεν δικαιούται την προστασία του νόμου, βλ. Βενιέρη (2011²), 78.

¹⁹³ . Βενιέρη (2011²), 79.

¹⁹⁴ . Κατά το άρθρ. 6 παρ. 2 ΠτΚ.

¹⁹⁵ . Μεντής (2012), 165· Περάκης (2010²), 471.

¹⁹⁶ . ΕιρΘεσσ 2857/2012, ΕφΑΔ 2013, 372. Σύμφωνα με τον Ψυχομάνη (2003⁴, 529) δικαιώματα και υποχρεώσεις απορρέοντα από τους επιτευχθέντες εξώδικους και δικαστικούς συμβιβασμούς της εν λόγω διαδικασίας αναλαμβάνονται μετά το θάνατο του οφειλέτη εξ ολοκλήρου από τους κληρονόμους του.

που έχει κάνει ο ίδιος¹⁹⁷. Η διαδικασία ρύθμισης των χρεών μπορεί να ακολουθηθεί από τους κληρονόμους στο όνομά τους και για λογαριασμό τους, αν οι ίδιοι πληρούν τις προϋποθέσεις υπαγωγής τους στον υπό εξέταση νόμο¹⁹⁸.

2.3. Περιέλευση σε μόνιμη αδυναμία πληρωμών

Για να υπαχθεί στο ρυθμιστικό πεδίο εφαρμογής του νόμου ο οφειλέτης πρέπει, περαιτέρω, να έχει περιέλθει σε μόνιμη αδυναμία πληρωμής των ληξιπρόθεσμων χρηματικών οφειλών του¹⁹⁹. Ως αδυναμία πληρωμής νοείται η έλλειψη ρευστότητας, δηλαδή η έλλειψη χρημάτων, τόσο από τα ίδια τα μέσα του οφειλέτη όσο και από τα μέσα ρευστότητας τρίτων²⁰⁰, που απαιτούνται για να μπορεί ο οφειλέτης να ανταποκριθεί στα ληξιπρόθεσμα χρέη του, έστω και αν έχει ακίνητη ή άλλη περιουσία, η οποία όμως δεν μπορεί να ρευστοποιηθεί αμέσως²⁰¹. Η αδυναμία πληρωμής είναι πραγματικό ζήτημα, το οποίο δύναται να κριθεί από τη συνολική κατάσταση του οφειλέτη, τη συνολική συμπεριφορά των πιστωτών του και την αναμενόμενη εξέλιξη στο μέλλον²⁰².

Η μη πληρωμή των χρεών για να είναι νομικά σημαντική πρέπει να είναι μόνιμη και να μην οφείλεται σε παροδικά αίτια ή μεταβατικές καταστάσεις²⁰³. Η μονιμότητα της αδυναμίας πληρωμής των χρεών μπορεί να οφείλεται σε διάφορα αίτια, όπως η απόλυση από την εργασία και η περιέλευση σε κατάσταση ανεργίας χωρίς να διαφαίνεται δυνατότητα για ανάληψη νέας εργασίας ή η μείωση των εισοδημάτων κατά τρόπο που δεν προβλέπεται να αναστρέφεται σύντομα. Μόνιμη αδυναμία πληρωμής δεν υπάρχει αν ο οφειλέτης πρέπει να αναστείλει προσωρινώς τις πληρωμές του, αλλά αναμένει ότι μετά την παρέλευση μικρού χρονικού

¹⁹⁷. Εφόσον προκαλούνται οι συνέπειες του άρθρ. 11 παρ. 3 Ν. 3869/2010.

¹⁹⁸. Ψυχομάνης (2014), 80· Βενιέρης (2011²), 551 επ.

¹⁹⁹. Βλ. άρθρ. 1 παρ. 1 εδ. α' Ν. 3869/2010. Η συγκεκριμένη ρύθμιση είναι αντίστοιχη με την προϋπόθεση για την κήρυξη των εμπόρων σε κατάσταση πτωχεύσεως (άρθρ. 3 παρ. 1 ΠτΚ).

²⁰⁰. Βενιέρης, (2011²), 81· Κοτσίρης (1978⁶), 157 επ· Ψυχομάνης (2003⁴), 44 επ.

²⁰¹. Ρούσσος (ΧρηΔικ 2012), 29· Του Ιδίου (ΕφΑΔ 2010), 1289· Κρητικός, (2010³) 41· Σπυριδάκης/Γεωργιακάκη (2011), 19. Σύμφωνα με την ΕιρΚομ 6/2011, ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ «η έλλειψη ρευστότητας θεμελιώνει αδυναμία πληρωμών, έστω και αν ο οφειλέτης διαθέτει ακίνητη ή άλλη περιουσία, η οποία όμως δεν μπορεί να ρευστοποιηθεί άμεσα για την αντιμετώπιση της πίεσης και της ανάγκης που δημιουργεί η σώρευση ληξιπρόθεσμων οφειλών».

²⁰². Το οποίο «πρέπει να εκδηλώνεται εξωτερικά ως ένα αντικειμενικό γεγονός, ως μη πληρωμή», βλ. Χριστοδούλου (ΔΕΕ 2011), 296.

²⁰³. Σύμφωνα με τον Κοτσίρη (1978⁶, 158) δεν συντρέχει αδυναμία πληρωμής λόγω πρόσκαιρης οικονομικής στενότητας, η οποία είτε οφείλεται σε καταφατική γενική κρίση είτε ειδικά στον κύκλο συναλλαγών του οφειλέτη, ακόμη και λόγω δικαιολογημένης αρρυθμίας στις πληρωμές για ένα διάστημα.

διαστήματος θα δύναται να ικανοποιήσει τους πιστωτές του²⁰⁴. Επίσης δεν οδηγούν σε μόνιμη αδυναμία πληρωμών η πρόσκαιρη οικονομική στενότητα, η παροδική αδυναμία πληρωμών, κάποιες μεταβατικές καταστάσεις, ακόμη και η απλή δυστροπία. Τέλος, ούτε η επαπειλούμενη αδυναμία εκπληρώσεως των ληξιπρόθεσμων χρηματικών οφειλών, σε αντίθεση με τον ΠτΚ²⁰⁵, δεν αρκεί προκειμένου να ενταχθεί ο οφειλέτης στη διαδικασία του Ν. 3869/2010²⁰⁶.

Πράξεις που φανερώνουν μόνιμη αδυναμία του οφειλέτη για την εκπλήρωση ληξιπρόθεσμων χρηματικών οφειλών μπορούν ενδεικτικά να αποτελέσουν διαμαρτυρικά συναλλαγματικών για μη πληρωμή, κατασχέσεις, επιταγές μη πληρωθείσες κατά την εμπρόθεσμη εμφάνιση προς πληρωμή, διαταγές πληρωμής πιστωτικών τίτλων, τελεσίδικες καταψηφιστικές δικαστικές αποφάσεις για χρηματικές οφειλές, αιτήματα του οφειλέτη διατυπωμένα σε επιστολές προς τους δανειστές για φιλικό διακανονισμό, συμφωνίες που περιέχουν εξώδικο συμβιβασμό που δεν εκτελέστηκε, φυγή ή εξαφάνιση του οφειλέτη κ.λπ.²⁰⁷.

Την αδυναμία πληρωμών καλείται να αποδείξει ο οφειλέτης²⁰⁸, ο οποίος είναι ο μόνος νομιμοποιούμενος να προσφύγει στη διαδικασία του νόμου²⁰⁹. Η μονιμότητα της αδυναμίας πληρωμών πρέπει να αναφέρεται στην αίτηση, καθώς το πραγματικό αυτό περιστατικό αποτελεί συστατικό στοιχείο για το αίτημα της ρύθμισης, χωρίς όμως να απαιτείται ρητή αναφορά²¹⁰. Ωστόσο, ουσιώδης έλλειψη, μη δυνάμενη να αρθεί κατ' εκτίμηση του δικογράφου της αιτήσεως, συνεπάγεται την απόρριψή της ως αόριστης. Εάν δε η μόνιμη αδυναμία δεν αποδεικνύεται²¹¹, είτε γιατί ο οφειλέτης

²⁰⁴. Κρητικός (2010³), 41.

²⁰⁵. Βλ. άρθρ. 3 παρ. 2 ΠτΚ.

²⁰⁶. Κατσάς (ΔΕΕ 2011), 1117. Σπυριδάκης/Γεωργιακάκη (2011), 19.

²⁰⁷. Κρητικός (2010³), 45 επ. Κοτσίρης (1978⁶), 162.

²⁰⁸. Η αποδεικτική διαδικασία στα πλαίσια της εκουσίας δικαιοδοσίας, λόγω και του ανακριτικού συστήματος που την διέπει, επιτρέπει κάθε πρόσφορο αποδεικτικό μέσο για την απόδειξη της κατάστασης αυτής του οφειλέτη, βλ. Βενιέρη (2011²), 91.

²⁰⁹. Αντιθέτως, στην πτωχευτική διαδικασία την παύση των πληρωμών του οφειλέτη βαρύνεται να αποδείξει ο αιτών την πτώχευση δανειστής, βλ. Κοτσίρη (1978⁶), 161.

²¹⁰. Αρκεί να συνάγεται και σιωπηρώς. Ωστόσο, ο οφειλέτης δεν επιβάλλεται να αναφέρει στην αίτησή του τον τρόπο με τον οποίο περιήλθε σε αδυναμία πληρωμών, καθώς δεν αποτελεί όρο ορισμένου της αίτησης, βλ. Βενιέρη (2011²), 85.

²¹¹. Κατά την απόφαση ΕιρΝικαιας 3/2011, ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ, «δεν αποδείχθηκε ότι περιήλθε για κάποιο λόγο, σε μόνιμη αδυναμία πληρωμής των χρεών, αφού δεν αποδείχθηκε κάποιο έκτακτο γεγονός, σύμφωνα με όσα αναφέρθηκαν ανωτέρω, το οποίο να έλαβε χώρα και να οδήγησε έτσι τον αιτούντα, χωρίς υπαιτιότητά του, σε αδυναμία να ανταπεξέλθει στα χρέη του, ούτε άλλωστε και επικαλείται τέτοιο γεγονός».

εξυπηρετεί χρέη προς πιστωτές του²¹² είτε γιατί έχει προβεί σε ρύθμιση αυτών, η αίτηση απορρίπτεται ως αβάσιμη²¹³.

Η γενικότητα της αδυναμίας πληρωμών, αν και δεν αναφέρεται ρητά στο Ν. 3869/2010²¹⁴, θεωρείται ως προϋπόθεση για την υπαγωγή στις ευεργετικές διατάξεις του, προκύπτουσα από το πνεύμα και τη λειτουργία του²¹⁵. Υποστηρίζεται και η άποψη ότι η αδυναμία πληρωμών πρέπει να αφορά τουλάχιστον σε ουσιώδες τμήμα χρεών του οφειλέτη και όχι στο σύνολο των ληξιπρόθεσμων χρεών του²¹⁶, με αποτέλεσμα να μην χρειάζεται η γενικότητα της αδυναμίας πληρωμών. Κατά την άποψη αυτή το πρόσωπο που δύναται να ικανοποιήσει τμήμα των πιστωτών του, αλλά όχι το σύνολο αυτών, βρίσκεται σε αδυναμία πληρωμής, καθώς η μερική ικανοποίηση κάποιων εκ των πιστωτών δεν αίρει τη γενικότητα της αδυναμίας πληρωμών. Αρκεί δε και η αδυναμία πληρωμής ενός μόνο χρέους εφόσον είναι σοβαρό και υποδηλώνει η μη πληρωμή την πραγματική και μη αναστρέψιμη οικονομική κατάσταση του οφειλέτη²¹⁷. Υποστηρίζεται, τέλος, ότι ο οφειλέτης βρίσκεται σε μόνιμη αδυναμία πληρωμών, αν με βάση τα εισοδήματά του δύναται να εξοφλεί ακόμα και το σύνολο των χρεών του, αλλά σε βάρος ακόμα και των στοιχειωδών αναγκών του²¹⁸. Η νομολογία, ωστόσο, τείνει να απαιτεί και τη γενικότητα της αδυναμίας πληρωμών²¹⁹.

2.3.1. Ληξιπρόθεσμων χρηματικών οφειλών

²¹². Κατά την απόφαση ΕιρΧαλαν 7/2011, ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ «ενώ ο αιτών επικαλείται αδυναμία πληρωμής κάποιων χρεών, επιλεκτικά εξυπηρετεί άλλο χρέος του, ενώ τέτοια επιλεκτική αδυναμία πληρωμής είναι κατά τα προαναφερόμενα αδιανόητη».

²¹³. Κρητικός (2010³), 42.

²¹⁴. Όπως αντιθέτως αναφέρεται στο άρθρ. 3 παρ. 1 ΠτΚ.

²¹⁵. Κρητικός (2010³), 42, ο οποίος καταλήγει ότι «κρίσιμο είναι αν ο οφειλέτης κατά την αντίληψη των συναλλαγών εκπληρώνει γενικά κατά κύριον λόγο τις υποχρεώσεις του ή όχι»: Βενιέρης, (2011²), 85 επ. Ψυχομάνης (2003⁴), 504. Του ιδίου (2014, 12). Περάκης (2010²), 472.

²¹⁶. Σπυριδάκης/Γεωργιακάκη (2011), 19. Παπαρσενίου (ΕφΑΔ 2011), 916. Ρούσσος (ΧρηΔικ 2012), 30.

²¹⁷. Κατσάς (ΔΕΕ 2011), 1117.

²¹⁸. Σύμφωνα με τον Βενιέρη (2011², 87) «Η προστασία της ανθρώπινης αξιοπρέπειας και η διατήρηση ενός στοιχειώδους επιπέδου αντιμετώπισης των οφειλετών επιβάλλουν να χαρακτηριστεί ως αδυναμία πληρωμών η περίπτωση του οφειλέτη που δύναται να ικανοποιήσει το σύνολο των οφειλών του αν διαθέσει το σύνολο των εισοδημάτων του, αλλά χωρίς να εξασφαλίζει στοιχειωδώς επίπεδο διαβίωσης για τον ίδιο και την οικογένειά του».

²¹⁹. ΜΠρΚορινθ 187/2014, ΝΟΜΟΣ: ΕιρΑλεξ 13/2014, ΝΟΜΟΣ: ΕιρΑλεξ 19/2014, ΝΟΜΟΣ: ΜΠρΠρεβ 48/2013, ΝΟΜΟΣ: ΜΠρΚοζ 398/2013, ΝΟΜΟΣ, σύμφωνα με τις οποίες «η αίτηση οφειλέτη για υπαγωγή του στις ευεργετικές ρυθμίσεις του Ν. 3869/2010 για να είναι ορισμένη, πρέπει να γίνεται αναφορά σε αυτήν: 1) της μόνιμης και γενικής (όχι απλής) αδυναμίας πληρωμής των ληξιπρόθεσμων οφειλών του αιτούντα φυσικού προσώπου...».

Στο ρυθμιστικό πεδίο εφαρμογής του νόμου υπάγονται²²⁰ απαιτήσεις χρηματικές, οι οποίες είναι γεννημένες και δικαστικά επιδιώξιμες, οπουδήποτε και αν προέρχονται έναντι οποιουδήποτε πιστωτή²²¹. Ειδικότερα, υπάγονται μόνο χρηματικά χρέη και όχι χρέη που έχουν άλλο αντικείμενο²²², αλλά και χρέη που δημιουργήθηκαν λόγω οφειλής αποζημιώσεως²²³. Κάθε αστικό χρέος δύναται να υπαχθεί στη διαδικασία του νόμου²²⁴, αλλά και κάθε εμπορικό, εφόσον ο νόμος εξαιρεί μόνο το πρόσωπο με εμπορική ιδιότητα και όχι τις εμπορικές απαιτήσεις²²⁵.

Η αδυναμία πληρωμών πρέπει να αφορά ληξιπρόθεσμες απαιτήσεις, βέβαιες και εκκαθαρισμένες²²⁶, το ληξιπρόθεσμο των οποίων κρίνεται κατά τις διατάξεις των άρθρων 323 και 324 ΑΚ²²⁷. Απαιτείται και αρκεί η ύπαρξη μίας τουλάχιστον ληξιπρόθεσμης οφειλής, οπότε στην περίπτωση αυτή ο οφειλέτης δύναται να φέρει προς ρύθμιση και μη ληξιπρόθεσμες ακόμη οφειλές²²⁸. Ωστόσο, υποστηρίζεται και η αντίθετη άποψη, βασιζόμενη στη γραμματική ερμηνεία του άρθρ. 1 παρ. 1 Ν. 3869/2010, σύμφωνα με την οποία μόνο τα ληξιπρόθεσμα χρέη μπορούν να

²²⁰. Πέραν των εξαιρέσεων που προβλέπονται στο άρθρ. 1 παρ. 2 Ν. 3869/2010, για τις οποίες βλ. κατωτέρω υπό 3.

²²¹. Σύμφωνα με την, άκρως επικίνδυνη, απόφαση ΜΠρΝαυπλ 1228/2010 (ασφ.), ΕΕμπΔ 2011, 164, στο Ν. 3869/2010 υπάγονται «μόνον απαιτήσεις καταναλωτών κατά πιστωτικών ιδρυμάτων». Η ΜΠρΑθ 8340/2010, ΕΕμπΔ 2011, 458 κάνει λόγο για δικαίωμα υπαγωγής στο νόμο, πρώην εμπόρου για εμπορικά χρέη, προς μη τράπεζες.

²²². Συνέπεια αδυναμίας παραδόσεως πραγμάτων, εμπορευμάτων ή εκτέλεσης έργου. Αντιστοίχως αξιώσεις πράξης, παράλειψης, ανοχής ή αξιώσεις επί εμπράγματος ή διαπλαστικού δικαιώματος σε βάρος του οφειλέτη δεν επηρεάζουν την υπαγωγή του στο Ν. 3869/2010, βλ. Βενιέρη (2011²), 87-88.

²²³. Κρητικός (2010³), 43. Κατά τους Σπυριδάκη/Γεωργιακάκη (2011, 18), υπάγονται και χρέη που δημιουργήθηκαν από τη δράση τρίτων για λογαριασμό του οφειλέτη, όπως για παράδειγμα χρέη από τον εκούσιο ή νόμιμο αντιπρόσωπο.

²²⁴. Περιλαμβάνονται κατά κανόνα χρηματικές οφειλές από τραπεζικό δανεισμό, ήτοι καταναλωτικά, στεγαστικά, προσωπικά δάνεια, πιστωτικές κάρτες, συμβάσεις ανοίγματος πίστωσης, επαγγελματικά δάνεια αλλά και οφειλές από μισθούς, μισθώματα, διατροφές, συμβάσεις ασφάλισης κατά διαφόρων κινδύνων, τίμημα αγοράς ακινήτου, οφειλές κοινοχρήστων και γενικά κάθε χρέος που δεν περιλαμβάνεται στις εξαιρέσεις του νόμου, βλ. Περάκη (2010²), 473. Αντίθετα δεν περιλαμβάνονται χρέη από παίγνιο ή στοίχημα, καθώς εκ των αιτιών αυτών δεν γεννάται απαίτηση (ΑΚ 844), βλ. Μακρή (2010), 24.

²²⁵. Βλ. Βενιέρη (2011²), 43. Αντίθετα ο Ρούσσος (ΧρηΔικ 2012, 28) σύμφωνα με τον οποίο η μη λήψη υπόψη της φύσεως των προς ρύθμιση χρεών «υπερακοντίζει το σκοπό του νόμου και οδηγεί *contra legem* σε επέκταση του πεδίου εφαρμογής του σε εμπορικές οφειλές».

²²⁶. Εξαιρούνται απαιτήσεις υπό αίρεση, υπό προθεσμία, απαιτήσεις οι οποίες βρίσκονται σε παράταση πληρωμής και ληξιπρόθεσμοι, αλλά και απαιτήσεις οι οποίες αμφισβητούνται είτε ως προς το ύψος είτε ως προς τον τρόπο πληρωμής, βλ. Κρητικό (2010³), 45.

²²⁷. Πρέπει, δηλαδή, ο οφειλέτης να υποχρεούται να καταβάλει τα συγκεκριμένα χρέη και ο δανειστής να έχει δικαίωμα να απαιτήσει την εξόφλησή τους.

²²⁸. Κρητικός (2010³), 44· Βενιέρη (2011²), 90, κατά τους οποίους και μία μόνο ληξιπρόθεσμη απαίτηση πληροί την προϋπόθεση έναρξης της διαδικασίας του νόμου, αρκεί να συνδυαστεί και με την προϋπόθεση της μόνιμης και γενικής αδυναμίας πληρωμών.

ρυθμιστούν²²⁹. Η ορθότητα της άποψης περί δυνατότητας υπαγωγής στο νόμο όλων των χρεών του οφειλέτη, ακόμη και των μη ληξιπρόθεσμων²³⁰, ενισχύεται από το γενικότερο σκοπό του νόμου, την ανάγκη ίδιας προστασίας προς όλους τους πιστωτές και την κατά πλάσμα δικαίου θεώρηση όλων των απαιτήσεων του οφειλέτη ως ληξιπρόθεσμων²³¹.

Με την νομοτεχνική βελτίωση του Ν. 3869/2010 από το άρθρ. 85 Ν. 3996/2011, επιδιώχθηκε η ρύθμιση των οφειλών να καταλαμβάνει όλο το παθητικό του οφειλέτη²³², ώστε να συμβιβάζεται με την έννοια της συλλογικότητας της διαδικασίας²³³. Ειδικότερα, αντικαταστάθηκε με τον τελευταίο νόμο η φράση «των οφειλών αυτών», του άρθρου 1 παρ. 1, από τη φράση «των οφειλών τους», ώστε να υπάγονται στον εξεταζόμενο νόμο όχι μόνο τα ληξιπρόθεσμα χρέη, αλλά εν γένει τα χρέη των οφειλετών²³⁴. Επομένως, σε περίπτωση δανείου, του οποίου οι δόσεις δεν έχουν καταστεί όλες ληξιπρόθεσμες κατά τον κρίσιμο χρόνο αλλά ορισμένες μόνον από αυτές, στη ρύθμιση υπάγεται το σύνολο του δανείου, δηλαδή και οι μη

²²⁹. Υπέρ της άποψης αυτής τάχθηκαν οι *Καλουτά/Τεπασσε*, (ΕφΑΔ 2010), 1311· *Μακρής*, (2010), 27. Κατά την απόφαση ΕιρΚομ 6/2011, ΝΟΜΟΣ, «εφόσον το ληξιπρόθεσμο της μοναδικής επίδικης οφειλής προς τη μοναδική πιστώτρια του υπερχρεωμένου αιτούντος οφειλέτη, κατά το χρόνο έναρξης της διαδικασίας εξωδικαστικού συμβιβασμού, δεν αποδεικνύεται (δεν προέκυψε η ύπαρξη ληξιπρόθεσμων δόσεων των οποίων να επιδιώχθηκε η είσπραξη και η μη δυνατότητα ικανοποίησής τους με την εγγύηση του Δημοσίου, ούτε η μη επάρκεια ρευστοποιήσιμης περιουσίας, από την οποία θα μπορούσε να ικανοποιηθεί πλήρως η μετέχουσα πιστώτρια, σε περίπτωση αναγκαστικής εκτελέσεως ή αδυναμία ρευστοποίησης της), θα πρέπει να απορριφθεί η κρινόμενη αίτηση...».

²³⁰. Υπέρ της άποψης αυτής τάχθηκαν οι *Κιουπτισίδου-Στρατουδάκη* (Αρμ 2010,1482), με την αιτιολογία ότι το δικαστήριο δύναται να προχωρήσει, εφόσον συντρέχει αδυναμία εξυπηρέτησης των ληξιπρόθεσμων, στη συνολική ρύθμιση των οφειλών, ακόμη και εκείνων των οποίων δεν έληξε η προθεσμία εκπλήρωσης· *Κρητικός* (2010³), 44 επ· *Σπυριδάκης/Γεωργιακάκη* (2011), 21· *Περάκης* (ΔΕΕ 2011), 406· *Σιβιτανίδης*, Ερμηνευτικά ζητήματα αναφορικά με το ν. 3869/2010, ΝοΒ 2011, 667. Από τη νομολογία ενδεικτικώς για την ένταξη και των μη ληξιπρόθεσμων οφειλών βλ. ΕιρΧαν 309/2011, ΝΟΜΟΣ.

²³¹. Σύμφωνα με το άρθρ. 6 παρ. 3 Ν. 3869/2010 από την κοινοποίηση της αίτησης προς τους πιστωτές *οι μη ασφαλισμένες οφειλές «θεωρούνται ληξιπρόθεσμες»*.

²³². Σύμφωνα με την Αιτιολογική έκθεση «μόνο μέσα από τη συνολική ρύθμιση των χρεών διασφαλίζεται η συλλογική ικανοποίηση των πιστωτών, αποτρέπεται η αδυναμία εξυπηρέτησης και συνακόλουθα η παραγωγή νέων ληξιπρόθεσμων οφειλών και αντιμετωπίζεται κατά τρόπο αποτελεσματικό, δίκαιο και ισότιμο για τους πιστωτές, το πρόβλημα της μόνιμης αδυναμίας του οφειλέτη στην πληρωμή χρεών. Η ύπαρξη ληξιπρόθεσμων οφειλών είναι προϋπόθεση για την υπαγωγή στις διατάξεις του νόμου, η δε ρύθμιση δεν μπορεί παρά να καταλαμβάνει όλα τα χρέη».

²³³. Βλ. *Περάκη* (2010²), 473.

²³⁴. Το τελικό κείμενο όπως διαμορφώθηκε έχει ως εξής: «Φυσικά πρόσωπα που δεν έχουν πτωχευτική ικανότητα και έχουν περιέλθει, χωρίς δόλο, σε μόνιμη αδυναμία πληρωμής ληξιπρόθεσμων χρηματικών οφειλών τους (εφεξής οφειλέτες) δικαιούνται να υποβάλουν στο αρμόδιο δικαστήριο την αίτηση που προβλέπεται στην παράγραφο 1 του άρθρου 4 για τη ρύθμιση "των οφειλών τους" και απαλλαγής».

ληξιπρόθεσμες δόσεις²³⁵. Η συγκεκριμένη ρύθμιση ικανοποιεί την ανάγκη ρύθμισης του συνόλου των οφειλών, παρακάμπτοντας τις τυχόν περιπλοκές που θα μπορούσαν να εμφανιστούν, δεδομένου ότι ο οφειλέτης θα αναγκαζόταν να προσφύγει μεταγενέστερα στη ρύθμιση του νόμου και για τις μη ληξιπρόθεσμες οφειλές, ερχόμενος όμως αυτή τη φορά αντιμέτωπος με τον κανόνα της άπαξ μόνο απαλλαγής από τα χρέη²³⁶.

2.3.2. Άνευ δόλου περιέλευση σε αδυναμία πληρωμών

Έτερη, βασική, προϋπόθεση που θέτει ο Ν. 3869/2010, προκειμένου να υπαχθεί ο οφειλέτης στις ευνοϊκές του ρυθμίσεις, είναι η μόνιμη αδυναμία πληρωμής ληξιπρόθεσμων χρηματικών οφειλών να μην οφείλεται σε δόλο του οφειλέτη²³⁷. Ο νομοθέτης με τη θέσπιση του κριτηρίου του δόλου επιδιώκει να αποτρέψει την ένταξη στη ρύθμιση του νόμου των οφειλετών εκείνων, οι οποίοι είτε καρπώθηκαν οφέλη από την υπερχρέωσή τους και βρέθηκαν σε ευνοϊκή οικονομική θέση με απόκτηση κινητών και ακινήτων δημιουργώντας χρέη, είτε βρέθηκαν σε κατάσταση αδυναμίας πληρωμών με δική τους υπαιτιότητα²³⁸, καθώς στην περίπτωση αυτή δεν θεωρούνται άξιοι προστασίας. Ο νόμος καθιερώνει μαχητό τεκμήριο²³⁹ υπέρ της έλλειψης δόλου του οφειλέτη²⁴⁰, ο δε πιστωτής βαρύνεται με την απόδειξη ύπαρξης δόλου²⁴¹.

Στην έννοια του δόλου εμπίπτει, σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 330 ΑΚ, τόσο ο άμεσος δόλος, συνιστάμενος σε γνώση και επιθυμία παραγωγής του παράνομου αποτελέσματος, όσο και ο ενδεχόμενος δόλος, κατά τον οποίο ο πράττων προβλέπει το παράνομο αποτέλεσμα ως ενδεχόμενο και μολαταύτα το

²³⁵. Προ της ανωτέρω τροποποίησης «ο οφειλέτης δεν είναι υποχρεωμένος να αναφέρει το σύνολο των πιστωτών του, αλλά μόνον αυτούς, τις απαιτήσεις των οποίων επιθυμεί να υπαγάγει στην αίτηση περί απαλλαγής», βλ. ΕιρΧαλκ 375/2011, ΝΟΜΟΣ. Πλέον «ο οφειλέτης δεν έχει ευχέρεια να επιλέξει προς ρύθμιση και απαλλαγή ορισμένα μόνο χρέη και ορισμένους πιστωτές», βλ. ΕιρΝ.Ιων 25/2013, ΝΟΜΟΣ· ΕιρΧαν 378/2013, ΝΟΜΟΣ.

²³⁶. Της παρ. 3 του άρθρ. 1 Ν. 3869/2010, για την οποία βλ. κατωτέρω υπό 4.

²³⁷. Σε αντίθεση με τον ΠτΚ, κατά τον οποίο ο λόγος περιέλευσης του οφειλέτη σε αδυναμία πληρωμών είναι αδιάφορος ως προς το άνοιγμα της διαδικασίας πτώχευσης, βλ. *Μακρή* (2010), 25.

²³⁸. *Βενιέρης* (2011²), 92.

²³⁹. Δεκτικό ανταποδείξεως, ήτοι ο ενδιαφερόμενος πιστωτής με την επίκληση της ενστάσεως δόλου δύναται να καταρρίψει το μαχητό τεκμήριο, εάν αποδείξει τα πραγματικά περιστατικά που θεμελιώνουν τη δόλια περιέλευση του οφειλέτη σε κατάσταση μόνιμης αδυναμίας πληρωμών.

²⁴⁰. *Χριστοδούλου* (ΔΕΕ 2011), 296.

²⁴¹. Άρθρ. 1 παρ. 1 εδ. β' Ν. 3869/2010.

αποδέχεται²⁴². Επομένως, ο οφειλέτης ενεργεί δολίως όταν με τις πράξεις ή παραλείψεις του επιδιώκει την αδυναμία των πληρωμών του ή προβλέπει ότι οδηγείται σε αδυναμία πληρωμών και δεν αλλάζει τη συμπεριφορά του, αποδεχόμενος το αποτέλεσμα αυτό²⁴³. Περίπτωση δε ενδεχόμενου δόλου συντρέχει όταν ο οφειλέτης συμφωνεί με ικανό αριθμό πιστωτικών ιδρυμάτων την απόλαυση μεγάλου αριθμού τραπεζικών προϊόντων, γνωρίζοντας ότι ο υπερδανεισμός του σε συνδυασμό με το περιορισμένο και αμετάβλητο του εισοδήματός του θα τον οδηγούσε σε κατάσταση αδυναμίας πληρωμών και παραταύτα αποδέχθηκε το αποτέλεσμα αυτό²⁴⁴. Αντιθέτως, δεν αποκλείεται οφειλέτης από την υπαγωγή του στη διαδικασία του νόμου αν περιήλθε σε αδυναμία πληρωμών από αμέλεια, είτε ενσυνείδητη είτε μη συνειδητή²⁴⁵, προβλέποντας δηλαδή ότι μπορεί να οδηγηθεί σε υπερχρέωση αλλά ελπίζοντας ή πιστεύοντας ότι θα αποτραπεί η κατάσταση αυτή²⁴⁶.

Την ύπαρξη του δόλου ερευνά το Δικαστήριο όχι αυτεπαγγέλτως, αλλά μετά από πρόταση πιστωτή, ο οποίος πρέπει να προτείνει τον σχετικό ισχυρισμό κατά τρόπο ορισμένο και φέρει το βάρος απόδειξης του²⁴⁷. Η μη θεμελίωση και απόδειξη

²⁴². Σπυριδάκης/Γεωργιακάκη (2011), 19. Κρητικός (2010³), 46-47. Σύμφωνα με τον Περάκη (2010², 472) περιστάσεις που στηρίζουν το δόλο συνιστούν η αδυναμία οφειλόμενη σε ασωτεία, επιπολαιότητα, φυγοπονία, άρνηση εργασίας, η λήψη δανείων για περιττές ή υπέρογκες δαπάνες και με γνώση της αδυναμίας εξόφλησης, η έλλειψη οποιουδήποτε σχεδιασμού των ατομικών ή οικογενειακών αναγκών κ.λπ.

²⁴³. Βλ. ΕιρΚαλαμ 28/2014, ΝΟΜΟΣ, σύμφωνα με την οποία η αιτούσα «συνέχιζε να δανείζεται παρότι διέβλεπε ως ενδεχόμενη την αδυναμία της αποπληρωμής των υποχρεώσεών της στο μέλλον, αποδεχόμενη το τελευταίο αυτό, καθόσον παρά τον ισχυρισμό των πιστωτριών Τραπεζών περί δόλιας περιέλευσής της στην σημερινή κατάστασή της υπερχρέωσης, η ίδια δεν ανταπέδειξε ότι κατά την ανάληψη των επίδικων οφειλών της, ανέμενε ή ήλπιζε σε μεταγενέστερη βελτίωση των οικονομικών της, ώστε να υπάρχει δυνατότητα αποπληρωμής τους, ούτε από το σύνολο του αποδεικτικού υλικού προέκυψε κατά τον ίδιο παραπάνω χρόνο (2009) αναμενόμενη βελτίωση των εισοδημάτων της αιτούσας».

²⁴⁴. ΕιρΦλωριν 1/2012, ΝοΒ 2012, 1191 «η αιτούσα αλόγιστα, χωρίς επιμέλεια και σύνεση, προέβαινε σε διαρκείς λήψεις δανείων και πιστωτικών καρτών, που εκ των προτέρων, γνώριζε ότι ήταν αδύνατο να εξυπηρετήσει συνολικά. Συνεπώς, ακόμη και αν γίνει δεκτή η άποψη ότι οι πιστώτριες ακολουθούσαν επιθετική στρατηγική προκειμένου να τη δανειοδοτούν, η αιτούσα είχε τον τελευταίο λόγο. Με βάση τις παραπάνω σκέψεις, εφόσον η αιτούσα περιήλθε σε μόνιμη αδυναμία πληρωμής με δικό της δόλο, πρέπει να απορριφθεί η κρινόμενη αίτηση ως αβάσιμη κατ' ουσίαν».

²⁴⁵. Αμέλεια υφίσταται όταν δεν επιδεικνύεται η επιμέλεια του μέσου συνετού ανθρώπου, προκειμένου το πρόσωπο να πράξει ως όφειλε και να αποτρέψει το συγκεκριμένο αποτέλεσμα. Βλ. ΕιρΑλμωπίας 143/2013, ΝΟΜΟΣ, κατά την οποία οι «μη ορθολογικοί, αν όχι επιπόλαιοι, χειρισμοί των οικονομικών και της εν γένει διαχείρισης» του αιτούντος συνιστά συμπεριφορά που «ίσως ταυτίζεται με την ενσυνείδητη αμέλεια, η οποία είναι εν προκειμένω αδιάφορη».

²⁴⁶. Έλλειψη δόλου μπορεί να διαγνωστεί, εκτός από την περίπτωση αμέλειας, όταν η αδυναμία προέκυψε από ανατροπή ή διάψευση απολύτως βάσιμων προσδοκιών πλουτισμού, ή από τυχή (απλά ή ανωτέρω βία), βλ. Ψυχομάνη (2014), 15.

²⁴⁷. Αρκεί ένας τουλάχιστον πιστωτής να προτείνει την ένσταση περί δόλιας αδυναμίας πληρωμών, εφόσον οι πλείονες πιστωτές τελούν μεταξύ τους σε σχέση οιονεί αναγκαστικής παθητικής ομοδικίας (άρθρ. 76 ΚΠολΔ) και να αποδειχθεί, βλ. Κρητικό (2010³), 62.

της ένστασης αυτής, με την παράθεση όλων των πραγματικών περιστατικών, ήτοι πράξεων και παραλείψεων που τη θεμελιώνουν²⁴⁸, οδηγεί σε απόρριψη του ισχυρισμού του πιστωτή²⁴⁹, ενώ αντιθέτως εφόσον γίνει δεκτή η ανωτέρω ένσταση απορρίπτεται η αίτηση του οφειλέτη ως ουσιαστικά αβάσιμη. Κρίσιμος δε χρόνος προκειμένου να διαγνωστεί η δολιότητα του οφειλέτη στην επέλευση της αδυναμίας πληρωμών θεωρείται η σύναψη της σύμβασης με τον πιστωτή, από την οποία προέκυψε η ανάληψη του χρέους²⁵⁰. Ωστόσο, η δόλια δημιουργία αδυναμίας πληρωμών μπορεί να δημιουργηθεί και μετά την ανάληψη των χρεών²⁵¹, οπότε πρόκειται για επιγενόμενο δόλο²⁵², ο οποίος συνίσταται στο γεγονός ότι ο οφειλέτης δεν φροντίζει τη διατήρηση του ενεργητικού του ή τη σωστή διαχείρισή του²⁵³.

Ειδικότερα, δόλος του οφειλέτη υπάρχει στην περίπτωση πρόκλησης, από τον ίδιο, άγνοιας της επισφάλειας στους πιστωτές και όχι μόνο βάσει του γεγονότος ότι προέβη σε ανάληψη υποχρεώσεων, των οποίων η εξυπηρέτηση είναι επισφαλής²⁵⁴. Ειδικά εφόσον πρόκειται για πιστωτές-τραπεζικά ιδρύματα έχουν τη δυνατότητα να εξακριβώσουν την οικονομική συμπεριφορά και τις λοιπές δανειακές υποχρεώσεις των πελατών-οφειλετών τους²⁵⁵. Παράλληλα, υφίσταται δόλος εκ μέρους του οφειλέτη για την κατάσταση της μόνιμης αδυναμίας πληρωμών όταν ο ίδιος προέβη

²⁴⁸. Κατά τον *Κρητικό* (2010³, 47) οι πιστωτές εφόσον δεν γνωρίζουν ποια ήταν η εισοδηματική κατάσταση του οφειλέτη κατά το χρόνο ανάληψης του χρέους, δεδομένου ότι τα στοιχεία αυτά δεν υποχρεούται να τα αναφέρει στην αίτησή του, δεν δύναται να διατυπώσουν κατά τρόπο ορισμένο την ένσταση του δόλου. Για το λόγο αυτό προτείνει την εφαρμογή του άρθρ. 6 παρ. 1 της ΕΣΔΑ, με την οποία παρέχεται δίκαιη ισορροπία μεταξύ των μερών στην αστική δίκη, ώστε να υποχρεώνεται ο οφειλέτης να αναφέρει στην αίτησή του την εξέλιξη της εισοδηματικής του κατάστασης από το χρόνο ανάληψης των χρεών του μέχρι την κατάθεση της αίτησής του. Αντίστοιχα η ΕιρΧαν 167/2014, ΝΟΜΟΣ.

²⁴⁹. Δεν αρκεί πιθανολόγηση, αλλά πρέπει να υπάρχει βεβαιότητα λόγω της διαδικασίας εκούσιας διαδικασίας που τηρείται, βλ. *Βενιέρη* (2011²), 102.

²⁵⁰. *Σπυριδάκης/Γεωργιακάκη* (2011), 20. Για το λόγο αυτό κρίνεται απαραίτητη η αναφορά του χρόνου ανάληψης των χρεών προς τους πιστωτές, ειδάλως η αίτηση απορρίπτεται ως αόριστη, βλ. ΕιρΧαν 167/2014, ΝΟΜΟΣ· ΜΠρΚικ 22/2013, ΝΟΜΟΣ· ΕιρΧαν 384/2013, ΝΟΜΟΣ· ΕιρΧαν 389/2013, ΝΟΜΟΣ.

²⁵¹. «Ο δόλος πρέπει να αντιμετωπίζεται με τον ίδιο τρόπο είτε είναι αρχικός, είτε είναι μεταγενέστερος. Το κρίσιμο ζήτημα είναι το περιεχόμενο του δόλου και όχι ο χρόνος που αυτός εκδηλώθηκε», βλ. *Κρητικό* (2010³), 48· *Ψυχομάνη* (2003⁴), 505.

²⁵². Σύμφωνα με την ΕιρΘήβας 3/2013, ΝΟΜΟΣ, ο δόλος πρέπει να αναφέρεται στο μετά την ανάληψη του χρέους χρονικό διάστημα και όχι στο χρόνο σύναψης των δανειακών συμβάσεων-ενόψει της αρχής της ελευθερίας των συμβάσεων (316 ΑΚ), εφόσον οι πιστωτές έχουν τη δυνατότητα να απορρίψουν την πρόταση κατάρτισης της σύμβασης. Αντιστοίχως ΕιρΛαυρίου 24/2013, ΝΟΜΟΣ· ΕιρΔύμης 39/2013, ΝΟΜΟΣ.

²⁵³. Παράδειγμα επιγενόμενου δόλου συνιστά η περίπτωση κατά την οποία ο οφειλέτης αφήνει όλα τα χρέη του να καταστούν ληξιπρόθεσμα, ώστε το κεφάλαιο, οι τόκοι και τα έξοδα να μην του επιτρέπουν πλέον την εξυπηρέτηση των οφειλών του, καθώς και η περίπτωση που ο οφειλέτης απέκρυψε εισοδήματα, μη ικανοποιώντας τις υποχρεώσεις του, με αποτέλεσμα να καταστούν μη αντιμετωπίσιμες, βλ. *Βενιέρη* (2011²), 107 επ.

²⁵⁴. ΕιρΑχαρν 12/2013, ΝΟΜΟΣ· ΕιρΧαν 309/2011, ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ.

²⁵⁵. ΕιρΝικ 4/2014, ΝΟΜΟΣ.

σε παραπλάνηση των πιστωτών του ως προς την πιστοληπτική του ικανότητα και την ικανότητά του να ανταπεξέλθει στις υποχρεώσεις του²⁵⁶. Προβαίνοντας, λοιπόν, σε εξαπάτηση των υπαλλήλων των πιστωτικών ιδρυμάτων, με την προσκόμιση πλαστών στοιχείων ή με την απόκρυψη υποχρεώσεων, που δεν έχουν καταχωρηθεί στις βάσεις δεδομένων που οι Τράπεζες αξιοποιούν για την οικονομική συμπεριφορά των υποψηφίων πελατών τους, πληροῦται η προϋπόθεση του δόλου στο πρόσωπο του πιστωτή²⁵⁷.

Αναφορικά με το ζήτημα του ανακυκλούμενου δανεισμού, ήτοι της ανάληψης νέων δανείων προς αξιοποίηση του δανειζόμενου ποσού σε εξόφληση άλλων δανείων, έχουν διατυπωθεί στην νομολογία δύο αντίθετες απόψεις. Σύμφωνα με την πρώτη η άντληση μεγάλου αριθμού δανείων από διάφορους πιστωτές αποτελεί στοιχείο που υποδηλώνει έντονα τον ενδεχόμενο δόλο του οφειλέτη στην περιέλευσή του σε αδυναμία πληρωμών²⁵⁸. Κατά την αντίθετη, και ορθότερη κατά τη γράφουσα άποψη, η χρήση αναχρηματοδοτήσεων και ανακυκλούμενης πίστωσης για να εξασφαλίσει ο οφειλέτης επίπεδο ζωής ανώτερο εκείνου που του επιτρέπει το εισόδημά του ή πολύ περισσότερο για να καλύψει προηγούμενα χρέη, με την προσδοκία ότι θα καλύψει το χρηματοδοτικό κενό, δεν αποτελεί δόλια πράξη²⁵⁹. Αντιστοίχως, δεν προκύπτει δολιότητα στην αδυναμία πληρωμών, αν ο οφειλέτης δεν βρίσκεται σε συνεχή αναζήτηση αύξησης των εισοδημάτων του ή των περιουσιακών του στοιχείων, καθώς μία τέτοια παράλειψη εκ του αποτελέσματος δεν ευνοεί τον οφειλέτη. Όσον αφορά δε την παράλειψη αναζήτησης εργασίας δεν στοιχειοθετεί

²⁵⁶. Σύμφωνα με την ΕιρΧαλκ 375/2011, ΝΟΜΟΣ «η μη δολιότητα, εν προκειμένω, της οφειλέτου καταλαμβάνει εξ ορισμού όχι μόνο την αδυναμία πληρωμής αυτή καθ' εαυτή, αλλά και την ανάληψη του εγχειρήματος της λήψης του δανείου, καθόσον ο δανειολήπτης που αιτείται τη λήψη δανείου δεν έχει τη δυνατότητα να υποχρεώσει το πιστωτή να αποδεχθεί την πρότασή του».

²⁵⁷. Σύμφωνα με τον Κρητικό (2010³, 50) η αξίωση πρόσθετων στοιχείων για τη συγκρότηση του δόλου, όπως η εξαπάτηση των υπαλλήλων του τραπεζικού ιδρύματος ή η παράλειψη του τελευταίου να προβεί στις απαραίτητες έρευνες της πιστοληπτικής ικανότητας του δανειολήπτη, δεν ανταποκρίνεται στο πνεύμα του νόμου, αντιθέτως αποβαίνει σε βάρος των πιστωτικών ιδρυμάτων και υπέρ των οφειλετών. Αντίθετα η ΕιρΘεσσ 5175/2011, ΝΟΜΟΣ, «Δεν εξειδικεύονται οι συγκεκριμένες ενέργειες, με τις οποίες η αιτούσα απέκρυψε από τους πιστωτές της την οικονομική της κατάσταση και το σύνολο των δανειακών της υποχρεώσεων, προκειμένου να τύχει περαιτέρω δανεισμού, δεδομένου ότι οι πιστωτές (τράπεζες εν προκειμένω) έχουν τη δυνατότητα εκτός από την έρευνα των οικονομικών δυνατοτήτων του αιτούμενου δανείου (μέσω εκκαθαριστικού σημειώματος ή βεβαίωση αποδοχών) να διαπιστώσουν τις λοιπές δανειακές υποχρεώσεις του (σε άλλα πιστωτικά ιδρύματα) ή την εν γένει οικονομική του συμπεριφορά μέσω του συστήματος «Τειρεσίας». Αντίστοιχα, ΕιρΘεσσ 5182/2011, ΝΟΜΟΣ· ΕιρΘεσσ 7310/2011, ΝΟΜΟΣ.

²⁵⁸. ΕιρΚαλαμ 28/2014, ΝΟΜΟΣ, με την οποία απορρίφθηκε αίτηση καθώς «η αιτούσα προέβαινε συνεχώς σε υπέρμετρο δανεισμό και με τη χρήση ανακυκλούμενης πίστωσης για την επίτευξη επιπέδου διαβίωσης ανώτερου από τις οικονομικές της δυνατότητες».

²⁵⁹. ΕιρΘεσσ 5175/2011, ΝΟΜΟΣ· ΕιρΧαν 309/2011, ΝΟΜΟΣ.

αυτοτελώς δόλια συμπεριφορά του οφειλέτη, αλλά συνεκτιμάται και συνυπολογίζεται με άλλα στοιχεία και ενδείξεις, προκειμένου να χαρακτηριστεί η αδυναμία πληρωμών ως δόλια²⁶⁰.

Τέλος, ένα άλλο πεδίο στο οποίο ερευνάται το ζήτημα του δόλου του οφειλέτη είναι η μεταβίβαση από αυτόν την τελευταία τριετία, πριν την υποβολή της αίτησης υπαγωγής στις ρυθμίσεις του εξεταζόμενου νόμου, εμπράγματος δικαιώματος επί ακινήτου, την οποία υποχρεούται να δηλώσει ο οφειλέτης²⁶¹. Η μεταβίβαση εντός τριετίας δεν αποτελεί άνευ ετέρου καταδολιευτική πράξη, καθώς απαιτούνται ειδικές περιστάσεις για την άρνηση της προστασίας του νόμου, ήτοι η μεταβίβαση να έχει γίνει μετά την ανάληψη των χρεών από τον οφειλέτη και η διάθεση να έχει γίνει πριν την περιέλευση σε αδυναμία πληρωμών. Στην πλούσια νομολογία επί του θέματος έχει κριθεί ότι η περιέλευση σε αδυναμία πληρωμών θεωρείται δόλια σε περίπτωση αδικαιολόγητης αποποίησης κληρονομιάς, διενέργειας καταδολιευτικών μεταβιβάσεων περιουσιακών στοιχείων σε ευτελείς τιμές²⁶² ή με γονικές παροχές²⁶³ ή με δωρεά εν ζωή²⁶⁴, καθώς και σε περίπτωση κατασπατάλησης της περιουσίας. Επιπρόσθετα, η αποξένωση του οφειλέτη από περιουσιακό στοιχείο αποτελεί λόγο υπαίτιας πρόκλησης αδυναμίας πληρωμής, ειδικά αν το περιουσιακό στοιχείο είναι μεγάλης αξίας ή η μεταβίβαση αφορά πολλά περιουσιακά στοιχεία, ή αν ρευστοποιηθεί περιουσιακό στοιχείο και διατεθεί το προϊόν της ρευστοποίησης προνομιακά μόνο σε έναν πιστωτή εις βάρος άλλων ή εφόσον λαμβάνει χώρα με

²⁶⁰. Η υποχρέωση αναζήτηση εργασίας, η οποία αναφέρεται στο άρθρ. 8 παρ. 3 Ν. 3869/2010, σύμφωνα με το οποίο ο οφειλέτης οφείλει να εργάζεται κατά τη διάρκεια της περιόδου ρύθμισης ή να καταβάλλει προσπάθεια για την ανεύρεση κατάλληλης εργασίας, δεν δημιουργεί συγκεκριμένη υποχρέωση του οφειλέτη ούτε και αγώγιμη αξίωση του πιστωτή, βλ. **Βενιέρη** (2011²), 96.

²⁶¹. Σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρ. 4 παρ. 2 εδ. β' Ν. 3869/2010.

²⁶². ΕιρΚρωπ 735/2011, ΕφΑΔ 2012, 80, σύμφωνα με την οποία η αιτούσα μεταβίβασε με πώληση το εμπράγματο δικαίωμά της επί ακινήτου ποσού 13.674,55 ευρώ και μάλιστα μετά την κατάθεση της αιτήσεως περί υπαγωγής της στο Ν. 3869/2010, ενώ η ίδια στην αίτηση εξωδικαστικού συμβιβασμού που κατέθεσε στις πιστώτριες, είχε δηλώσει ότι η εμπορική αξία του εμπραγμάτου δικαιώματός της στο ανωτέρω ακίνητο ανερχόταν στο ποσό των 26.000 ευρώ. Αντίστοιχα ΜΠρΔραμ336/2013, ΝΟΜΟΣ.

²⁶³. ΕιρΘεσσ 4747/2012, ΝοΒ 2012, 1744, σύμφωνα με την οποία η μεταβίβαση, με γονική παροχή, της ψιλής κυριότητας του μοναδικού ρευστοποιήσιμου ακινήτου περιουσιακού στοιχείου του οφειλέτη καταδεικνύει το δόλο του τελευταίου και αποτελεί λόγο απόρριψης της αίτησης. Αντίθετα η ΜΠρΚοζανης 398/2013, ΝΟΜΟΣ, έκρινε ότι η δωρεά ποσοστών προς συγγενή του οφειλέτη, πριν την παρέλευση της τριετίας υπαγορεύονταν από ηθικό καθήκον ένεκα άτυπης διανομής που πραγματοποιήθηκε μεταξύ συγγληρονόμων.

²⁶⁴. ΕιρΘηβ 3/2011, ΕφΑΔ 2012, 184 επ με παρατ. **Κρητικού**, η οποία απέρριψε την αίτηση, καθώς «ο αιτών προέβη στην δωρεά ακινήτου εντός της τελευταίας τριετίας πριν από την υποβολή της κρινόμενης αίτησης, ώστε οι πιστωτές του να αναγκασθούν σε συμβιβασμό λόγω της ανυπαρξίας ακινήτων του, συνεπεία της μεταβίβασης».

όρους και αξία που δεν δικαιολογείται από τις συνθήκες τέλεσης²⁶⁵. Βεβαίως από το νόμο παρέχεται προστασία των πιστωτών με βάση την 939 επ ΑΚ περί καταδολιεύσεως δανειστών, που προϋποθέτει ύπαρξη δανειστών κατά τη στιγμή της απαλλοτρίωσης, αφήνοντας όμως εκτός προστασίας τους μέλλοντες πιστωτές.

Προς αντίκρουση της προβαλλόμενης εκ μέρους των πιστωτών ενστάσεως περί δόλου ο οφειλέτης δύναται να προβάλλει αντένσταση περί συνυπαιτιότητας²⁶⁶ ή αποκλειστικής υπαιτιότητας των πιστωτών²⁶⁷, την οποία πρέπει να αποδείξει. Ήτοι να επικαλεστεί ότι οι πιστωτές ανέλαβαν εν γνώσει τους σημαντικό κίνδυνο γνωρίζοντας την αδυναμία του οφειλέτη να ανταπεξέλθει στις αναληφθείσες οικονομικές υποχρεώσεις ή υπαιτίως αγνοώντας την αδυναμία του αυτή. Ιδιαίτερα τα πιστωτικά ιδρύματα, τα οποία υποχρεούνται να προβαίνουν στον λεγόμενο «υπεύθυνο δανεισμό» σύμφωνα με το άρθρο 8 της ΚΥΑ Ζ1-699/2010²⁶⁸, οφείλουν να εξετάζουν την πιστοληπτική ικανότητα του κάθε υποψηφίου οφειλέτη και την ικανότητά του να ανταπεξέλθει στις συμβατικές του υποχρεώσεις εξυπηρετώντας τις πληρωμές του²⁶⁹, ειδάλλως ο οφειλέτης απαλλάσσεται από το κόστος της πίστωσης. Επομένως, εάν τα πιστωτικά ιδρύματα δεν πληρούν τις ανωτέρω προϋποθέσεις δεν δύνανται να αξιώσουν την μη υπαγωγή του οφειλέτη στο Ν. 3869/2010²⁷⁰.

3. Εξαιρούμενες οφειλές

Από τη διαδικασία του Ν. 3869/2010 εξαιρούνται οι οφειλές, οι οποίες α) έχουν αναληφθεί το τελευταίο έτος πριν την υποβολή της αίτησης για την έναρξη της

²⁶⁵. ΕιρΑθ 490/2012, ΝΟΜΟΣ· ΕιρΚρωπ 514/2012, ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ.

²⁶⁶. Κατά την ΕιρΛαρ 78/2013, ΝΟΜΟΣ «συντρέχει συνυπαιτιότητα και του ιδίου του τραπεζικού ιδρύματος ως προς την χρηματοδότηση της αιτούσης καθώς αυτό, επιδεικνύοντας το ίδιο βαρεία αμέλεια, δεν εξακρίβωσε την τυχόν επιπρόσθετη δανειακή επιβάρυνση της τελευταίας σε άλλα τραπεζικά ιδρύματα - μολονότι ήταν σε θέση και μπορούσε εύκολα με τη συνδρομή της υπάρχουσας τεχνολογίας (ηλεκτρονικά συστήματα βάσεων δεδομένων «ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ», «ΔΙΑΣ», κ.λπ.), ενώ ουδόλως πρέπει να αγνοηθεί και η επιθετική στρατηγική πώλησης τραπεζικών προϊόντων μέσω καταϊγιστικών διαφημίσεων, που χαρακτήριζε τον σχετικό οικονομικό τομέα στη χώρα μας κατά την τελευταία δεκαετία και σχεδόν επέβαλε στους καταναλωτές την λήψη ιδίως καταναλωτικών δανείων και πιστωτικών καρτών». Αντίστοιχα ΕιρΑθ 143/2011, ΝΟΜΟΣ· ΕιρΑθ 102/2011, ΝΟΜΟΣ· ΕιρΑθ 61/2011, ΝΟΜΟΣ· ΕιρΧαλαν 4/2011, ΝΟΜΟΣ· ΕιρΧαλαν 11/2011, ΝΟΜΟΣ· ΕιρΘεσσ 5182/2011, ΝΟΜΟΣ· ΕιρΑθ 15/2011, ΕφΑΔ 2011, 677· ΕιρΠατρ 89/2012, ΝΟΜΟΣ· ΕιρΚαλυμν 1/2012, ΝΟΜΟΣ.

²⁶⁷. Κατά αναλογική εφαρμογή του άρθρου 300 ΑΚ.

²⁶⁸. Βλ. ανωτέρω υποσ. 65.

²⁶⁹. Οι τράπεζες δύνανται να αξιώσουν εκκαθαριστικά και φορολογικές δηλώσεις από τον οφειλέτη, βεβαιώσεις αποδοχών, αλλά και να προβούν σε έλεγχο με τα συστήματα οικονομικής συμπεριφοράς και συγκέντρωσης κινδύνων («λευκή και μαύρη λίστα» Τειρεσία). Βλ. ΜΠρΔραμ 336/2013, ΝΟΜΟΣ.

²⁷⁰. Βενιέρης (2011²), 102 επ.

διαδικασίας, β) προέκυψαν από αδικοπραξία που διαπράχθηκε με δόλο, από διοικητικά πρόστιμα, χρηματικές ποινές, φόρους και τέλη προς το Δημόσιο και τους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης πρώτου και δευτέρου βαθμού, τέλη προς νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου και εισφορές προς οργανισμούς κοινωνικής ασφάλισης, γ) προέκυψαν από χορήγηση δανείων από Φορείς Κοινωνικής Ασφάλισης, σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 15 και 16 του ν. 3586/2007²⁷¹. Εφόσον ο δικαστής διαπιστώσει ότι ο οφειλέτης έχει εντάξει μια εκ των ανωτέρω, περιοριστικά αναφερόμενων, απαιτήσεων στην αίτησή του²⁷² προς υπαγωγή στη διαδικασία του νόμου απορρίπτεται η συγκεκριμένη απαίτηση, ενώ οι λοιπές εξακολουθούν να αποτελούν αντικείμενο ρύθμισης του Ν. 3869/2010.

Ο λόγος θέσπισης των ως άνω εξαιρέσεων είναι η προστασία του έντιμου οφειλέτη, εκείνου δηλαδή που δεν προκάλεσε την υπερχρέωσή του κακόπιστα, ήτοι δόλια, ούτε επωφελήθηκε από αυτή. Η αρχή της επιείκειας²⁷³ προς τον έντιμο οφειλέτη, η οποία διαπνέει όλο το νομοθέτημα, αποσκοπεί στην αποφυγή των καταχρηστικών πρακτικών, ώστε μόνον ο τελευταίος να δικαιούται υπαγωγής στις ευεργετικές διατάξεις του νόμου. Αντιστοίχως δεν θεωρείται άξιος προστασίας από τον Έλληνα νομοθέτη ο οφειλέτης που ανέλαβε συγκεκριμένα χρέη έναντι του δημοσίου τομέα, καθώς το ατομικό συμφέρον του οφειλέτη για ρύθμιση ή απαλλαγή δεν θεωρείται υπέρτερο του δημόσιου συμφέροντος.

Αντικείμενο διχογνωμίας αποτελεί η δυνατότητα ένταξης στη διαδικασία εξαιρετών απαιτήσεων με τη συναίνεση του πιστωτή. Σύμφωνα με την πρώτη άποψη²⁷⁴ η συναίνεση του πιστωτή να υπαχθεί η εξαιρετέα απαίτησή του στην δικαστική ρύθμιση δεν αίρει την εξαίρεση, δεδομένου ότι προκαλείται απόλυτο απαράδεκτο υπέρ, αλλά και κατά, του δικαιούχου της απαίτησης, βάσει του αναγκαστικού χαρακτήρα των διατάξεων του υπό εξέταση νόμου. Η αντίθετη άποψη υποστηρίζει ότι με βάση τη συμβατική ελευθερία και το δικαίωμα αυτοδιάθεσης²⁷⁵ ο πιστωτής δύναται να επιλέγει ως πιο ωφέλιμη την ένταξή του σε μια διαδικασία, από την οποία ο νόμος επιτρέπει την εξαίρεσή του, αλλά δεν είναι λογικό να του την επιβάλλει²⁷⁶.

²⁷¹. Άρθρ. 1 παρ. 2 Ν. 3869/2010.

²⁷². Εφόσον ο πιστωτής ωφελείται από την εξαίρεση της απαίτησης, αυτός φέρει κατά το άρθρο 338 ΚΠολΔ το βάρος απόδειξης, εκτός αν υπάρχει σχετική δικαστική κρίση επί των χαρακτηριστικών των απαιτήσεων, βλ. *Βενιέρη* (2011²), 109.

²⁷³. Όπως αυτή αναλύθηκε στο Κεφάλαιο Α' 4.

²⁷⁴. *Κρητικός* (2010³), 65, 67, 69.

²⁷⁵. Άρθρ. 361 και 871 ΑΚ.

²⁷⁶. *Σπυριδάκης/Γεωργιακάκη* (2011), 22, σύμφωνα με τους οποίους η αδυναμία ρύθμισης των χρεών της πρώτης κατηγορίας, ήτοι αυτών που ανελήφθησαν το τελευταίο έτος είναι απόλυτη,

3.1. Οφειλές που έχουν αναληφθεί κατά το τελευταίο έτος πριν από την υποβολή της αίτησης

Στην πρώτη κατηγορία εξαιρουμένων οφειλών εντάσσονται χρέη που αναλήφθηκαν από τον οφειλέτη το τελευταίο έτος πριν από την υποβολή της αιτήσεως²⁷⁷, ώστε να αποκλειστεί η συμπαιγνία του οφειλέτη με εικονικούς πιστωτές, με σκοπό τη δημιουργία παθητικού, αλλά και να δοθεί προβάδισμα στην ικανοποίηση των πλέον παλαιών απαιτήσεων²⁷⁸. Ειδικότερα, πρόκειται για αναληφθέντα με τη βούληση του οφειλέτη, κατά κύριο λόγο συμβατικά, χρέη, και ως εκ τούτου δεν εντάσσονται στην ανωτέρω εξαίρεση χρέη που οφείλονται σε δικαστική απόφαση ή νομοθετική διάταξη, καθώς και χρέη που προέκυψαν από καθολική διαδοχή βάσει νομοθετικής διάταξης²⁷⁹.

Για τον υπολογισμό του έτους λαμβάνεται υπόψη ο χρόνος ανάληψης του χρέους και ο χρόνος κατάθεσης της αίτησης ρύθμισης του χρέους στο αρμόδιο Ειρηνοδικείο. Στην ουσία, η εξαίρεση αυτή εισάγει αμάχητο τεκμήριο περί υπάρξεως δόλου εκ μέρους του οφειλέτη²⁸⁰. Ως ανάληψη δε του χρέους²⁸¹ θεωρείται, κατά μία άποψη, η κατάρτιση της σύμβασης μεταξύ οφειλέτη και πιστωτή, με την οποία αναλαμβάνεται η συμβατική υποχρέωση, κατά την ορθότερη, όμως, άποψη θεωρείται η ανάληψη της συγκεκριμένης οφειλής-χρέους. Δεν θεωρούνται αναλήψεις οφειλών και δεν εξαιρούνται από το πεδίο εφαρμογής του νόμου οφειλές για τις οποίες έχουν γίνει πράξεις ρύθμισης ή μεταφοράς παλαιών χρεών στο τελευταίο έτος πριν την

για λόγους προστασίας των λοιπών πιστωτών που κινδυνεύουν να μην ικανοποιηθούν από δόλιες αναλήψεις χρεών, για δε τα υπόλοιπα χρέη, ήτοι από αδικοπραξία και τα δημόσια χρέη, οι πιστωτές μπορούν να παραιτηθούν από το προνόμιο της εξαίρεσης. Ο *Ψυχομάνης* (2014, 14) υποστηρίζει ότι οι απαιτήσεις και των τριών ως άνω κατηγοριών θα μπορούσαν να υπαχθούν στη ρύθμιση του υπό εξέταση νόμου.

²⁷⁷. Δεν χρειάζεται προβολή ενστάσεως από μετέχοντα στη διαδικασία πιστωτή, βλ. *Κρητικό* (2010³), 63.

²⁷⁸. *Ψυχομάνης* (2003⁴), 504.

²⁷⁹. Παραδείγματα αποτελούν οι υποχρεώσεις διατροφής βάσει δικαστικής απόφασης, καταβολής χρεών παρεπόμενων αξιώσεων (π.χ. τόκων), η δικαστική καταδίκη σε χρηματική ικανοποίηση λόγω αδικοπραξίας, η κληρονομική διαδοχή αιτία θανάτου κατά το άρθρ. 1710 ΑΚ, βλ. *Βενιέρη* (2011²), 110 επ.

²⁸⁰. *Σιβιτανίδης* (NoB 2011), 658.

²⁸¹. Σύμφωνα με τον *Κρητικό* (2010³, 66), η αναφορά στην αίτηση του οφειλέτη του χρόνου αναλήψεως του εισαγόμενου προς ρύθμιση χρέους δεν ανάγεται σε αναγκαίο στοιχείο της πληρότητας της αιτήσεως, ομοίως ΕιρΠατρ 171/2013, ΝΟΜΟΣ. Ωστόσο, μερίδα της νομολογίας απορρίπτει τέτοια αίτηση ως αόριστη, για το λόγο ότι δεν αναφέρει τον θεωρούμενο ως αναγκαίο στοιχείο χρόνο ανάληψης του χρέους, βλ. *Κρητικό* (2010³), 66.

υποβολή της αίτησης²⁸². Αναφορικά με τις περιπτώσεις των πιστωτικών καρτών, οι οποίες εκδόθηκαν πέραν του έτους που ορίζει ο νόμος, πλην όμως η ενεργοποίησή τους, με την πραγματοποίηση αγορών, έγινε μέσα στο έτος από την υποβολή της αίτησης ρύθμισης, γίνεται δεκτό ότι κρίσιμος είναι ο χρόνος ενεργοποίησής τους και όχι ο χρόνος σύναψης των συμβάσεων χορήγησης πιστωτικής κάρτας. Επομένως, οι οφειλές, αναλήψεις χρημάτων, αγορές προϊόντων και υπηρεσιών, ως αναληφθείσες σε χρόνο μικρότερο του έτους από την κατάθεση της αίτησης εξαιρούνται από την υπαγωγή στο Ν. 3869/2010, ώστε να αποκλείεται οποιαδήποτε υστεροβουλία του οφειλέτη²⁸³.

3.2. Οφειλές από αδικοπραξία που διαπράχθηκε με δόλο

Κάθε οφειλή που προκλήθηκε από παράνομη πράξη ή παράλειψη με δόλο του ζημιώσαντα και από την οποία προέκυψε αιτιωδώς ζημία σε τρίτο πρόσωπο εξαιρείται ρητώς από τις ρυθμιζόμενες από το νόμο οφειλές²⁸⁴. Σε αυτές περιλαμβάνονται οφειλές από αδικοπραξία που προκύπτουν από σύμβαση²⁸⁵, δικαστική απόφαση, ακόμη και οφειλές από αδικοπρακτική παράβαση²⁸⁶. Η δε εκ δόλου τέλεση της αδικοπραξίας αποτελεί αντικείμενο απόδειξης, το βάρος της οποίας φέρει ο πιστωτής.

²⁸². Όπως διακανονισμός χρεών, μεταφορά δανείου, αναχρηματοδότηση, περιπτώσεις ομαδοποίησης πολλών δανείων σε ένα ή συγκέντρωση οφειλών. Σύμφωνα με τον Βενιέρη (2011², 112), οι συγκεκριμένες συμβάσεις αντιμετωπίζονται ως συμβιβασμός, με τον οποίο επέρχεται μόνο τροποποίηση των όρων αποπληρωμής και δεν αποτελεί νέα οφειλή-υποχρέωση, όπως αντίθετα συμβαίνει με την ανανέωση. Κατά τον Περάκη (2010², 473) η αναχρηματοδότηση οφειλών που έλαβε χώρα το τελευταίο έτος δεν θα πρέπει να εξαιρεθεί από την υπαγωγή στο Ν. 3869/2010 αν έγινε από τον ίδιο δανειστή, την ίδια δηλαδή τράπεζα (θα πρόκειται ουσιαστικά για ανανέωση), ενώ θα εξαιρείται αν έγινε από άλλη τράπεζα. Σύμφωνα με την ΕιρΑθ 115/2011, ΝΟΜΟΣ, υπάγεται στο Ν. 3869/2 «δανειακή σύμβαση που συνήφθη κατά το τελευταίο έτος, πριν την κατάθεση της επίδικης αίτησης, όταν πρόκειται για ρύθμιση παλαιότερων οφειλών», ομοίως ΕιρΝικαιας 5/2011, ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ· ΕιρΜεγ 4/2011, ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ.

²⁸³. Βενιέρης (2011²), 111-112· Κρητικός (2010³), 63 επ.

²⁸⁴. Αντιθέτως οφειλές από αδικοπραξίες που τελέστηκα με αμέλεια, έστω και βαριά, δεν εξαιρούνται από την υπαγωγή στο Ν. 3869/2010, βλ. Βενιέρη (2011²), 113.

²⁸⁵. Όπως η αξίωση ασφαλιστικής εταιρίας κατά οφειλέτη περί υποχρεωτικής ασφάλισης της εξ ατυχήματος αστικής ευθύνης, η οποία είναι συμβατική απαίτηση, βλ. ΕιρΚαλαμ 100/2011, ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ.

²⁸⁶. Κυρίως απαιτήσεις για αποκατάσταση ψυχικής οδύνης και ηθικής βλάβης, υλικής ζημίας σε δικαίωμα τρίτου, όπως εμπράγματο, ενοχικό ή δικαίωμα σε αυλό αγαθό (σήμα, ευρεσιτεχνία, πνευματικό έργο κ.λπ.), λόγω δυσφήμισης, προσβολής προσωπικότητας, βλ. Βενιέρη (2011²), 113· Γαλανπούλου, Υπερχρεωμένα νοικοκυριά, Νομική Αντιμετώπιση, 2010, 46.

Αναφορικά με την έκδοση ακάλυπτης επιταγής υποστηρίζεται ότι εντάσσεται στις εξαιρούμενες από το Ν. 3869/2010 οφειλές, όταν στηρίζεται σε αδικοπρακτική εκ δόλου ευθύνη όχι όμως όταν στηρίζεται σε ενδοσυμβατική ευθύνη. Ειδικότερα, στην έκδοση ακάλυπτης επιταγής υπάρχει συρροή αδικοπρακτικής και συμβατικής ευθύνης, καθώς αφενός αντιμετωπίζεται ως ποινικό αδίκημα²⁸⁷ και συνεπώς ως αδικοπραξία²⁸⁸ και αφετέρου θεμελιώνεται στη συμβατική υποχρέωση εξ επιταγής προς ικανοποίηση της απαίτησης του δικαιούχου της επιταγής²⁸⁹. Επομένως, ο οφειλέτης επιλέγοντας ως νομική βάση τη συμβατική δύναται να υπαγάγει την συγκεκριμένη απαίτηση προς ρύθμιση στο Ν. 3869/2010, με την ικανοποίηση της οποίας αποσβέννυται η απαίτηση του πιστωτή, χωρίς να διατηρείται η δεύτερη νομική βάση της αδικοπραξίας²⁹⁰.

3.3. Αξιώσεις του Δημοσίου και δημοσίων φορέων

Στην τρίτη κατηγορία εξαιρούμενων οφειλών υπάγονται συγκριμένες απαιτήσεις του Δημοσίου και άλλων δημοσίων φορέων, δεδομένου ότι σκοπός του νομοθέτη δεν είναι να ικανοποιήσει το ατομικό συμφέρον του οφειλέτη σε βάρος του δημοσίου συμφέροντος. Ωστόσο, εισάγεται ουσιαστικά απόκλιση από τον κατά βάση συλλογικό χαρακτήρα της διαδικασίας, διακρίνοντας μεταξύ δύο κατηγοριών δανειστών, των εντός και εκτός διαδικασίας²⁹¹. Περαιτέρω, στην εξαίρεση του νόμου, πέραν των περιοριστικά αναφερόμενων περιπτώσεων, δεν περιλαμβάνονται και άλλες απαιτήσεις που έχουν οι ανωτέρω φορείς κατά του οφειλέτη, όπως χορήγηση δανείων από το ίδιο το Δημόσιο, επιδοτούμενα δάνεια, δάνεια του Οργανισμού Εργατικής Κατοικίας²⁹², εγγυήσεις του Δημοσίου υπέρ του οφειλέτη, μισθώματα, καθώς και απαιτήσεις του ευρύτερου δημόσιου φορέα²⁹³.

²⁸⁷. Σύμφωνα με το άρθρ. 79 Ν. 5960/1933.

²⁸⁸. Ωστόσο «φαίνεται παράλογη η εξαίρεση από τη ρύθμιση οφειλών από επιταγές που έχουν σφραγισθεί ως ακάλυπτες, σε μία οικονομία που κάνει ευρεία χρήση της επιταγής ως πιστωτικού μέσου πληρωμής», βλ. Ρούσσο (ΕφΑΔ 2010), 1290.

²⁸⁹. Σύμφωνα με το άρθρ. 40 Ν. 5960/1933.

²⁹⁰. Σύμφωνα με την ΜΠρΑθ 8340/2010, ΕΕμπΔ 2011, 458, η οφειλή από ακάλυπτη επιταγή «δεν πρόκειται για χρέος που πηγάζει από αδικοπραξία που τελέστηκε με δόλο, αφού η καθής η αίτηση επέλεξε να ασκήσει την αξίωσή της από την επιταγή, προβαίνοντας σε έκδοση διαταγής πληρωμής, κι όχι την αυτοτελή αξίωσή της από αδικοπραξία».

²⁹¹. Κατσάς (ΔΕΕ 2011), 1119.

²⁹². ΕιρΗρακλ 199/2012, ΝΟΜΟΣ· ΕιρΚαβαλ 388/2012, ΝΟΜΟΣ.

²⁹³. Όπως ΔΕΗ, ΟΤΕ, ΕΥΔΑΠ ή άλλων κοινοφελών επιχειρήσεων, καθώς και πιστωτικών ιδρυμάτων στα οποία το Δημόσιο ή άλλος δημόσιος φορέας έχει σημαντικό ποσοστό μετοχικής σχέσης, βλ. Βενιέρη (2011²), 119.

Ειδικότερα, τα διοικητικά πρόστιμα επιβάλλονται για παραβάσεις της ελληνικής νομοθεσίας από κάθε διοικητικό όργανο, όπως εφορία, αστυνομική, δημοτική και λιμενική αρχή²⁹⁴, ενώ οι χρηματικές ποινές επιβάλλονται συνήθως από τα ποινικά δικαστήρια²⁹⁵. Εξαιρούνται, περαιτέρω, φόροι και τέλη, που καθορίζονται από την αρμόδια αρχή, του Δημοσίου και των ΟΤΑ, τα τέλη προς ΝΠΔΔ²⁹⁶, καθώς και οι εισφορές αλλά και οι προσαυξήσεις επί των εισφορών προς κάθε ασφαλιστικό ταμείο, όπως για παράδειγμα ΙΚΑ, ΟΑΕΕ, ΟΓΑ. Τέλος, εισήχθη με την τροποποίηση του Ν. 4019/2011 η εξαίρεση των οφειλών από χορήγηση δανείων από Φορείς Κοινωνικής Ασφάλισης, σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 15 και 16 του Ν. 3586/2007, δεδομένου ότι τα δάνεια αυτά πρέπει να εξοφλούνται σε 36 μήνες και δεν λογίζονται ως εμπορικά δάνεια²⁹⁷.

Έντονη διάσταση προέκυψε στη νομολογία κατά πόσον υπάγονται στις ρυθμίσεις του Ν. 3869/2010 οι απαιτήσεις του Ταμείου Παρακαταθηκών και Δανείων (ΤΠΔ)²⁹⁸, οι οποίες προερχόμενες από στεγαστικά δάνεια παρακρατούνται από το μισθό του οφειλέτη. Αρχικά υποστηρίζονταν²⁹⁹ η άποψη ότι οι σχετικές οφειλές δεν υπάγονταν στον εξεταζόμενο νόμο δεδομένου ότι ρυθμίζονται από ειδικές διατάξεις³⁰⁰. Κατά την αντίθετη, όμως, και πλέον επικρατούσα άποψη δεν προκύπτει από το γράμμα αλλά και το πνεύμα των ειδικών περί του ΤΠΔ διατάξεων κάποιος λόγος για

²⁹⁴. Στην έννοια των προστίμων περιλαμβάνονται και οι πειθαρχικές κυρώσεις, καθώς και τα ποσά που καλούνται να επιστρέψουν οι δημόσιοι υπόλογοι, βλ. *Βενιέρη* (2011²), 116.

²⁹⁵. Σε αυτές περιλαμβάνονται τα ποινικά πρόστιμα του άρθρ. 57 ΠΚ, καθώς και η μετατροπή περιοριστικών της ελευθερίας ποινών σε χρηματικές κατά το άρθρ. 82 ΠΚ, βλ. *Μακρή* (2010), 22.

²⁹⁶. Ως προς τα ΝΠΔΔ εξαιρούνται μόνο τα τέλη, ωστόσο κάθε επιβληθείσα διοικητική κύρωση εισπράττεται κατά τον ΚΕΔΕ (ΝΔ 356/1974), οπότε εμπίπτει στις εξαιρέσεις ως απαίτηση του Δημοσίου, βλ. *Βενιέρη* (2011²), 117.

²⁹⁷. Βλ. ανωτέρω υποσ. 145.

²⁹⁸. Για το ζήτημα αυτό ειδικώς βλ. *Βενιέρη* (2011²), 120 επ· *Κρητικό* (2010³), 70 επ· *Ρούσσο* (ΧρηΔικ 2012), 33, με διατυπωθείσες επιφυλάξεις ως προς την τότε κρατούσα στη νομολογία άποψη.

²⁹⁹. ΕιρΠατρ 4/2011, ΧρηΔικ 2011, 276, σύμφωνα με την οποία για τα δάνεια του Ταμείου Παρακαταθηκών και Δανείων, εφόσον για αυτά «προβλέπεται με ειδική διάταξη νόμου ο τρόπος εξόφλησής τους, δεν μπορεί να υπαχθούν στη ρύθμιση του νόμου 3869/10». Αντίστοιχα ΕιρΑχαρν 3/2011, ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ· ΕιρΧαλαν 17/2012, ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ· ΕιρΚρωπ 20/2012, ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ.

³⁰⁰. Άρθρ. 62 Ν. 2214/1994 και άρθρ. 25 παρ. 6 Ν. 3867/2010. Σύμφωνα με το πρώτο άρθρο, για την εξυπηρέτηση και ασφάλιση των τοκοχρεωλυτικών δανείων που χορηγούνται από το ΤΠΔ για την απόκτηση πρώτης κατοικίας από δημόσιους υπάλληλους, συνταξιούχους και λοιπούς δικαιούμενους, καθιερώνεται εκ του νόμου εκχώρηση του δανειζομένου υπέρ του δανειστού μέχρι τα 6/10 (η οποία μειώθηκε σε 3/10 με την ΥΑ 2/19843/0094, ΦΕΚ/Β/677/7.3.2012) όλων γενικά των τακτικών μηνιαίων απολαβών του ή της κανονισθόμενης κύριας και επικουρικής συντάξεως. Σύμφωνα δε με το δεύτερο άρθρο του Ν. 3867/2010, με απόφαση του ΔΣ του ΤΠΔ, κατόπιν αιτήσεως του υπόχρεου, ορίζεται η διαδικασία ρυθμίσεως των μη κανονικά εξυπηρετούμενων δανείων που έχει χορηγήσει το ΤΠΔ προς φυσικά πρόσωπα.

να εξαιρεθεί η απαίτηση του ΤΠΔ από την υπαγωγή στο Ν. 3869/2010³⁰¹ . Περαιτέρω, αν ο νομοθέτης ήθελε να εξαιρέσει τις οφειλές προς το ΤΠΔ θα το είχε πράξει ρητώς³⁰² .

4. Εφάπαξ απαλλαγή του οφειλέτη

Σύμφωνα με το άρθρο 1 παρ. 3 Ν. 3869/2010 «Απαλλαγή του οφειλέτη από τα χρέη του σύμφωνα με τις διατάξεις του παρόντος νόμου μπορεί να γίνει μόνο μία φορά». Προβλέπεται, λοιπόν, εφάπαξ απαλλαγή του οφειλέτη, κατόπιν δικαστικής ρύθμισης των χρεών του, η οποία (απαλλαγή) πιστοποιείται με απόφαση του δικαστηρίου μετά την κανονική εκτέλεση, σε τρία έως πέντε έτη, των επιβαλλόμενων στον οφειλέτη υποχρεώσεων³⁰³ . Η ως άνω απαλλαγή δεν αφορά, όμως, στην επέλευση προδικαστικού ή δικαστικού συμβιβασμού³⁰⁴ , δεδομένου ότι ο επιτευχθείς συμβιβασμός επιφέρει την ανάκληση της αίτησης³⁰⁵ . Ως εκ τούτου, στην περίπτωση αυτή, επειδή η αίτηση θεωρείται ως μηδέποτε κατατεθείσα, δεν υπάρχει υπαγωγή στο Ν. 3869/2010, με αποτέλεσμα να μην κωλύεται ο οφειλέτης να επανέλθει με νέα αίτηση για απαλλαγή³⁰⁶ . Αντιστοίχως, δεν υπολογίζεται ως απαλλαγή η περίπτωση κατά την οποία ο οφειλέτης, μετά την πιστοποίηση της απαλλαγής του³⁰⁷ , κηρύχθηκε έκπτωτος με δικαστική απόφαση λόγω υποβολής ανειλικρινούς δηλώσεως ως προς

³⁰¹. Σύμφωνα με την ΕιρΘεσσ 6958/2011, ΝΟΜΟΣ, δεν προκύπτει ότι δεν δύνανται να συμπεριληφθούν στην ρύθμιση του Ν. 3869/2010 οι οφειλές προς το ΤΠΔ (καθώς και το Μετοχικό Ταμείο Πολιτικών Υπαλλήλων-ΜΤΠΥ και το Ταμείο Επικουρικής Ασφάλισης Δημοσίων Υπαλλήλων-ΤΕΑΔΥ), αντιθέτως το ποσό του μισθού που θα παρακρατείται πρέπει να μειωθεί αναλόγως. Αντίστοιχα η ΕιρΔιδυμ 4/4/2014 (πρ.διαταγή), ΝΟΜΟΣ, με την οποία έπαυσε η παρακράτηση του ΤΠΔ ορίζοντας μηνιαίες καταβολές και προς αυτό· ΕιρΚομ 61/2014, ΝΟΜΟΣ· ΕιρΓυθείου 11/2013, ΝΟΜΟΣ.

³⁰². Αν ο οφειλέτης δε φέρει προς ρύθμιση και το έναντι του ΤΠΔ χρέος του, το οποίο δηλώσει ότι επιθυμεί να εξυπηρετεί, η αίτηση είναι απορριπτέα λόγω της καθολικότητας της διαδικασίας, βλ. ΕιρΘεσσ 6958/2011, ΝΟΜΟΣ.

³⁰³. Βλ. άρθρ. 11 Ν. 3869/2010. Η ΕιρΠειρ 1/2012, ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ, έκρινε ότι η απαλλαγή του αιτούντος από κάθε υφιστάμενο υπόλοιπο οφειλής έναντι των πιστωτριών του θα επέλθει μετά την κανονική εκτέλεση των υποχρεώσεων που του επιβάλλονται με την απόφαση αυτή.

³⁰⁴. Βλ. άρθρ. 2 και άρθρ. 7 Ν. 3869/2010, αντίστοιχα.

³⁰⁵. Βλ. άρθρ. 7 παρ. 2 εδ. γ' Ν. 3869/2010. Σύμφωνα με την ερμηνεία των άρθρων 294, 295 ΚΠολΔ η παραίτηση από το δικόγραφο συνιστά είδος ανάκλησης, βλ. ΑΠ 1266/2010, ΝΟΜΟΣ· ΑΠ 1071/2002, ΝΟΜΟΣ.

³⁰⁶. Στην περίπτωση αυτή αίρεται η εκκρεμοδικία, δεν υπάρχει δεδικασμένο και ο οφειλέτης αποκτά τη δυνατότητα για κατάθεση και άλλης αίτησης στο μέλλον, βλ. Σπυριδάκη/Γεωργιακάκη (2011), 23· Κατσά, Η συμβιβαστική διευθέτηση των οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων στο δίκαιο της αστικής αφερεγγυότητας (Ν 3869/2010), σε 20ο Πανελλήνιο Συνέδριο Συνδέσμου Ελλήνων Εμπορικών, 2011, 325.

³⁰⁷. Υπό τους όρους του άρθρ. 11 παρ. 1 Ν. 3869/2010.

τα περιουσιακά του στοιχεία και τα εισοδήματά του³⁰⁸. Σε αυτή την περίπτωση η υποβολή νέας αίτησης από τον οφειλέτη μπορεί να γίνει μετά από δύο χρόνια από την κήρυξη της έκπτωσης³⁰⁹.

Η ως άνω διάταξη απαγορεύει, λοιπόν, την δεύτερη απαλλαγή του οφειλέτη, όχι όμως και την υποβολή δεύτερης αίτησης. Συνεπώς, ο οφειλέτης δύναται να καταθέσει και δεύτερη αίτηση, χωρίς να προκαλείται απαράδεκτο της δεύτερης αίτησης αυτοδικαίως, παρά μόνο αν ήδη έχει υπάρξει απαλλαγή του οφειλέτη³¹⁰. Αντιστοίχως, αν η πρώτη αίτηση του οφειλέτη απορρίπτεται λόγω μη συνδρομής των προϋποθέσεων του νόμου δεν συντρέχει λόγος απαγόρευσης υποβολής δεύτερης αίτησης. Η δε δυνατότητα πληροφόρησης του επιλαμβανόμενου δικαστηρίου ως προς την χορήγηση προηγούμενης απαλλαγής σε οφειλέτη παρέχεται μέσω του τηρούμενου στη γραμματεία αρχείου³¹¹.

Ειδικότερη αναφορά πρέπει να γίνει στην περίπτωση που αν και έχει κατατεθεί αίτηση υπαγωγής στον εξεταζόμενο νόμο και έχει εκδοθεί απόφαση ρύθμισης, ο οφειλέτης καταθέτει νέα αίτηση με αναφορά επιπλέον χρεών³¹². Εφόσον δεν έχει συμπληρωθεί η χρονική διάρκεια μηνιαίων καταβολών (3 έως 5 έτη) δεν έχει επέλθει απαλλαγή και ως εκ τούτου ο οφειλέτης δύναται να υποβάλλει νέα αίτηση συμπεριλαμβάνοντας πιστωτές που είχε παραλείψει³¹³. Η δεύτερη αίτηση δεν επιφέρει νέα απαλλαγή, αλλά εν μέρει συμπληρώνει και εν μέρει τροποποιεί κατ' άρθρ. 758 ΚΠολΔ την πρώτη αίτηση, οδηγώντας σε συλλογική και ενιαία ρύθμιση όλων των χρεών του οφειλέτη έναντι όλων των πιστωτών του³¹⁴.

5. Ο εγγυητής και ο συνοφειλέτης στα πλαίσια του Ν. 3869/2010

5.1. Ευθύνη εγγυητή και συνοφειλέτη

³⁰⁸. Βάσει του άρθρ. 10 παρ. 1 Ν. 3869/2010.

³⁰⁹. Βάσει του άρθρ. 10 παρ. 1 εδ. δ', «πριν από την πάροδο δύο ετών ... από την έκπτωσή του είναι απαράδεκτη η υποβολή νέας αίτησης».

³¹⁰. Σύμφωνα με τον Μακρή (2010, 36) είναι πολύ πιθανό στην πράξη να ανακύπτει συχνά αυτό το ζήτημα, αφού είναι δυνατό να δημιουργηθούν νέα ληξιπρόθεσμα χρέη (π.χ. δάνεια των οποίων επίκειτο η καταγγελία), μέχρι να περατωθεί η διαδικασία της πρώτης αίτησης.

³¹¹. Σύμφωνα με το άρθρ. 13 Ν. 3869/2010.

³¹². Στη δε περίπτωση που δεν έχει εκδοθεί απόφαση για την πρώτη αίτηση και υποβάλλεται δεύτερη, ο Κρητικός (2010³, 73) κρίνει σκόπιμο να γίνεται συνεκδίκαση αυτών.

³¹³. Η παράλειψη των πιστωτών δεν πρέπει να έχει γίνει δόλια ή με βαριά αμέλεια, καθώς αυτό συνιστά παράβαση του καθήκοντος ειλικρινούς δήλωσης, με αποτέλεσμα την έκπτωση του οφειλέτη κατόπιν αίτησης πιστωτή, βλ. άρθρ. 10 παρ. 1 Ν. 3869/2010.

³¹⁴. Βενιέρης (2011²), 193-194.

Ο Ν. 3869/2010 περιλαμβάνει ειδική διάταξη αναφορικά με την ευθύνη των εγγυητών και συνοφειλετών³¹⁵, σύμφωνα με την οποία «τα δικαιώματα των πιστωτών έναντι των συνοφειλετών ή εγγυητών του οφειλέτη ... δεν θίγονται. Ο οφειλέτης απαλλάσσεται έναντι των εγγυητών, των εις ολόκληρον υπόχρεων ή άλλων δικαιούχων σε αναγωγή»³¹⁶. Συνεπώς, οι πιστωτές διατηρούν τα δικαιώματά τους κατά του εγγυητή και του συνοφειλέτη, ακόμα και μετά τη ρύθμιση των χρεών του οφειλέτη ή ακόμα και μετά την απαλλαγή του³¹⁷, καθώς η ρύθμιση των οφειλών και η απαλλαγή από αυτές ενεργεί, λόγω της προσωποπαγούς διαδικασίας που εισάγει ο υπό εξέταση νόμος, μόνο υποκειμενικά και όχι αντικειμενικά. Περαιτέρω, τα ποσά που θα καταβληθούν από τον εγγυητή ή το συνοφειλέτη προς τους πιστωτές δεν αναζητούνται από τους πρώτους σε βάρος του οφειλέτη, μέσω αναγωγής³¹⁸.

Όσον αφορά την ευθύνη των εγγυητών και συνοφειλετών προκύπτει από τη γραμματική ερμηνεία της ανωτέρω διάταξης ότι η ρύθμιση του χρέους του πρωτοφειλέτη και η απαλλαγή του από μέρος αυτού δεν οδηγεί σε αντίστοιχη ρύθμιση και απαλλαγή των ανωτέρω συνυπόχρεων προσώπων από την κύρια οφειλή, αντιθέτως τα τελευταία συνεχίζουν να ευθύνονται για το σύνολο της οφειλής³¹⁹. Κατά συνέπεια η σχετική νομοθετική διάταξη απαλλάσσει τον πρωτοφειλέτη από τα χρέη του όχι μόνο έναντι των πιστωτών του, αλλά και έναντι των εγγυητών και συνοφειλετών, για τους οποίους η ενοχή δεν αποσβήνεται, αλλά εξακολουθούν να ευθύνονται για το αρχικό ύψος του χρέους³²⁰. Ως εκ τούτου το μέτρο και η έκταση της ευθύνης του εγγυητή και συνοφειλέτη απέναντι στον πιστωτή μετά τη διαδικασία του Ν. 3869/2010 παραμένουν τα ίδια με εκείνα πριν την ένταξη του υπερχρεωμένου πρωτοφειλέτη στις διατάξεις του νόμου. Στο βαθμό, ωστόσο,

³¹⁵. Όπως για παράδειγμα οι εις ολόκληρον ευθυνόμενοι σύζυγοι για κάποιο στεγαστικό δάνειο. Για τους συνοφειλέτες ισχύουν καταρχήν οι διατάξεις των άρθρ. ΑΚ 480 επ. Για περαιτέρω ανάλυση των οφειλών εις ολόκληρον, βλ. Χριστακάκου-Φωτιάδη, Η εξασφάλιση του δανειστή με προσωπικές ασφάλειες εκ του νόμου, 2002, 15 επ.

³¹⁶. Βλ. άρθρ. 12 Ν. 3869/2010.

³¹⁷. Δέλλιος, Ο υπερχρεωμένος εγγυητής στη διαδικασία του Ν. 3869/2010, ΧρηΔικ 2012, 21.

³¹⁸. Είναι οι μόνοι πιστωτές εκτός διαδικασίας, που καταλαμβάνονται από τις συνέπειες του Ν. 3869/2010, βλ. Βενιέρη (2011²), 555.

³¹⁹. Θεοχαροπούλου, Εγγυητής σε εμπορική απαίτηση: Προστασία και ευθύνη του βάσει του Ν. 3869/2010 για την αστική πτώχευση, ΕφΑΔ 2011, 740.

³²⁰. Κατά τον Κρητικό (2010³, 408) τα συνυπόχρεα πρόσωπα ευθύνονται «για το αρχικώς συμφωνημένο από τον πρωτοφειλέτη χρέος, χωρίς να λαμβάνεται υπ' όψιν η επακολουθήσασα μείωσή του κατ' εφαρμογή του άρθρ. 8 του νόμου». Ωστόσο, σύμφωνα με τον Βενιέρη (2011², 556) δεν ανταποκρίνεται στη βούληση του νομοθέτη, αλλά ούτε και στο πνεύμα και γράμμα της διάταξης να οδηγήσει τον πιστωτή σε αδικαιολόγητο πλουτισμό, δεδομένου ότι αντίκειται στο σκοπό του Ν. 3869/2010 η είσπραξη στο ακέραιο της απαίτησης από τον εγγυητή ή/και τον συνοφειλέτη αλλά παράλληλα και τμήμα αυτής από τον οφειλέτη κατ' άρθρο 8 ή 9 του ως άνω νόμου.

που ο πιστωτής έχει ικανοποιηθεί κατά κεφάλαιο, τόκους και έξοδα από τον οφειλέτη δεν έχει δικαίωμα να στραφεί κατά του εγγυητή ή/και του συνοφειλέτη, αλλά μόνο για το τυχόν υπόλοιπο ανεξόφλητο ποσό³²¹.

Συγκεκριμένα σε σχέση με τον εγγυητή, η ανωτέρω διάταξη εισάγει απόκλιση από τον παρεπόμενο χαρακτήρα της εγγύησης, τον οποίο εισάγει το άρθρ. 851 ΑΚ³²². Σύμφωνα με το ανωτέρω άρθρο ο εγγυητής ευθύνεται για την έκταση που έχει κάθε φορά η κύρια οφειλή, και ιδίως για τις συνέπειες του πταίσματος ή της υπερημερίας του πρωτοφειλέτη³²³. Συνεπώς, θα έπρεπε ο εγγυητής σε περίπτωση μειώσεως του χρέους κατ' εφαρμογή του Ν. 3869/2010 να ευθύνεται έναντι του πιστωτή για το μειωμένο χρέος του οφειλέτη, όπως αυτό διαμορφώθηκε με τη ρυθμιστική παρέμβαση του δικαστηρίου. Επίεικεια, ωστόσο, προς τον πρωτοφειλέτη δεν σημαίνει και επίεικεια προς τον εγγυητή, λόγω του παρεπομένου χαρακτήρα της εγγυήσεως. Προκύπτει, επομένως, ότι την απαλλαγή από τα υπόλοιπα χρέη του οφειλέτη, που του χορηγήθηκε κατ' εφαρμογήν του άρθρ. 8 Ν. 3869/2010 δεν μπορεί ο εγγυητής να την επικαλεστεί έναντι του πιστωτή.

Σε ό,τι αφορά το δικαίωμα αναγωγής του εγγυητή και συνοφειλέτη κατά του οφειλέτη για τις καταβολές στις οποίες αυτοί προέβησαν η συγκεκριμένη διάταξη προβλέπει απαλλαγή του οφειλέτη έναντι των ανωτέρω³²⁴. Ως προς το χρόνο επέλευσης της απαλλαγής υποστηρίζεται ότι οι συνυπόχρεοι χάνουν το εν λόγω δικαίωμα μόνο για μελλοντική απαίτηση που θα έχουν κατά του πρωτοφειλέτη από την εξόφληση του χρέους του. Δηλαδή, εάν ο εγγυητής ή συνοφειλέτης εξοφλήσει τον πιστωτή μέχρι την κήρυξη της αστικής πτώχευσης του πρωτοφειλέτη, τότε θα πρέπει να υποκαθίσταται στα δικαιώματα του πιστωτή και να μπορεί να συμμετέχει στη διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου, ενώ αν η εξόφληση επέλθει μετά την ολοκλήρωση της διαδικασίας του νόμου, τότε χάνει το δικαίωμα αναγωγής κατά του

³²¹. Η συγκεκριμενοποίηση του ποσού αυτού γίνεται με την έκδοση της απόφασης υπαγωγής του οφειλέτη στο Ν. 3869/2010, βλ. *Βενιέρη* (2011²), 557.

³²². *Σπυριδάκης/Γεωργιακάκη* (2011), 111. Σκοπός της εγγύησης είναι η εξασφάλιση του πιστωτή από την αφερεγγυότητα του πρωτοφειλέτη, βλ. *Θεοχαροπούλου* (ΕφΑΔ 2011), 737

ΕΠ.

³²³. Ο *Μεντής* (2012, 196), υποστηρίζει κατ' εξαίρεση την απαλλαγή του εγγυητή σε δύο περιπτώσεις αφερεγγυότητας του πρωτοφειλέτη, αφενός στην περίπτωση που συντρέχει λόγος ακύρωσης της σύμβασης εγγύησης λόγω απάτης (147 ΑΚ), όταν η αφερεγγυότητα ήταν δεδομένη εξαρχής, την οποία δανειστής και πρωτοφειλέτης απέκρυψαν στον εγγυητή, και αφετέρου στην περίπτωση που η αφερεγγυότητα επήλθε μετά την κατάρτιση της σύμβασης εγγυήσεως ως αποτέλεσμα ανεύθυνου δανεισμού προς τον πρωτοφειλέτη, με την ένσταση απαλλαγής του εγγυητή κατ' άρθρο 862 ΑΚ.

³²⁴. Δεν απαλλάσσεται ο πρωτοφειλέτης έναντι του εγγυητή αν εκπέσει κατ' άρθρ. 10 παρ. 1 ή 11 παρ. 2 και 3 ή αν συμβιβασθεί και ανακληθεί η αίτησή του κατ' άρθρ. 7 παρ. 3 ή αν απορριφθεί το αίτημά του για πιστοποίηση της απαλλαγής, βλ. *Κρητικό* (2010³), 411· *Μακρή* (2010), 211.

πρωτοφειλέτη³²⁵. Υποστηρίζεται, ορθώς κατά τη γράφουσα, ότι δεν καθιερώνεται η πλήρης απαλλαγή του οφειλέτη από τις εξ αναγωγής υποχρεώσεις του έναντι των εγγυητών και συνοφειλετών, αλλά ότι ο οφειλέτης απαλλάσσεται απέναντί τους μόνον για το υπόλοιπο του χρέους, ήτοι κατά το ποσό της απαλλαγής, με την έννοια ότι αν οι αποκτήσαντες αναγωγικό δικαίωμα έχουν ικανοποιήσει σε πλήρη έκταση πιστωτή, να μην μπορούν να ασκήσουν το αναγωγικό τους δικαίωμα κατά του απαλλαγέντος οφειλέτη για όλο το ποσό που κατέβαλαν στον πιστωτή, χωρίς οποιαδήποτε μείωση λόγω της απαλλαγής, αλλά να υπόκεινται πλέον αυτοί στη ρύθμιση και σε περίπτωση κανονικής τήρησής της στην αυτοδίκαιη απαλλαγή του οφειλέτη από το υπόλοιπο του χρέους³²⁶.

5.2. Υπαγωγή του υπερχρεωμένου εγγυητή και συνοφειλέτη στη διαδικασία του Ν. 3869/2010

Το άρθρο 12 του Ν. 3869/2010 προστατεύει μόνο τον υπερχρεωμένο οφειλέτη, ενώ αφήνει ακάλυπτο τον εγγυητή και συνοφειλέτη της κύριας οφειλής, τόσο έναντι των πιστωτών του πρώτου όσο και έναντι του ίδιου του οφειλέτη. Τα ανωτέρω πρόσωπα μπορούν να επωφεληθούν των διατάξεων του σχετικού νόμου και να αναζητήσουν την προστασία του³²⁷, εφόσον πληρούνται στο πρόσωπό τους οι προϋποθέσεις υπαγωγής³²⁸. Ωστόσο, ζήτημα αποτελεί κατά πόσον τα ανωτέρω πρόσωπα δύνανται να αιτηθούν τη ρύθμιση χρέους όταν ο πρωτοφειλέτης είναι ενήμερος, ήτοι δεν πρόκειται για ληξιπρόθεσμο χρέος³²⁹. Παρά την διατύπωση και αντίθετης άποψης³³⁰, η νομολογία³³¹ κρίνει ότι υπάγεται στη διαδικασία και το χρέος

³²⁵. *Θεοχαροπούλου* (ΕφΑΔ 2011), 741. Κατά τον *Βενιέρη* (2011², 555), η αναγωγή πρέπει να επιτρέπεται μέχρι την κατάθεση της αίτησης ή μετά την κατάθεσή της αλλά μέχρι την έκδοση απόφασης στο δεύτερο βαθμό, δηλαδή μέχρι την τελεσίδικη ρύθμιση των χρεών.

³²⁶. Σύμφωνα με τον *Ψυχομάνη* (2003⁴, 502) οι εγγυητές και συνοφειλέτες διατηρούν την αναγωγική τους αξίωση κατά του οφειλέτη «την ασκούν όμως στο πλαίσιο της υπάρχουσας ρυθμίσεως, αν συμμετείχαν σ' αυτήν, άλλως στο μέτρο της υποκαταστάσεώς τους στη θέση του πιστωτή που ικανοποίησαν». Ο *Μεντής* (2012, 201) υποστηρίζει *de lege ferenda* την μη πλήρη απώλεια του δικαιώματος αναγωγής του εγγυητή αλλά να υπόκειται και αυτό σε ρύθμιση.

³²⁷. Τα πρόσωπα αυτά ασκούν διακριτική συναλλακτική δραστηριότητα, επομένως τα λοιπά χρέη του καθενός κατά πάσα πιθανότητα δεν ταυτίζονται με τα χρέη του άλλου, συνεπώς δεν πρέπει κατά κανόνα να συρρέει στο ίδιο δικόγραφο η αξίωση προστασίας, βλ. *Βενιέρη* (2011²), 555.

³²⁸. *Κατσάς* (ΔΕΕ 2011), 1117· *Χριστοδούλου* (ΔΕΕ 2011), 296.

³²⁹. Ζήτημα το οποίο αποκτά σημασία ενόψει της άπαξ απαλλαγής που καθιερώνεται στο άρθρ. 1 παρ. 3 Ν. 3869/2010.

³³⁰. *Θεοχαροπούλου* (ΕφΑΔ 2011), 742, η οποία υποστηρίζει ότι η ευθύνη του εγγυητή γεννάται μόνο όταν ο πρωτοφειλέτης καταστεί υπερέμμερος.

εγγυητή ή συνοφειλέτη, ανεξαρτήτως αν καταβάλλει ο πρωτοφειλέτης, αρκεί ένα εκ των λοιπών χρεών τους να έχει καταστεί ληξιπρόθεσμο³³².

Στην περίπτωση των εγγυητών, μετά την τελευταία τροποποίηση του Ν. 4161/2013, επιβάλλεται η επίδοση της αίτησης και στον εγγυητή, προκειμένου να μην τίθενται σε κίνδυνο τα συμφέροντά του, αλλά να δύναται να ενημερωθεί για τις πράξεις του οφειλέτη περί υπαγωγής του και να υποβάλλει αίτηση στο όνομα και για λογαριασμό του, προκειμένου να υπαχθεί και αυτός στη διαδικασία του Ν. 3869/2010³³³, ακόμα και αν έχει εγγυηθεί για εμπορικό χρέος του πρωτοφειλέτη³³⁴. Για την υπαγωγή του εγγυητή στις ρυθμίσεις του εξεταζόμενου νόμου πρέπει, πέραν των λοιπών προϋποθέσεων, να μην συντρέχει στο πρόσωπό του πτωχευτική ικανότητα, ήτοι να μην έχει εμπορική ιδιότητα³³⁵. Ο εγγυητής θεωρείται έμπορος μόνο εφόσον παρέχει εγγύηση κατ' επάγγελμα ή επ' αμοιβή ή άλλο όφελος, εκμεταλλευόμενος την πίστη του και την οικονομική του ευρωστία. Στην περίπτωση αυτή η πράξη αυτή είναι εμπορική και μάλιστα ανεξάρτητα από τον εμπορικό χαρακτήρα της κύριας οφειλής ή την εμπορική ιδιότητα του εγγυητή ή του πρωτοφειλέτη³³⁶. Είναι, δηλαδή, πράξη αντικειμενικά εμπορική κατ' αναλογία, διότι περιέχει αφενός διαμεσολάβηση στην παροχή πίστης δια την ανάληψη κινδύνου και αφετέρου κερδοσκοπία, στοιχεία που αποτελούν αντικειμενικά γνωρίσματα χαρακτηρισμού της πράξεως ως εμπορικής³³⁷ και θεμελιώνει την εμπορική ιδιότητα

³³¹. ΕιρΕλευσ 28/2012, ΝΟΜΟΣ· ΕιρΘηβών 17/2011, ΝΟΜΟΣ· ΕιρΑθ 182/2012, ΧρΙΔ 2012, 445.

³³². Δεδομένου ότι αν έχει επέλθει μόνιμη αδυναμία πληρωμών για τα λοιπά χρέη, η εγγύηση αντιμετωπίζεται, σύμφωνα με το άρθρ. 6 παρ. 3, κατά πλάσμα δικαίου ως ληξιπρόθεσμη και εντάσσεται και αυτή στη ρύθμιση του Ν. 3869/2010, βλ. Βενιέρη (2011²), 561. Ο Δέλλιος (ΧρηΔικ 2012, 24) αναφέρει ότι ο εγγυητής έχοντας υπαχθεί στη διαδικασία του Ν. 3869/2010 για τη ρύθμιση των δικών του χρεών, «θα διατρέχει τον κίνδυνο να μείνει ακάλυπτος σε περίπτωση που ο πρωτοφειλέτης καταστεί στο μέλλον υπερήμερος ως προς την εξόφληση της εγγυημένης οφειλής, αφού τότε ο εγγυητής δεν θα μπορεί να υποβάλλει για δεύτερη φορά παρόμοια αίτηση».

³³³. Κατά το Σχέδιο νόμου δεν είχε προβλεφθεί η επίδοση της αίτησης και στον εγγυητή, γεγονός το οποίο δημιούργησε εύλογο προβληματισμό, ιδίως από τη σκοπιά ασκήσεως από αυτόν δικαιώματος αναγωγής κατά του πρωτοφειλέτη, βλ. Έκθεση της Επιτροπής επί του Νομοσχεδίου.

³³⁴. Δέλλιος (ΧρηΔικ 2012), 22.

³³⁵. Η από τα άρθρα 847 επ ΑΚ ρυθμιζόμενη σύμβαση εγγύησης είναι καθεαυτή αστικού δικαίου, αφού κατά κανόνα παρέχεται χαριστικώς προς εξυπηρέτηση ξένων συμφερόντων.

³³⁶. Δέλλιος (ΧρηΔικ 2012), 22· Βενιέρης (2011²), 60.

³³⁷. Κατά το άρθρο 2 του ΒΔ 2/14.5.1835 «περί της αρμοδιότητας των εμποροδικείων». Σύμφωνα με τον Ψυχομάνη (2003⁴, 32) μέτοχος ΑΕ σε περίπτωση παροχής προσωπικών του εγγυήσεων υπέρ της ΑΕ αποκτά την εμπορική ιδιότητα «όταν κατέχει το μεγαλύτερο μέρος των μετοχών της, ώστε από τη συμμετοχή του και την προσωπική του δράση και αξιοπιστία να εξαρτάται η επιβίωση της ίδιας της εταιρίας (θεωρία της άρσης της νομικής προσωπικότητας)».

εκείνου που εγγυάται κατά σύνηθες επάγγελμα με σκοπό τον βιοπορισμό³³⁸⁻³³⁹. Επομένως η παροχή τέτοιων εγγυήσεων, εφόσον γίνεται κατά σύνηθες επάγγελμα με σκοπό βιοπορισμού, προσδίδει στον παρέχοντα αυτές την ιδιότητα του εμπόρου³⁴⁰. Τη θέση αυτή ακολουθεί και η συναφής με την εφαρμογή του Ν. 3869/2010 νομολογία³⁴¹. Στις περιπτώσεις στενών συγγενών του πρωτοφειλέτη, που δεν παρέχουν την εγγύησή τους συστηματικά και συχνά για τα εμπορικά του χρέη, θα πρέπει να γίνεται δεκτό ότι παρέχουν αυτήν «από ηθική υποχρέωση προς τον στενό συγγενή και όχι λόγω της προσδοκίας οποιουδήποτε – ενδεχομένως υπαρκτού - εμμέσου οφέλους του ίδιου του εγγυητή»³⁴². Σε τέτοιες περιπτώσεις η εγγύηση που παρέχουν από ηθική υποχρέωση δεν τους προσδίδει την εμπορική ιδιότητα και

³³⁸. Βλ. ΕιρΔράμας 110/2014 (αδημ.) η οποία απέρριψε αίτηση για τη ρύθμιση χρεών συνολικού ύψους 3.371.867,58 ευρώ προερχόμενες από την παροχή εγγυήσεων Διευθύνουσας Συμβούλου ΑΕ, με την αιτιολογία ότι η αιτούσα είχε την εμπορική ιδιότητα συνέπεια της συνεχούς παροχής προσωπικών εγγυήσεων σε όλες τις δανειακές συμβάσεις της εταιρίας υπό οποιονδήποτε τύπο λειτουργούσε αυτή. Αντίστοιχα ΕιρΧαλαν 64/2012, ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ· ΕιρΔράμας 109/2014 (αδημ.)· ΜΠρΑθ 2538/2011, ΕφΑΔ 2011, 983· ΕιρΑθ 360/2012, ΕΠολΔ 2012, 636 επ.

³³⁹. Η ανάληψη εγγυητικής ευθύνης από μόνη της δεν προσδίδει στον οφειλέτη εμπορική ιδιότητα, εντούτοις είναι αμφίβολο αν μπορεί η σχετική εγγυητική οφειλή να υπαχθεί στο νόμο όταν η κύρια οφειλή είναι εμπορική, βλ. Ρούσσο (ΧρηΔικ 2012), 28.

³⁴⁰. ΟΛΑΠ 1513/1980, ΝοΒ 1981, 865 επ, η οποία καταφάσκει την εμπορική ιδιότητα του εγγυητή που εγγυήθηκε υπέρ ΑΕ, πλήρως ελεγχόμενης από αυτόν· ΑΠ 65/1997, ΕλλΔνη 1998, 101 επ· ΑΠ 1692/1998, ΕλλΔνη 1999, 101.

³⁴¹. ΕιρΑθ 54/2011, ΧρηΔικ 2011, 464 επ, η οποία απέρριψε την αίτηση λόγω μη συνδρομής της προϋπόθεσης της έλλειψης πτωχευτικής ικανότητας στο πρόσωπο της αιτούσας συνταξιούχου τραπεζικής υπαλλήλου, η οποία εγγυάτο συστηματικά τις τραπεζικές πιστώσεις που παρέχονταν στην ετερόρρυθμη εμπορική εταιρία που ανήκε κατά 50% στον σύζυγό της ως ομόρρυθμο εταίρο και κατά 50% στην ίδια ως ετερόρρυθμο εταίρο. Σύμφωνα με τον **Μεντή** (2012, 202), «εφόσον δεν θεμελιώνεται η άρση της αυτοτέλειας νομικού προσώπου, το φυσικό πρόσωπο που εγγυάται υπέρ εμπορικής εταιρίας (ακόμα και αν έχει δώσει περισσότερες εγγυήσεις π.χ. μητέρα εγγυάται υπέρ ξεχωριστών επιχειρήσεων των παιδιών της) ή υπέρ εμπόρου-φυσικού προσώπου, για την εξασφάλιση εμπορικών χρεών, δεν έχει πτωχευτική ικανότητα κα μπορεί να υπαχθεί στο ν. 3869/2010, εφ' όσον δεν ασκεί δική του εμπορική δραστηριότητα».

³⁴². **Δέλλιος** (ΧρηΔικ 2012), 23, ο οποίος υποστηρίζει ότι από την πλευρά του εγγυητή εμφανίζονται κοινωνικοτυπικά ελλείμματα πληροφόρησης, εναλλακτικών λύσεων και ορθολογικής συμπεριφοράς, δηλαδή καταστάσεις γνωστές για τη διαβρωτική τους επίδραση στη δικαιοπρακτική αυτοδιάθεση του ασθενέστερου. Βλ. ΜΠρΡοδ 67/2012 (ασφ), ΝΟΜΟΣ, σύμφωνα με την οποία η υπογραφή από την αιτούσα ως εγγυήτρια συμβάσεως δανείου για να βοηθήσει την επιχείρηση του συζύγου της δεν της προσδίδει την εμπορική ιδιότητα, εφόσον δεν γίνεται κατά σύνηθες επάγγελμα· ΜΠρΘεσσ 17753/2012, ΕλλΔνη 2013, 506, η οποία έκρινε ότι η μεμονωμένη παροχή εγγύησης για χρηματοδότηση εμπορικής δραστηριότητας, έστω και με την προσδοκία έμμεσου οφέλους εκ μέρους του εγγυητή, δεν αρκεί για να προσδώσει σ' αυτόν την εμπορική ιδιότητα, όπως στην περίπτωση παροχής εγγύησης, άπαξ, εκ μέρους συζύγου προς τον άλλο σύζυγο, ο οποίος είναι ομόρρυθμος εταίρος, με την προσδοκία εκ μέρους της συζύγου-εγγυήτριας, της επαύξησης της συμμετοχής του στην κάλυψη των οικογενειακών αναγκών· ΜΠρΗρακλ 2411/2011, ΝΟΜΟΣ η οποία έκανε δεκτή την υπαγωγή στο Ν. 3869/2010 ειδικευόμενου ιατρού, ο οποίος, σε νεαρή ηλικία, είχε παράσχει εγγύηση για τα εμπορικά χρέη επιχείρησης στενών συγγενών.

συνεπώς δεν αποτελεί λόγο αποκλεισμού από το προστατευτικό πεδίο του Ν. 3869/2010³⁴³.

³⁴³ Έτσι κρίθηκε στην ΕιρΑθ 184/2012, ΧρΙΔ 2012, 444 επ, με παρατ. *Κρητικού*, ότι η συνταξιούχος, ετών 86, αιτούσα και εγγυήτρια ενός επαγγελματικού δανείου ύψους 550.000 ευρώ που έλαβε ο υιός της, υπάγεται στο προστατευτικό πεδίο του Ν. 3869/2010, διότι η παροχή της ως άνω εγγυήσεως, έστω και επαγγελματικού δανείου, δεν προσδίδει σε αυτήν την εμπορική ιδιότητα, εφόσον αποδείχθηκε ότι αυτή δεν προέβαινε στην κατ' επάγγελμα παροχή εγγυήσεων, με σκοπό το κέρδος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ'

Η ΔΙΚΑΣΤΙΚΗ ΡΥΘΜΙΣΗ ΧΡΕΩΝ ΩΣ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΜΟΡΦΗ ΣΕΙΣΑΧΘΕΙΑΣ

Η ικανοποίηση των πιστωτών γίνεται με τρεις τρόπους, οι οποίοι δεν ευρίσκονται σε σχέση αλληλοαποκλεισμού αλλά δύνανται, αναλόγως των πραγματικών περιστατικών, να διατάσσονται σωρευτικώς από το δικαστήριο³⁴⁴.

1. Ρύθμιση μηνιαίων καταβολών³⁴⁵

Εφόσον δεν επέλθει συμβιβασμός³⁴⁶ ως προς το προτεινόμενο από τον οφειλέτη σχέδιο διευθέτησης οφειλών, το δικαστήριο προχωρά στη ρύθμιση των χρεών³⁴⁷ με δικαστική απόφαση, εφόσον αφενός ελέγξει ότι πληρούνται οι προϋποθέσεις του άρθρου 1 Ν. 3869/2010 περί ένταξης στη διαδικασία του νόμου³⁴⁸ και αφετέρου προχωρήσει σε έλεγχο της ύπαρξης των αμφισβητούμενων απαιτήσεων³⁴⁹⁻³⁵⁰. Σε ό,τι αφορά πιστωτή που δεν έχει ενταχθεί στο σχέδιο

³⁴⁴. Βλ. *Κιουπτσίδου-Στρατουδάκη* (Αρμ 2010), 1486, και ενδεικτικά από τη νομολογία ΕιρΚουφαλ 1/2012, ΝΟΜΟΣ· ΕιρΑθ 211/2013, ΧρηΔικ 2013, 328 επ· ΕιρΚρωπίας 310/2012, ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ.

³⁴⁵. Βλ. άρθρ. 8 παρ. 2 Ν. 3869/2010.

³⁴⁶. Είτε προδικαστικός είτε δικαστικός. Η αποτυχία του συμβιβασμού επέρχεται είτε λόγω μη αποδοχής του από την πλειοψηφία των πιστωτών είτε λόγω μη υποκατάστασης της έλλειψης συγκατάθεσής τους, βλ. *Σπυριδάκη/Γεωργιακάκη* (2011), 64 επ. Αναλυτικότερα Κεφάλαιο Β' 1.3.

³⁴⁷. Βασισμένο στην αρχική αίτηση του οφειλέτη ή κατόπιν νέας αιτήσεως του οφειλέτη (ή πιστωτή) περί συνέχισης της αρξάμενης διαδικασίας, βλ. *Ψυχομάνη* (2003⁴), 518.

³⁴⁸. Για τις οποίες βλ. Κεφάλαιο Β.2 και 3. Πρόκειται για μία προκαταρκτική επί της αρχής έρευνα του παραδεκτού της αίτησης, βλ. *Περάκη* (2010²), 488.

³⁴⁹. Σύμφωνα με τον *Κρητικό* (2010³, 261 επ) ο έλεγχος προϋποθέτει αμφισβήτηση των απαιτήσεων από τον ίδιο τον οφειλέτη ή από πιστωτή· *Κατηφόρης* (2013), 91, βλ. ΕιρΕλευσ 1/2011, ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ· ΕιρΧαν 259/2011, ΝΟΜΟΣ· ΕιρΚορ 579-580/2011, ΝΟΜΟΣ. Αντίθετα, ο *Βενιέρης* (2011², 355), ο οποίος υποστηρίζει ότι ο έλεγχος αφορά όχι μόνο την ύπαρξη αλλά και το ύψος των απαιτήσεων. Ομοίως οι *Σπυριδάκης/Γεωργιακάκη* (2011), 67. Κατά δε τον *Μακρή* (2010, 132), ο έλεγχος περιορίζεται μόνο στο αν οι αμφισβητούμενες απαιτήσεις δεν είναι προδήλως αβάσιμες, οπότε εν αμφιβολία θα εντάσσονται στη ρύθμιση. Η κρίση του δικαστηρίου, πάντως δεν παράγει δεδικασμένο, ούτε ως προς την ύπαρξη ούτε ως προς το μέγεθος των απαιτήσεων, που δέχεται προς ρύθμιση, αφού τούτο είναι αρμοδιότητα των αρμόδιων κατά περίπτωση δικαστηρίων, βλ. *Ψυχομάνη* (2003⁴), 518· *Αρβανιτάκη* (Αρμ 2010), 1471.

³⁵⁰. Κατά την παρ. 2 του άρθρ. 8 Ν. 3869/2010 «Σε περίπτωση που αμφισβητούμενη απαίτηση, η οποία έχει ενταχθεί στη ρύθμιση απορριφθεί τελεσίδικα, οι λοιποί πιστωτές υποκαθίστανται στη θέση του πιστωτή της αμφισβητούμενης απαίτησης και έχουν από αυτόν αξίωση καταβολής στην αναλογία που αντιστοιχεί στον καθένα του ποσού που εισέπραξε εξαιτίας της ένταξης της απαίτησης στη ρύθμιση. Σε περίπτωση που δεν ενταχθεί στη ρύθμιση αμφισβητούμενη απαίτηση, η ύπαρξη της οποίας επαληθευτεί ακολούθως με τελεσίδικη απόφαση, ο πιστωτής υποκαθίσταται κατά την αναλογία της απαίτησής του στις θέσεις των υπολοίπων πιστωτών για τα ποσά που αναλογούν

διευθέτησης του οφειλέτη και δεν έχει ασκήσει κύρια παρέμβαση³⁵¹, προβλέπεται ότι το δικαστήριο είτε ρυθμίζει και τις απαιτήσεις του³⁵² είτε διατάζει την κλήτευσή του³⁵³, ορίζοντας νέα δικάσιμο³⁵⁴.

Το Δικαστήριο, στη συνέχεια, εφόσον δεν απορρίψει την αίτηση³⁵⁵, υποχρεώνει τον οφειλέτη στην καταβολή μηνιαίων δόσεων και για χρονικό διάστημα τριών έως πέντε ετών³⁵⁶, εφόσον τα περιουσιακά του στοιχεία δεν κρίνονται επαρκή για την ικανοποίηση των πιστωτών, είτε δηλαδή όταν δεν διαθέτει οποιαδήποτε ρευστοποιήσιμα περιουσιακά στοιχεία, είτε όταν υφίστανται μεν τέτοια στοιχεία, η εκποίησή τους, όμως, δεν μπορεί να αποδώσει ποσό ικανό για την εξόφληση των χρεών, βάσει της εκτιμώμενης από το Δικαστήριο αξία τους³⁵⁷. Εφόσον, όμως, ο

στην απαίτησή του και έχει από αυτούς αξίωση καταβολής των ποσών που εισέπραξαν εξαιτίας της μη ένταξης της απαίτησής του στις υπό ρύθμιση οφειλές».

³⁵¹. Αίτημα της κύριας παρέμβασης του πιστωτή, η οποία ασκείται στην ενώπιον του Ειρηνοδικείου δίκη, αλλά και κατά την πρώτη ορισθείσα δικάσιμο για την επικύρωση του προδικαστικού συμβιβασμού, είναι να ληφθεί υπόψη και η απαίτησή του στη ρύθμιση του δικαστηρίου. Η κύρια παρέμβαση ασκείται με δικόγραφο, αλλά και προφορικά με δήλωση που καταχωρίζεται στα πρακτικά (σύμφωνα με το άρθρ. 54 παρ. 1 εδ. β' ΠτΚ, στον οποίο παραπέμπει το άρθρ. 15 Ν 3869/2010). Βλ. *Κρητικό* (2010³), 267, αντίθετα σύμφωνα με την ΕιρΘεσσ 8021/2011, Αρμ 2012, 722 «στην εκούσια διαδικασία η κύρια παρέμβαση κατ' άρθρ. 752 παρ. 1 ΚΠολΔ, ακόμη και ενώπιον του Ειρηνοδικείου, δεν μπορεί να ασκηθεί προφορικά ή με τις προτάσεις, αλλά απαιτείται οπωσδήποτε κατάθεση αυτοτελούς δικογράφου και τήρηση προδικασίας».

³⁵². Κατά το άρθρ. 744 ΚΠολΔ. Σύμφωνα με τον *Κρητικό* (2010³, 269) μπορούν να διατυπωθούν επιφυλάξεις για τη συμβατότητα της συγκεκριμένης ρύθμισης με το αξίωμα της ακροάσεως του άρθρ. 110 ΚΠολΔ, δεδομένου ότι προβλέπεται η ρύθμιση απαιτήσεων πιστωτών που δεν έχουν καταστεί διάδικοι.

³⁵³. Με την κλήτευσή του ο τρίτος αποκτά την ιδιότητα του διαδίκου και μπορεί να προσβάλλει την απόφαση με ένδικα μέσα, έστω και αν δεν εμφανιστεί στη δίκη, βλ. *Κρητικό* (2010³) 270.

³⁵⁴. Η ανωτέρω διάταξη προστέθηκε με το άρθρ. 16 Ν. 4161/2013, επιβεβαιώνοντας την αρχή της καθολικότητας των προς ρύθμιση χρεών του οφειλέτη. Η ανωτέρω αρχή δεν έρχεται σε αντίθεση με τη διάταξη του άρθρ. 4 παρ. 6 Ν. 3869/2010, σύμφωνα με την οποία αν δεν συμπεριληφθεί στην κατάσταση των πιστωτών συγκεκριμένος πιστωτής η απαίτησή του δεν επηρεάζεται από την πορεία της διαδικασίας, δεδομένου ότι η τελευταία αυτή διάταξη εφαρμόζεται όταν ο οφειλέτης λησμονήσει να περιλάβει κάποια οφειλή και το δικαστήριο δεν διαπιστώσει την παράλειψη αυτή, βλ. *Κρητικό* (2010³), 267.

³⁵⁵. Η απόρριψη μπορεί να οφείλεται είτε σε τυπικό λόγο, όπως η αοριστία, είτε σε ουσιαστικό λόγο, όπως η μη πλήρωση των προϋποθέσεων του άρθρ. 1 παρ. 1, 2 Ν. 3869/2010. Στη δεύτερη περίπτωση, κατά το τελευταίο εδάφιο της παρ. 1 άρθρ. 8 Ν. 3869/2010 δεν μπορεί να υποβληθεί νέα αίτηση πριν από την πάροδο ενός έτους, από την τελεσιδικία της απορριπτικής απόφασης, βλ. *Κιουπτσίδου-Στρατουδάκη* (Αρμ 2010), 1480. Αντίθετα στην πρώτη περίπτωση δεν συντρέχει ανάγκη παρέλευσης έτους, βλ. *Μουτσιούλη* (ΠειρΝομ 2012), 211, αλλά και ΕιρΒάμου 4/2013, ΕΛΛΔνη 2013, 1136. Εφόσον κηρυχθεί απαράδεκτη η συζήτηση της αιτήσεως λόγω κάποιας έλλειψης, δεν υποβάλλεται νέα αίτηση, αλλά επανέρχεται η παλιά με κλήση προς νέα συζήτηση, εφόσον δεν συντρέχει πλέον η έλλειψη, βλ. *Κρητικό* (2010³), 273.

³⁵⁶. Επί τετραετία κατά την αρχική διατύπωση του νόμου προ της τελευταίας τροποποίησής του με το Ν. 4161/2013.

³⁵⁷. Στην πρώτη περίπτωση το δικαστήριο θα αρκεστεί στη ρύθμιση των οφειλών βάσει των εισοδημάτων του οφειλέτη, στη δε δεύτερη θα διατάξει και την εκποίηση, οπότε αναλόγως με το ποσό που υπολογίζεται ότι θα εξοικονομηθεί με αυτόν τον τρόπο θα διαμορφώσει και τις καταβλητέες δόσεις από τα εισοδήματά του, βλ. *Κιουπτσίδου-Στρατουδάκη* (Αρμ 2010), 1486.

οφειλέτης διαθέτει επαρκή περιουσιακά στοιχεία, όπως αξιόλογα κινητά ή ακίνητα, η ικανοποίηση των πιστωτών θα πραγματοποιηθεί μέσω του προϊόντος από τη ρευστοποίησή τους³⁵⁸, χωρίς να είναι απαραίτητη η καταβολή μηνιαίων δόσεων³⁵⁹. Εντούτοις, η εξυπηρέτηση των χρεών του οφειλέτη δύναται να γίνει με συνδυασμό της εκποίησης υπάρχοντων περιουσιακών στοιχείων και καθορισμού μηνιαίων καταβολών, εφόσον εκτιμάται ότι από την ρευστοποίηση δύναται να εξυπηρετηθεί μέρος μόνο των χρεών του³⁶⁰.

Το Δικαστήριο προβαίνει σε καθορισμό μηνιαίων δόσεων εις βάρος του οφειλέτη λαμβάνοντας υπόψη «τα πάσης φύσεως εισοδήματά του, ιδίως εκείνα από την προσωπική του εργασία, τη δυνατότητα συνεισφοράς του συζύγου, και σταθμίζοντας αυτά με τις βιοτικές ανάγκες του ιδίου και των προστατευόμενων μελών της οικογένειάς του»³⁶¹. Ειδικότερα, προκειμένου να καθοριστούν οι μηνιαίες καταβολές προσδιορίζονται από το Δικαστήριο τα εισοδήματα του οφειλέτη από κάθε αιτία και ιδίως από την εργασία του³⁶² και σταθμίζεται η δυνατότητα συνεισφοράς του/της συζύγου του³⁶³ για την αντιμετώπιση μέρους των αναγκών της οικογένειας του οφειλέτη³⁶⁴. Περαιτέρω λαμβάνονται υπόψη οι βιοτικές ανάγκες του οφειλέτη και των προστατευόμενων μελών της οικογένειάς του, π.χ. της συζύγου, των ανήλικων τέκνων, των ενήλικων σπουδαστών³⁶⁵, των στρατιωτών κ.λπ., εφόσον αδυνατούν να

³⁵⁸. Σύμφωνα με την διαδικασία του άρθρ. 9 παρ. 1, για την οποία βλ. κατωτέρω υπό 2.

³⁵⁹. Βλ. ΕιρΑθ 66/2012, ΕλλΔνη 2013, 864 επ, η οποία κατέληξε ότι «η αιτούσα είναι κυρία ακινήτων που επαρκούν για την κάλυψη των οφειλών της προς τις πιστώτριες τράπεζες δίχως να είναι απαραίτητη η ρύθμιση μηνιαίων καταβολών επί τετραετία».

³⁶⁰. Βλ. Ρούσσο (ΕφΑΔ 2010), 1293.

³⁶¹. Βλ. άρθρ. 8 παρ. 2 εδ. α' Ν. 3869/2010.

³⁶². Τα οποία πρέπει να αναφέρονται στην αίτηση υπαγωγής στη διαδικασία του υπό εξέταση νόμου, σύμφωνα με το άρθρ. 4 παρ. 1 Ν. 3869/2010. Δύναται δε να είναι μισθός από εξαρτημένη εργασία ή εισόδημα παροχής υπηρεσιών, σύνταξη, καταβολές από ιδιωτική ασφάλιση, μισθώματα από ακίνητα, τόκοι από καταθέσεις, μερίσματα, πνευματικά δικαιώματα, καταβολές από ΝΠΔΔ, καθώς και εισόδημα από κάθε πιθανή αιτία, βλ. Βενιέρη (2011²), 363 επ.

³⁶³. Η υποχρέωση συνεισφοράς των συζύγων προβλέπεται από τα άρθρ. 1389 και 1390 ΑΚ. Το ίδιο θα πρέπει να ισχύσει και για το πρόσωπο που συνδέεται με τον οφειλέτη με σύμφωνο συμβίωσης, βλ. Σπυριδάκη/Γεωργιακάκη (2011), 70. Αντίθετα, δεν πρέπει να λαμβάνονται υπόψη τα εισοδήματα τρίτων μελών, συνοικούντων με την οικογένεια, βλ. Βενιέρη (2011²), 363.

³⁶⁴. Ο συνυπολογισμός των εισοδημάτων του/της συζύγου γίνεται μόνο προς μείωση του ποσού που θα διαθέτει για τις οικογενειακές ανάγκες ο οφειλέτης-αιτών και όχι προς έμμεση μετακύλιση των χρεών του σε βάρος τρίτου, ήτοι του/της συζύγου, βλ. ΕιρΠεριστ 36/2012, ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ, αντίστοιχα Μακρή (2010), 139. Λανθασμένα, κατά τη γράφουσα, η ΕιρΘεσσ 2449/2012, ΕΦΑΔ 2013, 565, σύμφωνα με την οποία ο σύζυγος πρέπει να καταβάλει κάποιο ποσό για τα χρέη της αιτούσας «ως αντιστάθμισμα της προσφοράς των υπηρεσιών της στην οικογένειά της», αλλά και η ΕιρΘεσσ 5981/2013, ΝΟΜΟΣ.

³⁶⁵. ΕιρΘηβ 16/2011, ΝΟΜΟΣ.

διατρέφουν τον εαυτό τους³⁶⁶. Οι βιοτικές αυτές ανάγκες προσδιορίζονται³⁶⁷ βάσει της ηλικίας του οφειλέτη και των προστατευόμενων μελών της οικογένειάς του, της κατάστασης της υγείας τους σε συνάρτηση με τα εισοδήματα του οφειλέτη³⁶⁸. Αξίζει να σημειωθεί ότι το δικαίωμα του οφειλέτη να αξιώσει αξιοπρεπή διαβίωση και κάλυψη των βασικών του αναγκών βρίσκει νομική θεμελίωση αφενός στα συνταγματικά δικαιώματα περί προστασίας της ανθρώπινης αξιοπρέπειας και της προσωπικότητας³⁶⁹ και αφετέρου στην αρχή του κοινωνικού κράτους και στα δικαιώματα προστασίας της οικογένειας, του γάμου και της παιδικής ηλικίας³⁷⁰.

Ο υπολογισμός των δόσεων, της τριετίας έως πενταετίας, θα γίνει, επομένως, βάσει των εισοδημάτων του οφειλέτη και του/της συζύγου μείον το ύψος κάλυψης των βιοτικών αναγκών του οφειλέτη και της οικογένειάς του³⁷¹. Το ποσό, το οποίο οφείλει να καταβάλλει ο οφειλέτης σε καθέναν πιστωτή³⁷², εφόσον ορίζεται ότι πρέπει να είναι συμμετρως διανεμόμενο³⁷³, προκύπτει από το κλάσμα με αριθμητή το ποσό της συνολικής καταβλητέας μηνιαίας δόσης, πολλαπλασιαζόμενο με το ύψος της απαίτησης κάθε πιστωτή και παρονομαστή το ποσό του συνόλου των απαιτήσεων

³⁶⁶. Τα προστατευόμενα μέλη προκύπτουν από τις διατάξεις του οικογενειακού δικαίου (άρθρ. 1485 επ), όπου ορίζεται ποια πρόσωπα έχουν εκ του νόμου δικαίωμα διατροφής έναντι του οφειλέτη, ήτοι κατιόντες, αλλά και ανιόντες, καθώς και αδέρφια.

³⁶⁷. Περιλαμβάνονται τα έξοδα συντηρήσεως, δαπάνη για την αγορά φαρμάκων, δαπάνη καταβλητέα σε οργανισμούς κοινής ωφέλειας, έξοδα κινήσεως, δαπάνη για τη μίσθωση κατοικίας, κοινόχρηστα, διατροφή, λογαριασμοί και θέρμανση, ένδυση και υπόδηση, εκπαιδευτικές δαπάνες, επισκευές και συντήρηση κ.λπ., βλ. *Τσιαφούτη*, Βιοτικές ανάγκες του αιτούντος τη ρύθμιση των οφειλών του (Ν. 3869/2010) και της οικογένειάς του – Μια προσέγγιση του τρόπου ζωής, ΧρΙΔ 2012, 700. Χρέη των οποίων δεν επιτρέπεται η ρύθμιση, κατ' άρθρ. 1 παρ. 2 του νόμου, αναφέρονται στην αίτηση όχι για να ρυθμιστούν αλλά να ληφθούν υπόψη κατά τον κανονισμό του ύψους των μηνιαίων καταβολών για τα λοιπά χρέη, βλ. *Βενιέρη* (2011²), 369.

³⁶⁸. Το ποσό των βιοτικών αναγκών τετραμελούς οικογένειας με ανήλικα τέκνα έχει κριθεί ότι ανέρχεται σε 1.700 ευρώ (ΜΠρΘεσσ 20837/2011, ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ), ενώ μόνο του οφειλέτη σε 800 ευρώ (ΕιρΚρωπ 715/2012, ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ). Κατά την Ελληνική Στατική Αρχή (ΕΛΣΤΑΤ) ως κατώτατο ετήσιο όριο διαβίωσης (όριο φτώχειας) για το έτος 2013, με περίοδο αναφοράς το έτος 2012, έχει οριστεί το ποσό των 5.023 ευρώ το άτομο ή 10.547 ευρώ για ένα νοικοκυριό με δύο ανήλικες και δύο παιδιά έως 14 ετών (http://www.statistics.gr/portal/page/portal/ESYE/BUCKET/A0802/PressReleases/A0802_SFA_10_DT_AN_00_2013_01_F_GR.pdf). Για τις καθορισθείσες, από το Κυβερνητικό Συμβούλιο Διαχείρισης του Ιδιωτικού Χρέους, εύλογες δαπάνες διαβίωσης, βλ. Κεφάλαιο Δ' 4 (υποσ. 522, 523).

³⁶⁹. Βλ. άρθρ. 2 παρ. 1 Σ και άρθρ. 5 παρ. 1 Σ. Βλ. *Χριστοδούλου*, (ΔΕΕ 2011), 301.

³⁷⁰. Βλ. άρθρ. 25 παρ. 1 Σ και άρθρ. 21 παρ. 1 Σ. Πρβλ. ΕιρΚαβαλ 161/2012, ΝΟΜΟΣ.

³⁷¹. *Μουτσιούλη* (ΠειρΝομ 2012), 212.

³⁷². Η καταβολή γίνεται απευθείας στους πιστωτές, εκτός αν ορίσει διαφορετικά το δικαστήριο. Συγκεκριμένα μπορεί να διατάξει την κατάθεση στο ΤΠΔ αμφισβητούμενης απαίτησης μέχρι την επαλήθευσή της με τελεσίδικη δικαστική απόφαση, βλ. άρθρ. 8 παρ. 2 εδ. τελευταίο Ν. 3869/2010.

³⁷³. Βλ. τελευταίο εδάφιο άρθρ. 8 παρ. 2 Ν. 3869/2010.

όλων των πιστωτών³⁷⁴. Στην απόφαση μπορεί να ορισθεί και ότι το καταβαλλόμενο μηνιαίως ποσό θα αναπροσαρμόζεται ανά καθοριζόμενα με την ίδια απόφαση διαστήματα με βάση αντικειμενικό δείκτη αναφοράς³⁷⁵.

Σε περίπτωση που κατά τη διάρκεια της περιόδου ρύθμισης περιέλθουν στον οφειλέτη περιουσιακά στοιχεία αιτία θανάτου, για παράδειγμα από κληρονομιά ή δωρεά³⁷⁶, ο οφειλέτης υποχρεούται να διαθέσει το ήμισυ της αξίας αυτών³⁷⁷, ρύθμιση η οποία εισήχθη προκειμένου να αποτραπεί ο οφειλέτης από το να προβεί σε αποποίηση της κληρονομιάς, ώστε να μη διατεθεί η αξία της προς ικανοποίηση των πιστωτών³⁷⁸. Αντίθετα, σε περίπτωση περιέλευσης στον οφειλέτη περιουσιακών στοιχείων από άλλη αιτία, όπως δωρεά εν ζωή, κέρδος από λαχείο, εφάπαξ παροχή σε συνταξιοδοτούμενο, αυτά είναι υπέγγυα στο σύνολό τους για την εξόφληση των οφειλών³⁷⁹. Η διάθεση θα γίνει με απόφαση του δικαστηρίου, τροποποιητική άλλης προηγούμενης, η οποία θα προκληθεί από τον οφειλέτη που απέκτησε περιουσία, δεδομένου ότι είναι υποχρεωμένος να γνωστοποιεί στη γραμματεία του δικαστηρίου κάθε αξιόλογη βελτίωση των εισοδημάτων ή περιουσιακών του στοιχείων, ώστε να ενημερώνεται ο φάκελός του³⁸⁰.

³⁷⁴. Δόση προς έκαστο πιστωτή= [(εισόδημα – βιοτικές ανάγκες) * απαίτηση συγκεκριμένου πιστωτή] / συνολικές απαιτήσεις πιστωτών, βλ. Σπυριδάκη/Γεωργιακάκη (2011), 71.

³⁷⁵. Βλ. άρθρ. 8 παρ. 2 εδ. β' Ν. 3869/2010. Στην δικαστική απόφαση μπορεί να περιέχεται ρήτρα αναπροσαρμογής, με την οποία θα ορίζεται το ποσοστό αναπροσαρμογής (συνήθως αυξήσεως αλλά και μειώσεως), με βάση δείκτη αναφοράς και τα διαστήματα κατά τα οποία θα χωρεί η αναπροσαρμογή, βλ. Σπυριδάκη/Γεωργιακάκη (2011), 73. Π.χ. ότι το ποσό θα αυξάνεται (ή θα μειώνεται) αναλόγως με την αύξηση (ή μείωση) του μισθού του οφειλέτη δημοσίου υπαλλήλου, ανάλογα με την εισοδηματική πολιτική κάθε έτους ή ότι θα αυξάνεται ανάλογα με την αύξηση των μισθωμάτων που τυχόν εισπράττει ο οφειλέτης βλ. Μακρή (2010), 140-141.

³⁷⁶. Άρθρ. 8 παρ. 2 εδ. δ' Ν. 3869/2010. Στην έννοια των περιουσιακών στοιχείων περιλαμβάνεται ο,τιδήποτε, ήτοι μετρητά χρήματα, οχήματα, ακίνητα, αλλά και κινητά αξίας, βλ. Μακρή (2010), 141.

³⁷⁷. Δεν διευκρινίζεται εάν το προς διάθεση ποσό πρέπει να καταβληθεί άπαξ (και μάλιστα συμμετρως) προς τους πιστωτές ή εάν και αυτό θα κατανεμηθεί σε δόσεις. Ο Μακρής (2010, 144) υποστηρίζει ότι εάν τα αποκτηθέντα αιτία θανάτου δεν είναι μετρητά χρήματα, δεν πρέπει να διατάσσεται η εφάπαξ καταβολή, ώστε να δίνεται η δυνατότητα στον οφειλέτη να εξυπηρετήσει σταδιακά την υποχρέωσή του αυτή με την εκποίηση των περιουσιακών αντικειμένων, κινητών και ακινήτων.

³⁷⁸. Σύμφωνα με τα πρακτικά της συνεδρίασης του Η' τμήματος διακοπής εργασιών της Βουλής (Τετάρτη 28 Ιουλίου 2010) «αν δεν υπήρχε η ρύθμιση θα περιήρχετο στην τράπεζα το σύνολο της κληρονομιάς, αφού δεν έχουν διαγραφεί τα χρέη. Αντίθετα, η ρύθμιση ευνοεί τον οφειλέτη. Όμως, ευνοεί και τις τράπεζες, γιατί διαφορετικά αν ο οφειλέτης ήξερε ότι θα περιέλθει το σύνολο της κληρονομιάς στις τράπεζες θα την αποποιούνταν. Επομένως, είναι μια πολύ προσεκτική διάταξη, η οποία είναι προς όφελος και των δυο».

³⁷⁹. Παπαρσενίου (ΕφΑΔ 2011), 921.

³⁸⁰. Βλ. άρθρ. 8 παρ. 3 Ν. 3869/2010. Πέραν του ανωτέρω βάρους ο οφειλέτης υποχρεώνεται εκ του νόμου να εργάζεται κατά τη διάρκεια της περιόδου ρύθμισης ή να καταβάλει εύλογη προσπάθεια για την εξεύρεση ανάλογης εργασίας. Η μη εκπλήρωση από τον οφειλέτη των ως

Η εκδιδόμενη, κατά προτεραιότητα³⁸¹, απόφαση του Δικαστηρίου, είναι αμέσως εκτελεστή και δεν επιτρέπεται δικαστική αναστολή της³⁸², αλλά ούτε και η επιβολή δικαστικών εξόδων³⁸³. Προβλέπεται δε δυνατότητα τροποποίησης της απόφασης ρύθμισης οφειλών ως προς το ύψος των μηνιαίων καταβολών³⁸⁴ σε περίπτωση μεταγενέστερων γεγονότων ή μεταβολών της περιουσιακής κατάστασης ή των εισοδημάτων του οφειλέτη³⁸⁵, που δικαιολογούν μια τέτοια τροποποίηση³⁸⁶. Εφόσον η αίτηση τροποποίησης³⁸⁷ γίνεται δεκτή, το δικαστήριο δύναται να ορίσει αναδρομική ισχύ της εκδιδόμενης απόφασης, η οποία άρχεται από την υποβολή της αιτήσεως³⁸⁸. Σε περίπτωση δε που με την τροποποιητική απόφαση αυξηθεί το ύψος

άνω βαρών, παρέχει σε πιστωτή τη δυνατότητα, κατ' άρθρ. 10 παρ. 1 του νόμου, να ζητήσει από το δικαστήριο την έκπτωση του οφειλέτη.

³⁸¹. Σύμφωνα με το εδ. β' του άρθρ. 8 παρ. 1 Ν. 3869/2010. Δεν ορίζεται συγκεκριμένη προθεσμία έκδοσης, όμως ο Ειρηνοδίκης πρέπει να εκδώσει την απόφαση το συντομότερο δυνατόν χωρίς να δεσμεύεται από το ότι έχει στα χέρια του προγενεστέρως συζητηθείσες υποθέσεις, βλ. *Μακρή* (2010), 137.

³⁸². Ο οφειλέτης που δεν πέτυχε το επιθυμητό αποτέλεσμα ως προς το προτεινόμενο σχέδιο αποπληρωμής δε δικαιούται να παραλείψει τις μηνιαίες καταβολές, ακόμα και αν καταθέσει έφεση κατά αυτής της απόφασης, κατ' άρθρ. 14 Ν. 3869/2010. Αν παραλείψει τις καταβολές θα αντιμετωπίσει την πιθανότητα έκπτωσης κατ' άρθρ. 11 παρ. 2 του νόμου, κατόπιν σχετικής αίτησης πιστωτή. Σύμφωνα με το *Βενιέρη* (2011², 381) αν ο οφειλέτης αδυνατεί να πληρώσει τις ορισθείσες δόσεις και έχει καταθέσει έφεση, ο δικαστής που θα κρίνει την αίτηση έκπτωσης θα αναστείλει κατ' άρθρ. 249 ΚΠολΔ την έκδοση οριστικής απόφασης μέχρι να εκδοθεί η απόφαση επί της έφεσης.

³⁸³. Άρθρ. 8 παρ. 6 εδ. α' Ν. 3869/2010.

³⁸⁴. Άρθρ. 8 παρ. 4 Ν. 3869/2010. Η τροποποίηση, η οποία πρόκειται για ειδική ρύθμιση του άρθρ. 758 ΚΠολΔ, αφορά δηλαδή είτε αύξηση είτε μείωση των δόσεων, αλλά και το χρονικό διάστημα των καταβολών, βλ. *Σπυριδάκη/Γεωργιακάκη* (2011), 76. Είναι δε δυνατό να ορισθούν με την τροποποιητική απόφαση μηδενικές καταβολές, κατ' άρθρ. 8 παρ. 5 Ν. 3869/2010, για το οποίο βλ. αμέσως παρακάτω υπό 1.2.3.

³⁸⁵. Τα γεγονότα, που προκαλούν επιδείνωση των εισοδημάτων του οφειλέτη και δικαιολογούν την τροποποίηση της απόφασης ρύθμισης, πρέπει να έχουν συμβεί μετά την έκδοση της απόφασης (οψιγενή γεγονότα), όπως αντιμετώπιση σοβαρών προβλήματων υγείας, απόλυση, βλ. *Βενιέρη* (2011²), 391 επ.

³⁸⁶. Βλ. *Κρητικό*, Ερμηνευτικά ζητήματα κατά την εφαρμογή του άρθρου 8 παρ. 4 εδ. β' του ν. 3869/2010, ΕλλΔνη 2012, 12 επ, ο οποίος υποστηρίζει ότι ο οφειλέτης δεν μπορεί να ζητήσει αναστολή της καταβολής των ορισθεισών δόσεων μέχρι την έκδοση της επί της τροποποίησης δικαστικής απόφασης, δεδομένου ότι η απόφαση που ορίζει μηνιαίες καταβολές είναι αμέσως εκτελεστή και δεν επιτρέπεται δικαστική αναστολή της. Ο οφειλέτης, λοιπόν, που αδυνατεί αντικειμενικά να καταβάλλει τις ορισθείσες δόσεις δεν έχει άλλη δυνατότητα παρά να καταβάλλει «όσα λιγότερα του επιτρέπουν οι οικονομικές του δυνάμεις», δίχως να κινδυνεύει να κηρυχθεί έκπτωτος, αφού η αδυναμία καταβολής οφείλεται σε αντικειμενικά αίτια.

³⁸⁷. Πρόσωπα που νομιμοποιούνται ενεργητικώς προς υποβολή της αίτησης είναι τόσο ο ίδιος ο οφειλέτης όσο και οι πιστωτές. Μπορεί και ένας πιστωτής να ζητήσει τη μεταρρύθμιση της απόφασης, η τροποποίηση, όμως, που θα επέλθει θα αφορά αναγκαστικά όλους τους πιστωτές, βλ. *Μακρή* (2010), 147. Αντίγραφο της αίτησης πρέπει να επιδοθεί εντός μηνός από την υποβολή της πέραν των ανωτέρω και στους εγγυητές, βλ. άρθρ. 9 παρ. 4 εδ. α' Ν. 3869/2010.

³⁸⁸. Διαφορετικά ισχύει από το χρόνο έκδοσης της απόφασης, βλ. *Σπυριδάκη/Γεωργιακάκη* (2011), 76.

των μηνιαίων προς τους πιστωτές καταβολών, ο οφειλέτης οφείλει να ικανοποιήσει όλους τους πιστωτές συμμετρως, ανάλογα με το ύψος των απαιτήσεών τους³⁸⁹.

1.1. Η περίπτωση μηδενικών καταβολών ως απαλλαγή από τα χρέη³⁹⁰

Σύμφωνα με την παρ. 5 του άρθρ. 8 Ν. 3869/2010 «*Σε περιπτώσεις που εξαιτίας εξαιρετικών περιστάσεων, όπως χρόνια ανεργία χωρίς υπαιτιότητα του οφειλέτη, σοβαρά προβλήματα υγείας, ανεπαρκές εισόδημα για την κάλυψη στοιχειωδών βιοτικών αναγκών του οφειλέτη ή άλλων λόγων ίδιας τουλάχιστον βαρύτητας, προσδιορίζονται με την απόφαση μηνιαίες καταβολές μικρού ύψους ή και μηδενικές, το δικαστήριο μπορεί με την ίδια απόφαση να ορίσει, όχι νωρίτερα από πέντε μήνες, νέα δικάσιμο για επαναπροσδιορισμό των μηνιαίων καταβολών*». Όταν, λοιπόν, συντρέχουν οι ως άνω ενδεικτικά αναφερόμενες ακραίες περιπτώσεις³⁹¹ προκαλείται στους οφειλέτες ανυπαίτια πραγματική αδυναμία καταβολής και ελαχίστου ακόμη ποσού και ως εκ τούτου επιτρέπεται στο δικαστήριο³⁹², ακόμη και χωρίς την υποβολή σχετικού αιτήματος του οφειλέτη³⁹³⁻³⁹⁴, να καθορίζει μηνιαίες καταβολές μικρού ύψους³⁹⁵ ή και μηδενικές³⁹⁶. Η εκδιδόμενη στην περίπτωση αυτή απόφαση, εφόσον εξαντλεί το χρονικό διάστημα της τριετίας έως πενταετίας, είναι οριστική, με αποτέλεσμα να είναι δεκτική προσβολής με έφεση.

³⁸⁹. Για την ταυτότητα του νομικού λόγου το ίδιο πρέπει να ισχύσει και επί καταβολής από τον οφειλέτη μικρότερου ποσού, βλ. Σπυριδάκη/Γεωργιακάκη (2011), 77.

³⁹⁰. Στο σημείο αυτό πρέπει να αναφερθεί η ΕιρΚαβαλ 192/2011, ΝΟΜΟΣ, η οποία επικύρωσε το προτεινόμενο σχέδιο διευθέτησης οφειλών για μηδενικές μηνιαίες καταβολές, το οποίο απέκτησε ισχύ δικαστικού συμβιβασμού.

³⁹¹. ΕιρΑθ 118/2011, ΕΠολΔ 2012, 77, με την οποία εκρίθη ότι δεν συνέτρεχε καμία από τις περιπτώσεις του άρθρ. 8 παρ. 5 Ν. 3869/2010, απορρίπτοντας τη σχετική αίτηση.

³⁹². Δεν τηρείται ο κανόνας της παρ. 2 του άρθρ. 8 Ν. 3869/2010.

³⁹³. Στα πλαίσια του ανακριτικού συστήματος ο δικαστής δεν περιορίζεται από το αίτημα περί δικαστικής ρύθμισης και το σχέδιο αποπληρωμής που προτείνει ο οφειλέτης, βλ. ΕιρΝικ 39/2012, ΝοΒ 2012, 1444· ΕιρΝικ 12/2012, ΝΟΜΟΣ· ΕιρΚαβαλ 161/2012, ΝΟΜΟΣ· ΕιρΑλεξ 13/2014, ΝΟΜΟΣ, αντίστοιχα Μπεκιάρης, Οι ενστάσεις κατά της αιτήσεως του ν. 3869/2010, 2013, ΝΟΜΟΣ.

³⁹⁴. Ωστόσο, η υπό του οφειλέτη πρόταση περί μηδενικών καταβολών στο σχέδιο διευθέτησης οφειλών, ελλείψει εισοδημάτων, δεν καθιστά κατ' ανάγκη μη νόμιμη την αίτηση, βλ. ΕιρΧαλαν 77/2012, ΧρΙΔ 2013, 277 με παρατ. Κρητικού· ΕιρΧαλκ 375/2011, ΝΟΜΟΣ.

³⁹⁵. Βλ. ΕιρΧαλαν 29/2012, ΝΟΜΟΣ, με την οποία ορίστηκαν μηνιαίες καταβολές ποσού 50,00 ευρώ προς τις πιστώτριες τράπεζες.

³⁹⁶. ΕιρΘεσσ 1034/2012, ΧρηΔικ 2012, 133 επ με παρατ. Κρητικού, με την οποία εκρίθη προσωρινή η δυσμενής οικονομική κατάσταση της αιτούσας, δεδομένης της ηλικίας της (μόλις 49 ετών) με ορισμό νέας δικασίμου για επαναπροσδιορισμό αυτών, θεωρώντας ότι εντός του χρονικού διαστήματος μέχρι τη νέα δικάσιμο, θα υπάρξει σημαντική βελτίωση της οικονομικής της κατάστασης, ενώ το αίτημα εξαίρεσης της ψιλής κυριότητας της κύριας κατοικίας από την εκποίηση θα κριθεί κατά τη νέα δικάσιμο, τόνον όσον αφορά στις δόσεις όσο και στη διάρκεια του χρόνου αποπληρωμής.

Το δικαστήριο δύναται³⁹⁷ να ορίσει νέα δικάσιμο³⁹⁸, όχι νωρίτερα από πέντε μήνες από το χρόνο δημοσίευσης της αποφάσεως ορισμού καταβολών μικρού ύψους ή μηδενικών για επαναπροσδιορισμό των μηνιαίων καταβολών³⁹⁹. Η ως άνω απόφαση του δικαστηρίου είναι οριστική κατά το τμήμα που ορίζει καταβολές για ορισμένο χρονικό διάστημα και μη οριστική κατά το τμήμα που ορίζει νέα δικάσιμο⁴⁰⁰. Στη νέα δικάσιμο, η οποία ορίζεται για νέα οριστική κρίση, είτε επαναλαμβάνεται η προηγούμενη απόφαση⁴⁰¹ είτε προσδιορίζονται εκ νέου οι καταβολές, προς τα πάνω ή προς τα κάτω⁴⁰². Η ανωτέρω διάταξη δεν παρέχει στο δικαστήριο τη δυνατότητα να ορίσει νέα δικάσιμο χωρίς προηγουμένως να ορίσει μηδενικές ή μικρού ύψους καταβολές, δεδομένου ότι τοιουτοτρόπως μετατίθεται ουσιαστικά ο χρόνος ενάρξεως των μηνιαίων καταβολών, ήτοι η τριετία έως πενταετία υπολογίζεται από τη δημοσίευση της δεύτερης απόφασης που ακολουθεί την ορισθείσα με την πρώτη απόφαση δικάσιμο⁴⁰³.

Όσον αφορά συγκεκριμένα τον ορισμό μηδενικών καταβολών για τριετία έως πενταετία, εφόσον συντρέχει κάποια εξαιρετική περίπτωση, το δικαστήριο δεν δύναται να προχωρήσει εξ αρχής σε άμεση διαγραφή των χρεών του οφειλέτη ή να

³⁹⁷. Πρέπει να τονισθεί ότι όταν το δικαστήριο ορίζει μικρές ή μηδενικές καταβολές δεν υποχρεούται να ορίσει νέα δικάσιμο για επαναπροσδιορισμό αυτών, βλ. *Σπυριδάκη/Γεωργιακάκη* (2011), 75.

³⁹⁸. Για τη νέα δικάσιμο οι διάδικοι ενημερώνονται με δική τους επιμέλεια, βλ. *Σπυριδάκη/Γεωργιακάκη* (2011), 75, αν όμως το δικαστήριο παραλείψει να ορίσει νέα δικάσιμο, ο ορισμός αυτός προκαλείται με αίτηση του ενδιαφερόμενου οφειλέτη ή πιστωτή.

³⁹⁹. Βλ. ΕιρΑθ 263/2012, ΧρηΔικ 2012, 290 με παρατ. *Κρητικού*, με την οποία ορίστηκε νέα δικάσιμος μετά το πέρας 20 μηνών, αλλά και ΕιρΗρακλ 386/2013, ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ, η οποία όρισε νέα δικάσιμο για επανέλεγχο μετά από δύο χρόνια από την πρώτη συζήτηση.

⁴⁰⁰. *Κατηφόρης* (2013), 77 επ. Περιέχει λοιπόν η απόφαση οριστική και μη οριστική διάταξη, και ως τοιαύτη, σύμφωνα με τον *Κρητικό* (2010³, 306) δεν υπόκειται σε έφεση ούτε ως προς την οριστική διάταξή της κατ' άρθρ. 513 παρ. 1 περ. β' εδ. β' ΚΠολΔ.

⁴⁰¹. Το δικαστήριο δύναται κατά τη νέα δικάσιμο να ορίσει πάλι μηδενικές αναβολές και να ορίσει τρίτη δικάσιμο μετά από πεντάμηνο χρονικό διάστημα για επαναπροσδιορισμό των δόσεων, βλ. ΕιρΧαλαν 77/2012, ΧριΔ 2013, 277 με παρατ. *Κρητικού*, ο οποίος κρίνει σκόπιμο να αποφεύγεται ο ορισμός διαδοχικών δικασίμων προς αποφυγή επιβαρύνσεως των δικαστηρίων και μειώσεως των δαπανών στις οποίες υποβάλλεται ο αιτών οφειλέτης. Οι *Σπυριδάκης/Γεωργιακάκη* (2011, 75) υποστηρίζουν ότι για μία μόνο φορά μπορεί να ορισθεί νέα δικάσιμος για την αναπροσαρμογή, ενώ ο *Μακρής* (2010, 150) αναφέρει ότι κατά τη νέα δικάσιμο το δικαστήριο πρέπει να ορίσει πάλι νέα δικάσιμο μετά από πέντε μήνες και ούτω καθεξής.

⁴⁰². Σε κάθε περίπτωση ο επαναπροσδιορισμός των μηνιαίων μεταβολών θα έχει ως ανώτατο χρονικό σημείο την ορισθείσα τριετία έως πενταετία από την έκδοση της πρώτης απόφασης περί ρύθμισης, βλ. *Μακρή* (2010), 150.

⁴⁰³. Βλ. *Κρητικό* (2010³), 305. Αντίθετα έκρινε η ΕιρΘεσσ 7310/2011, ΕφΑΔ 2012, 637 επ με παρατ. *Κρητικού*, στην οποία το δικαστήριο δεν προσδιόρισε μηδενικές μηνιαίες καταβολές αλλά ανέβαλε απευθείας την έκδοση αποφάσεως σε ρητή δικάσιμο, βλ. και ΕιρΛαρ 106/2011, ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ.

αναβάλει απλώς την έκδοση απόφασης σε ρητή δικάσιμο⁴⁰⁴. Και στην περίπτωση ορισμού μηδενικών καταβολών πρέπει να διανυθεί το διάστημα της τριετίας έως πενταετίας, δεδομένου ότι δεν εκκαθαρίζεται οριστικώς το θέμα της απαλλαγής του οφειλέτη από το υπόλοιπο των χρεών του⁴⁰⁵, αλλά αναμένεται η παρέλευση του ορισθέντος διαστήματος και έλεγχος μήπως στο διάστημα αυτό αλλάξουν τα περιουσιακά στοιχεία του οφειλέτη και τα τυχόν εισοδήματά του, ώστε να δικαιολογήσουν νέο προσδιορισμό του ύψους των καταβολών⁴⁰⁶. Στο διάστημα της τριετίας έως πενταετίας συνυπολογίζεται το οριζόμενο διάστημα των μηδενικών καταβολών όσο και το διάστημα στο οποίο ο οφειλέτης πρέπει να προβαίνει σε καταβολές μικρού ύψους⁴⁰⁷.

1.2. Νομολογιακά παραδείγματα

1.2.1. Οριστική απαλλαγή χωρίς ορισμό νέας δικάσιμου

Η υπ' αριθμ. 19/2014 απόφαση του Ειρηνοδικείου Αλεξανδρούπολης⁴⁰⁸ έκανε δεκτή αίτηση οφειλέτη, 30 ετών, άνεργου επί τριετία, πάσχοντα από ψυχική ασθένεια, ήτοι ψυχωσική συνδρομή διαταραχής προσωπικότητας τουλάχιστον από εξαετίας, εξαιτίας της οποίας είχε κριθεί ανάπηρος σε ποσοστό 67%. Οι συνολικές οφειλές του αιτούντα ανέρχονταν σε 44.627,37 ευρώ, τα δε εισοδήματά του ήταν μηδενικά, δεδομένου ότι έπαυσε η χορήγηση σε αυτόν προνομιακού επιδόματος ύψους 312,50 ευρώ μηνιαίως, ενώ το μοναδικό περιουσιακό του στοιχείο ήταν ένα δίκυκλο όχημα, του οποίου η εκποίηση δεν κρίθηκε πρόσφορη να προκαλέσει αγοραστικό ενδιαφέρον. Το Δικαστήριο προχώρησε σε ρύθμιση των χρεών του αιτούντα με τον ορισμό μηδενικών καταβολών επί τριετία, χωρίς τον ορισμό νέας δικάσιμου για επανέλεγχο, ήτοι εκκαθάρισε «οριστικά» το θέμα της απαλλαγής του οφειλέτη από τα χρέη του⁴⁰⁹, κρίνοντας ότι «η παρούσα οικονομική του κατάσταση σε συνδυασμό με

⁴⁰⁴. Κατηφόρης (2013), 96-97.

⁴⁰⁵. Κατ' άρθρ. 11 παρ. 1 Ν. 3869/2010. Ο Περάκης (2010², 498) αναφέρει ότι πρόκειται για «άμεση απαλλαγή».

⁴⁰⁶. Εξαιρετικά επικίνδυνη κρίνεται η ΕιρΠειρ 76/2012, ΧρΙΔ 2012, 612 επ με παρατ. Κρητικού, όπου προέβη κατ' εφαρμογή του άρθρ. 8 παρ. 5 σε άμεση διαγραφή ορισμένων από τα χρέη του οφειλέτη με την αιτιολογία ότι τα εν λόγω ποσά «τελούν σε μεγάλη δυσαναλογία με τα χρέη προς τις δύο πρώτες τράπεζες και τα ποσά των οφειλών κρίνονται χαμηλά σε σχέση με το συνολικό χρέος του αιτούντος».

⁴⁰⁷. Αντίθετα η ΕιρΑθ 303/2012, ΕφΑΔ 2013, 85.

⁴⁰⁸. Δημοσιευμένη στη ΝΟΜΟΣ.

⁴⁰⁹. Βλ. και ΕιρΑθ 449/2012, ΧρΙΔ 2013, 40 επ, με παρατ. Κρητικού, η οποία όρισε μηνιαίες μηδενικές καταβολές, χωρίς ορισμό νέας δικάσιμου, σε αιτούντα, 31 ετών, άνεργο ηθοποιό,

τα προβλήματα υγείας που αντιμετωπίζει είναι μη αναστρέψιμη και αποκλείεται η εντός τριετίας αισθητή βελτίωση αυτής...⁴¹⁰ ». Περαιτέρω, το Δικαστήριο έκρινε ότι η οριστική απαλλαγή του αιτούντα από τα χρέη του με ορισμό μηδενικών καταβολών, δεν συνεπάγεται υπέρμετρη επιβάρυνση των καθ' ων η αίτηση τραπεζών, δεδομένου ότι επρόκειτο για ποσά δανεισμού που κινούνταν σε επίπεδα κατώτερα του μέσου όρου και δεδομένου του εξαιρετικού χαρακτήρα της ρύθμισης, της οποίας σπάνια εμφανίζεται η ανάγκη για εφαρμογή, δεν διαταράσσονται σε σημαντικό βαθμό τα οικονομικά συμφέροντα των τραπεζών⁴¹¹ .

Αντιστοίχως το Ειρηνοδικείο Βάμου με την υπ' αριθμ. 4/2013 απόφαση⁴¹² προχώρησε σε καθορισμό μηδενικών καταβολών χωρίς τον ορισμό νέας δικασίμου⁴¹³ . Συγκεκριμένα, η αιτούσα τη ρύθμιση των οφειλών της, γεννηθείσα το έτος 1945, παντρεμένη και μητέρα ενός ενήλικου τέκνου, πάσχουσα από νεοπλασμάτα και υποβαλλόμενη σε χημειοθεραπεία, είχε ως μοναδικό εισόδημα την καταβαλλόμενη από τον ΟΑΕΕ σύνταξη, ενώ διέθετε το 50% εξ αδιαιρέτου ενός αυτοκινήτου, του οποίου την εκποίηση εξαίρεσε το Δικαστήριο επειδή χρησίμευε για τις μετακινήσεις της αιτούσας. Οι συνολικές της οφειλές, οι οποίες ανέρχονταν σε 104.531,05 ευρώ, ρυθμίστηκαν από το Δικαστήριο, το οποίο έκρινε ότι συνέτρεχαν οι εξαιρετικές περιστάσεις του άρθ. 8 παρ. 5 του νόμου, οι οποίες συνίστατο «α) στην ιδιαίτερα κρίσιμη κατάσταση της υγείας της, β) το ανεπαρκές εισόδημα που αυτή διαθέτει για τη κάλυψη στοιχειωδών βιοτικών αναγκών της (σύνταξη 515 € καθαρά), που

για συνολικό ποσό οφειλής 75.332 ευρώ, λόγω εξάρτησης από ναρκωτικές ουσίες με την αιτιολογία ότι «η χρήση ναρκωτικών αποτελεί μια θανατηφόρα συνήθεια που εκμηδενίζει τις πνευματικές και σωματικές ικανότητες του αιτούντος και τον καθιστά ανίκανο να ανταποκριθεί στις συνθήκες οποιασδήποτε εργασίας».

⁴¹⁰. «...καθώς και αν ακόμη κριθεί εκ νέου ανάπηρος με το ίδιο ποσοστό αναπηρίας που είχε κριθεί και προγενέστερα, θα εξακολουθεί να λαμβάνει το προνομιακό επίδομα των 312,50 ευρώ, το οποίο σαφώς και δεν επαρκεί ούτε για τη διαβίωση του ιδίου, ούτε και για τη συνεισφορά στις δαπάνες συντήρησης, της οικίας της μητέρας του, στην οποία αμφότεροι διαμένουν».

⁴¹¹. Περαιτέρω το Δικαστήριο έκρινε ότι τα ποσά από την καταβολή των οποίων απαλλάσσονται οι οφειλέτης-αιτούντες, κατόπιν της δικαστικής ρύθμισης των χρεών τους στα πλαίσια του Ν. 3869/2010 και καταβολής των οριζόμενων από το δικαστήριο δόσεων, ανάλογα με τις οικονομικές δυνατότητες των αιτούντων, είναι ενίοτε υψηλότερα από τις οφειλές του αιτούντα εν προκειμένω.

⁴¹². Δημοσιευμένη στην ΕλλΔνη 2013, 1136 επ, με παρατ. Κρητικού, ο οποίος υποστηρίζει ότι η ως άνω απόφαση εφαρμόζει ορθώς την ευχέρεια που παρέχει η παρ. 5 του άρθρ. 8 ορίζοντας από την αρχή μηδενικές καταβολές για όλο το διάστημα των τεσσάρων ετών, εφόσον εκτιμάται ότι δεν πρέπει να αναμένεται βελτίωση της θέσεως του οφειλέτη.

⁴¹³. Βλ. και ΕιρΘεσο 1752/2012, ΕλλΔνη 2012, 863 επ, με παρατ. Κρητικού, η οποία όρισε απευθείας μηνιαίες μηδενικές καταβολές, χωρίς ορισμό νέας δικασίμου, σε αιτούσα, 52 αιτών, πάσχουσα από σοβαρό πρόβλημα υγείας (ηπατικό νόσημα-κίρρωση ήπατος από αυτοάνοσο ηπατίτιδα και θρόμβωση της άνω μεσεντερίου φλέβας), με εισόδημα 529 ευρώ, από επίδομα ασθενείας του ΙΚΑ.

προφανώς δεν εξυπηρετεί ούτε τις βιοτικές της ανάγκες, οι οποίες λόγω των προβλημάτων υγείας της είναι αυξημένες και ανέρχονται περίπου σε 1.000 ευρώ και γ) στην ηλικίας της (68 ετών)». Το Δικαστήριο όρισε απευθείας μηνιαίες μηδενικές καταβολές προς όλες τις καθ' ων πιστώτριες τράπεζες, διότι σε διαφορετική περίπτωση θα επέρχετο πλήρη εξαθλίωση της αιτούσας, ενώ δεν προέβη σε ορισμό νέας δικασίμου για τον επαναπροσδιορισμό των μηνιαίων καταβολών, διότι έκρινε ότι δεν πρόκειται να βελτιωθεί το εισόδημα της αιτούσας⁴¹⁴⁻⁴¹⁵.

1.2.2. Οριστική απαλλαγή κατά τη νέα δικάσιμο

Με την υπ' αριθμ. 96/2012 μη οριστική απόφαση του Ειρηνοδικείου Αθηνών⁴¹⁶ ρυθμίστηκαν οι οφειλές του αιτούντος, 46 ετών, έγγαμου με ανήλικο τέκνο και μακροχρόνια ανέργου, με την καταβολή μηδενικών δόσεων και ορισμό νέας δικασίμου προς επαναξιολόγηση των οικονομικών του δυνατοτήτων και επαναπροσδιορισμό των μηνιαίων καταβολών. Κατά τη νέα δικάσιμο το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι *«εξακολουθούν να συντρέχουν στο πρόσωπο του αιτούντος οι εξαιρετικές προϋποθέσεις του άρθρου 8 παρ. 5 του Ν 3869 και ειδικότερα αυτός εξακολουθεί να είναι άνεργος για μεγάλο χρονικό διάστημα με αδυναμία κάλυψης ακόμα και των βασικών βιοτικών αναγκών του ίδιου και της οικογένειάς του και ως εκ τούτου συντρέχει στο πρόσωπό του πραγματική αδυναμία καταβολής οποιουδήποτε ποσού προς τους πιστωτές του»*. Κατά συνέπεια το Ειρηνοδικείο Αθηνών με την υπ' αριθμ. 584/2012 οριστική απόφασή του⁴¹⁷ κατέληξε ότι πρέπει να γίνει οριστική ρύθμιση των οφειλών του αιτούντα για το υπόλοιπο της τετραετίας, που άρχισε με τη δημοσίευση της με αριθμό 96/2012 αποφάσεως του αυτού δικαστηρίου, με μηδενικές καταβολές⁴¹⁸.

⁴¹⁴. Το Δικαστήριο επεσήμανε ότι *«σε κάθε περίπτωση οι πιστωτές ή η αιτούσα δύνανται, σύμφωνα με την παρ. 4 του άρθρου 8 του Ν. 3869/2010 να προβούν στην τροποποίηση της αποφάσεως, εφ' όσον τούτο δικαιολογείται από μεταγενέστερα γεγονότα ή μεταβολές της περιουσιακής κατάστασης και των εισοδημάτων της τελευταίας»*.

⁴¹⁵. Αντιστοίχως, σύμφωνα με τον Βενιέρη (ΧρηΔικ 2013, 219) επιβλήθηκαν από το δικαστήριο οριστικώς μηδενικές καταβολές σε ΕιρΠατρ 216/2013, ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ· ΕιρΑρτας 16/2014, ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ· ΕιρΜεγαρ 35/2012, αδημ· ΕιρΤριπ 63/2012, αδημ· ΕιρΑθ 66/2012, αδημ· ΕιρΑθ 322/2012, αδημ· ΕιρΕπιδαυρ 2/2011, αδημ.

⁴¹⁶. Δημοσιευμένη στη ΝΟΜΟΣ.

⁴¹⁷. Δημοσιευμένη στο ΕφΑΔ 2013, 172 επ.

⁴¹⁸. Το ως άνω Δικαστήριο επεσήμανε ότι *«η απαλλαγή του από τις οφειλές του έναντι των πιστωτών του, θα επέλθει σύμφωνα με το νόμο [άρθρο 11 παρ. 1 Ν 3869/2010] μετά την πάροδο της τετραετίας και την τήρηση από τον αιτούντα της υποχρεώσεως, που του θέτει ο νόμος για τη γνωστοποίηση στη γραμματεία του δικαστηρίου αυτού, κάθε αξιόλογης βελτίωσης των εισοδημάτων του ή των περιουσιακών του στοιχείων»*.

Αντιστοίχως, με την υπ' αριθμ. 702/2012 απόφαση του Ειρηνοδικείου Κορίνθου⁴¹⁹, ρυθμίστηκαν τα χρέη της αιτούσας έναντι των μετεχουσών στη δίκη πιστωτριών με τον ορισμό μηδενικών καταβολών⁴²⁰ και ορίστηκε νέα δικάσιμος προκειμένου να ελεγχθεί η τυχόν μεταβολή της περιουσιακής κατάστασης και των εισοδημάτων της αιτούσας, καθώς και να προσδιοριστούν ενδεχομένως μηνιαίες επί τετραετία καταβολές. Με την υπ' αριθμ. 802/2013 οριστική απόφαση του ανωτέρω δικαστηρίου βεβαιώθηκε ότι *«εξακολουθούν να συντρέχουν στο πρόσωπο της αιτούσας οι εξαιρετικές προϋποθέσεις του άρθρου 8 παρ. 5 Ν. 3869/2010 και συγκεκριμένα εξακολουθεί αυτή να είναι άνεργη με αδυναμία κάλυψης των βιοτικών αναγκών της ίδιας και της οικογένειάς της και ως εκ τούτου συντρέχει στο πρόσωπό της πραγματική αδυναμία καταβολής οποιουδήποτε ποσού προς τις πιστώτριές της»*. Συνεπώς, το Δικαστήριο προέβη σε οριστική ρύθμιση των οφειλών της για το υπόλοιπο της τετραετίας, που άρχισε με τη δημοσίευση της υπ' αριθ. 702/2012 απόφασης του ανωτέρω Δικαστηρίου, με μηδενικές καταβολές⁴²¹.

1.2.3. Μηδενικές καταβολές με τροποποιητική απόφαση

Με την υπ' αριθμ. 86/2012 απόφαση του Ειρηνοδικείου Πατρών⁴²² ρυθμίστηκαν οι οφειλές της αιτούσας με την ένταξή της στις ρυθμίσεις των άρθρ. 8 παρ. 2 του νόμου για μηνιαίες καταβολές ποσού 300 ευρώ επί τετραετία και άρθρ. 9 παρ. 2 για καταβολές επί 15 χρόνια προς διάσωση της κύριας κατοικίας της. Ωστόσο σε χρόνο μεταγενέστερο της δημοσίευσης της ως άνω απόφασης μειώθηκαν οι μηνιαίες αποδοχές της αιτούσας από το ποσό των 840,32 ευρώ σ' αυτό των 432 ευρώ και για το λόγο αυτό η ίδια αιτήθηκε την τροποποίηση της ανωτέρω απόφασης κατ' άρθρ. 8 παρ. 4 Ν. 3869/2010. Με την υπ' αριθμ. 147/2013 απόφαση του ως άνω δικαστηρίου κρίθηκε ότι η μεταβολή της οικονομικής κατάστασης της αιτούσας ήταν σημαντική και ουσιώδης και οπωσδήποτε ασκούσε επιρροή στη απόφαση ρύθμισης

⁴¹⁹. Δημοσιευμένη στη ΝΟΜΟΣ.

⁴²⁰. Παράλληλα, της επιβλήθηκε η υποχρέωση να καταβάλει στη δεύτερη των καθών, διακόσιες τέσσερις (204) δόσεις ποσού εκατόν είκοσι πέντε (125) ευρώ έκαστη, με έναρξή τους την πρώτη ημέρα του πρώτου μήνα τρία χρόνια μετά τη δημοσίευση της απόφασης, για την εξαίρεση από την εκποίηση της κύριας κατοικίας της αιτούσας κατά τα οριζόμενα στο άρθρ. 9 Ν. 3869/2010.

⁴²¹. Το δικαστήριο κατέληξε ότι η επανεξέταση της υπόθεσης αφορά τη ρύθμιση του άρθρου 8 παρ. 2 του Ν. 3869/2010 για καταβολές επί τετραετία, η οποία είναι ανεξάρτητη της προβλεπόμενης από τη διάταξη του άρθρ. 9 παρ. 2 του ως άνω νόμου ρύθμισης για τη διάσωση της κύριας κατοικίας. Επομένως, η επανεξέταση της υπόθεσης δεν επεκτείνεται και στις δόσεις που ορίστηκαν κατ' άρθρ. 9 Ν. 3869/2010.

⁴²². Δημοσιευμένη στη ΝΟΜΟΣ.

των οφειλών της και ως εκ τούτου δικαιολογείται η τροποποίηση της ρύθμισης της υπ' αριθμ. 86/2012 απόφασης, εφόσον τα εισοδήματά της δεν επαρκούν για τη κάλυψη των βασικών ατομικών της αναγκών, καθώς και αυτών των δύο ανηλίκων παιδιών της. Το δικαστήριο, λοιπόν, έκρινε ότι «*συντρέχουν στο πρόσωπό της αιτούσας εξαιρετικές περιστάσεις και συγκεκριμένα ανεργία, ανεπάρκεια εισοδήματος για την κάλυψη των βασικών ατομικών και οικογενειακών βιοτικών αναγκών της, γι' αυτό θα πρέπει, εφόσον διατυπώνεται και σχετικό αίτημα, κατ' εφαρμογή της διάταξης του αρθ. 8 παρ. 5 ν. 3869/10 να οριστούν μηδενικές καταβολές επί τετραετία, στο χρονικό διάστημα της οποίας περιλαμβάνεται και αυτό κατά το οποίο ορίστηκε με την τροποποιούμενη απόφαση η έναρξη της ρύθμισης για τετραετείς καταβολές*»⁴²³. Παράλληλα κρίθηκε ότι δε συντρέχει λόγος να οριστεί νέα δικάσιμος προκειμένου να ελεγχθεί η τυχόν μεταβολή της περιουσιακής κατάστασης και των εισοδημάτων της αιτούσας, ώστε να προσδιοριστούν ενδεχομένως μηνιαίες καταβολές για το υπόλοιπο της τετραετίας⁴²⁴, «*καθόσον λόγω της δυσμενούς οικονομικής συγκυρίας και της συνεχώς αυξανόμενης ανεργίας είναι εξαιρετικά δύσκολη η ανεύρεση εργασίας τουλάχιστο στο εγγύς μέλλον*»⁴²⁵.

Με την υπ' αριθμ. 85/2012 απόφαση του Ειρηνοδικείου Πειραιά⁴²⁶, αντιστοίχως, καθορίστηκαν μηδενικές καταβολές⁴²⁷ και ορίστηκε νέα δικάσιμος για επανεξέταση της εισοδηματικής κατάστασης της οφειλέτριας, κατόπιν τροποποίησης απόφασης του αυτού δικαστηρίου⁴²⁸. Ειδικότερα, η αρχική απόφαση καθόρισε επί αιτήσεως μητέρας ανήλικου τέκνου με καθαρές μηνιαίες αποδοχές ύψους 1.120 ευρώ αφ' ενός μηνιαίες καταβολές επί τετραετία ύψους 420 ευρώ και αφ' ετέρου μηνιαίες καταβολές ύψους 332,92 ευρώ επί εικοσαετία, μετά από τετραετή περίοδο χάριτος, κάνοντας δεκτή την αίτηση για την εξαίρεση της κύριας κατοικίας της αιτούσας από την εκποίηση. Ωστόσο, η αιτούσα απολύθηκε από την εργασία της, λαμβάνοντας ως

⁴²³. Και μάλιστα αναδρομικά από 1-12-12, αφού ορίστηκαν να αρχίσουν οι καταβολές της τροποποιούμενης απόφασης την 1η ημέρα του 1ου μήνα από την κοινοποίηση στην αιτούσα της απόφασης αυτής, η οποία πραγματοποιήθηκε στις 22-11-12.

⁴²⁴. Βλ. ΕιρΑθ 181/2013, ΧρηΔικ 2013, 324 επ, με παρατ. *Κρητικού*, με την οποία τροποποιήθηκε προγενέστερη απόφαση με ορισμό μηδενικών καταβολών και ορισμό, όμως νέας δικάσιμου, προκειμένου να ελεγχθεί η μεταβολή των εισοδημάτων του αιτούντος.

⁴²⁵. Παράλληλα, τροποποιήθηκε η ρύθμιση για την εξαίρεση από την εκποίηση της κύριας κατοικίας της αιτούσας όσον αφορά αφενός το ποσό των μηνιαίων δόσεων, οι οποίες αυξήθηκαν, αφετέρου τη χρονική διάρκεια της ρύθμισης, η οποία αυξήθηκε σε 20 χρόνια από 15, και τέλος την χορήγηση περιόδου χάριτος τριών ετών.

⁴²⁶. Δημοσιευμένη στον ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ=ΕΠολΔ 2012, 496 επ με παρατ. *Κρητικού*.

⁴²⁷. Για το προσεχές μετά την έκδοση της απόφασης τρίμηνο, ήτοι για τους μήνες Ιούνιο, Ιούλιο, Αύγουστο.

⁴²⁸. Αντιστοίχως προσωρινά μηδενικές μηνιαίες καταβολές και ορισμός νέας δικάσιμου ορίστηκαν στην ΕιρΑθ 434/212, ΝΟΜΟΣ, κατόπιν τροποποίησης απόφασης του αυτού δικαστηρίου, εξαιτίας απόλυσης του αιτούντος.

αποζημίωση απόλυσης το ποσό των 13.100 ευρώ και επίδομα ΟΑΕΔ για ένα έτος το ποσό των 507,75 ευρώ. Το Δικαστήριο κατέληξε στον καθορισμό μηδενικών καταβολών κρίνοντας ότι «με τα σημερινά δεδομένα στην οικονομία και με αβέβαιη την διάρκεια της παράτασης της ανεργίας της αιτούσας, το ποσό αυτό (της αποζημίωσης απόλυσης) είναι απαραίτητο σε αυτή για την κάλυψη των βασικών βιοτικών αναγκών της ίδιας και της ανήλικης θυγατέρας της, συμπληρωματικά προς το επίδομα ανεργίας που εισπράττει»⁴²⁹.

2. Ρευστοποίηση περιουσίας⁴³⁰

Εφόσον υπάρχει ρευστοποιήσιμη κινητή ή ακίνητη περιουσία του οφειλέτη, η εκποίηση της οποίας κρίνεται από το δικαστήριο απαραίτητη για την ικανοποίηση των πιστωτών⁴³¹, δύναται να διατεθεί η περιουσία αυτή για την ικανοποίηση των οφειλών. Ρευστοποίηση είναι η δεκτική εκποιήσεως περιουσία κατά τρόπο που παρέχει την προσδοκία απολήψεως αναλόγου ανταλλάγματος⁴³², ενώ απαραίτητη κρίνεται η εκποίηση όταν υπολογίζεται ότι θα επιφέρει κάποιο αξιόλογο τίμημα που θα συμβάλει στη βελτίωση της θέσης των πιστωτών⁴³³. Μεταξύ των ρευστοποιήσιμων περιουσιακών στοιχείων δεν περιλαμβάνονται τα ακατάσχετα, όπως αυτά ορίζονται στον ΚΠολΔ⁴³⁴, το ακίνητο της πρώτης κατοικίας, καθώς και τα στοιχεία εκείνα που

⁴²⁹. Εξάλλου η ως άνω απόφαση δέχτηκε ότι μέρος της χορηγηθείσας αποζημίωσης απόλυσης είχε ήδη μετά βεβαιότητα αναλωθεί κατά τους διαδραμόντες 4 πρώτους μήνες του έτους, κατά τους οποίους η αιτούσα είχε τηρήσει την ρύθμιση, όπως αποδεικνύεται από τις προσαγόμενες από αυτήν αποδείξεις κατάθεσης.

⁴³⁰. Άρθρ. 9 παρ. 1 Ν. 3869/2010. Κατά τον Περράκη (2010², 493) το άρθρο 9 του υπό εξέταση νόμου θα εφαρμοσθεί μόνο στην περίπτωση όπου τα χρέη του οφειλέτη ρυθμίζονται δικαστικά, σύμφωνα με το άρθρ. 8, όχι δε και όταν η ρύθμιση τούτων έγινε με δικαστικό συμβιβασμό κατά το άρθρ. 7 του ανωτέρω νόμου.

⁴³¹. Το δικαστήριο δύναται να απόσχει από τη ρευστοποίηση είτε όταν επαρκεί η αποπληρωμή των πιστωτών μόνο μέσω των μηνιαίων καταβολών του άρθρ. 8 παρ. 2, είτε όταν επαρκεί η ικανοποίηση των πιστωτών εκ των πληρωμών από τη διάσωση της κύριας κατοικίας του άρθρ. 9 παρ. 2 είτε όταν μετά τις καταβολές του άρθρ. 8 παρ. 2 του νόμου το υπόλοιπο προς εξόφληση των χρεών είναι αναλογικά μικρό είτε όταν η εμπορική αξία της υπό ρευστοποίησης περιουσίας είναι πολύ μεγάλη σε σχέση με το εξοφλητέο ποσό, βλ. Κρητικό (2010³), 325· Σιβιτανίδη (NoB 2011), 661.

⁴³². Βλ. Βενιέρη (2011²), 410.

⁴³³. Κιουπτσίδου-Στρατουδάκη (Αρμ 2010), 1490· Βενιέρης (2011²), 425. Κατά τον Ρούσσο (ΧρηΔικ 2012), 36 δεν είναι απαραίτητη η ρευστοποίηση περιουσιακού στοιχείου αν τα υπάρχοντα εισοδήματα του οφειλέτη και της συζύγου του επαρκούν για να εξυπηρετήσουν ένα μεγάλο μέρος του συνολικού ποσού των οφειλών, της τάξεως άνω του 75%-80%. Βλ. και ΕιρΚρωπ 20/2012, ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ, στην οποία ο αιτών ήταν συγκύριος μιας παλιάς μονοκατοικίας και τεσσάρων βοσκοτόπων, η εκποίηση των οποίων εκτιμήθηκε ότι είναι ασύμφορη και δεν πρόκειται να προκαλέσει αγοραστικό ενδιαφέρον, ούτε θα αποφέρει κάποιο αξιόλογο τίμημα για την ικανοποίηση των πιστωτών.

⁴³⁴. Στα άρθρ. 953 παρ. 3, 4 ΚΠολΔ, βλ. Κιουπτσίδου-Στρατουδάκη (Αρμ 2010), 1490.

δεν ανήκουν στον ίδιο τον οφειλέτη, αλλά στον/στην σύζυγο ή σε άλλο μέλος της οικογενείας του ή σε τρίτο⁴³⁵. Αντίθετα, θεωρούνται ότι περιλαμβάνονται και περιουσιακά στοιχεία που ο οφειλέτης έχει παραλείψει στην αίτησή του, περιουσιακά στοιχεία που προκύπτουν από τη διάρρηξη καταδολιευτικών δικαιοπραξιών, καθώς και εκείνα που αποκτήθηκαν μεταγενέστερα⁴³⁶.

Η διατασόμενη από το δικαστήριο εκποίηση ρευστοποιήσιμης περιουσίας⁴³⁷ πρέπει να γίνει κατά τον πλέον πρόσφορο τρόπο, που να υπόσχεται το μεγαλύτερο τίμημα⁴³⁸. Είναι, επομένως, δυνατόν το περιουσιακό στοιχείο λόγω των χαρακτηριστικών του, όπως ενδεικτικώς της παλαιότητας και της θέσης του, ή και των συνθηκών αγοράς, να μην προκαλεί αγοραστικό ενδιαφέρον και συνεπώς να κρίνεται ασύμφορη η εκποίησή του. Είναι επίσης δυνατόν με στάθμιση των συμφερόντων, αφενός της ωφέλειας των πιστωτών από την εκποίηση, αφετέρου της ζημίας του οφειλέτη από την αποστέρησή του, να δικαιολογηθεί η διατήρησή του από τον οφειλέτη⁴³⁹. Από την άλλη πλευρά είναι ενδεχόμενο να μην εκποιηθεί ένα περιουσιακό στοιχείο εφόσον κριθεί πιο επωφελής για τους πιστωτές και τον οφειλέτη η εκμετάλλευσή του, όπως για παράδειγμα η εκμίσθωση καταστήματος, και η διάθεση του προϊόντος της εκμετάλλευσης προς αποπληρωμή των πιστωτών⁴⁴⁰. Τέλος, δύναται να κριθεί καταχρηστική⁴⁴¹ ή αντίθετη με την αρχή της αναλογικότητας η άσκηση του δικαιώματος των πιστωτών να ικανοποιηθούν από το προϊόν της

⁴³⁵. Στην τελευταία περίπτωση περιλαμβάνεται η αγορά αυτοκινήτου από τον οφειλέτη με τον όρο της παρακράτησης της κυριότητας υπέρ του πωλητή-τρίτου μέχρι την αποπληρωμή του τιμήματος (άρθρ. 532 ΑΚ). Σύμφωνα με τον *Βενιέρη* (2011², 412) το πράγμα που αποκτάται με παρακράτηση της κυριότητας συμπεριλαμβάνεται στην περιουσία του οφειλέτη μόνο αν ο οφειλέτης ή ο εκκαθαριστής καταβάλλουν στον πωλητή το συνολικό τίμημα πώλησης.

⁴³⁶. *Βενιέρης* (2011²), 411 επ.

⁴³⁷. Δεν επιβάλλεται να υποβληθεί σχετικό αίτημα του οφειλέτη ή των πιστωτών, βλ. *Μουτσιούλη* (ΠειρΝομ 2012), 212.

⁴³⁸. Η απόφαση πρέπει να ορίζει ελάχιστη τιμή πώλησης, σύμφωνα με την αντικειμενική αξία του περιουσιακού στοιχείου, βλ. *Κρητικό* (2010³), 322.

⁴³⁹. Όπως η εκποίηση παλαιού αυτοκινήτου που εξυπηρετεί τις ανάγκες του οφειλέτη και της οικογένειάς του και δεν προκαλεί αγοραστικό ενδιαφέρον, βλ. ΕιρΚορινθ 174/2012, ΝΟΜΟΣ, αναφορικά με αυτοκίνητο αξίας 2.500 ευρώ, ενώ στην ίδια απόφαση κρίθηκε ότι δεν πρέπει να διαταχθεί η κατ' άρθρο 9 παρ. 1 Ν. 3839/2010 εκποίηση από τη ρευστοποίηση δεύτερου ακινήτου και συγκεκριμένα της ψιλής κυριότητας, λόγω του ότι ενόψει του είδους του και του περιορισμένου εμπράγματος δικαιώματος του αιτούντος επί αυτού (ψιλή κυριότητα), καθώς και της εμπορικής του αξίας (25.000 ευρώ), δεν κρίνεται πρόσφορο προς εκποίηση, γιατί δεν πρόκειται να προκαλέσει αγοραστικό ενδιαφέρον, αλλά ούτε και να αποφέρει κάποιο αξιόλογο τίμημα για την ικανοποίηση των πιστωτών του αιτούντος, λαμβανομένων υπόψη και των εξόδων της διαδικασίας εκποίησης (αμοιβή εκκαθαριστή, έξοδα δημοσιεύσεων κ.λπ).

⁴⁴⁰. ΕιρΠεριστ 56/2012, ΝΟΜΟΣ, με την οποία δεν κρίθηκε απαραίτητη η εκποίηση διαμερίσματος, αξίας 65.000 ευρώ, «καθόσον η οικονομική του εκμετάλλευση με την εκμίσθωση σε τρίτους, αντί εκτιμώμενου μηνιαίου μισθώματος 300 ευρώ, θα αποφέρει σ' αυτόν ένα ικανοποιητικό εισόδημα, το οποίο θα συμβάλει σημαντικά στην ικανοποίηση των πιστωτών του με καταβολές επί τετραετία». Αντίστοιχα ΕιρΠατρ 89/2012, ΝΟΜΟΣ.

⁴⁴¹. Βλ. ΕιρΛαυρ 193/2012, ΝΟΜΟΣ.

εκποίησης ενός στοιχείου, εφόσον η ικανοποίησής τους είναι δυσανάλογα δυσβάστακτη ως προς τις συνέπειες που επιφέρει⁴⁴².

Η εκποίηση περιουσιακών στοιχείων, σύμφωνα με την ανωτέρω διάταξη διατάσσεται από το δικαστήριο κατά κανόνα με την ίδια απόφαση παράλληλα με τη ρύθμιση μηνιαίων καταβολών του άρθρ. 8 παρ. 2, όπως και με τη ρύθμιση για την εξαίρεση της κύριας κατοικίας⁴⁴³. Κατά δε της απόφασης που διέταξε τη ρευστοποίηση περιουσιακού στοιχείου του οφειλέτη μπορεί να ασκηθεί έφεση από τον τελευταίο και παράλληλα να ζητήσει αναστολή εκτέλεσης της περί ρευστοποίησης δικαστικής απόφασης⁴⁴⁴. Με την ίδια ως άνω απόφαση⁴⁴⁵ ή άλλη μεταγενέστερη διορίζεται⁴⁴⁶ και εκκαθαριστής⁴⁴⁷, στον οποίο, μεταξύ άλλων, ορίζεται το έργο της υλοποίησης της περί εκποίησης απόφασης⁴⁴⁸.

2.1. Παραδείγματα ρευστοποίησης στην περίπτωση ορισμού μηδενικών καταβολών

Με την υπ' αριθμ. 6293/2012 απόφαση του Ειρηνοδικείου Θεσσαλονίκης⁴⁴⁹ καθορίστηκαν μηδενικές καταβολές και ορίστηκε νέα δικάσιμος για επαναπροσδιορισμό σε περίπτωση αιτούντων-συζύγων, ηλικίας 56 και 55 ετών αντίστοιχα, με τρία ενήλικα παιδιά, ανέργων, με ποσοστό αναπηρίας του συζύγου 67%. Οι αιτούντες διέθεταν, 50% εξ αδιαιρέτου ο καθένας, μία ισόγεια οικία, με εμπορική αξία 70.000 ευρώ, για την οποία δεν προκύπτει από την ανωτέρω απόφαση η υποβολή αιτήματος διάσωσης της. Το δικαστήριο, λοιπόν, διέταξε, για την ικανοποίηση των απαιτήσεων των πιστωτριών, την ελεύθερη εκποίηση με τον πλέον

⁴⁴². Κατηφόρης (2013), 135.

⁴⁴³. Τα ποσά που θα προκύψουν από την εκποίηση της περιουσίας του οφειλέτη θα προστεθούν σε εκείνα που οφείλονται με βάση τη ρύθμιση του άρθρ. 8 παρ. 2 και θα αποτελέσουν μία πηγή ικανοποίησης των πιστωτών, βλ. Περάκη (2010²), 493.

⁴⁴⁴. Η απαγόρευση της αναστολής σύμφωνα με το άρθρ. 8 παρ. 6 του νόμου δεν εφαρμόζεται εν προκειμένω, δεδομένου ότι η διάταξη αυτή αναφέρεται σε απόφαση που ορίζει μηνιαίες καταβολές, βλ. Κρητικό (2010³), 319.

⁴⁴⁵. Με τη ίδια απόφαση το δικαστήριο θα ορίζει και τον τρόπο, με τον οποίο θα πραγματοποιηθεί η εκποίηση (με ελεύθερη πώληση ή πλειστηριασμό), το ελάχιστο τίμημα ή την τιμή πρώτης προσφοράς επί πλειστηριασμού, καθώς και τις τυχόν επιβαλλόμενες δημοσιεύσεις στον τύπο, βλ. Παπαρσενίου (ΕφΑΔ 2011), 922.

⁴⁴⁶. Είτε αυτεπαγγέλτως από το δικαστήριο είτε κατόπιν αιτήσεως προσώπου που έχει έννομο συμφέρον, ήτοι μετέχοντος στη διαδικασία πιστωτή, βλ. Κρητικό (2010³), 320.

⁴⁴⁷. Εκκαθαριστής μπορεί να ορίζεται το πρόσωπο που προτείνουν πιστωτές, οι οποίοι αντιπροσωπεύουν την πλειοψηφία των πιστώσεων ή πρόσωπο από τον κατάλογο των πραγματογνωμόνων που προβλέπεται στο άρθρο 371 ΚΠολΔ, βλ. άρθρ. 9 παρ. 1 εδ. α.

⁴⁴⁸. Για τις λοιπές αρμοδιότητες του εκκαθαριστή, για τον οποίο εφαρμόζονται οι διατάξεις του ΠτΚ περί συνδίκου, βλ. άρθρ. 9 παρ. 1 εδ. γ Ν. 3869/2010.

⁴⁴⁹. Δημοσιευμένη στη ΝΟΜΟΣ.

πρόσφορο τρόπο του ως άνω ακινήτου με τίμημα τουλάχιστον το ποσό των εβδομήντα χιλιάδων ευρώ (70.000)⁴⁵⁰ . Για το σκοπό αυτό διορίστηκε από το δικαστήριο εκκαθαριστής, ο οποίος, κατά τη κρίση του Δικαστηρίου, θα είχε ως έργο να «προβεί στην ελεύθερη εκποίηση κατά τον πλέον πρόσφορο τρόπο, όπως π.χ. αγγελία στο διαδίκτυο, προσφορές στις πιστώτριες ή σε κάθε περίπτωση οποιοδήποτε πρόσφορο μέσο κρίνει κατά την κρίση του ο εκκαθαριστής με ελάχιστο τίμημα το ποσό των εβδομήντα χιλιάδων (70.000) ευρώ, το οποίο είτε θα καταβληθεί εφάπαξ με την υπογραφή του μεταβιβαστικού συμβολαίου είτε τούτο θα αποτελέσει προϊόν δανείου από πιστωτικό ίδρυμα με διασφαλισμένους όρους είτε τέλος με την πίστωση του τιμήματος υπό τον όρο της διαλυτικής αίρεσης μεταβίβασης της κυριότητας μέχρι την εξόφληση αυτού (τιμήματος)»⁴⁵¹ .

Η υπ' αριθμ. 161/2012 απόφαση του Ειρηνοδικείου Καβάλας⁴⁵² έκρινε επί αιτήσεως οφειλέτριας, γεννηθείσας το 1961, χήρας, με δύο ενήλικα τέκνα και μοναδικό εισόδημα μια σύνταξη ύψους 420,63 ευρώ, το δε σύνολο οφειλών της ανέρχονταν σε 61.643,87 ευρώ, ενώ τέλος διέθετε και μια κύρια κατοικία αξίας 40.000 ευρώ. Ειδικότερα, το δικαστήριο όρισε μηδενικές μηνιαίες καταβολές προς όλους τους πιστωτές της αιτούσας μέχρι διερευνήσεως περίπτωσης επαναπροσδιορισμού των μηδενικών καταβολών, για τον οποίο όρισε νέα δικάσιμο και εξαίρεσε από την εκποίηση την κύρια κατοικία της αιτούσας. Η αιτούσα, όμως, διέθετε, πέραν της ανωτέρω κύριας κατοικίας, πρώτον ένα οικοπέδο κατά πλήρη κυριότητα έκτασης 193,60 τ.μ., δεύτερον κατά πλήρη κυριότητα ποσοστό 5/80 ενός αγρού εκτάσεως 4.004,37 τ.μ. και τέλος κατά πλήρη κυριότητα ποσοστό 8,33% εξ αδιαιρέτου ενός οικοπέδου εκτάσεως 90,46 τ.μ. Επειδή, λοιπόν, υπήρχε ρευστοποιήσιμη περιουσία της αιτούσας, απαραίτητη για την ικανοποίηση των πιστωτών, το δικαστήριο έκρινε ότι έπρεπε να ορισθεί εκκαθαριστής. Όμως, το δικαστήριο κατέληξε ότι «εν' όψη του ορισμού νέας δικασίμου για την διερεύνηση της

⁴⁵⁰. Αντιστοίχως, με την ΕιρΘεσσ 2448/2012, ΧρΙΔ 2012, 513 ορίστηκαν μηδενικές καταβολές και νέα δικάσιμος για επαναπροσδιορισμό αυτών, επί αιτήσεως 23χρονης οφειλέτριας, άνεργης, άγαμης και μητέρας ανήλικου τέκνου με συνολικές οφειλές 385.423,24 ευρώ. Το δικαστήριο διέταξε την εκποίηση του μοναδικού της περιουσιακού στοιχείου, ήτοι ενός διαμερίσματος με εμπορική αξία 320.000 ευρώ, δια δημόσιου πλειστηριασμού με τιμή πρώτης προσφοράς ανερχόμενη στην αντικειμενική του αξία (154.842,21 ευρώ). Βλ. και ΕιρΛαυρ 99/2013, ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ, με την οποία ορίστηκαν μηδενικές καταβολές επί τετραετία και εκποίηση των δύο επιβατηγών αυτοκινήτων του αιτούντος.

⁴⁵¹. Περαιτέρω, σύμφωνα με την ανωτέρω απόφαση ο εκκαθαριστής, κατ' αναλογική εφαρμογή των διατάξεων του ΠτΚ, σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 15 του Ν. 3869/2010 και σε περίπτωση ανεύρεσης αγοραστή, ο οποίος θα προσφέρει το παραπάνω τίμημα και θα δύναται να τηρήσει τους προαναφερόμενους όρους ως προς την καταβολή του, θα καταρτίσει το σχετικό συμβόλαιο μεταβίβασης.

⁴⁵². Δημοσιευμένη στη ΝΟΜΟΣ.

περιπτώσεως επαναπροσδιορισμού των δόσεων, η διαδικασία ρευστοποίησης θα πρέπει να ξεκινήσει και να ρυθμισθεί με την οριστική περί τούτων απόφαση του Δικαστηρίου, προκειμένου να συγκεκριμενοποιηθεί εάν οι πιστωτές θα ικανοποιηθούν μόνον από το προϊόν της εκποίησης των λοιπών, πλην της κύριας κατοικίας, ακινήτων της αιτούσης ή εάν θα ικανοποιηθούν και με καταβολή δόσεων, ώστε να είναι εφικτός και ο περαιτέρω προσδιορισμός του ποσού που εκάστη των πιστωτριών θα δικαιούται να λάβει από την εκκαθάριση, αφού εάν καταβληθεί ένα μέρος των οφειλομένων με δόσεις, τούτο θα πρέπει να απομειώσει ανάλογα το ποσό που θα δικαιούται να εισπράξει κάθε πιστώτρια από την εκποίηση».

3. Εξαίρεση από την εκποίηση της κύριας κατοικίας

Με το άρθρ. 9 παρ. 2 Ν. 3869/2010⁴⁵³ δημιουργείται ένα προστατευτικό πλαίσιο της πρώτης ή κύριας κατοικίας του οφειλέτη⁴⁵⁴ έναντι των πιστωτών του⁴⁵⁵, οι οποίοι κωλύονται να επιχειρήσουν εκτέλεση κατά αυτής, διασφαλίζοντας τοιούτοτρόπως την οικογενειακή στέγη⁴⁵⁶. Ειδικότερα παρέχεται η δυνατότητα στον υπερχρεωμένο οφειλέτη να υποβάλει πρόταση στο δικαστήριο⁴⁵⁷, προκειμένου να

⁴⁵³. «Ο οφειλέτης μπορεί να υποβάλει στο δικαστήριο πρόταση εκκαθάρισης ζητώντας να εξαιρεθεί από την εκποίηση βεβαρημένο ή μη με εμπράγματη ασφάλεια ακίνητο, που χρησιμεύει ως κύρια κατοικία του, εφόσον τούτο δεν υπερβαίνει το προβλεπόμενο από τις ισχύουσες διατάξεις όριο αφορολόγητης απόκτησης πρώτης κατοικίας, προσαυξημένο κατά πενήντα τοις εκατό».

⁴⁵⁴. Οι απαιτήσεις, όμως, των πιστωτών με εμπράγματη ασφάλεια ικανοποιούνται προνομιακά από τις καταβολές του οφειλέτη, βλ. άρθρ. 9 παρ. 2 εδ. ε Ν. 3869/2010. Αφού ικανοποιηθούν πλήρως οι απαιτήσεις των ενέγγυων πιστωτών ικανοποιούνται σύμμετρα οι πιστωτές χωρίς εμπράγματη εξασφάλιση, με βάση την αρχή της ίσης μεταχείρισης, βλ. Σπυριδάκη/Γεωργιακάκη (2011), 69.

⁴⁵⁵. Πρβλ. άρθρ. 5 Ν. 3714/2008, με το οποίο τροποποιήθηκε το άρθρο 14 παρ. 11 του Ν. 2251/1994, και με το οποίο απαγορεύεται στα πιστωτικά ιδρύματα και τις εταιρίες παροχής πιστώσεων η επιβολή κατάσχεσης «από καταναλωτικά δάνεια και πιστωτικές κάρτες, επί ακινήτου του οφειλέτη, το οποίο αποδεδειγμένα αποτελεί τη μοναδική κατοικία του, εφόσον ασκηθεί από τον ίδιο, εντός προθεσμίας δεκαπέντε (15) ημερών αφότου γίνει η πρώτη μετά την επιταγή πράξη εκτέλεσης, ανακοπή κατά του σχετικού τίτλου εκτέλεσης, σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 933 επ. ΚΠολΔ και συντρέχουν, σωρευτικώς, οι ακόλουθες προϋποθέσεις: α) η απαίτηση της τράπεζας, στο σύνολο της, όπως βεβαιώνεται στο σχετικό τίτλο εκτέλεσης, δεν υπερβαίνει το ποσό των είκοσι χιλιάδων (20.000) ευρώ, β) δεν έχει εγγραφεί, με τη βούληση του οφειλέτη, επί του ακινήτου αυτού προσημείωση ή υποθήκη υπέρ της δικαιούχου Τράπεζας, γ) ο οφειλέτης βρίσκεται σε αποδεδειγμένη αδυναμία να εκπληρώσει τη συμβατική του υποχρέωση».

⁴⁵⁶. Δέλλιος, Η εξαίρεση της κύριας ή μοναδικής κατοικίας του οφειλέτη από τη ρευστοποίηση της περιουσίας του κατά το άρθρο 9 παρ. 2 του Ν. 3869/2010 για τη ρύθμιση των οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων, ΧρηΔικ 2010, 297. Ψυχομάνης (2014), 62 επ.

⁴⁵⁷. Η πρόταση εξαίρεσεως δεν χρειάζεται να περιέχεται στην κατά το άρθρ. 4 παρ. 1 του νόμου υποβαλλόμενη αίτηση, αλλά μπορεί να υποβληθεί το πρώτο μέχρι τη συζήτηση της αίτησης με τις προτάσεις ή με προφορική δήλωση που καταχωρείται στα πρακτικά, βλ. ΕιρΑθ

εξαιρεθεί από την εκποίηση η κύρια κατοικία του, επομένως η εξαίρεση δεν διατάσσεται αυτεπαγγέλτως από το δικαστήριο. Η συγκεκριμένη ρύθμιση εκπορεύεται κατ' ουσίαν από το άρθρ. 21 Σ περί προστασίας της οικογένειας και της οικογενειακής στέγης, σε συνδυασμό με την προστασία της ανθρώπινης αξιοπρέπειας του άρθρ. 2 παρ. 1 Σ, αλλά και με την προστασία της προσωπικότητας του οφειλέτη⁴⁵⁸.

Βασική προϋπόθεση για την εφαρμογή της ως άνω διατάξεως είναι η εξαίρεση να αφορά ακίνητο που χρησιμεύει για κύρια κατοικία του οφειλέτη⁴⁵⁹, ήτοι για την κάλυψη των βασικών αναγκών αυτού και της οικογένειάς του και επί της οποίας ο οφειλέτης έχει δικαίωμα επικαρπίας⁴⁶⁰, αποκλειστικής κυριότητας, συγκυριότητας⁴⁶¹ ή ψιλής κυριότητας⁴⁶². Δεν περιλαμβάνεται στην εξαίρεση τυχόν υπάρχουσα δεύτερη κατοικία του οφειλέτη⁴⁶³ ή εξοχική κατοικία του⁴⁶⁴. Περαιτέρω, η εξαίρεση της κατοικίας του οφειλέτη από τη διαδικασία ρευστοποίησης της περιουσίας του προς ικανοποίηση των πιστωτών δύναται να πραγματοποιηθεί όχι μόνο όταν αυτή χρησιμοποιείται ως κύρια κατοικία, αλλά και όταν δύναται να χρησιμοποιεί ως τοιαύτη⁴⁶⁵. Επομένως, στην εξαίρεση υπόκειται η κύρια κατοικία, έστω και αν σε αυτή

15/2011, ΕφΑΔ 2011, 677 επ. Δεν απαιτείται πανηγυρική διατύπωση του αιτήματος, καθώς αυτό μπορεί να συνάγεται από το λοιπό περιεχόμενο της αίτησης, βλ. ΕιρΠατρ 2/2011, ΝοΒ 2011, 1550 επ· ΕιρΠατρ 4/2011, ΝοΒ 2011, 1561 επ· ΕιρΠατρ 3/2011, ΝοΒ 2011, 1556 επ· ΕιρΑχαρν 2/2011, ΕΠολΔ 2012, 83 επ.

⁴⁵⁸. Κατηφόρης (2013), 134.

⁴⁵⁹. Στην προστασία του νόμου εμπίπτουν και η αποθήκη οικίας και η θέση στάθμευσης ως βοηθητικοί χώροι της κύριας κατοικίας κατά την σύγχρονη αντίληψη των συναλλαγών, ήτοι ως παρακολουθηματικά δικαιώματα, βλ. ΕιρΠατρ 29/2012, ΝΟΜΟΣ. Αντίθετα δεν μπορεί να θεωρηθεί ως κατοικία το αδόμετο οικόπεδο ή το αγρόκτημα, ούτε και το τροχόσπιτο, ελλείψει του στοιχείου της σταθερότητας, βλ. Κρητικό (2010³), 329. Αντίθετα ο Βενιέρης (2011², 462), με τον οποίο συμφωνεί η γράφουσα, ο οποίος υποστηρίζει ότι τα ανωτέρω εξαιρούνται από την εκποίηση, καθώς στόχος είναι η προστασία εν γένει της κύριας κατοικίας. Κατά τους Σπυριδάκη/Γεωργιακάκη (2011, 85) η διάταξη εφαρμόζεται σε ακίνητο που έχει αποκτηθεί με δάνειο, αλλά με βάση το σκοπό της ρύθμισης θα πρέπει αναλογικά να τυγχάνει εφαρμογής και σε περιπτώσεις απόκτησης κατοικίας με αποταμιεύσεις του οφειλέτη, με δωρεά ή με κληρονομική διαδοχή.

⁴⁶⁰. ΕιρΧαλαν 12/2012, ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ. Στις περιπτώσεις αυτές ορθό είναι να λαμβάνεται υπόψη η αξία του συγκεκριμένου εμπραγμάτου δικαιώματος.

⁴⁶¹. ΕιρΝικ 28/2012, ΠειρΝομ 2012, 148 επ, με την οποία εξαιρέθηκε ποσοστό συνιδιοκτησίας 25% ενός διαμερίσματος, το οποίο θεωρήθηκε ότι στο μέλλον θα μπορεί να χρησιμεύσει για την κύρια (πρώτη) κατοικία της αιτούσας, αν και διέμεναν σε αυτό η μητέρα, ο αδερφός και η γιαγιά της.

⁴⁶². Βλ. τελευταίο εδάφιο άρθρ. 9 παρ. 2 Ν. 3869/2010, το οποίο προστέθηκε με το άρθρ. 85 παρ. 5 Ν. 3996/2011.

⁴⁶³. Όταν υπάρχουν δύο ή περισσότερες κατοικίες ο οφειλέτης δεν στερείται του δικαιώματος να ζητήσει προστασία του ενός εκ των πλειόνων ακινήτων του, που μπορεί να χρησιμεύσει ως κύρια κατοικία του, αφού από την διενέργεια εκποιήσεων θα καταστεί τελικώς το «μοναδικό», βλ. Ψυχομάνη (2014), 64-65.

⁴⁶⁴. Κρητικός (2010³), 329, αλλά και ΕιρΠατρ 89/2012, ΝΟΜΟΣ.

⁴⁶⁵. Ως «δυσνητική» κύρια κατοικία την αναφέρει ο Βενιέρης (2011²), 461, αλλά και ΕιρΚαλαμ 69/2013, ΝΟΜΟΣ, με την οποία εξαιρέθηκε από την εκποίηση οικόπεδο κυριότητας του αιτούντος, στο οποίο σκόπευε να τοποθετήσει προκατασκευασμένη κατοικία προκειμένου να

δεν διαμένει η οικογένεια του οφειλέτη για σοβαρούς λόγους⁴⁶⁶. Τέλος, προβλέπεται ότι αν ο οφειλέτης κατοικεί ή διαμένει σε άλλο ακίνητο και ο/η σύζυγος αυτού δεν διαθέτει ακίνητο που μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως κατοικία, τότε εφαρμόζεται η υπό κρίση διάταξη και για το μοναδικό ακίνητο του οφειλέτη που μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως κατοικία⁴⁶⁷.

Δεύτερη προϋπόθεση για την εξαίρεση της κύριας κατοικίας είναι η αξία της να μην υπερβαίνει το προβλεπόμενο από τις ισχύουσες διατάξεις όριο αφορολόγητης απόκτησης πρώτης κατοικίας, ήτοι 200.000 ευρώ⁴⁶⁸, προσαυξημένο κατά 50%. Αν η κύρια κατοικία έχει αξία μεγαλύτερη από το όριο αυτό υποστηρίζεται ότι η απαλλαγή ισχύει ως το όριο αυτό, με αναλογική εφαρμογή της διατάξεως που απορρέει από το σκοπό του νόμου, ήτοι από το κοινωνικό του πνεύμα⁴⁶⁹.

Εφόσον συντρέχουν οι ανωτέρω προϋποθέσεις είναι υποχρεωτική, και όχι δυννητική, από το δικαστήριο η εξαίρεση από την εκποίηση της μοναδικής κύριας κατοικίας του οφειλέτη⁴⁷⁰. Ο οφειλέτης πρέπει, ωστόσο, για να εξαιρέσει και να σώσει από την ρευστοποίηση την κύρια κατοικία του να καταβάλει ως αντάλλαγμα⁴⁷¹, σε δόσεις, συνολικό ποσό που ανέρχεται μέχρι το 80% της αντικειμενικής αξίας⁴⁷² του ακινήτου του, όπως αυτή αποτιμάται από το δικαστήριο κατά τη συζήτηση της

στεγάσει την πενταμελή οικογένειά του, καθόσον στερείται τέτοιας και φιλοξενείται στην κατοικία της μητέρας της συζύγου του.

⁴⁶⁶. Είτε προς εξοικονόμηση του μισθώματος, εφόσον ο οφειλέτης φιλοξενείται από φιλικό ή συγγενικό πρόσωπο, είτε για λόγους υπηρεσιακούς, εφόσον η κύρια κατοικία του οφειλέτη βρίσκεται σε άλλη πόλη από τον χώρο εργασίας του, βλ. ΕιρΘεσσ 5074/2011, ΝΟΜΟΣ· ΕιρΗρακλ 590/2011, ΝΟΜΟΣ· ΕιρΧαλαν 46/2012, ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ· ΜΠρΑθ 7350/2011, ΝΟΜΟΣ.

⁴⁶⁷. Βλ. προτελευταίο εδ. άρθρ. 9 παρ. 2 Ν. 3869/2010. Αντιθέτως, δεν υπάγεται κατοικία του οφειλέτη που δεν χρησιμοποιείται ως κύρια, γιατί ως τέτοια χρησιμοποιείται κατοικία ανήκουσα στην αποκλειστική κυριότητα της συζύγου του, βλ. ΕιρΘεσσ 5104/2011, ΝΟΜΟΣ.

⁴⁶⁸. Το όριο των 200.000 ευρώ ισχύει επί άγαμου φορολογούμενου, για έγγαμο, διαζευγμένο, χήρο ή άγαμο γονέα το όριο είναι 250.000 ευρώ με περαιτέρω προσαύξηση 25.000 ευρώ για καθένα από τα δύο πρώτα τέκνα και 30.000 για το τρίτο και καθένα από τα επόμενα, σύμφωνα με το άρθρ. 1 Ν. 1078/1980.

⁴⁶⁹. Το υπόλοιπο ποσό θα συνυπολογιστεί για την αύξηση των μηνιαίων καταβολών, βλ. Σπυριδάκη/Γεωργιακάκη (2011), 88.

⁴⁷⁰. ΕιρΘηβ 7/2011, ΝΟΜΟΣ, αλλά και Κρητικός (2010³), 335.

⁴⁷¹. Περί «εξαγοράς» της εξαίρεσης γίνεται λόγος σε Δέλλιο (ΧρηΔικ 2010), 297· Κρητικό (2010³), 335· Κατηφόρη (2013), 137. Οι Καλουτά/Τεράσε, (ΕφΑΔ 2010, 1317) αναφέρουν ότι η προστασία της κύριας κατοικίας δεν χαρίζεται αλλά «παρέχεται τρόπον τινά αντί καταβολής».

⁴⁷². Πριν την τελευταία τροποποίηση της διάταξης από το άρθρ. 17 παρ. 1 Ν. 4161/2013 το ποσό ανέρχονταν σε 85% της εμπορικής αξίας του ακινήτου. Η νέα ρύθμιση υποστηρίζεται ότι είναι εις βάρος των οφειλετών και υπέρ των πιστωτών (συνήθως τραπεζών), δεδομένου ότι η δυνάμενη να επιτευχθεί εμπορική αξία του ακινήτου, σε περίπτωση πώλησής του, χωρίς να είναι εξασφαλισμένη, υπολείπεται μερικές φορές κατά πολύ, της αντικειμενικής αξίας που προσδιορίζεται κατά σταθερό τρόπο εκ των προτέρων με πράξη της πολιτείας, βλ. Κρητικό (2010³), 335-336.

αίτησης⁴⁷³, η δε υποχρέωση του αυτή υπόκειται σε ρύθμιση τοκοχρεωλυτικών δόσεων⁴⁷⁴. Για τον προσδιορισμό της περιόδου τοκοχρεωλυτικής εξόφλησης της συνολικής οφειλής λαμβάνεται υπόψη η διάρκεια των συμβάσεων, δυνάμει των οποίων χορηγήθηκαν οι πιστώσεις στον οφειλέτη, η περίοδος δε αυτή δεν μπορεί να υπερβαίνει τα είκοσι έτη⁴⁷⁵, εκτός αν η διάρκεια των συμβάσεων υπερβαίνει τα είκοσι έτη, οπότε στην περίπτωση αυτή ο Ειρηνοδίκης δύναται να προσδιορίσει μεγαλύτερη διάρκεια, που δεν υπερβαίνει τα τριάντα πέντε έτη⁴⁷⁶.

Για την εξαίρεση από την εκποίηση της κύριας κατοικίας μπορεί να προβλεφθεί και περίοδο χάριτος, για τη χορήγηση της οποίας δεν απαιτείται οπωσδήποτε αίτημα του οφειλέτη και η διάρκειά της αφήνεται στην εύλογη κρίση του δικαστηρίου⁴⁷⁷. Υποστηρίζεται ότι το δικαστήριο πρέπει να ορίσει για την αποπληρωμή του άρθρ. 9 παρ. 2 κάποια περίοδο χάριτος, κατά την οποία ο οφειλέτης δεν καλείται να αποπληρώνει δόσεις για την εξαίρεση της κύριας κατοικίας του, ώστε να μην κληθεί να αποπληρώνει ταυτόχρονα τις δόσεις για την προστασία της κύριας κατοικίας και τις δόσεις του άρθρ. 8 παρ. 2 Ν. 3869/2010⁴⁷⁸. Ο λόγος, όμως, που ο νομοθέτης δεν διαχώρισε ρητά τις περιόδους αποπληρωμής των δύο

⁴⁷³. Ο προσδιορισμός της αξίας θα γίνει από το δικαστήριο, στα πλαίσια του ανακριτικού συστήματος του άρθρ. 744 ΚΠολΔ, συνεπώς η αναφορά της αξίας στο αίτημα είναι περιττή, βλ. ΕιρΘεσσ 5105/2011, ΝΟΜΟΣ.

⁴⁷⁴. Η τοκοχρεωλυτική δόση μπορεί να είναι μηνιαία, εξαμηνιαία, ετήσια κ.λπ. και κατανέμεται συμμετρως μεταξύ των πιστωτών, βλ. Σπυριδάκη/Γεωργιακάκη (2011), 89. Σύμφωνα με το άρθρ. 9 παρ. 2 εδ. δ' του νόμου «Η εξυπηρέτηση της οφειλής γίνεται με επιτόκιο που δεν υπερβαίνει αυτό της ενήμερης οφειλής ή το μέσο επιτόκιο στεγαστικού δανείου με κυμαινόμενο επιτόκιο που ίσχυε σύμφωνα με το στατιστικό δελτίο της Τράπεζας της Ελλάδος κατά τον τελευταίο μήνα για τον οποίο υφίσταται μέτρηση, αναπροσαρμοζόμενο με επιτόκιο αναφοράς αυτό των Πράξεων Κύριας Αναχρηματοδότησης της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας ή, σε περίπτωση καθορισμού σταθερού επιτοκίου, το μέσο επιτόκιο στεγαστικού δανείου για ανάλογη της ρύθμισης περίοδο, όπως ομοίως προκύπτει από το στατιστικό δελτίο της Τράπεζας της Ελλάδος, και χωρίς ανατοκισμό». Το δικαστήριο πρέπει να καθορίζει στην απόφασή του το επιτόκιο το οποίο επιλέγει, με γνώμονα το κατώτερο ισχύον, βλ. Ψυχομάνη (2014), 66.

⁴⁷⁵. Ο οφειλέτης αντιμετωπίζεται σαν να έχει πάρει δάνειο με ευνοϊκούς (αλλά όχι ασυνήθεις) όρους ως προς τις έντοκες δόσεις που καλείται να πληρώσει και τη διάρκεια του χρόνου αποπληρωμής, βλ. Παπαρσενίου (ΕφΑΔ 2011), 922.

⁴⁷⁶. Βλ. άρθρ. 9 παρ. 2 εδ. στ' και ζ' Ν. 3869/2010. Πέραν της διάρκειας της σύμβασης πρέπει να λαμβάνονται υπόψη και άλλα κριτήρια, όπως το σύνολο των χρεών του οφειλέτη, η οικονομική του δυνατότητα και η ηλικία του, βλ. ΕιρΘεσσ 5105/2011, ΝΟΜΟΣ · ΕιρΠατρ 2/2011, ΝοΒ 2011, 1550 επ· ΕιρΠατρ 3/2011, ΝοΒ 2011, 1556 · ΕιρΠατρ 4/2011, ΝοΒ 2011, 1561 επ.

⁴⁷⁷. Σκόπιμο θεωρείται να χορηγείται περίοδος χάριτος τόσης διάρκειας, ώστε να μην συμπίπτουν χρονικά οι καταβολές του άρθρ. 8 παρ. 2 με αυτές του άρθρ. 9 παρ. 2 Ν. 3869/2010, βλ. Κρητικό (2010³), 343.

⁴⁷⁸. Δέλλιος (ΧρηΔικ 2010), 298, βλ. και ΕιρΘεσσ 1913/2012, ΝΟΜΟΣ, με την οποία ορίστηκε ότι οι καταβολές για τη διάσωση της κύριας κατοικίας του αιτούντα θα ξεκινήσουν τέσσερα χρόνια μετά τη δημοσίευση της απόφασης, ήτοι μετά το πέρας της τετραετίας κατά την οποία ορίστηκαν μηνιαίες καταβολές κατ' άρθρ. 8 παρ. 2 Ν. 3869/2010· ΕιρΗρακλ 566/2011, ΝΟΜΟΣ· ΕιρΚρωπ 22/2012, ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ· ΕιρΘεσσ 5182/2011, Αρμ 2012, 766.

διαφορετικών κατηγοριών, ήτοι των άρθρ. 8 παρ. 2 και 9 παρ. 2 του νόμου, αλλά άφησε την ευχέρεια αυτή στο δικαστή μέσω της περιόδου χάριτος, έγκειται στο ότι δεν θέλησε να αποκλείσει το ενδεχόμενο αναζήτησης από τον οφειλέτη έκτακτων πηγών, όπως οικονομική συνδρομή από συγγενείς, έτσι ώστε ο οφειλέτης να αρχίσει ήδη από την πρώτη τριετία έως πενταετία, την προσπάθεια διάσωσης της κύριας κατοικίας του⁴⁷⁹.

Η μη τήρηση από τον οφειλέτη των υποχρεώσεων που του επιβάλλονται με την υπό εξέταση διάταξη παρέχει τη δυνατότητα στον πιστωτή να κινήσει εναντίον του διαδικασία αναγκαστικής εκτέλεσης και της μοναδικής κατοικίας, που με απόφαση του δικαστηρίου εξαιρέθηκε αρχικώς από την εκποίηση⁴⁸⁰. Απαιτείται η καθυστέρηση καταβολής τεσσάρων τουλάχιστον μηνιαίων δόσεων, προκειμένου να επιτραπεί η καταγγελία της ρύθμισης από τον πιστωτή και η επίσπευση αναγκαστικής εκτέλεσης κατά της μοναδικής κατοικίας του οφειλέτη⁴⁸¹. Με τη γενόμενη καταγγελία ανατρέπεται η συνολική δικαστική ρύθμιση, που αφορά αφενός την εξαίρεση από την εκποίηση της πρώτης κατοικίας και αφετέρου τον ορισμό μηνιαίων καταβολών για ορισμένο διάστημα⁴⁸².

Τέλος, πρέπει να επισημανθεί ότι η κατά το άρθρ. 8 του υπό εξέταση νόμου απαλλαγή του οφειλέτη από τα χρέη του είναι ανεξάρτητη του πρόσθετου χρέους για τη διάσωση της κύριας κατοικίας. Οι πιστωτές μπορούν να αντλούν σωρευτικά προς ικανοποίηση των απαιτήσεών του από τρεις πηγές, ήτοι βάσει του άρθρ. 8 παρ. 2, του άρθρ. 9 παρ. 1 και του άρθρ. 9 παρ. 2 του νόμου⁴⁸³. Επομένως, επειδή εφαρμόζεται το άρθρ. 9 παρ. 2 του νόμου δεν δύναται να αποκλεισθεί η εφαρμογή του άρθρ. 8 παρ. 2, υπό την έννοια ότι πρέπει οπωσδήποτε να υπάρχουν καταβολές⁴⁸⁴. Δυνατότητα παρακάμψεως από το δικαστήριο της παρ. 2 του άρθρ. 8 υπάρχει όταν επαρκούν τα περιουσιακά στοιχεία του οφειλέτη, οπότε το δικαστήριο

⁴⁷⁹. Βλ. ΕιρΑλεξ 19/2014 ΝΟΜΟΣ· ΕιρΑλεξ 13/2014 ΝΟΜΟΣ.

⁴⁸⁰. Βλ. άρθρ. 9 παρ. 2 εδ. η' Ν. 3869/2010. Προκύπτει, επομένως, ότι η υπαίτια καθυστέρηση δεν απαιτείται να αφορά όλους τους πιστωτές, αλλά η ρύθμιση εφαρμόζεται σε κάθε πιστωτή χωριστά, βλ. *Σπυριδάκη/Γεωργιακάκη* (2011), 90.

⁴⁸¹. Δεν απαιτείται η έκδοση νέου εκτελεστού τίτλου, καθώς η ίδια η απόφαση που ορίζει τακτικές πληρωμές μπορεί να αποτελέσει το μέσο για την αναγκαστική εκτέλεση, μόνο, όμως, κατά της κύριας κατοικίας του οφειλέτη, βλ. *Βενιέρη* (2011²), 480.

⁴⁸². Υποστηρίζεται ότι με την καταγγελία αδρανοποιείται η δικαστική ρύθμιση, ενώ για την ανατροπή της ο πιστωτής θα πρέπει να προκαλέσει προηγουμένως την ανάκλησή της κατά την ΚΠολΔ 758, βλ. *Μεντή* (2012), 179.

⁴⁸³. Βλ. *Δέλλιο* (ΧρηΔικ 2010), 297, αλλά και ΕιρΠατρ 4/2011, ΝοΒ 2011,1561 επ.

⁴⁸⁴. Αντίθετα ο *Σιβιτανίδης* (ΝοΒ 2011, 664) υποστηρίζει ότι στην περίπτωση που ο οφειλέτης υπαχθεί στην εξαίρεση της πρώτης κατοικίας του υπάρχει απόκλιση από τη ρύθμιση του άρθρ. 8 παρ. 2 Ν. 3869/2010, το οποίο και δεν εφαρμόζεται, οπότε μόνη υποχρέωση του οφειλέτη θα είναι η εκπλήρωση των υποχρεώσεων του άρθρ. 9 παρ. 2 του νόμου.

δεν ορίζει μηνιαίες καταβολές για ορισμένο διάστημα, αλλά διατάσσει την πρόσφορη εκποίηση ορίζοντας εκκαθαριστή και ελάχιστο τίμημα, εξαιρεί από την εκποίηση την πρώτη κατοικία και επιβάλλει στον αιτούντα οφειλέτη την υποχρέωση να καταβάλει μηνιαίες δόσεις για το οριζόμενο διάστημα μέσα στο πλαίσιο της παρ. 2 του άρθρ. 9 του νόμου⁴⁸⁵.

3.1. Η περίπτωση μηδενικών καταβολών

Υποστηρίζεται ότι το δικαστήριο, στα πλαίσια του άρθρ. 9 παρ. 2 του νόμου, ρυθμίζει τις μηνιαίες καταβολές, με όριο το 80% της αντικειμενικής αξίας του ακινήτου, χωρίς να λαμβάνει υπόψη την οικονομική δυνατότητα του οφειλέτη, έστω δηλαδή και αν έχει ελάχιστα εισοδήματα που μόλις επαρκούν για τη διαβίωσή του⁴⁸⁶. Δεν προβλέπεται στην περίπτωση αυτή, κατά την ανωτέρω άποψη, η δυνατότητα μηδενικών καταβολών του άρθρ. 8 παρ. 5 Ν. 3869/2010⁴⁸⁷. Υποστηρίζεται ότι το 80% της αντικειμενικής αξίας του ακινήτου δεν αναφέρεται σε δυνατότητα προσδιορισμού του ποσοστού αυτού από το Δικαστήριο, αλλά στο ανώτατο όριο της πρόσθετης αυτής επιβάρυνσης του οφειλέτη, με την έννοια ότι εφόσον το ύψος της οφειλής, όπως διαμορφώνεται από τα υπόλοιπα των χρεών του οφειλέτη, που δεν θα ικανοποιηθούν από τις καταβολές επί τριετία έως πενταετία του αρθρ. 8 παρ. 2, είναι μικρότερο του 80% της αντικειμενικής αξίας της κατοικίας, θα καταβάλει ολόκληρο το ποσό της, εφόσον είναι μεγαλύτερο θα απαλλαγεί του πέραν του 80% ποσού της⁴⁸⁸.

Ωστόσο διατυπώνεται και η αντίθετη, και ορθότερη κατά τη γράφουσα, άποψη, που υποστηρίζει ότι είναι εμμέσως επιτρεπτή μία τέτοια δυνατότητα, ήτοι μηδενικών καταβολών στο πλαίσιο του άρθρ. 9 παρ. 2 όταν τούτο δικαιολογείται υπό τις

⁴⁸⁵. Βλ. ΕιρΑθ 399/2012, ΝΟΜΟΣ, σύμφωνα με την οποία «Εφόσον η αξία του μοναδικού περιουσιακού στοιχείου του αιτούντος, δηλαδή της οικίας (85.000 ευρώ), που αποτελεί την κύρια κατοικία του, για την οποία αυτός έχει υποβάλει αίτηση εξαίρεσης από την εκποίηση, είναι επαρκής για την ικανοποίηση των πιστωτών του (72.868,81 ευρώ), το δικαστήριο δεν πρέπει να προβεί σε ρύθμιση μηνιαίων καταβολών για χρονικό διάστημα τεσσάρων ετών προς μερική εξόφληση των οφειλών του, αλλά θα ορίσει τη ρύθμιση, που προβλέπεται από τη διάταξη του άρθρου 9 παρ. 2 ν. 3869, για την προστασία της κύριας κατοικίας του αιτούντος». Αντίστοιχα ΕιρΑθ 120/2013, ΕφΑΔ 2013, 917.

⁴⁸⁶. Όπως αντιθέτως συμβαίνει στον καθορισμό των δόσεων στο άρθρ. 8 παρ. 2 του νόμου.

⁴⁸⁷. Ο Κρητικός (2010³, 356) υποστηρίζει την, αυστηρή κατά την γνώμη της γράφουσας, άποψη ότι «ο οφειλέτης για τον οποίο καθορίστηκαν μηδενικές καταβολές στα πλαίσια του άρθρ. 8 παρ. 2, έστω και αν δεν διαθέτει, είναι υποχρεωμένος να εξεύρει χρήματα για να πληρώσει τις ορισθείσες δόσεις προκειμένου να διασώσει την πρώτη κατοικία του».

⁴⁸⁸. Κρητικός παρατηρήσεις σε ΕιρΠειρ 25/2012, ΕΠολΔ 2012, 367 επ. Αντιστοίχως, ο Κατηφόρης (2013, 140) υποστηρίζει ότι τυχόν υποχρέωση πληρωμών σε αξία μικρότερη του ως άνω ποσοστού θα προσέβαλε το θεμελιακό δικαίωμα δικαστικής προστασίας των πιστωτών.

κοινωνικοοικονομικές συνθήκες της συγκεκριμένης περιπτώσεως, όταν δηλαδή είναι αδύνατη η όποια καταβολή, χωρίς την υποβάθμιση του ανεκτού ορίου διαβιώσεως⁴⁸⁹. Τα επιχειρήματα της άποψης αυτής εδράζονται αφενός στο γράμμα του νόμου, σύμφωνα με το οποίο το άρθρ. 9 του Ν. 3869/2010 ορίζει μόνον το ανώτατο όριο του ποσοστού καταβολής («μπορεί να ανέρχεται μέχρι και στο ογδόντα τοις εκατό (80%)»), επιτρεπομένης της εξειδίκευσης αυτού από το Δικαστήριο κατά περίπτωση, φθάνοντας ακόμα και σε μηδενική καταβολή, αφετέρου στο σεβασμό της ανθρωπίνης αξιοπρέπειας, όπως αυτή κατοχυρώνεται στο άρθρ. 2 παρ. 1 Σ⁴⁹⁰.

Υποστηρίζεται, τέλος, ότι σε περίπτωση προσδιορισμού μηδενικών ή μικρών καταβολών⁴⁹¹ κατ' άρθρ. 8 παρ. 5 και επαναπροσδιορισμού νέας δικασίμου μετά από πεντάμηνο, το δικαστήριο δεν πρέπει να αποφαινεται επί αιτήματος εξαιρέσεως κύριας κατοικίας⁴⁹², αλλά να αναβάλει την κρίση του επ' αυτού στη νέα δικάσιμο⁴⁹³.

⁴⁸⁹. Βλ. Μεντή (2012, 179), ο οποίος αναφέρει ότι δεν αποκλείεται να διαταχθεί ο οφειλέτης να πληρώσει συνολικά λιγότερο (ως πολύ λιγότερο) από το 85% (υπό το προίσχύον δίκαιο) της αξίας της κύριας κατοικίας, καθώς το επιδικαζόμενο ποσοστό ευλόγως εξαρτάται εν τέλει από το εισόδημα του οφειλέτη. Αντίστοιχα ο Σιβιτανίδης (NoB 2011), 664.

⁴⁹⁰. Αντίστοιχα ο Ψυχομάνης (2014, 65) αναφέρει ότι το ποσό «μπορεί να κυμαίνεται από 0% μέχρι και το 80% της αντικειμενικής αξίας του ακινήτου». Βλ. και ΕιρΚαβαλ 161/2012, ΝΟΜΟΣ, σύμφωνα με την οποία η δυνατότητα μηδενικών καταβολών και κατά την εφαρμογή του άρθρ. 9 Ν. 3869/2010 «προκύπτει, ασχέτως της μη αναφοράς της και από την ερμηνεία της διατάξεως αυτής κατά τις γενικές αρχές του δικαίου. Ειδικότερα η κατ' άρθρ. 2 παρ.1 του Συντάγματος, πρωταρχική υποχρέωση της Πολιτείας να σέβεται και να προστατεύει την αξία του ανθρώπου, θέτει ως όριο της πολιτειακής πράξης, όπως είναι και η δικαστική απόφαση, την διατήρηση εκείνων των συνθηκών διαβιώσεως του πολίτη, που θα του επιτρέπουν να ζει με αξιοπρέπεια, ενώ εάν το Δικαστήριο στερήσει αυτήν την δυνατότητα στην αιτούσα τότε προκρίνει έναντι της αξίας του ανθρώπου, την ικανοποίηση περιουσιακών δικαιωμάτων, σε αντίθεση με την ως άνω θεμελιώδη συνταγματική διάταξη που πρέπει να διαπνέει το δίκαιο και την ερμηνεία του».

⁴⁹¹. Έτσι ΕιρΧαλαν 30/2012, ΧρηΔικ 2013, 130 επ, με παρατ. Κρητικού, ο οποίος επιδοκιμάζει τη δημοσιευμένη απόφαση, η οποία ανέβαλε, για τη νέα δικάσιμο, την οριστική κρίση της σχετικά με το θέμα της εξαιρέσεως από την εκποίηση κύριας κατοικίας και τον ορισμό μηνιαίων καταβολών κατ' άρθρ. 9 παρ. 2 Ν. 3869/2010. Επισημαίνει τον κίνδυνο σε αντίθετη περίπτωση, όπου το δικαστήριο δεν αναβάλλει την κρίση του επί του αιτήματος εξαιρέσεως της κύριας κατοικίας κατά τη νέα δικάσιμο που έχει ορισθεί, μετά τις μηδενικές μηνιαίες καταβολές, να ορισθούν καταβολές κατ' άρθρο 8 παρ. 2 έστω και μικρού ύψους, οι οποίες θα υλοποιούνται παράλληλα με τις καταβολές του άρθρ. 9 παρ. 2, για τις οποίες δεν θα έχει παρασχεθεί περίοδος χάριτος από την αρχή, με μόνη πλέον δυνατότητα προκειμένου αυτές να μην συμπίπτουν, την τροποποίηση της αρχικής απόφασης που εξαιρεί την κύρια κατοικία κατ' άρθρο 758 ΚΠολΔ.

⁴⁹². Όπως ενδεικτικά ΕιρΛιβαδ 11/2014, ΝΟΜΟΣ· ΕιρΑγριν 15/2012, ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ· ΕιρΠαμισού 2/2011, ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ· ΕιρΝικαίας 12/2011, ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ.

⁴⁹³. Βλ. ΕιρΑχαρν 3/2011, ΕλλΔνη 2012, 264 επ με σημ. Κρητικού· ΕιρΘεσσ 8021/2011, ΝΟΜΟΣ· ΕιρΠατρ 16/2012, ΝΟΜΟΣ· ΕιρΘεσσ 7310/2011, ΝΟΜΟΣ· ΕιρΘεσσ 2449/2012, ΝΟΜΟΣ.

3.1.1. Παραδείγματα μηδενικών καταβολών σε περίπτωση εξαίρεσης κύριας κατοικίας

Εξαιρετικό ενδιαφέρον παρουσιάζει η υπ' αριθμ. 388/2012 απόφαση του Ειρηνοδικείου Καβάλας⁴⁹⁴, η οποία έκρινε επί αιτήσεως οφειλέτη, γεννηθέντος το 1954, έγγαμου με ένα ενήλικο τέκνο, ανέργου ανειδίκευτου βιοπαλαιστή, με κύρια κατοικία, η εμπορική αξία της οποίας ανέρχονταν σε 20.000 ευρώ. Το Δικαστήριο, στην προκειμένη περίπτωση, έκρινε ότι υπό τις κοινωνικοοικονομικές συνθήκες του αιτούντος, λόγω της απόλυτης οικονομικής αδυναμίας αυτού και της οικογένειάς του και της γενικότερης οικονομικής κρίσης για τα οποία δεν ευθύνεται ο ίδιος, έπρεπε να ορισθούν μηδενικές δόσεις, όχι μόνον για τις επί τετραετία καταβολές, αλλά και για την εξαίρεση της κύριας κατοικίας του αιτούντος από την ρευστοποίηση, αφού ο αιτών σε περίπτωση ορισμού χρηματικών δόσεων θα υποχρεώνονταν σε απόλυτη ανέχεια, διακινδυνεύοντας ταυτόχρονα και την επιβίωσή του. Όρισε, λοιπόν, το δικαστήριο μηδενικές μηνιαίες δόσεις, όχι μόνο ως προς όλους τους πιστωτές για το χρονικό διάστημα των τεσσάρων ετών, αλλά και ως προς όλους τους πιστωτές για τη διάσωση της κύριας κατοικίας του αιτούντος, για χρονικό διάστημα 240 μηνών, και προσδιόρισε νέα δικάσιμο για την διερεύνηση περίπτωσης επαναπροσδιορισμού των μηνιαίων καταβολών. Το δικαστήριο κατέληξε στην ανωτέρω κρίση λαμβάνοντας υπόψη ότι *«τοιουτοτρόπως εξυπηρετείται ο σκοπός του Ν.3869/2010 δηλαδή η απαλλαγή από τα χρέη και η επανένταξη του υπερχρεωμένου πολίτη στην οικονομική και κοινωνική ζωή, (βλ. αιτιολογική έκθεση Ν. 3869/2010), ο οποίος θα είναι αδύνατον να εκπληρωθεί, εάν υποχρεωθεί ο αιτών στα “αδύνατα” δηλαδή εάν υποχρεωθεί να καταβάλλει οποιοδήποτε χρηματικό ποσό, το οποίο αποδείχθηκε ότι δεν διαθέτει⁴⁹⁵ ... Συνεπώς εάν γίνει δεκτό ότι στην περίπτωση του αιτήματος εξαίρεσεως της κύριας κατοικίας δεν είναι επιτρεπτό να ορισθούν μηδενικές καταβολές, ουσιαστικά καταστρατηγείται ο Ν. 3869/2010, διότι ο υπερχρεωμένος πολίτης, ενώ θα δικαιούται με βάση τις ρυθμίσεις του νόμου προστασίας, θα βρεθεί στο τέλος της διαδικασίας απροστάτευτος και μάλιστα τούτο θα έχει επισυμβεί δυνάμει δικαστικής αποφάσεως,*

⁴⁹⁴. Δημοσιευμένη στη ΝΟΜΟΣ.

⁴⁹⁵. Το δικαστήριο έκρινε ότι εάν ο αιτών υποχρεώνονταν σε χρηματικές καταβολές, επειδή είναι βέβαιο ότι θα αδυνατούσε να τις εκπληρώσει, θα οδηγούνταν αφενός στην, κατ' άρθ.11, παρ. 2 του Ν. 3869/2010, έκπτωσή του από τη ρύθμιση και αφετέρου οι απαιτήσεις των πιστωτών, κατ' άρθρ. 11 παρ. 3 του Ν. 3869/2010 θα επανέρχονταν στο ύψος στο οποίο θα βρίσκονταν αν δεν είχε υποβληθεί η αίτηση της παρ. 1 του άρθ. 4 του Ν. 3869/2010.

με την οποία θα παραβιάζεται και η γενική αρχή του δικαίου, κατά την οποία κανείς δεν υποχρεούται στα αδύνατα (ΑΠ 288/2000 ΔΕΕ 2000.743)»⁴⁹⁶.

Αξίζει περαιτέρω να σημειωθεί η υπ' αριθμ. 13/2014 απόφαση του Ειρηνοδικείου Αλεξανδρούπολης⁴⁹⁷, στο οποίο εισήχθη αίτηση 41χρονης οφειλέτριας, χήρας και μητέρας ανήλικου τέκνου, με μηνιαίες αποδοχές 155,82 ευρώ και συνολικές οφειλές ύψους 106.123,93 ευρώ. Το δικαστήριο καθόρισε μηδενικές καταβολές και όρισε νέα δικάσιμο προκειμένου να προσδιοριστούν ενδεχομένως μηνιαίες καταβολές για χρονικό διάστημα τριών έως πέντε ετών. Ειδικά ως προς την προστασία της κύριας κατοικίας της αιτούσας από τη ρευστοποίηση, το Δικαστήριο έκρινε ότι υπό τις κοινωνικοοικονομικές συνθήκες της αιτούσας, η κύρια κατοικία της θα πρέπει να εξαιρεθεί «χωρίς ταυτόχρονα να υποχρεωθεί να ικανοποιήσει τους πιστωτές με την καταβολή χρηματικού ποσού, κατ' άρθ. 9, παρ. 2 του Ν. 3869/2010», ενόψει της αποδεδειγμένης πραγματικής αδυναμίας της να επιβιώσει με τα πενιχρά μηνιαία εισοδήματά της, σε συνδυασμό με την αδυναμία εξεύρεσης μιας ικανοποιητικής εργασίας λόγω της γενικότερης οικονομικής κρίσης⁴⁹⁸. Σύμφωνα με την ανωτέρω απόφαση «*απόκειται στην ευχέρεια του Δικαστηρίου να καθορίσει το ποσοστό επί της αντικειμενικής αξίας της κύριας κατοικίας του οφειλέτη, που θα πρέπει ο τελευταίος να πληρώσει ως αντίτιμο της διατήρησης της κατοικίας του, το οποίο μπορεί να φθάσει, μέχρι και την μηδενική καταβολή σε περίπτωση που είναι αδύνατη η όποια καταβολή χωρίς την υποβάθμιση του ανεκτού ορίου διαβιώσεως*»⁴⁹⁹. Το δικαστήριο, λοιπόν, κατέληξε σε προσωρινή ρύθμιση μηδενικών καταβολών για την εξαίρεση της πρώτης κατοικίας και επανέλεγχο κατά την ορισθείσα νέα δικάσιμο⁵⁰⁰.

⁴⁹⁶. Βλ. ΕιρΛαυρ 100/2013, ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ, με την οποία καθορίστηκαν οριστικά μηδενικές καταβολές επί τετραετία σε άνεργο, πατέρα δύο ανηλίκων τέκνων και εξαίρεση της ψιλής κυριότητας κατοικίας του, με την καταβολή μετά την παρέλευση τετραετίας 192 μηνιαίων δόσεων 210 ευρώ έκαστης· ΕιρΚρωπ 630/2013, ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ· ΕιρΚρωπ 632/2013, ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ· ΕιρΠεριστ 21/2013, ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ· ΕιρΕλευσ 15/2013, ΧρηΔικ 2013, 136 επ.

⁴⁹⁷. Δημοσιευμένη στη ΝΟΜΟΣ.

⁴⁹⁸. Ειδικότερα, σύμφωνα με την ανωτέρω απόφαση, η κατ' άρθ. 2 παρ. 1 του Συντάγματος, πρωταρχική υποχρέωση της Πολιτείας να σέβεται και να προστατεύει την αξία του ανθρώπου, θέτει ως όριο της πολιτειακής πράξης, όπως είναι και η δικαστική απόφαση, την διατήρηση εκείνων των συνθηκών διαβιώσεως του πολίτη που θα του επιτρέπουν να ζει με αξιοπρέπεια, ενώ εάν το Δικαστήριο στερήσει αυτήν την δυνατότητα στον αιτούντα, τότε προκρίνει έναντι της αξίας του ανθρώπου, την ικανοποίηση περιουσιακών δικαιωμάτων, σε αντίθεση με την ως άνω θεμελιώδη συνταγματική διάταξη που πρέπει να διαπνέει το δίκαιο και την ερμηνεία του.

⁴⁹⁹. Κατά την κρίση του δικαστηρίου το επιτρεπτό μηδενικής καταβολής και κατά την εφαρμογή του άρθρ. 9 του ως άνω νόμου, προκύπτει, ασχέτως της μη αναφοράς του και από την ερμηνεία της διατάξεως αυτής κατά τις γενικές αρχές του δικαίου.

⁵⁰⁰. Αντίστοιχα ορίστηκαν μηδενικές καταβολές και για την εξαίρεση κύριας κατοικίας και νέα δικάσιμο, βλ. ΕιρΚαλαμ 32/2013, ΝΟΜΟΣ, αναφορικά με αιτούσα άνεργη, ετών 37,

πάσχουσα από μανιοκατάθλιψη, με συνολικές οφειλές 93.517,98 ευρώ, και κύρια κατοικία με αντικειμενική αξία 45.000 ευρώ· ΕιρΚαβαλ 161/2012, ΝΟΜΟΣ, αναφορικά με αιτούσα, γεννηθείσα το 1961, χήρα, με δύο ενήλικα τέκνα, σύνταξη ύψους 420,63 ευρώ, σύνολο οφειλών 61.643,87 ευρώ και κύρια κατοικία αξίας 40.000 ευρώ· ΕιρΑθ 1202/2013, ΝοΒ 2014, 64, αναφορικά με αιτούντα, 48 ετών, άνεργο, με τρία ανήλικα παιδιά, επίδομα ανεργία ύψους 200 ευρώ και συνολικές οφειλές 4.959,36 ευρώ· ΕιρΧαλαν 34/2013, ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ, αναφορικά με αιτούντα ηλικίας 53 ετών, άνεργο, με σύζυγο επίσης άνεργη και συνολικές οφειλές 156.900,59 ευρώ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ΄ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

1. Ανάλυση της εφαρμογής του Ν. 3869/2010

Η ανατροπή των προσδοκιών, αλλά κυρίως η μετάλλαξη των οικονομικών συνθηκών εντός των οποίων συνήφθηκαν, λειτούργησαν και εξυπηρετούνταν οι συμβατικές σχέσεις, σε συνδυασμό με την ανάγκη αντιμετώπισης του κοινωνικού φαινομένου της υπερχρέωσης, οδήγησαν, όπως προεκτέθηκε, στην εισαγωγή της διαδικασίας του Ν. 3869/2010. Ουσιαστικά ο Ν. 3869/2010 αναδεικνύεται ως αντιστάθμισμα στην αρχή “*pacta sunt servanti*”⁵⁰¹, η οποία κάμπτεται σημαντικά μέσω αυτού. Οι υπερχρεωμένοι καταναλωτές, λοιπόν, σοβούσης της οικονομικής κρίσης και της μείωσης των εισοδημάτων τους, αδυνατώντας να ανταπεξέλθουν στις αναληφθείσες οικονομικές τους υποχρεώσεις καταφεύγουν στη διαδικασία του Ν. 3869/2010, προκειμένου να πραγματοποιήσουν ένα νέο οικονομικό ξεκίνημα στη ζωή τους.

Από την έναρξη εφαρμογής του Ν. 3869/2010 έχουν έως σήμερα υποβληθεί σε ολόκληρη την Ελληνική Επικράτεια 132.910 αιτήσεις υπαγωγής στη διαδικασία του υπό εξέταση νόμου⁵⁰². Σύμφωνα με το Γενικό Αρχείο που τηρείται στην Γραμματεία του Ειρηνοδικείου Αθηνών σε ηλεκτρονική μορφή, εκ του ανωτέρω συνολικού αριθμού αιτήσεων 106.984 αιτήσεις, ήτοι ποσοστό 80,50 %, κατατέθηκαν στην περιφέρεια, εκ των οποίων συζητήθηκαν οι 32.683 και έχουν εκδοθεί 14.778 αποφάσεις⁵⁰³.

Όσον αφορά το Ειρηνοδικείο Αθηνών, από τις συνολικά 25.926 κατατεθείσες αιτήσεις, ήτοι ποσοστό 19,50 % εκ του συνόλου, έχουν συζητηθεί 7.007 και έχουν εκδοθεί 3.443 αποφάσεις, εκ των οποίων 1.744 έκαναν δεκτές τις αντίστοιχες

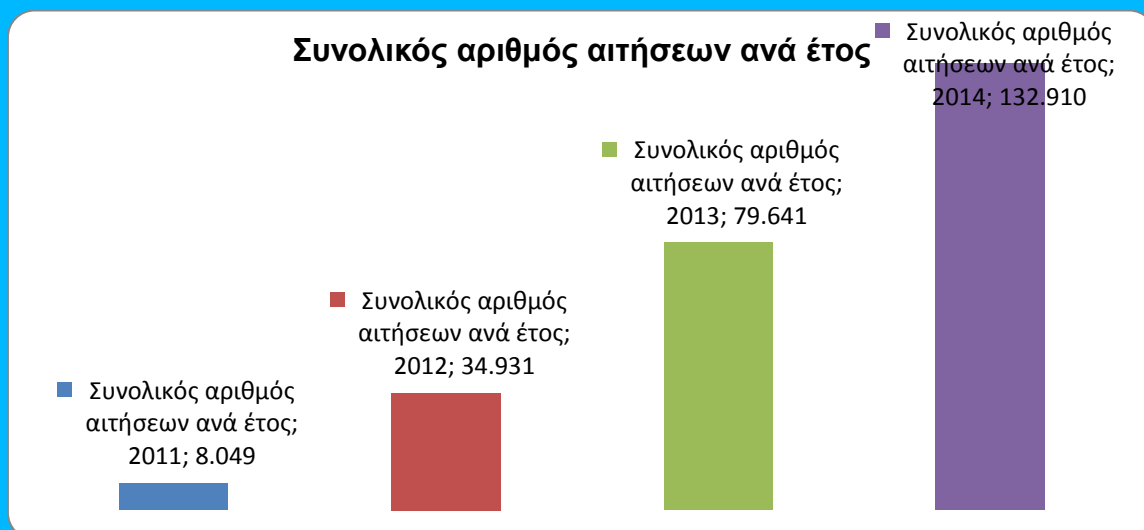
⁵⁰¹. Η συγκεκριμένη αρχή συνίσταται στο απαραβίαστο των συμβάσεων, η οποία ωστόσο κάμπτεται και με τη χρήση του άρθρ. 388 ΑΚ, με το οποίο αναγνωρίζεται η δυνατότητα δικαστικής λύσεως ή αναθεωρήσεως αμφοτεροβαρούς συμβάσεως σε περίπτωση απρόοπτης μεταβολής των συνθηκών και ανατροπής της ισορροπίας παροχής και αντιπαροχής, βλ. *Γεωργιάδη*, Σύνομη Ερμηνεία του Αστικού Κώδικα, ΣΕΑΚ Ι, άρθρα 1-946, 2010, 555· *Λιάππη*, Η οικονομική κρίση και το δίκαιο των συμβάσεων, ΔΕΕ 2011, 11 επ. Ο *Δέλλιος* (Εκκρεμείς τραπεζικές πιστωτικές συμβάσεις σε περιόδους οικονομικής κρίσης, ΧρΙΔ 2012, 248) υποστηρίζει ότι ο Ν. 3869/2010 καθιερώνει «στην ουσία μια υποχρέωση αναδιαπραγμάτευσης των χρεών» παρέχοντας στο δικαστήριο τη δυνατότητα «να αναπροσαρμόζει το ύψος και τον τρόπο καταβολής των χρεών».

⁵⁰². Πηγή: ΕΚΠΟΙΖΩ, βάσει χορηγηθέντων στοιχείων από το Ειρηνοδικείο Αθηνών έως 15-9-2014, Τμήμα Εκουσίας (Ν. 3869/2010).

⁵⁰³. Για τις οποίες όμως δεν προκύπτουν περαιτέρω στοιχεία.

αιτήσεις, ήτοι ποσοστό 50,65 %, ενώ 1.323 τις απέρριψαν, ήτοι ποσοστό 38,42 %. Τέλος, έχει εκδοθεί μόλις ένας δικαστικός συμβιβασμός και έχουν επικυρωθεί μόλις δύο εξωδικαστικοί συμβιβασμοί⁵⁰⁴.

Αντιπαραβάλλοντας το σύνολο των αιτήσεων που υποβλήθηκαν πανελληνίως από την εισαγωγή του Ν. 3869/2010⁵⁰⁵ προκύπτει το κατωτέρω διάγραμμα:

Από την ανάλυση του ανωτέρω διαγράμματος διαφαίνεται η ολοένα αυξανόμενη προσπάθεια ρύθμισης των ληξιπρόθεσμων οφειλών των υπερχρεωμένων πολιτών – μη εμπόρων – προσφεύγοντας στη διαδικασία του υπό εξέταση νόμου. Προκύπτει μία τεράστια αύξηση ποσοστού ύψους 1.551 % των υποβληθέντων αιτήσεων μεταξύ των ετών 2011 και 2014, γεγονός που υποδηλώνει την επιτυχία του θεσμού μέσω της αξιοποίησής του. Συνιστά, επομένως, η διαδικασία του Ν. 3869/2010 ένα χρήσιμο και αναγκαίο μέσο προκειμένου να επανενταχθούν οι υπερχρεωμένοι πολίτες στην οικονομική και κοινωνική ζωή και να επανακτήσουν την αγοραστική τους δύναμη.

2. Ο Ν. 3869/2010 ως νέα μορφή Σεισάχθειας

Από πολλούς⁵⁰⁶ γίνεται λόγος για εισαγωγή με το Ν. 3869/2010 μιας μορφής Σεισάχθειας. Όπως αναλυτικά προεκτέθηκε⁵⁰⁷, η Σεισάχθεια αποτέλεσε κοινωνικό

⁵⁰⁴. Παράλληλα έχει κατατεθεί μόλις μία αίτηση ανάκλησης.

⁵⁰⁵. Για τα στοιχεία των ετών 2011-2013 βλ. Βενιέρη (ΧρηΔικ 2013, 216), ενώ για το έτος 2014 (έως 15-9-2014) πηγή: ΕΚΠΟΙΖΩ.

νομοθέτημα που υπαγορεύτηκε από την ανάγκη σωτηρίας του συνόλου, για λόγους κοινωνικής πρόνοιας, κοινωνικής αλλά και πολιτικής ισότητας. Ο δε Ν. 3869/2010 επιτελεί αναμφιβόλως κοινωνική λειτουργία, στοχεύοντας στην παροχή δεύτερης ευκαιρίας στον υπερχρεωμένο οφειλέτη, και στο σημείο αυτό ομοιάζει με τη Σεισάχθεια του Σόλωνα. Ωστόσο δεν μπορεί να παραβλέψει κανείς τις τότε επικρατούσες κοινωνικο-πολιτικές συνθήκες, οι οποίες ήταν εντελώς διαφορετικές από τις σημερινές. Θα μπορούσε, ωστόσο, να υποστηριχθεί ότι η δουλειά των αρχαίων οφειλετών λόγω δανεισμού “επί τοις σώμασι”⁵⁰⁸ υπό μία έννοια ομοιάζει με την “οικονομική υποδούλωση” των σύγχρονων Ελλήνων οφειλετών. Υπό το πρίσμα αυτό και δεδομένου ότι η υπερχρέωση των ελληνικών νοικοκυριών έχει εξελιχθεί σε ένα εκρηκτικό πρόβλημα με τεράστιες οικονομικές και κοινωνικές διαστάσεις, θα μπορούσε να γίνει λόγος για μια νέα μορφή «Σεισάχθειας», προσαρμοσμένη στις νέες συνθήκες, η οποία έχει ως στόχο την ανακούφιση των υπερχρεωμένων οφειλετών.

Μπροστά σε μία τόσο βαθιά, διεθνή και εγχώρια, οικονομική κρίση όπως των ημερών μας, ο σύγχρονος Έλληνας νομοθέτης έχοντας ήδη προβλέψει τη δυνατότητα απαλλαγής του πτωχευμένου οφειλέτη-εμπόρου⁵⁰⁹ θέσπισε ήδη με το Ν. 3869/2010 μία νέα Σεισάχθεια⁵¹⁰, έναν θεσμό που οδηγεί σε απαλλαγή του οφειλέτη-μη εμπόρου από τα χρέη του και υπάρχει ήδη εδώ και δεκαετίες σε αλλοδαπές έννομες τάξεις⁵¹¹. Ο νόμος αυτός έκλεισε ήδη τέσσερα χρόνια εφαρμογής του από τα ελληνικά δικαστήρια. Όμως, ανεξάρτητα από το νέο νόμο για τη ρύθμιση των οφειλών των νοικοκυριών και πέρα από τον Πτωχευτικό Κώδικα, το Αστικό Δίκαιο μπορεί επίσης να οδηγήσει στη ζητούμενη – κοινωνική και οικονομική - Σεισάχθεια. Οι γενικές ρήτρες του ΑΚ, ιδίως αυτή της καλής πίστης (ΑΚ 288, 388), επιτρέπουν και επιβάλλουν την διόρθωση (ακόμη και τη μείωση) της οφειλής, όταν αυτή υπερβαίνει προφανώς το δύνασθαι του οφειλέτη, με βάση τις συγκεκριμένες δυνατότητές του (εισόδημα, περιουσία, οικογενειακή κατάσταση, περιουσιακές προσδοκίες) και τις

⁵⁰⁶. Ενδεικτικά ο Ρούσσο (ΕφΑΔ 2010, 1299), αναφέρει ότι πρόκειται αναμφιβόλως «για ένα πρωτοποριακό νομοθέτημα που εισάγει τη σεισάχθεια ως μόνιμη ρύθμιση του ισχύοντος δικαίου». Η Παπαρσενίου (ΕφΑΔ 2011, 923), δεν ομιλεί ευθέως για σεισάχθεια με τον υπό εξέταση νόμο, αναγνωρίζει όμως το φαινόμενο της υπερχρέωσης από την κλασσική αρχαιότητα και συνδέει τη σεισάχθεια της εποχής του Σόλωνα με το Ν. 3869/2010 μέσω της αρχής της επιείκειας.

⁵⁰⁷. Βλ. Κεφάλαιο Α' 1.

⁵⁰⁸. Βλ. Κεφάλαιο Α.1.2.

⁵⁰⁹. Στο άρθρ. 170 παρ. 5 ΠτΚ.

⁵¹⁰. Σύμφωνα με τον Μεντή (2012, 226) «Δεν είναι υπερβολικό, ούτε συστηματικά επικίνδυνο, ούτε ρωγμή στο σύστημα να μιλήσουμε ευθέως για σεισάχθεια, η οποία αποτελεί αποτύπωμα της έννομης τάξης μας σε διάφορα σημεία της».

⁵¹¹. Βλ. Κεφάλαιο Α' 2.3.

συγκεκριμένες συνθήκες λήψης και χρήσης της πίστωσης. Αδυναμία παροχής σε περίπτωση χρηματικών οφειλών οδηγούσα σε απαλλαγή του ανυπαίτιου οφειλέτη (ΑΚ 336, 380) δεν αποκλείεται εκ φύσεως σε περιόδους έλλειψης ρευστότητας.

Περαιτέρω, ο υπό εξέταση νόμος προβλέπει δικαστική ρύθμιση μόνο στην περίπτωση της ανεπάρκειας περιουσιακών στοιχείων. Η ρύθμιση δε που προβλέπει αποτελεί κατ' ουσίαν περικοπή χρεών, αφού ο οφειλέτης με τα κριτήρια του άρθρου 8 παρ. 2 Ν. 3869/2010 καλείται να δώσει ό,τι έχει και για χρονικό διάστημα τριών έως πέντε ετών. Μετά την πάροδο του ορισθέντος από το δικαστήριο χρονικού διαστήματος ο οφειλέτης μπορεί να επιτύχει την πλήρη απαλλαγή του με την μορφή της Σεισάχθειας, η χορήγηση της οποίας εξαρτάται μόνο από τη συναλλακτική συνέπεια του οφειλέτη και όχι από το αν πράγματι εξοφλήθηκαν και σε ποιο ποσοστό τα χρέη του⁵¹².

Επιπλέον, δεδομένου ότι προβλέπεται η δυνατότητα μηδενικών καταβολών, στο άρθρ. 8 παρ. 5 Ν. 3869/2010, ο υπό εξέταση νόμος επιτρέπει αποκοπή χρεών χωρίς οιοδήποτε οικονομικό αντάλλαγμα από τον οφειλέτη. Ωστόσο η δυνατότητα αυτή παρέχεται υπό αυστηρές προϋποθέσεις, όπως ενδεικτικώς χρόνια ανεργία χωρίς υπαιτιότητα του οφειλέτη, σοβαρά προβλήματα υγείας, ανεπαρκές εισόδημα για την κάλυψη στοιχειωδών βιοτικών αναγκών του οφειλέτη ή άλλων λόγων, ίδιας τουλάχιστον βαρύτητας⁵¹³. Στις εξαιρετικές αυτές περιπτώσεις δεν παρέχεται εξ αρχής απαλλαγή του οφειλέτη, εφόσον το δικαστήριο έχει τη δυνατότητα επαναπροσδιορισμού των μηνιαίων καταβολών σε νέα δικάσιμο, η οποία απέχει όχι νωρίτερα από πέντε μήνες. Εντούτοις, ακόμη και αν η απόφαση του δικαστηρίου περί ορισμού μηδενικών καταβολών είναι οριστική, χωρίς ορισμό νέας δικασίμου, πρέπει να παρέλθει το ορισθέν χρονικό διάστημα των τριών έως πέντε ετών, προκειμένου να απαλλαγεί ο οφειλέτης από τα χρέη του και να βιώσει την αποκοπή αυτών, όπως προβλέπονταν με το θεσμό της Σεισάχθειας.

Υποστηρίζεται, όμως, ότι δυσχερώς θα μπορούσαμε να χρησιμοποιήσουμε τον όρο Σεισάχθεια, αφού η απαλλαγή δεν επέρχεται από την αρχή με μόνο λόγο την μόνιμη αδυναμία πληρωμής, αλλά στο τέλος κανονικής και συνεπούς εκπλήρωσης από τον οφειλέτη των όρων της δικαστικής ρύθμισης του χρέους, μια διαδικασία στην οποία εξαντλούνται κατά βάση όλα τα μέσα που διαθέτει ο οφειλέτης για την ικανοποίηση των δανειστών, τα εισοδήματά του, η ρευστοποιήσιμη περιουσία του (με δυνατότητα εξαίρεσης της κύριας κατοικίας του) και το σπουδαιότερο κεφάλαιο που

⁵¹². Ρούσσος (ΧρηΔικ 2012), 35.

⁵¹³. Βλ. Κεφάλαιο Γ' 1.1.

διαθέτει, η εργασία του. Μόνο αν υποστεί επιτυχώς την δοκιμασία αυτή, των τριών έως πέντε ετών, θα έχει ο οφειλέτης το ευεργέτημα της απαλλαγής⁵¹⁴.

Εν κατακλείδι, λόγω αλόγιστης πίστωσης και κερδοσκοπίας, μόνο η Σεισάχθεια, με όλα τα μέσα που διαθέτει το νομικό μας οπλοστάσιο μπορεί να οδηγήσει σε πραγματική ανάκαμψη. Μια ανάκαμψη κατά την οποία όλοι οι δανειστές, καταναλωτές και υπερχρεωμένοι οφειλέτες καλούνται να μην επαναλάβουν τα ίδια λάθη, ήτοι να δανείζουν με μέτρο, να δανείζονται και να καταναλώνουν με μέτρο⁵¹⁵.

3. Νομολογιακές εξελίξεις

Εξαιρετικό ενδιαφέρον παρουσιάζει η προσφάτως δημοσιευθείσα απόφαση του Αρείου Πάγου υπ' αριθμ. 1226/2014⁵¹⁶. Το Ανώτατο Ακυρωτικό επιλήφθηκε αιτήσεως αναιρέσεως οφειλέτριας κατά της υπ' αριθμ. 6/2013 απόφασης του Μονομελούς Πρωτοδικείου Ροδόπης, το οποίο δίκασε ως δευτεροβάθμιο δικαστήριο την ασκηθείσα έφεση κατά της υπ' αριθμ. 19/2012 οριστικής απόφασης του Ειρηνοδικείου Κομοτηνής.

Ο Άρειος Πάγος έκρινε βάσιμο τον τέταρτο λόγο αναίρεσης, με τον οποίο η οφειλέτρια προέσπευε στην προσβαλλόμενη απόφαση ότι εσφαλμένα δεν εφαρμόσε τη διάταξη του άρθρ. 8 παρ. 5 Ν. 3869/2010⁵¹⁷, καίτοι τα περιστατικά που δέχτηκε ότι αποδείχτηκαν επέβαλαν την εφαρμογή της, την οποία η ίδια η οφειλέτρια είχε ζητήσει. Ειδικότερα το δικαστήριο της ουσίας δέχτηκε, μεταξύ άλλων, και τα εξής ουσιώδη πραγματικά περιστατικά: Ότι κατά τη συζήτηση της υπόθεσης (27-2-2013) τόσο η αναιρεσείουσα όσο και ο σύζυγός της ήταν άνεργοι, ειδικότερα η αναιρεσείουσα δεν είχε κανένα εισόδημα, ο δε σύζυγος της λάμβανε μόνο επίδομα ανεργίας μηνιαίου ποσού 432 ευρώ, το οποίο θα έπαυε τον επόμενο μήνα⁵¹⁸. Περαιτέρω ότι οι ανωτέρω ήταν γονείς δύο ανηλίκων παιδιών, που γεννήθηκαν το έτος 2007 και χρησιμοποιούσαν ως κύρια οικογενειακή κατοικία ένα διαμέρισμα εμβαδού 107,11 τετραγωνικών μέτρων στην πόλη της Κομοτηνής, που απέκτησαν με στεγαστικά δάνεια κατά ίσα ποσοστά ο καθένας, η εμπορική αξία του οποίου, για τη μερίδα της αναιρεσείουσας, αποτιμήθηκε σε 130.000 ευρώ και για τη διάσωση του οποίου

⁵¹⁴. Σταθόπουλος (ΧρηΔικ 2011), 183.

⁵¹⁵. Μεντής (2012), 227.

⁵¹⁶. Δημοσιευμένη στον ΙΣΟΚΡΑΤΗ.

⁵¹⁷. Περί ορισμού μηδενικών καταβολών, βλ. ανωτέρω Κεφάλαιο Γ' 1.1.

⁵¹⁸. Το δε σύνολο των οφειλών της αναιρεσείουσας ανέρχονταν σε 126.111,13 ευρώ, προερχόμενες από δύο στεγαστικά δάνεια ύψους 123.288,73 ευρώ και μια πιστωτική κάρτα ύψους 2.822,40 ευρώ.

υποχρεώθηκε η τελευταία να καταβάλλει εντόκως μηνιαίες δόσεις ποσού 511,57 ευρώ για χρονική περίοδο 216 μηνών, με το επιτόκιο που αναφέρεται στην απόφαση και με περίοδο χάριτος τριών μηνών από τη δημοσίευση αυτής. Και ότι οι συνθήκες στην αγορά εργασίας ήταν ιδιαίτερα δυσμενείς, πράγμα που λογικά συνεπάγεται αντίστοιχη δυσχέρεια στην εξεύρεση εργασίας από μέρους της αναιρεσείουσας, για την οποία ωστόσο το δικαστήριο δέχτηκε ότι, λόγω της ηλικίας της, είναι πιθανό να βρει ανάλογη εργασία, χωρίς να αναφερθεί στο ύψος της προσδοκώμενης αμοιβής, ούτε στην πιθανότητα απασχόλησης του συζύγου της.

Το Δικαστήριο του Αρείου Πάγου δέχτηκε ότι «*υπό αυτές τις παραδοχές, συνέτρεχαν οι εξαιρετικές προϋποθέσεις εφαρμογής της παρ. 5 του άρθρου 8 του ν. 3869/2010 και τετραετούς ρύθμισης του χρέους της αναιρεσείουσας με μηδενικές ή ελάχιστες μηνιαίες καταβολές, αφού οι προαναφερόμενες οικονομικές δυνατότητές της δεν επηρέαζαν βέβαια τη ρύθμιση για την εξαίρεση της κύριας κατοικίας της και τις εντεύθεν υποχρεώσεις της, αλλά δεν επέτρεπαν ούτε την κάλυψη των στοιχειωδών βιοτικών αναγκών αυτής και των ανηλίκων τέκνων της. Επομένως, το δικαστήριο της ουσίας εσφαλμένα δεν εφάρμοσε την προαναφερόμενη ουσιαστική διάταξη, καίτοι συνέτρεχαν οι προϋποθέσεις εφαρμογής της, ο δε σχετικός λόγος αναίρεσης είναι βάσιμος*». Κατόπιν αυτών, το Ανώτατο Ακυρωτικό αναίρεσε εν μέρει την προσβαλλόμενη απόφαση, ως προς το κεφάλαιο ρύθμισης του χρέους με καταβολή μηνιαίων δόσεων 200 ευρώ για μία τετραετία, το οποίο είχε οριστεί ότι έπρεπε να καταβάλλει η οφειλέτρια, και παρέπεμψε την υπόθεση για περαιτέρω εκδίκαση, ως προς αυτό το κεφάλαιο, από το ίδιο δικαστήριο με διαφορετική σύνθεση.

4. Τρέχουσες εξελίξεις

Τον νόμο για τα υπερχρεωμένα νοικοκυριά φαίνεται να ξαναγράφει η κυβέρνηση με στόχο την επιτάχυνση της διαδικασίας ένταξης οφειλετών, τη δυνατότητα ένταξης και των μικροεμπόρων, αλλά και την αποτροπή της κατάχρησης των ευνοϊκών ρυθμίσεων από μερίδα δανειοληπτών. Δημοσίευμα της Καθημερινής της 26-8-2014⁵¹⁹ αναφέρει ότι ήδη το υπουργείο Ανάπτυξης έχει επεξεργαστεί νομοσχέδιο⁵²⁰, το οποίο επιφέρει σημαντικότερες αλλαγές στον Ν. 3869/2010, όπως

⁵¹⁹. Βλ. ιστότοπο εφημερίδας «Η Καθημερινή» (<http://www.kathimerini.gr/781044/article/oikonomia/ellhnikh-oikonomia/aysthroteros-o-nomos-katselh>).

⁵²⁰. Σύμφωνα με το δημοσίευμα οι αλλαγές στον Ν. 3869/2010, συνδυάζονται με το υπό επεξεργασία νομοσχέδιο για τη ρύθμιση των επιχειρηματικών δανείων, αλλά και τον Κώδικα

ισχύει μετά την τελευταία τροποποίησή του⁵²¹. Σύμφωνα με το ως άνω δημοσίευμα, βασική αλλαγή που εισάγουν οι προτεινόμενες ρυθμίσεις, είναι η δυνατότητα ένταξης των μικροεμπόρων, καθώς διευρύνεται η έννοια του φυσικού προσώπου που μπορεί να ενταχθεί στον νόμο, συμπεριλαμβάνοντας και εκείνα «τα φυσικά πρόσωπα που μετέρχονται εμπορικές πράξεις χωρίς επαγγελματική εγκατάσταση και των οποίων τα ετήσια ακαθάριστα έσοδα δεν υπερβαίνουν το όριο μέχρι του οποίου υπάρχει απαλλαγή υποβολής δήλωσης». Το όριο αυτό είναι ο τζίρος έως 10.000 ευρώ και σύμφωνα με εκτιμήσεις επιτρέπει την ένταξη 400.000 περίπου μικροεπιχειρηματιών και επαγγελματιών.

Σημαντικές είναι οι αλλαγές που επιφέρει, κατά το από 26-8-2014 δημοσίευμα, το νομοσχέδιο και για τα νοικοκυριά που αιτούνται να ενταχθούν στον νόμο. Μεταξύ αυτών είναι η αύξηση από το 10% στο 25% της μηνιαίας δόσης που θα πρέπει να καταβάλει ο οφειλέτης στις τράπεζες, με ελάχιστο ποσό τα 40 ευρώ. Όπως προβλέπει το κείμενο που έχει επεξεργαστεί το υπουργείο Ανάπτυξης, «το ποσό των μηνιαίων καταβολών θα πρέπει να είναι εύλογο με βάση τις εύλογες δαπάνες διαβίωσης, όπως εκάστοτε ανακοινώνονται από το Κυβερνητικό Συμβούλιο Διαχείρισης του Ιδιωτικού Χρέους, σε συνδυασμό με την οικογενειακή κατάσταση του αιτούντος, ωστόσο δεν μπορεί να είναι μικρότερο για μεν τις εμπράγματα οφειλές από το 25% των μηνιαίων δόσεων που όφειλε να καταβάλει σε όλους τους δανειστές μέχρι την υποβολή της αίτησης». Οι εύλογες δαπάνες διαβίωσης, όπως έχουν προσδιοριστεί από το Κυβερνητικό Συμβούλιο Διαχείρισης του Ιδιωτικού Χρέους⁵²² - ύψους, μηνιαίως, 537 ευρώ για ένα ενήλικα και 1.347 ευρώ για μια τετραμελή οικογένεια για την πρώτη κατηγορία δαπανών⁵²³ - αποκτούν πρωταρχική σημασία στον καθορισμό από το

Δεοντολογίας για τη διαχείριση των μη εξυπηρετούμενων δανείων, που ενέκρινε η Τράπεζα της Ελλάδος (Συνεδρίαση 116/ Θέμα 1 της 25-8-2014: ΦΕΚ/Β/2289/27.08.2014), μέσω των οποίων η κυβέρνηση επιδιώκει να αντιμετωπίσει το πρόβλημα των «κόκκινων» δανείων τόσο για τα νοικοκυριά όσο και για τις επιχειρήσεις.

⁵²¹. Με το Ν. 4161/2013, βλ. ανωτέρω Κεφάλαιο Β' 1.3.

⁵²². Η σύστασή του προβλέφθηκε με το Ν. 4224/2013 (ΦΕΚ/Α/288/31.12.2013) και συστάθηκε σύμφωνα με την υπ' αριθμ. 6/17.2.2014 Πράξη του Υπουργικού Συμβουλίου «Σύσταση Κυβερνητικού Συμβουλίου Διαχείρισης Ιδιωτικού Χρέους» (ΦΕΚ/Α/39/17.2.2014).

⁵²³. Οι δαπάνες διακρίνονται σε τέσσερις κατηγορίες, με την πρώτη να περιλαμβάνει: διατροφή, ένδυση-υπόδηση, λειτουργικά έξοδα κατοικίας, μετακίνηση, επισκευή και συντήρηση αγαθών οικιακής χρήσης, είδη οικιακής κατανάλωσης και ατομικής φροντίδας, ενημέρωση και μόρφωση, υπηρεσίες τηλεφωνίας και ταχυδρομείων, είδη και υπηρεσίες υγείας, υπηρεσίες εκπαίδευσης, υπηρεσίες κοινωνικής προστασίας και οικονομικές υπηρεσίες. Η δεύτερη κατηγορία περιλαμβάνει δαπάνες για μαζική εστίαση, η τρίτη περιλαμβάνει τις δαπάνες για αγορά αυτοκινήτου, επίπλων και συσκευών και η τελευταία κατηγορία περιλαμβάνει δαπάνες για κατανάλωση αλκοολούχων ποτών και καπνού, αεροπορικές μετακινήσεις, τουριστικές υπηρεσίες και υπηρεσίες αναψυχής, πολιτισμού και αθλητισμού (βλ.

αρμόδιο Δικαστήριο της δυνατότητας του δανειολήπτη να ανταποκριθεί στις δανειακές του υποχρεώσεις, αποτελώντας σημείο αναφοράς για το εξατομικευμένο προφίλ του κάθε δανειολήπτη, βάσει του οποίου θα γίνεται η ρύθμιση του δανείου.

Εξίσου σημαντική είναι και η αλλαγή που προβλέπεται στο άρθρο 9 του σχετικού νομοσχεδίου, σύμφωνα με το δημοσίευμα της Καθημερινής, βάσει της οποίας, εάν κάποιος δανειολήπτης, που έχει κάνει αίτηση ένταξης στον νόμο, θέλει να προστατεύσει την πρώτη του κατοικία, πρέπει να αποπληρώσει το 100% της αντικειμενικής του αξίας, αντί του 80% που ισχύει σήμερα, σε βάθος εικοσαετίας⁵²⁴. Το αυξημένο ποσοστό οδηγεί σε αύξηση του ποσού που πρέπει να αποπληρώσει ο δανειολήπτης προς τις τράπεζες, αλλάζοντας προς το δυσμενέστερο τους όρους προστασίας της πρώτης κατοικίας και εκτιμάται ότι αποσκοπεί στο να στερήσει ένα δέλεαρ για την ένταξη στον νόμο, αποτρέποντας ενδεχομένως και την κατάχρησή του. Στην αυστηριοποίηση των όρων που επιτρέπουν σε κάποιον να κάνει χρήση των ευνοϊκών διατάξεων του νόμου, αποσκοπεί επίσης η πρόβλεψη της αυτοδίκαιης έκπτωσης από τη ρύθμιση, όσων δανειοληπτών *«καθυστερούν την εκπλήρωση των υποχρεώσεών τους για χρονικό διάστημα μεγαλύτερο των τριών μηνών ή δυστροπούν επανειλημμένα στην τήρησή της»*.

Τέλος, το υπουργείο Ανάπτυξης επιδιώκει, όπως αναφέρει το δημοσίευμα, να επισπεύσει τις διαδικασίες ένταξης στον νόμο, επιβάλλοντας με βάση τις προτεινόμενες αλλαγές, την κατάθεση όλων των απαιτούμενων εγγράφων με την υποβολή της αίτησης από τον ενδιαφερόμενο δανειολήπτη. Μεταξύ αυτών είναι η κατάσταση της κινητής και ακίνητης περιουσίας, το εκκαθαριστικό εισοδήματος, η κατάσταση των πιστωτών και των απαιτήσεών τους και το σχέδιο διευθέτησης οφειλών.

Αξίζει να επισημανθεί ότι το Υπουργείο Ανάπτυξης και Ανταγωνιστικότητας προχώρησε σε ανακοίνωση διαψεύδοντας το ως άνω δημοσίευμα υποστηρίζοντας ότι *«Το σημερινό δημοσίευμα της εφημερίδας “Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ” με τίτλο “Αυστηρότερος ο νόμος Κατσέλη” δεν ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα και τα αναφερόμενα σε προωθούμενες διατάξεις του Υπουργείου Ανάπτυξης και Ανταγωνιστικότητας είναι παντελώς ανυπόστατα»*. Από την πλευρά της, ωστόσο, η ανωτέρω εφημερίδα ανακοίνωσε ότι έχει στη διάθεσή της το πλήρες κείμενο του νομοσχεδίου, το οποίο περιλαμβάνει τις προτεινόμενες αλλαγές.

Η ως άνω εφημερίδα είχε δημοσιεύσει και στις 1-3-2014 αντίστοιχο άρθρο⁵²⁵, στο οποίο αναφέρονταν η σύνταξη προσχεδίου από το Υπουργείο Ανάπτυξης και το Υπουργείο Δικαιοσύνης, το οποίο θα επέφερε αλλαγές στο Ν. 3869/2010. Οι ουσιαστικές αλλαγές, κατά το ανωτέρω άρθρο, συνίσταντο: 1. στην υποχρεωτική για τον δανειολήπτη προσφυγή σε «ειδική διαδικασία διαμεσολάβησης», η οποία θα διεξάγεται ενώπιον δικηγόρου, ο οποίος θα ορίζεται από τον εκάστοτε δικηγορικό σύλλογο⁵²⁶ και ο οποίος θα αμείβεται τόσο από τον οφειλέτη όσο και από τους πιστωτές, 2. στην υποχρεωτική εκπροσώπηση από δικηγόρο για τον δανειολήπτη και στο στάδιο της διαμεσολάβησης, εφόσον το σύνολο των οφειλών του υπερβαίνει τις 20.000 ευρώ, 3. στην πρόσθετη προϋπόθεση για τον δανειολήπτη, σε περίπτωση αποτυχίας της διαμεσολάβησης, προκειμένου αυτός να καταθέσει στο δικαστήριο αίτηση υπαγωγής στον νόμο, συνιστάμενη στη σύνταξη «έκθεσης από οικονομικό εμπειρογνώμονα», οικονομολόγο ή λογιστή⁵²⁷ και 4. στη δυνατότητα ενίσχυσης των Ειρηνοδικείων που έχουν να αντιμετωπίσουν αυξημένο αριθμό αιτήσεων, με Ειρηνοδίκες που υπηρετούν στην ίδια εφετειακή περιφέρεια⁵²⁸.

Περαιτέρω, σύμφωνα με το ως άνω άρθρο, για την επίσπευση των διαδικασιών, προωθούνται με το συνταχθέν προσχέδιο αλλαγές στο Ν. 3869/2010. Ειδικότερα προβλέπεται η θέσπιση αυστηρών χρονοδιαγραμμάτων, ήτοι τρεις μήνες για τη διαμεσολάβηση και τέσσερις μήνες για την εκδίκαση της υπόθεσης σε περίπτωση αποτυχίας της διαμεσολάβησης, καθώς και η ψήφιση μεταβατικής διάταξης για τον επαναπροσδιορισμό των υποθέσεων που έχουν ήδη φτάσει στα Ειρηνοδικεία.

5. Προτάσεις βελτίωσης του Ν. 3869/2010

⁵²⁵. Με τίτλο «Ειδικός διαμεσολαβητής για τις τραπεζικές οφειλές» (<http://www.kathimerini.gr/756290/article/epikairothta/politikh/eidikos-diamesolavhths-gia-tis-trapezikes-ofeiles>).

⁵²⁶. Σε κάθε δικηγορικό σύλλογο, σύμφωνα με το δημοσίευμα, θα συγκροτείται «ειδικό σώμα διαμεσολαβητών δικηγόρων», το έργο του οποίου συνίσταται στο να «επιχειρεί την προσέγγιση των μερών με σκοπό την επίτευξη συμφωνίας ρύθμισης της οφειλής, με βάση το σχέδιο διευθέτησης που έχει υποβάλει ο οφειλέτης και τις παρατηρήσεις και αντιρρήσεις που κατέθεσαν επ' αυτού οι δανειστές».

⁵²⁷. Η οικονομοτεχνική έκθεση θα απεικονίζει, κατά το ανωτέρω άρθρο, την οικονομική κατάσταση του οφειλέτη, καθώς θα αναφέρει, εκτός από τα εισοδήματα και τα περιουσιακά του στοιχεία, όλες τις καταθέσεις, τα ομόλογα ή τις μετοχές που έχει στην κατοχή του, το εισόδημα που του χρειάζεται για να ζήσει, ακόμη και το ποσό που μπορεί να εξασφαλιστεί από τη ρευστοποίηση των περιουσιακών στοιχείων που έχει ο οφειλέτης στην κατοχή του.

⁵²⁸. Με τις προωθούμενες αλλαγές, η κυβέρνηση, κατά το ανωτέρω άρθρο, αποσκοπεί στο να εξαλείψει το φαινόμενο ο δανειολήπτης που υποβάλλει σήμερα αίτηση υπαγωγής να εξασφαλίσει δικάσιμο ύστερα από 12 χρόνια.

Αν ήθελε γίνει δεκτή η βασιμότητα των ανωτέρω δημοσιευμάτων, ακόμη και αν δεν έχει επισήμως ανακοινωθεί οιαδήποτε πρόταση τροποποίησης του ισχύοντος νομοθετικού πλαισίου αναφορικά με τη ρύθμιση οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων, προκύπτει η πρόθεση της Πολιτείας για μια εκ νέου μεταρρύθμιση του Ν. 3869/2010. Αν και έχει παρέλθει μόλις ένας χρόνος από την τελευταία τροποποίηση του υπό εξέταση νόμου με το Ν. 4161/2013, και συνολικά τέσσερις από την έναρξη ισχύος του⁵²⁹, καθίσταται αναγκαία η επέμβαση του εθνικού νομοθέτη με σκοπό την περαιτέρω βελτίωση και επιτάχυνση της προβλεπόμενης διαδικασίας.

Κατά κύριο λόγο επιτακτική διαφαίνεται η ανάγκη επιτάχυνσης της προβλεπόμενης από τον υπό εξέταση νόμο διαδικασίας, δεδομένου ότι σε πολλά Ειρηνοδικεία της χώρας η συζήτηση της υποβληθείσας αίτησης προσδιορίζεται μετά από αρκετά χρόνια⁵³⁰. Προς την κατεύθυνση αυτή θα πρέπει, εκτός από τον περιεχόμενο στο νόμο χρονικό περιορισμό για τη συζήτηση της αίτησης⁵³¹, να ενισχυθεί η στελέχωση των Ειρηνοδικείων της χώρας με δικαστικούς λειτουργούς, ώστε να ανταποκρίνονται εγκαίρως στην συζήτηση των σχετικών υποθέσεων. Περαιτέρω, η κατάργηση του υποχρεωτικού σταδίου του εξωδικαστικού συμβιβασμού και η αντικατάστασή του με την προαιρετική διαδικασία του προδικαστικού συμβιβασμού, μέσω της διαμεσολάβησης⁵³² κρίνεται από τη γράφουσα ως ορθή νομοθετική επιλογή, προκειμένου να αποφευχθεί το συγκεκριμένο χρονοβόρο στάδιο, εξαιτίας του οποίου απορρίφθηκαν πλείστες αιτήσεις⁵³³. Κατά λογική συνέπεια η πιθανή εισαγωγή υποχρεωτικής διαδικασίας διαμεσολάβησης θα επαναφέρει τις παθογένειες του καταργηθέντος σταδίου του εξωδικαστικού συμβιβασμού, πολύ δε περισσότερο θα επιβαρύνει τους υπερχρεωμένους οφειλέτες με περαιτέρω έξοδα⁵³⁴.

Σε ό,τι αφορά την δυνατότητα ρύθμισης των χρεών του οφειλέτη με το ορισμό από το Δικαστήριο μηδενικών καταβολών⁵³⁵, προτείνεται από τη γράφουσα η διεύρυνση των κριτηρίων υπαγωγής στην συγκεκριμένη διάταξη. Ειδικότερα, πέραν της ενδεικτικής απαρίθμησης των κριτηρίων που παρέχουν την δυνατότητα στον

⁵²⁹. Βλ. ανωτέρω Κεφάλαιο Β' 1.

⁵³⁰. Για παράδειγμα το Ειρηνοδικείο Χανίων για τις κατατεθείσες αιτήσεις προσδιορίζει δικασίμους για το έτος 2025.

⁵³¹. Βλ. άρθρ. 4 παρ. 3 Ν. 3869/2010, στο οποίο προβλέπεται ότι η δικάσιμος για τη συζήτηση της αίτησης προσδιορίζεται μέσα σε έξι μήνες από την ημερομηνία κατάθεσής της.

⁵³². Βλ. άρθρ. 2 Ν. 3869/2010.

⁵³³. Για τα προβλήματα ως προς τη φύση και λειτουργία του βλ. *Χιωτέλλη* (ΧρηΔικ 2012), 39

ΕΠ.

⁵³⁴. Τα αυτά ισχύουν και σε περίπτωση εισαγωγής υποχρέωσης σύνταξης οικονομοτεχνικής έκθεσης από εμπειρογνώμονα.

⁵³⁵. Κατ' άρθρ. 8 παρ. 5 Ν. 3869/2010, όπως αναλυτικά εκτέθηκε στο Κεφάλαιο Γ'.

Ειρηνοδίκη να ορίσει μηδενικές καταβολές, όπως η χρόνια ανεργία, τα σοβαρά προβλήματα υγείας, το ανεπαρκές εισόδημα για την κάλυψη στοιχειωδών βιοτικών αναγκών του οφειλέτη, θα πρέπει να υπάρξει ειδική πρόβλεψη για τους αιτούντες-οφειλέτες προχωρημένης ηλικίας, αλλά και οφειλέτες πάσχοντες από αναπηρία, των οποίων η οικονομική κατάσταση δεν παρουσιάζει ουδεμία πιθανότητα βελτίωσης στο μέλλον, παρά μόνο επιδείνωσης. Στις ανωτέρω εξαιρετικές περιπτώσεις δέον όπως αποφεύγεται από τους δικαστικούς λειτουργούς ο ορισμός νέας δικασίμου για επαναπροσδιορισμό των καταβολών, με την έκδοση οριστικής απόφασης περί απαλλαγής του οφειλέτη από το υπόλοιπο των χρεών του μετά το πέρας του οριζόμενου χρονικού διαστήματος της τριετίας έως πενταετίας.

Περαιτέρω, στην περίπτωση ύπαρξης κύριας κατοικίας για την οποία υποβάλλεται αίτημα εξαίρεσης από την εκποίηση, η ισχύουσα ρύθμιση προβλέπει, όπως αναλυτικά προεκτέθηκε ανωτέρω⁵³⁶, το πρόσθετο βάρος στον οφειλέτη καταβολής ποσού ανερχόμενου μέχρι και το 80% της αντικειμενικής της αξίας. Ωστόσο, εφόσον το Δικαστήριο κρίνει ότι πληρούνται οι προϋποθέσεις προσδιορισμού μηδενικών καταβολών του άρθρ. 8 παρ. 5 θα πρέπει, κατά τη γνώμη της γράφουσας, να παρέχεται ρητώς στον Ειρηνοδίκη η δυνατότητα ορισμού μηδενικών καταβολών και επί του αιτήματος εξαίρεσης της κύριας κατοικίας, μέσω τροποποίησης του υπό εξέταση νόμου. Διαφορετικά καθίσταται εξαιρετικά ανεπιεικές να υποχρεούται ο οφειλέτης στην καταβολή ποσού μέχρι 80% της αντικειμενικής της αξίας της κύριας κατοικίας του, όταν προκύπτει χωρίς αμφιβολία η αδυναμία του να καταβάλλει οιοδήποτε ποσό προς ικανοποίηση των πιστωτών του, λόγω των εξαιρετικών συνθηκών που βιώνει. Σκοπός εξάλλου του συγκεκριμένου νόμου είναι η παροχή δεύτερης ευκαιρίας στον υπερχρεωμένο οφειλέτη και σε καμία περίπτωση η περιέλευσή του σε κατάσταση ένδειας.

Τέλος, θα πρέπει να επισημανθεί ότι, ακόμη και αν δεν επέλθουν νομοθετικές τροποποιήσεις στο Ν. 3869/2010, ο ρόλος των εφαρμοστών του δικαίου κατά την εφαρμογή του συγκεκριμένου νόμου διαφαίνεται ιδιαίτερα σημαντικός. Αυτοί καλούνται, διαπνεόμενοι από αμεροληψία και ακεραιότητα, να διαγνώσουν τις ιδιαιτερότητες κάθε μιας από τις υποθέσεις που άγονται ενώπιόν τους, χρησιμοποιώντας το ευρύ πλαίσιο δυνατοτήτων που τους παρέχει ο νόμος⁵³⁷, υπό την παρούσα δύσκολη και παρατεταμένη οικονομική κρίση. Ειδικότερα, στις

⁵³⁶. Βλ. Κεφάλαιο Γ' 3.

⁵³⁷. Όπως επίσης και να τολμούν να κάνουν χρήση της ευχέρειας δικαιοπλαστικής παρέμβασης, υπό το πρίσμα των άρθρ. 288 και 388 ΑΚ και στο πεδίο των τραπεζικών πιστωτικών συμβάσεων.

περιπτώσεις εκείνες που εξαιρετικές συνθήκες οδηγούν τον οφειλέτη σε αδυναμία κάλυψης ακόμη και των βασικών βιοτικών του αναγκών, οι δικαστικοί λειτουργοί οφείλουν να εξαντλούν την επιείκειά τους, και κάνοντας ευρεία χρήση της νομοθετικά προβλεπόμενης δυνατότητας, να ορίζουν μηδενικές καταβολές, και κατά αυτόν τον τρόπο, λόγω της ιδιαιτερότητας της κατάστασης, να απαλλάσσεται ο υπερχρεωμένος οφειλέτης από το υπόλοιπό των χρεών του. Κατ' αυτό τον τρόπο θα μπορέσει να εδραιωθεί ο Ν. 3869/2010 ως μια σύγχρονη μορφή Σεισάχθειας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

I. Ελληνική

- ▶ **Αναστασόπουλος Γ.**, Γενικό εμπορικό δίκαιο, 2010
- ▶ **Αρβανιτάκης Π.**, Το διαδικαστικό πλαίσιο του Ν. 3869/2010 για τη ρύθμιση οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων, Αρμ 2010, 1461
- ▶ **Του ιδίου**, Δικονομικά ζητήματα του ν. 3869/2010, ΕΠοΛΔ 2013, 156
- ▶ **Του ιδίου/Κτενίδη Ι.**, Το κατ' άρθρο 5παρ. 2 ν. 3869/2010 τεκμήριο σιωπηρής αποδοχής του υποβληθέντος από τον οφειλέτη σχεδίου διευθετήσεως των οφειλών του, ΕποΛΔ 2013, 338
- ▶ **Βελέντζας Γ.**, Ρύθμιση των οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων, ΕΤρΑΞΧρΔ 2010, 417
- ▶ **Βενιέρης Ι./Κατσάς Θ.**, Εφαρμογή του Ν. 3869/2010 για τα Υπερχρεωμένα Φυσικά Πρόσωπα, 2011²
- ▶ **Βενιέρης Ι.**, Κριτική αποτίμηση της διαδικασίας του Ν. 3869/2010 (τα «υπερχρεωμένα νοικοκυριά») και της αναμόρφωσής της με το Ν. 4161/2013, ΧρηΔικ 2013, 215
- ▶ **Γαλανοπούλου Α.**, Υπερχρεωμένα νοικοκυριά, Νομική Αντιμετώπιση, 2010
- ▶ **Γεωργιάδης Α.**, Σύντομη Ερμηνεία του Αστικού Κώδικα, ΣΕΑΚ Ι, ΑΡΘΡΑ 1-946, 2010
- ▶ **Δέλλιος Γ.**, Η εξαίρεση της κύριας ή μοναδικής κατοικίας του οφειλέτη από τη ρευστοποίηση της περιουσίας του κατά το άρθρο 9 παρ. 2 του Ν. 3869/2010 για τη ρύθμιση των οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων, ΧρηΔικ 2010, 296
- ▶ **Του ιδίου**, Εκκρεμείς τραπεζικές πιστωτικές συμβάσεις σε περιόδους οικονομικής κρίσης, ΧρΙΔ 2012, 246
- ▶ **Του ιδίου**, Ο υπερχρεωμένος εγγυητής στη διαδικασία του Ν. 3869/2010, ΧρηΔικ 2012, 21
- ▶ **Ζερβός Ι.**, (Εισαγωγή-Μετάφρασις-Σημειώσεις), Αριστοτέλους Αθηναίων Πολιτεία, 1938
- ▶ **Θεοχαροπούλου Ζ.**, Εγγυητής σε εμπορική απαίτηση: Προστασία και ευθύνη του βάσει του Ν. 3869/2010 για την αστική πτώχευση, ΕφΑΔ 2011, 737
- ▶ **Ιγγλεζάκης Ι.**, Υπερχρέωση των καταναλωτών και πτωχευτικό δίκαιο, ΕπισκΕΔ 2003, 596

- ▶ **Καλουτά Γ./Tepasse T.**, Η ρύθμιση των υπερχρεωμένων νοικοκυριών σε Ελλάδα και Γερμανία, ΕφΑΔ 2010, 1310
- ▶ **Κατηφόρης Ν.**, Συμμετοχή τρίτων πιστωτών στη δίκη για ρύθμιση οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων κατά το Ν 3869/2010, ΕΠολΔ 2011, 298
- ▶ **Του Ιδίου**, Η δικονομία της ρυθμίσεως οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων (ν. 3869/2010), και Συμπλήρωμα, Οι νέες ρυθμίσεις του Ν. 4161/2013, 2013
- ▶ **Κατσάς Θ.**, Οι ρυθμίσεις του δικαίου της αστικής αφερεγγυότητας (Ν. 3869/2010) ως προς τον εξωδικαστικό και δικαστικό συμβιβασμό επί ληξιπρόθεσμων χρηματικών οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων, ΔΕΕ 2011, 1115
- ▶ **Του ιδίου**, Η συμβιβαστική διευθέτηση των οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων στο δίκαιο της αστικής αφερεγγυότητας (Ν 3869/2010) εις Σύνδεσμο Ελλήνων Εμπορικόλογων, Η είσπραξη των εμπορικών απαιτήσεων, 20ο Πανελλήνιο Συνέδριο Εμπορικού Δικαίου, 2011, 309
- ▶ **Κιουπσιδου-Στρατουδάκη Ε.**, Η απόφαση διευθέτησης οφειλών κατά τον Ν. 3869/2010, Αρμ. 2010, 74
- ▶ **Κοτσίρης Λ.**, Πτωχευτικό Δίκαιο, 1978⁶
- ▶ **Κρητικός Α.**, Ρύθμιση των οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων και άλλες διατάξεις, Νόμος 3869/2010, 2010³
- ▶ **Του ιδίου**, Ερμηνευτικά ζητήματα κατά την εφαρμογή του άρθρου 8 παρ. 4 εδ. β΄ του ν. 3869/2010, ΕΛΛΔνη 2012, 12
- ▶ **Του ιδίου**, Η απόρριψη της αιτήσεως του άρ. 4 παρ. 1 Ν. 3869/2010 και η επίδρασή της στην τοκογονία επί ανέγγυων απαιτήσεων, ΧρηΔικ 2012, 18
- ▶ **Του ιδίου**, Η απόρριψη ως απαράδεκτης της αιτήσεως του άρθρου 4 παρ. 1 Ν. 3869/2010 λόγω μη υποβολής από τον οφειλέτη υπεύθυνης δηλώσεως (άρθρο 4 παρ. 2 εδ. β΄ Ν. 3869/2010) ή λόγω ατελειών της τελευταίας, Νομολογιακή Αντιμετώπιση, ΕφΑΔ 2012, 477
- ▶ **Λαζάρου Α.**, (Μετάφρασις-Σχόλια), Πλουτάρχου Βίοι Παράλληλοι: Σόλων-Ποπλικόλας, 1950
- ▶ **Λιάππης Δ.**, Η οικονομική κρίση και το δίκαιο των συμβάσεων, ΔΕΕ 2011, 11
- ▶ **Λιβαδά Χ.**, Νεότερες αντιλήψεις για την εμπορική ιδιότητα στο παράδειγμα του Ν 3869/2010 για τη ρύθμιση των οφειλών υπερχρεωμένων προσώπων, ΧρηΔικ 2011, 204
- ▶ **Μακρής Δ.**, Κατ' άρθρο ερμηνεία του Ν. 3869/2010 για τη Ρύθμιση Υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων, 2010

- ▶ **Μαρίνος Μ.Θ.**, Εμπορική νομοθεσία, 2006
- ▶ **Ματάκιας Α.**, Λεξικό λογοτεχνικών όρων, 1999
- ▶ **Μεντής Γ.**, Άμυνα & ελευθέρωση του υπερχρεωμένου οφειλέτη, Η πορεία προς μια νέα σεισάχθεια στα όρια μεταξύ αστικού δικαίου και νέου πτωχευτικού δικαίου, 2012
- ▶ **Μιχαλόπουλος Μ.**, Από τον Θησέα στον Κλεισθένη, 2004
- ▶ **Μουτσιούλη Α.**, Το βασικό ρυθμιστικό πλαίσιο του Ν. 3869/2010 (ΦΕΚ Α΄ 130/3.8.2010) για τα υπερχρεωμένα φυσικά πρόσωπα, ΠειρΝομ 2012, 206
- ▶ **Μπεκιάρης Σ.**, Οι ενστάσεις κατά της αιτήσεως του ν. 3869/2010, ΝΟΜΟΣ
- ▶ **Παμπούκης Κ./Παπαδρόσου-Αρχανιωτάκη Π.**, Εμπορικό δίκαιο: Εισαγωγή-Θεμελιώδεις έννοιες, 2001
- ▶ **Πανατζόπουλος Ν.**, Ιστορική εισαγωγή εις τας πηγάς του ελληνικού δικαίου, σε Παππαδούκα, Ο Σόλων: αρχαίον ελληνικόν δίκαιον, 1844
- ▶ **Παπαρσενίου Π.**, Η υπερχρέωση των ιδιωτών κατά το Ν. 3869/200, ΕφΑΔ 2011, 915
- ▶ **Παπαστάμου Χ./Σπυράκος Δ.**, Οι τροποποιήσεις του ν. 3869/2010 για την ρύθμιση οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων από τον ν. 4161/2013, ΝοΒ 2013, 1789
- ▶ **Παππαδούκας Ν.**, Ο Σόλων: Αρχαίον ελληνικόν δίκαιον, 1844
- ▶ **Περάκης Ε.**, Η αρχή του υπεύθυνου δανεισμού και η πρόσφατη κοινοτική Οδηγία για την καταναλωτική πίστη, ΧρηΔικ 2009, 352
- ▶ **Του ιδίου**, Η διαδικασία του Ν. 3869/2010 για τη ρύθμιση των οφειλών φυσικών προσώπων ως συλλογική διαδικασία, ΔΕΕ 2011, 400
- ▶ **Του ιδίου**, Πτωχευτικό δίκαιο, 2010²
- ▶ **Ποταμίτης Σ.**, Εναρμόνιση της απαλλαγής από τα χρέη; Η Ομάδα Εργασίας του Δεύτερου Ευρωπαϊκού Συνεδρίου για την Πτώχευση και την Αναδιοργάνωση, ΔΕΕ 2013, 1132
- ▶ **Ρούσσος Κ.**, Υπερχρεωμένα φυσικά πρόσωπα: Δομή και λειτουργία Ν. 3869/2010, ΕφΑΔ 2010, 1287
- ▶ **Του ιδίου**, Υπερχρεωμένα φυσικά πρόσωπα, Πρώτες νομολογιακές εμπειρίες από την εφαρμογή του Ν. 3869/2010, ΧρηΔικ 2012, 26
- ▶ **Σιβιτανίδης Αλ.**, Ερμηνευτικά ζητήματα αναφορικά με το ν. 3869/2010, ΝοΒ 2011, 656
- ▶ **Σπυράκος Δ.**, Ρύθμιση χρεών και πτωχευτική διαδικασία ιδιωτών, ΧρηΔικ 2008, 180

- ▶ **Σπυριδάκης Ι./Γεωργιακάκη Ε.**, Ρύθμιση οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων (ν. 3869/2010), 2011
- ▶ **Σταθόπουλος Μ.**, Ρύθμιση οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων (Ν. 3869 2101), ΧρηΔικ 2011, 181
- ▶ **Τασίκας Α.**, Η ενσωμάτωση στο εσωτερικό δίκαιο προστασίας του καταναλωτή του πεδίου εφαρμογής της Οδηγίας 2008/48/ΕΚ για την καταναλωτική πίστη υπό το πρίσμα του εναρμονιστικού της προσώπου, ΧρηΔικ 2009, 52
- ▶ **Του ιδίου**, Ο υπεύθυνος δανεισμός στην καταναλωτική πίστη, Εκφάνσεις της αρχής του υπεύθυνου δανεισμού στην καταναλωτική πίστη: Η παροχή επαρκών εξηγήσεων στον καταναλωτή και η αξιολόγηση της πιστοληπτικής του ικανότητας, ΕπισκεΔ 2011, 337
- ▶ **Τσιαφούτη Β.**, Βιοτικές ανάγκες του αιτούντος τη ρύθμιση των οφειλών του (Ν. 3869/2010) και της οικογένειάς του – Μια προσέγγιση του τρόπου ζωής, ΧρηΔ 2012, 699
- ▶ **Χιωτέλλης Α.**, Προβλήματα ως προς τη λειτουργία και φύση του προβλεπόμενου από το άρθρο 2 Ν 3869/2010 εξωδικαστικού συμβιβασμού, ΧρηΔικ 2012, 39
- ▶ **Χριστακάκου-Φωτιάδη Κ.**, Η εξασφάλιση του δανειστή με προσωπικές ασφάλειες εκ του νόμου, 2002
- ▶ **Χριστοδούλου Σ.**, Η ρύθμιση των οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων σύμφωνα με τον Ν. 3869/2010-Ερμηνευτική προσέγγιση, ΔΕΕ 2011, 293
- ▶ **Ψυχομάνης Σ.**, Πτωχευτικό Δίκαιο και Δίκαιο ρύθμισης οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων, 2003⁴
- ▶ **Του ιδίου**, Τραπεζικό Δίκαιο, Δίκαιο των Τραπεζικών Συμβάσεων, 2011
- ▶ **Του ιδίου**, Ρύθμιση οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων (μη εμπόρων) (Μετά και το νόμο 4161/2013), 2014

II. Ξενόγλωσση

- ▶ **Adler B./Polak B./Schwartz A.**, Regulating Consumer Bankruptcy: A Theoretical Inquiry,' Journal of Legal Studies, Vol. 29, 2001, 585
- ▶ **Betti G./Dourmashkin N.I./Rossi M./Verma V./Yin Y.**, Study of the Problem of Consumer Indebtedness: Statistical Aspects Final Report, 2001 (http://ec.europa.eu/consumers/cons_int/fina_serv/cons_directive/fina_serv06_en.pdf)
- ▶ **Federal Reserve Bank of NY Research and Statistics Group-Microeconomic Studies**, Quarterly Report on Household Debt and Credit, 2012

(http://www.newyorkfed.org/research/national_economy/householdcredit/DistrictReport_Q2_2012.pdf)

- ▶ **Findlay W.**, A history of the scholarship on the Seisachtheia of Solon, 1999
- ▶ **Fredal J.**, Rhetorical action in ancient Athens: Persuasive artistry from Solon to Demosthenes, 2006
- ▶ **Gerhardt M.**, Consumer Bankruptcy Regimes and Credit Default in the US and Europe, a comparative study, Center for European Policy Studies (CEPS), 2009
- ▶ **Graeber D.**, Debt-The first 5.000 years, 2011
- ▶ **Harris J./Greenwell A.**, Solon: The Ideal Law Giver and Good Law, 2006, 2 (<http://www.harris-greenwell.com/uploads/HAG/Solon.pdf>)
- ▶ **Homme-Wery L.**, Eleusis and Solon's Seisachtheia, Greek, Roman and Byzantine Studies, 2001
- ▶ **Hudson M.**, The Lost Tradition of Biblical Debt Cancellations, 1993
- ▶ **Huls N.**, Consumer Bankruptcy, Erasmus Law Review, 2010, 7
- ▶ **Killborn J.**, Behavioral Economics, Overindebtedness & Comparative Consumer Bankruptcy: Searching for Causes and Evaluating Solutions, Bankruptcy Developments Journal, Vol. 22, 2005, 13
- ▶ **Tou ιδίου**, Expert Recommendations and the Evolution of European Best Practices for the Treatment of Overindebtedness, 2010 (<http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.1663108>)
- ▶ **Kyriazoglou J.**, Maxims and Quotations of the Seven Sages of Ancient Greece, University of Toronto, 2012, 1, 8 (http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2028616).
- ▶ **Persson A.**, Over-indebtedness - a Growing Problem, Stockholm Institute for Scandinavian Law, 2007, vol 50, 463
- ▶ **Podlecki J.**, The early greek poets and their times, 1984
- ▶ **Rackham H.**, Aristotle: The athenian constitution, The eudemian ethics on virtues and vices, 1938
- ▶ **Reifner U./Kiesilainen J./Huls N./Springeneer H.**, Consumer Overindebtedness and Consumer Law in the European Union, Final Report, 2003 (http://www.iaclaw.org/Research_papers/iff_OverindebtednessandConsumerLaw.pdf)
- ▶ **Rhodes P.J.**, A commentary on the Aristotelian Athenian Politeia, 1985
- ▶ **Rothchild J.**, Introduction to Athenian Democracy of the Fifth and Fourth Centuries BC, 2007

► **Scheidel W.**, The comparative economics of slavery in the Greco-Roman world, 2005 (<https://www.princeton.edu/~pswpc/pdfs/scheidel/110504.pdf>)

ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ

I. Άρειος Πάγος

- ΟΛΑΠ 1513/1980, ΝοΒ 1981, 865
- ΑΠ 65/1997, ΕλλΔνη 1998, 101
- ΑΠ 1692/1998, ΕλλΔνη 1999, 101
- ΑΠ 1071/2002, ΝΟΜΟΣ
- ΑΠ 1266/2010, ΝΟΜΟΣ
- ΑΠ 1226/2014, ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ

II. Νομικό Συμβούλιο του Κράτους

- ΓνωμΟλ ΝΣΚ 90/2008, ΝΟΜΟΣ

III. Μονομελή Πρωτοδικεία

- ΜΠρΑθ 7794/2010, ΝΟΜΟΣ
- ΜΠρΑθ 8326/2010, ΧρηΔικ 2010, 385
- ΜΠρΑθ 8340/2010, ΕΕμπΔ 2011, 458
- ΜΠρΑθ 2538/2011, ΕφΑΔ 2011, 983
- ΜΠρΑθ 7350/2011, ΝΟΜΟΣ
- ΜΠρΔραμ 336/2013, ΝΟΜΟΣ
- ΜΠρΖακ 3/2013, ΝΟΜΟΣ
- ΜΠρΗρακλ 2411/2011, ΝΟΜΟΣ
- ΜΠρΘεσσ 13425/2011, ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ
- ΜΠρΘεσσ 20837/2011, ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ
- ΜΠρΘεσσ 17753/2012, Δ/νη 2013, 506
- ΜΠρΚαβαλ 745/2011, ΝΟΜΟΣ
- ΜΠρΚιλκίς 22/2013, ΝΟΜΟΣ
- ΜΠρΚοζ 398/2013, ΝΟΜΟΣ
- ΜΠρΚορινθ 187/2014, ΝΟΜΟΣ
- ΜΠρΝαυπλ 1228/2010 (ασφ), ΕΕμπΔ 2011, 164
- ΜπρΠατρ 285/2013, ΝΟΜΟΣ
- ΜΠρΠρεβ 48/2013, ΝΟΜΟΣ

- ΜΠρΡοδ 67/2012 (ασφ), ΝΟΜΟΣ

IV. Ειρηνοδικεία

- ΕιρΑγιάς 3/2013, ΝΟΜΟΣ
- ΕιρΑγριν 15/2012, ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ
- ΕιρΑθ 15/2011, ΕφΑΔ 2011, 677
- ΕιρΑθ 17/2011, ΝΟΜΟΣ
- ΕιρΑθ 54/2011, ΧρηΔικ 2011, 464
- ΕιρΑθ 61/2011, ΝΟΜΟΣ
- ΕιρΑθ 102/2011, ΝΟΜΟΣ
- ΕιρΑθ 115/2011, ΝΟΜΟΣ
- ΕιρΑθ 118/2011, ΕΠολΔ 2012, 77
- ΕιρΑθ 143/2011, ΝΟΜΟΣ
- ΕιρΑθ 66/2012, Δ/νη 2013, 864
- ΕιρΑθ 96/2012, ΝΟΜΟΣ
- ΕιρΑθ 182/2012, ΧρΙΔ 2012, 445
- ΕιρΑθ 184/2012, ΧρΙΔ 2012, 444
- ΕιρΑθ 263/2012, ΧρηΔικ 2012, 290
- ΕιρΑθ 303/2012, ΕφΑΔ 2013, 85
- ΕιρΑθ 322/2012 (αδημ.)
- ΕιρΑθ 360/2012, ΕΠολΔ 2012, 636
- ΕιρΑθ 399/2012, ΝΟΜΟΣ
- ΕιρΑθ 434/212, ΝΟΜΟΣ
- ΕιρΑθ 449/2012, ΧρΙΔ 2013, 40
- ΕιρΑθ 490/2012, ΝΟΜΟΣ
- ΕιρΑθ 584/2012, ΝΟΜΟΣ
- ΕιρΑθ 120/2013, ΕφΑΔ 2013, 917
- ΕιρΑθ 181/2013, ΧρηΔικ 2013, 324
- ΕιρΑθ 211/2013, ΧρηΔικ 2013, 328
- ΕιρΑθ 1202/2013, ΝΟΜΟΣ
- ΕιρΑλεξ 13/2014, ΝΟΜΟΣ
- ΕιρΑλεξ 19/2014, ΝΟΜΟΣ
- ΕιρΑλμωπίας 143/2013, ΝΟΜΟΣ
- ΕιρΆρτας 16/2014, ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ

- ΕιρΑχαρν 2/2011, ΕΠολΔ 2012, 83
- ΕιρΑχαρν 3/2011, ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ= ΕΛΛΔνη 2012, 264
- ΕιρΑχαρν 12/2013, ΝΟΜΟΣ
- ΕιρΒαμ 4/2013, ΕΠολΔ 2013, 1138
- ΕιρΓυθείου 11/2013, ΝΟΜΟΣ
- ΕιρΔιδυμ 4/4/2014 (πρ.διαταγή), ΝΟΜΟΣ
- ΕιρΔράμας 109/2014 (αδημ.)
- ΕιρΔράμας 110/2014 (αδημ.)
- ΕιρΔύμης 39/2013, ΝΟΜΟΣ
- ΕιρΕλευσ 1/2011, ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ
- ΕιρΕλευσ 28/2012, ΝΟΜΟΣ
- ΕιρΕλευσ 15/2013, ΧρηΔικ 2013, 136
- ΕιρΕπιδαυρ 2/2011 (αδημ.)
- ΕιρΕριν 2/2012, ΝΟΜΟΣ
- ΕιρΗρακλ 566/2011, ΝΟΜΟΣ
- ΕιρΗρακλ 590/2011, ΝΟΜΟΣ
- ΕιρΗρακλ 199/2012, ΝΟΜΟΣ
- ΕιρΗρακλ 386/2013, ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ
- ΕιρΘεσσ 5074/2011, ΝΟΜΟΣ
- ΕιρΘεσσ 5104/2011, ΝΟΜΟΣ
- ΕιρΘεσσ 5105/2011, ΝΟΜΟΣ
- ΕιρΘεσσ 5106/2011, ΝΟΜΟΣ
- ΕιρΘεσσ 5175/2011, ΝΟΜΟΣ
- ΕιρΘεσσ 5182/2011, ΝΟΜΟΣ=Αρμ 2012, 766
- ΕιρΘεσσ 6958/2011, ΝΟΜΟΣ
- ΕιρΘεσσ 7310/2011, ΝΟΜΟΣ=ΕφΑΔ 2012, 637
- ΕιρΘεσσ 8021/2011, Αρμ 2012, 722=ΝΟΜΟΣ
- ΕιρΘεσσ 1034/2012, ΧρηΔικ 2012, 133
- ΕιρΘεσσ 1752/2012, ΕΛΛΔνη 2012, 863
- ΕιρΘεσσ 1913/2012, ΝΟΜΟΣ
- ΕιρΘεσσ 2448/2012, ΧρΙΔ 2012, 513
- ΕιρΘεσσ 2449/2012, ΝΟΜΟΣ=ΕΦΑΔ 2013, 565
- ΕιρΘεσσ 2857/2012, ΕφΑΔ 2013, 372
- ΕιρΘεσσ 4747/2012, ΝοΒ 2012, 1744
- ΕιρΘεσσ 6293/2012, ΝΟΜΟΣ

- ΕιρΘεσσ 5981/2013, ΝΟΜΟΣ
- ΕιρΘηβ 3/2011, ΕφΑΔ 2012, 184
- ΕιρΘηβ 7/2011, ΝΟΜΟΣ
- ΕιρΘηβ 16/2011, ΝΟΜΟΣ
- ΕιρΘηβ 17/2011, ΝΟΜΟΣ
- ΕιρΘηβ 3/2013, ΝΟΜΟΣ
- ΕιρΚαβαλ 192/2011, ΝΟΜΟΣ
- ΕιρΚαβαλ 161/2012, ΝΟΜΟΣ
- ΕιρΚαβαλ 388/2012, ΝΟΜΟΣ
- ΕιρΚαλαμ 100/2011, ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ
- ΕιρΚαλαμ 32/2013, ΝΟΜΟΣ
- ΕιρΚαλαμ 69/2013, ΝΟΜΟΣ
- ΕιρΚαλαμ 28/2014, ΝΟΜΟΣ
- ΕιρΚαλυμν 1/2012, ΝΟΜΟΣ
- ΕιρΚομ 6/2011, ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ
- ΕιρΚομ 61/2014, ΝΟΜΟΣ
- ΕιρΚορινθ 579/2011, ΝΟΜΟΣ
- ΕιρΚορινθ 580/2011, ΝΟΜΟΣ
- ΕιρΚορινθ 174/2012, ΝΟΜΟΣ
- ΕιρΚορινθ 702/2012, ΝΟΜΟΣ
- ΕιρΚορίνθ 802/2013, ΝΟΜΟΣ
- ΕιρΚουφαλ 1/2012, ΝΟΜΟΣ
- ΕιρΚρωπ 735/2011, ΕφΑΔ 2012, 78
- ΕιρΚρωπ 20/2012 ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ
- ΕιρΚρωπ 22/2012, ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ
- ΕιρΚρωπ 310/2012, ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ
- ΕιρΚρωπ 514/2012, ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ
- ΕιρΚρωπ 715/2012, ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ
- ΕιρΚρωπ 630/2013, ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ
- ΕιρΚρωπ 632/2013, ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ
- ΕιρΛαρ 106/2011, ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ
- ΕιρΛαρ 78/2013, ΝΟΜΟΣ
- ΕιρΛαυρ 193/2012, ΝΟΜΟΣ
- ΕιρΛαυρ 24/2013, ΝΟΜΟΣ
- ΕιρΛαυρ 99/2013, ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ

- ΕιρΛαυρ 100/2013, ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ
- ΕιρΛιβαδ 11/2014, ΝΟΜΟΣ
- ΕιρΜεγ 4/2011, ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ
- ΕιρΜεγ 35/2012 (αδημ.)
- ΕιρΝικ 3/2011, ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ
- ΕιρΝικ 5/2011, ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ
- ΕιρΝικ 12/2011, ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ
- ΕιρΝικ 12/2012, ΝΟΜΟΣ
- ΕιρΝικ 28/2012, ΠειρΝομ 2012, 148
- ΕιρΝικ 39/2012, ΝοΒ 2012, 1444
- ΕιρΝικ 4/2014, ΝΟΜΟΣ
- ΕιρΝ.Ιων 25/2013, ΝΟΜΟΣ
- ΕιρΠαμισού 2/2011, ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ
- ΕιρΠατρ 2/2011, ΝοΒ 2011, 1550
- ΕιρΠατρ 3/2011, ΝοΒ 2011, 1556
- ΕιρΠατρ 4/2011, ΝοΒ 2011,1561=ΧρηΔικ 2011, 276
- ΕιρΠατρ 16/2012, ΝΟΜΟΣ
- ΕιρΠατρ 29/2012, ΝΟΜΟΣ
- ΕιρΠατρ 86/2012, ΝΟΜΟΣ
- ΕιρΠατρ 89/2012, ΝΟΜΟΣ
- ΕιρΠατρ 59/2013, ΝΟΜΟΣ
- ΕιρΠατρ 216/2013, ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ
- ΕιρΠατρ 147/2013, ΝΟΜΟΣ
- ΕιρΠατρ 171/2013, ΝΟΜΟΣ
- ΕιρΠειρ 1/2012, ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ
- ΕιρΠειρ 25/2012, ΕΠοΛΔ 2012, 367
- ΕιρΠειρ 36/2012, ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ
- ΕιρΠειρ 76/2012, ΧρΙΔ 2012, 612
- ΕιρΠειρ 85/2012, ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ=ΕΠοΛΔ 2012, 496
- ΕιρΠεριστ 36/2012, ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ
- ΕιρΠεριστ 56/2012, ΝΟΜΟΣ
- ΕιρΠεριστ 16/2013, ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ
- ΕιρΠεριστ 21/2013, ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ
- ΕιρΡοδ 9/2013, ΧρΙΔ 2013, 515
- ΕιρΤριπ 63/2012 (αδημ.)

- ΕιρΦλωριν 1/2012, ΝοΒ 2012, 1191
- ΕιρΧαλαν 4/2011, ΝΟΜΟΣ
- ΕιρΧαλαν 7/2011, ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ
- ΕιρΧαλαν 11/2011, ΝΟΜΟΣ
- ΕιρΧαλαν 12/2012, ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ
- ΕιρΧαλαν 17/2012, ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ
- ΕιρΧαλαν 29/2012, ΝΟΜΟΣ
- ΕιρΧαλαν 30/2012, ΧρηΔικ 2013, 130
- ΕιρΧαλαν 46/2012, ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ
- ΕιρΧαλαν 64/2012, ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ
- ΕιρΧαλαν 77/2012, ΧρΙΔ 2013, 277
- ΕιρΧαλαν 17/2013, ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ
- ΕιρΧαλαν 34/2013, ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ
- ΕιρΧαλκ 375/2011, ΕΠολΔ 2012, 84=ΝΟΜΟΣ
- ΕιρΧαν 259/2011, ΝΟΜΟΣ
- ΕιρΧαν 101/2013, ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ
- ΕιρΧαν 309/2011, ΝΟΜΟΣ
- ΕιρΧαν 378/2013, ΝΟΜΟΣ
- ΕιρΧαν 384/2013, ΝΟΜΟΣ
- ΕιρΧαν 389/2013, ΝΟΜΟΣ
- ΕιρΧαν 167/2014, ΝΟΜΟΣ

I

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ: Ν. 3869/2010

«Ρύθμιση των οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ/Α/130/03.08.2010)

Άρθρο 1

Πεδίο εφαρμογής

1. Φυσικά πρόσωπα που δεν έχουν πτωχευτική ικανότητα και έχουν περιέλθει, χωρίς δόλο, σε μόνιμη αδυναμία πληρωμής ληξιπρόθεσμων χρηματικών οφειλών τους (εφεξής οφειλέτες) δικαιούνται να υποβάλουν στο αρμόδιο δικαστήριο την αίτηση που προβλέπεται στην παράγραφο 1 του άρθρου 4 για τη ρύθμιση των οφειλών τους και απαλλαγή. Την ύπαρξη δόλου αποδεικνύει ο πιστωτής.
2. Δεν επιτρέπεται η ρύθμιση οφειλών, οι οποίες: είτε α) έχουν αναληφθεί το τελευταίο έτος πριν την υποβολή της αίτησης για την έναρξη της διαδικασίας της παραγράφου 1 του άρθρου 4 είτε β) προέκυψαν από αδικοπράξια που διαπράχθηκε με δόλο, από διοικητικά πρόστιμα, χρηματικές ποινές, φόρους και τέλη προς το Δημόσιο και τους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης πρώτου και δεύτερου βαθμού, τέλη προς νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου και εισφορές προς οργανισμούς κοινωνικής ασφάλισης είτε γ) προέκυψαν από χορήγηση δανείων από Φορείς Κοινωνικής Ασφάλισης, σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 15 και 16 του ν. 3586/2007, όπως ισχύουν (Α' 151).
3. Απαλλαγή του οφειλέτη από τα χρέη του σύμφωνα με τις διατάξεις του παρόντος νόμου μπορεί να γίνει μόνο μία φορά.

Άρθρο 2

Διαδικασία προδικαστικού συμβιβασμού.

1. Τα μέρη δύνανται πριν την υποβολή της αίτησης του άρθρου 4 παράγραφος 1 του παρόντος να προσφύγουν στη διαδικασία της διαμεσολάβησης. Σε περίπτωση που επιλεγεί αυτή η διαδικασία και αποτύχει, ο οφειλέτης δύναται να καταθέσει την αίτηση του άρθρου 4 του παρόντος ενώπιον του αρμόδιου Ειρηνοδικείου με το αναφερόμενο στο άρθρο 4 του παρόντος περιεχόμενο, καθώς και αντίγραφο του πρακτικού αποτυχίας της διαμεσολάβησης. Μετά την υποβολή της αίτησης του άρθρου 4 ενώπιον του αρμόδιου δικαστηρίου, ο οφειλέτης υποχρεούται να ακολουθήσει την προβλεπόμενη στο άρθρο 5 διαδικασία. Στο πλαίσιο του προδικαστικού συμβιβασμού, ο οφειλέτης δύναται να ζητά τη συμβουλευτική συνδρομή του Συνηγόρου του Καταναλωτή, της Επιτροπής Φιλικού Διακανονισμού που προβλέπεται στο άρθρο 11 του ν. 2251/1994 (Α' 191) της Ένωσης Καταναλωτών που είναι εγγεγραμμένη στο Μητρώο που προβλέπεται στην παρ. 4 του

άρθρου 10 του ν. 2251/1994 ή του Μεσολαβητή Τραπεζικών Επενδυτικών Υπηρεσιών ή δικηγόρου.

[Οι παράγραφοι 2 και 3 ΚΑΤΑΡΓΗΘΗΚΑΝ με την παρ. 3 άρθρου 11 Ν. 4161/2013 (ΦΕΚ/Α/143/14.6.2013)].

4. Τα πιστωτικά ιδρύματα υποχρεούνται μέσα σε δέκα εργάσιμες ημέρες από την υποβολή σε αυτά σχετικού αιτήματος του οφειλέτη να του παραδώσουν χωρίς επιβάρυνση αναλυτική κατάσταση των προς αυτά οφειλών του κατά κεφάλαιο, τόκους και έξοδα, καθώς και το επιτόκιο με το οποίο εκτοκίζεται η οφειλή, καθώς και να τον ενημερώσουν εγγράφως για το ποσό που αντιστοιχεί στο 10% της τελευταίας ενήμερης δόσης. Ο Υπουργός Οικονομίας, Ανταγωνιστικότητας και Ναυτιλίας επιβάλλει για κάθε παράβαση της υποχρέωσης της παρούσας παραγράφου πρόστιμο που ανέρχεται από πεντακόσια έως δέκα χιλιάδες ευρώ. Οι καταγγελίες για τις παραβάσεις αυτές κατατίθενται στη Γενική Γραμματεία Καταναλωτή του Υπουργείου Οικονομίας, Ανταγωνιστικότητας και Ναυτιλίας.

5. Αν εκχωρηθεί απαίτηση πιστωτή προς τρίτους, ο εκδοχέας που δεν έχει κύρια κατοικία ή έδρα στην Ελληνική Επικράτεια οφείλει να ορίσει αντίκλητο στην Ελληνική Επικράτεια κατά το άρθρο 142 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας και να τον γνωστοποιήσει στον οφειλέτη. Μέχρι τη γνωστοποίηση τεκμαίρεται ως αντίκλητος ο τελευταίος εκχωρητής της απαίτησης με κύρια κατοικία ή έδρα στην Ελληνική Επικράτεια.

Άρθρο 3

Αρμόδιο δικαστήριο - Διαδικασία

Αρμόδιο δικαστήριο για την εκδίκαση της αίτησης που προβλέπεται στην παράγραφο 1 του άρθρου 4 είναι το Ειρηνοδικείο στην περιφέρεια του οποίου ο οφειλέτης έχει την κατοικία του, άλλως τη συνήθη διαμονή του. Το αρμόδιο Ειρηνοδικείο δικάζει με τη διαδικασία της εκούσιας δικαιοδοσίας.

Άρθρο 4

Κατάθεση αίτησης και εγγράφων

1. Για την έναρξη της διαδικασίας, ο οφειλέτης καταθέτει αίτηση στο γραμματέα του αρμόδιου δικαστηρίου. Η αίτηση πρέπει να περιέχει: α) κατάσταση της περιουσίας του οφειλέτη και των κάθε φύσης εισοδημάτων του ίδιου και του συζύγου του, β) κατάσταση των πιστωτών του και των απαιτήσεων τους κατά κεφάλαιο, τόκους και έξοδα και γ) σχέδιο διευθέτησης οφειλών, που να λαμβάνει υπόψη με εύλογο τρόπο και συσχέτιση τόσο τα συμφέροντα των πιστωτών, όσο και την περιουσία, τα εισοδήματα και την οικογενειακή κατάσταση του οφειλέτη.

2. Η αίτηση της προηγούμενης παραγράφου, προς διευκόλυνση του προδικαστικού συμβιβασμού και όχι ως στοιχείο παραδεκτού, συνοδεύεται από: α. έγγραφα που έχει στη διάθεση του σχετικά με την περιουσία του, τα κάθε φύσης εισοδήματα του, τους πιστωτές και τις απαιτήσεις τους και β. υπεύθυνη δήλωση για την ορθότητα και πληρότητα των καταστάσεων που προβλέπονται στις περιπτώσεις α` και β` της προηγούμενης παραγράφου και για τις μεταβιβάσεις εμπραγμάτων δικαιωμάτων επί ακινήτων, στις οποίες προέβη την τελευταία τριετία. Η παρ. 6 του άρθρου 22 του ν. 1599/1986, όπως αντικαταστάθηκε με την παράγραφο 13 του άρθρου 2 του ν. 2479/1997 (Α` 67) εφαρμόζεται και για την υπεύθυνη δήλωση του προηγούμενου εδαφίου. Τα υπό α` και β` έγγραφα μπορούν να υποβάλλονται εντός πέντε (5) εργασίμων ημερών από την κατάθεση της αίτησης.

3. Η δικάσιμος για τη συζήτηση της αίτησης προσδιορίζεται μέσα σε έξι (6) μήνες από την ημερομηνία κατάθεσης της. Με την κατάθεση της αίτησης προσδιορίζεται και η ημέρα επικύρωσης, κατά την οποία είτε θα επικυρωθεί ο ενδεχόμενος προδικαστικός συμβιβασμός από τον Ειρηνοδίκη είτε θα συζητηθεί ενδεχόμενο αίτημα για την έκδοση προσωρινής διαταγής. Για την έκδοση προσωρινής διαταγής και τη λήψη προληπτικών μέτρων εφαρμόζεται το άρθρο 781 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας. Η ημέρα επικύρωσης προσδιορίζεται υποχρεωτικώς δύο (2) μήνες μετά την κατάθεση της αίτησης. Μέχρι την ημέρα της επικύρωσης δεν επιτρέπεται η λήψη καταδικαστικών μέτρων κατά του οφειλέτη, καθώς και η μεταβολή της πραγματικής και νομικής κατάστασης της περιουσίας του. Από την ημέρα κατάθεσης της αίτησης ο οφειλέτης υποχρεούται να προβαίνει στις μηνιαίες καταβολές που ορίζονται στο άρθρο 5 παράγραφος 2 εδάφιο γ` του παρόντος.

[Η παράγραφος 4 ΚΑΤΑΡΓΗΘΗΚΕ με το άρθρο 12 παρ. 3 Ν. 4161/2013 (ΦΕΚ/Α/143/14.6.2013)].

5. Με την υποβολή της αίτησης ανοίγει στο αρμόδιο δικαστήριο φάκελος του οφειλέτη στον οποίο τοποθετούνται με μέριμνα της γραμματείας του όλα τα έγγραφα και στοιχεία της υπόθεσης.

6. Αν δεν συμπεριληφθεί στην κατάσταση της παραγράφου 1 πιστωτής, η απαίτηση του δεν επηρεάζεται από την πορεία της διαδικασίας που αρχίζει με την υποβολή της αίτησης που προβλέπεται στην παράγραφο 1.

7. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομίας, Ανταγωνιστικότητας και Ναυτιλίας και Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, καθορίζονται υποδείγματα των πιστοποιητικών, δηλώσεων, καταστάσεων και σχεδίων διευθέτησης οφειλών που προβλέπονται στο νόμο αυτόν.

Άρθρο 5

Προδικασία

1. Ο οφειλέτης πρέπει εντός δεκαπέντε (15) ημερών από την κατάθεση να επιδώσει την αίτηση στους πιστωτές και τους εγγυητές. Εντός μηνός από την επίδοση οι πιστωτές οφείλουν να καταθέσουν στο φάκελο τις απόψεις τους για το σχέδιο ρύθμισης των οφειλών του αιτούντος. Οι πιστωτές μπορούν να λάβουν γνώση όλων των στοιχείων που προβλέπονται στο προηγούμενο άρθρο. Αν πληρούνται οι προϋποθέσεις συναίνεσης σύμφωνα με το άρθρο 7 παράγραφοι 2-4 του παρόντος, επέρχεται ο προδικαστικός συμβιβασμός των μερών. Ο συμβιβασμός των μερών επικυρώνεται από τον Ειρηνοδίκη στην ταχθείσα ημέρα, κατά τα άρθρα 210 επ. και 293 Κ.Πολ.Δ., και επιφέρει την ανάκληση της αίτησης.

2. Αν δεν επέλθει συμβιβασμός και επικύρωση, ο Ειρηνοδίκης αποφασίζει κατά την ημέρα επικύρωσης κατόπιν αιτήματος του οφειλέτη ή πιστωτή ή και αυτεπαγγέλτως την αναστολή των καταδιωκτικών μέτρων κατά του οφειλέτη, τη διατήρηση της πραγματικής και νομικής κατάστασης της περιουσίας του, καθώς και την καταβολή μηνιαίων δόσεων μέχρι την έκδοση οριστικής απόφασης επί της αίτησης, οι οποίες κατανέμονται συμμετρως, εφόσον πρόκειται για καταβολές του άρθρου 8 παράγραφος 2, ή σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στο άρθρο 9 παράγραφος 2, εφόσον υφίσταται αίτημα εξαιρέσεως εκποίησης των δικαιωμάτων στην κύρια κατοικία. Οι μηνιαίες καταβολές από την κατάθεση της αίτησης μέχρι την έκδοση οριστικής απόφασης, συνυπολογίζονται στο χρονικό διάστημα καταβολών του άρθρου 8 παράγραφος 2 ή αντίστοιχα του άρθρου 9 παράγραφος 2. Το ποσό των τελευταίων ενήμερων μηνιαίων καταβολών θα πρέπει να είναι εύλογο με βάση την οικονομική κατάσταση του αιτούντος, ωστόσο δεν μπορεί να είναι μικρότερο από το 10% των μηνιαίων δόσεων που όφειλε να καταβάλει σε όλους τους δανειστές μέχρι τη στιγμή της υποβολής της αίτησης, το δε ελάχιστο ποσό καταβολής συνολικά στους δανειστές ανέρχεται σε 40 ευρώ μηνιαίως. Εξαιρέση στο παραπάνω όριο υφίσταται, αν ο αιτών πληροί τις προϋποθέσεις του άρθρου 8 παράγραφος 5 του παρόντος, περίπτωση κατά την οποία ορίζεται από τον Ειρηνοδίκη χαμηλότερη ή μηδενική δόση. Σε περίπτωση που ο οφειλέτης καθυστερεί υπαιτίως την καταβολή των δόσεων που ορίζονται από τον Ειρηνοδίκη για χρονικό διάστημα μεγαλύτερο των τριών (3) μηνών, εφαρμόζεται αναλογικά το άρθρο 11 παρ. 2 του ν. 3869/2010. Η επικύρωση ή η όποια απόφαση ανακαλούνται ή μεταρρυθμίζονται κατά το άρθρο 758 με δυνατότητα προσωρινής ρύθμισης κατά το άρθρο 781 παρ. 2 του Κ.Πολ.Δ.

Άρθρο 6

Αναστολή καταδιωκτικών μέτρων

1. Μετά τη συζήτηση ενώπιον του Ειρηνοδίκη κατά την ημέρα επικύρωσης ο οφειλέτης ή κάθε άλλος που έχει έννομο συμφέρον μπορεί να ζητήσει από το αρμόδιο δικαστήριο που δικάζει κατά τη διαδικασία των ασφαλιστικών μέτρων την αναστολή της εκτελεστικής

διαδικασίας κατά του οφειλέτη. Η αναστολή χορηγείται έως την έκδοση της οριστικής απόφασης επί του σχεδίου διευθέτησης εάν πιθανολογείται ότι από την εκτέλεση θα προκληθεί ουσιώδης βλάβη στα συμφέροντα του αιτούντος και ότι θα ευδοκιμήσει η αίτηση. Η χορήγηση της αναστολής επάγεται αυτοδικαίως την απαγόρευση διάθεσης των περιουσιακών στοιχείων του οφειλέτη.

2. Το δικαστήριο μπορεί με αίτηση οποιουδήποτε έχει έννομο συμφέρον που δικάζεται κατά τη διαδικασία των ασφαλιστικών μέτρων να διατάξει όποιο μέτρο κρίνει αναγκαίο για να αποτραπεί κάθε επιζήμια για τους πιστωτές μεταβολή της περιουσίας του οφειλέτη ή μείωση της αξίας της μέχρι να δημοσιευθεί η απόφαση επί της αίτησης της παραγράφου 1 του άρθρου 4.

3. Οι απαιτήσεις των πιστωτών που είναι εξασφαλισμένες με ειδικό προνόμιο ή εμπράγματο δικαίωμα συνεχίζουν να εκτοκίζονται μέχρι την έκδοση οριστικής απόφασης επί της αιτήσεως με επιτόκιο ενήμερης οφειλής. Οι λοιπές απαιτήσεις παύουν με την κοινοποίηση της αίτησης να παράγουν νόμιμους ή συμβατικούς τόκους. Οι οφειλές αυτές θεωρούνται ληξιπρόθεσμες και υπολογίζονται με την τρέχουσα κατά το χρόνο κοινοποίησης της αίτησης αξία τους.

[Η παράγραφος 4 ΚΑΤΑΡΓΗΘΗΚΕ με την παρ. 1.β άρθρου 14 Ν. 4161/2013 (ΦΕΚ/Α/143/14.6.2013)].

5. Αναστολή της αναγκαστικής εκτέλεσης μπορεί να ζητηθεί και μετά την έκδοση της οριστικής απόφασης, εφόσον έχει ασκηθεί εμπρόθεσμα έφεση από τον οφειλέτη. Η αναστολή χορηγείται εάν πιθανολογείται ότι από την εκτέλεση θα προκληθεί ουσιώδης βλάβη στα συμφέροντα του αιτούντος και ότι θα ευδοκιμήσει η αίτηση. Η χορήγηση της αναστολής επάγεται αυτοδικαίως την απαγόρευση διάθεσης των περιουσιακών στοιχείων του οφειλέτη.

Άρθρο 7

Δυνατότητα συμβιβαστικής επίλυσης της διαφοράς

1. Οι οφειλέτες και οι πιστωτές δύνανται να συμβιβάζονται και μετά την ημέρα επικύρωσης έως την ημερομηνία συζήτησης της αίτησης σε οποιοδήποτε στάδιο της διαδικασίας, οπότε εμφανίζονται ενώπιον του Ειρηνοδίκη, υποβάλλουν το σχέδιο και ζητούν την επικύρωση του. Το σχέδιο επικυρώνεται από τον Ειρηνοδίκη και αποκτά πλέον ισχύ δικαστικού συμβιβασμού. Η αίτηση για ρύθμιση και απαλλαγή από τις οφειλές ανακαλείται αυτοδικαίως.

2. Αν συγκατατίθενται στο σχέδιο πιστωτές με απαιτήσεις που υπερβαίνουν το ήμισυ του συνολικού ποσού των απαιτήσεων, στους οποίους περιλαμβάνονται σε κάθε περίπτωση το σύνολο των πιστωτών με εμπραγμάτως εξασφαλισμένες απαιτήσεις και πιστωτές με απαιτήσεις που υπερβαίνουν το ήμισυ των τυχόν εργατικών απαιτήσεων, ο Ειρηνοδίκης

υποκαθιστά σε οποιοδήποτε στάδιο της διαδικασίας την έλλειψη συγκατάθεσης των πιστωτών που αντιτίθενται καταχρηστικά στο συμβιβασμό. Στην περίπτωση αυτή θεωρείται ότι επήλθε ο συμβιβασμός και η αίτηση για την απαλλαγή από τα χρέη ανακαλείται αυτοδικαίως. Ο οφειλέτης υποχρεούται να επιδώσει στους πιστωτές, οι οποίοι δεν συγκατατίθενται αντίγραφο, του επικυρωμένου σχεδίου.

3. Δεν επιτρέπεται υποκατάσταση της συγκατάθεσης πιστωτή όταν: α) η απαίτηση του πιστωτή που αντιτίθεται δεν ικανοποιείται σε ανάλογο, σε σχέση με τους άλλους πιστωτές, βαθμό ή β) σε περίπτωση εφαρμογής του σχεδίου, ο πιστωτής που αντιτίθεται αποδεικνύει ότι θα περιέλθει σε δυσμενέστερη οικονομικά θέση από αυτήν στην οποία θα περιερχόταν, αν συνεχιζόταν η διαδικασία απαλλαγής του οφειλέτη από τις οφειλές, ή γ) αμφισβητείται απαίτηση από οφειλέτη ή οποιονδήποτε πιστωτή.

4. Οι πιστωτές δεν αποκτούν απαίτηση κατά του οφειλέτη για τα έξοδα και τις δαπάνες που δημιουργούνται από τη διαδικασία και το σχέδιο διευθέτησης οφειλών.

Άρθρο 8

Δικαστική ρύθμιση χρεών

1. Αν το σχέδιο δεν γίνεται δεκτό από τους πιστωτές, σύμφωνα με τα οριζόμενα στην παράγραφο 2 του προηγούμενου άρθρου ή αν εκδηλώθηκαν αντιρρήσεις κατά του σχεδίου διευθέτησης των οφειλών και δεν υποκαθίστανται αυτές σύμφωνα με τα οριζόμενα στο προηγούμενο άρθρο, το δικαστήριο ελέγχει την ύπαρξη των αμφισβητούμενων απαιτήσεων και την πλήρωση των προϋποθέσεων του άρθρου 1 για τη ρύθμιση των οφειλών και απαλλαγή του οφειλέτη. Η απόφαση εκδίδεται κατά προτεραιότητα. Σε περίπτωση που πιστωτής δεν έχει ενταχθεί στο σχέδιο διευθέτησης του οφειλέτη και δεν έχει ασκηθεί από αυτόν κύρια παρέμβαση, το δικαστήριο ρυθμίζει και τις απαιτήσεις αυτού κατά το άρθρο 744 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας ή διατάζει την κλήτευση του κατά την παράγραφο 3 του άρθρου 748 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας ορίζοντας νέα δικάσιμο. Αν το δικαστήριο απορρίψει την αίτηση του οφειλέτη δεν μπορεί να υποβληθεί νέα αίτηση πριν από την πάροδο ενός έτους.

2. Αν τα περιουσιακά στοιχεία του οφειλέτη δεν είναι επαρκή, το δικαστήριο, λαμβάνοντας υπόψη τα πάσης φύσεως εισοδήματα του, ιδίως εκείνα από την προσωπική του εργασία, τη δυνατότητα συνεισφοράς του συζύγου, και σταθμίζοντας αυτά με τις βιοτικές ανάγκες του ιδίου και των προστατευόμενων μελών της οικογένειάς του, τον υποχρεώνει να καταβάλει μηνιαίως και για χρονικό διάστημα τριών έως πέντε ετών κατά την κρίση του, ορισμένο ποσό για ικανοποίηση των απαιτήσεων των πιστωτών του, συμμετρως διανεμόμενο. Με την απόφαση μπορεί να οριστεί ότι το ποσό αυτό αναπροσαρμόζεται ανά διαστήματα που ορίζονται σε αυτή με βάση αντικειμενικό δείκτη αναφοράς. Η καταβολή του ποσού γίνεται απευθείας στους πιστωτές, εκτός αν ορίζει διαφορετικά το δικαστήριο. Σε περίπτωση που

κατά τη διάρκεια της περιόδου ρύθμισης περιέλθουν στον οφειλέτη περιουσιακά στοιχεία αιτία θανάτου, ο οφειλέτης υποχρεούται να διαθέσει για την ικανοποίηση των πιστωτών το ήμισυ της αξίας αυτών. Σε περίπτωση που αμφισβητούμενη απαίτηση, η οποία έχει ενταχθεί στη ρύθμιση απορριφθεί τελεσίδικα, οι λοιποί πιστωτές υποκαθίστανται στη θέση του πιστωτή της αμφισβητούμενης απαίτησης και έχουν από αυτόν αξίωση καταβολής στην αναλογία που αντιστοιχεί στον καθένα του ποσού που εισέπραξε εξαιτίας της ένταξης της απαίτησης στη ρύθμιση. Σε περίπτωση που δεν ενταχθεί στη ρύθμιση αμφισβητούμενη απαίτηση, η ύπαρξη της οποίας επαληθευτεί ακολούθως με τελεσίδικη απόφαση, ο πιστωτής υποκαθίσταται κατά την αναλογία της απαίτησης του στις θέσεις των υπολοίπων πιστωτών για τα ποσά που αναλογούν στην απαίτηση του και έχει από αυτούς αξίωση καταβολής των ποσών που εισέπραξαν εξαιτίας της μη ένταξης της απαίτησης του στις υπό ρύθμιση οφειλές. Το δικαστήριο μπορεί να διατάξει την κατάθεση στο Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων των χρηματικών διανομών που αντιστοιχούν σε αμφισβητούμενη απαίτηση που έχει ενταχθεί σε ρύθμιση μέχρι την επαλήθευση της με τελεσίδικη δικαστική απόφαση.

3. Ο οφειλέτης οφείλει να εργάζεται κατά τη διάρκεια της περιόδου ρύθμισης της προηγούμενης παραγράφου σε κατάλληλη εργασία ή, αν δεν εργάζεται, να καταβάλει εύλογη προσπάθεια για την εξεύρεση ανάλογης εργασίας. Η προσπάθεια ανεύρεσης εργασίας τεκμαίρεται εφόσον ο οφειλέτης έχει εγγραφεί στο Μητρώο Ανέργων του Οργανισμού Απασχολήσεως Εργατικού Δυναμικού ή έχει κάρτα ανεργίας και δεν έχει αποκρούσει αδικαιολόγητα πρόταση από τον Οργανισμό για ανάληψη εργασίας. Οφείλει επίσης να γνωστοποιεί μέσα σε ένα μήνα στη γραμματεία του δικαστηρίου κάθε μεταβολή κατοικίας ή εργασίας, αλλαγή εργοδότη, καθώς και κάθε αξιόλογη βελτίωση των εισοδημάτων του ή των περιουσιακών του στοιχείων, ώστε να ενημερώνεται ο φάκελος που τηρείται σύμφωνα με την παράγραφο 5 του άρθρου 4.

4. Με αίτηση του οφειλέτη ή πιστωτή, που επιδίδεται μέσα σε ένα μήνα από την υποβολή της στο αρμόδιο δικαστήριο, μπορεί να τροποποιείται η ρύθμιση οφειλών της απόφασης της προηγούμενης παραγράφου ως προς το ύψος των μηνιαίων καταβολών, όταν τούτο δικαιολογείται από μεταγενέστερα γεγονότα ή μεταβολές της περιουσιακής κατάστασης και των εισοδημάτων του οφειλέτη. Η ισχύς της απόφασης που τροποποιεί τη ρύθμιση μπορεί να ανατρέχει στο χρόνο υποβολής της αίτησης τροποποίησης. Σε περίπτωση καταβολής από τον οφειλέτη σε πιστωτές μεγαλύτερου ποσού από αυτό που έχει οριστεί από το δικαστήριο σύμφωνα με την παράγραφο 2, ο οφειλέτης υποχρεούται να ικανοποιήσει συμμετρως όλους τους πιστωτές.

5. Σε περιπτώσεις που εξαιτίας εξαιρετικών περιστάσεων, όπως χρόνια ανεργία χωρίς υπαιτιότητα του οφειλέτη, σοβαρά προβλήματα υγείας, ανεπαρκές εισόδημα για την κάλυψη στοιχειωδών βιοτικών αναγκών του οφειλέτη ή άλλων λόγων ίδιας τουλάχιστον βαρύτητας, προσδιορίζονται με την απόφαση μηνιαίες καταβολές μικρού ύψους ή και

μηδενικές, το δικαστήριο μπορεί με την ίδια απόφαση να ορίσει, όχι νωρίτερα από πέντε μήνες, νέα δικάσιμο για επαναπροσδιορισμό των μηνιαίων καταβολών.

6. Η απόφαση που ορίζει μηνιαίες καταβολές είναι αμέσως εκτελεστή και δεν επιτρέπεται δικαστική αναστολή της. Δικαστική δαπάνη δεν επιδικάζεται.

Άρθρο 9

Διαδικασία ρευστοποίησης περιουσίας Προστασία κύριας κατοικίας

1. Εφόσον υπάρχει ρευστοποιήσιμη περιουσία, η εκποίηση της οποίας κρίνεται απαραίτητη για την ικανοποίηση των πιστωτών, ή όταν το δικαστήριο κρίνει αναγκαίο να παρακολουθήσει και να υποβοηθήσει την εκτέλεση των όρων ρύθμισης των οφειλών για την απαλλαγή του οφειλέτη από τα χρέη ή την εξασφάλιση των συμφερόντων των πιστωτών, ορίζεται εκκαθαριστής. Εκκαθαριστής μπορεί να ορίζεται το πρόσωπο που προτείνουν πιστωτές οι οποίοι αντιπροσωπεύουν την πλειοψηφία των πιστώσεων ή πρόσωπο από τον κατάλογο των πραγματογνωμόνων που προβλέπεται στο άρθρο 371 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας. Έργο του εκκαθαριστή είναι αυτό που προσδιορίζεται ειδικά με την απόφαση του διορισμού του και, σε κάθε περίπτωση, η διαχείριση της περιουσίας του οφειλέτη, η διασφάλιση της σε όλο το νόμιμο ύψος της χάριν των πιστωτών, η πρόσφορη εκποίηση της, η προνομιακή ικανοποίηση των πιστωτών που έχουν εμπράγματη ασφάλεια στο εκποιούμενο πράγμα και η σύμμετρη ικανοποίηση των ανέγγυων πιστωτών. Οι διατάξεις του Πτωχευτικού Κώδικα περί συνδίκου εφαρμόζονται αναλόγως και στον εκκαθαριστή.

2. Ο οφειλέτης μπορεί να υποβάλει στο δικαστήριο πρόταση εκκαθάρισης ζητώντας να εξαιρεθεί από την εκποίηση βεβαρημένο ή μη με εμπράγματη ασφάλεια ακίνητο, που χρησιμεύει ως κύρια κατοικία του, εφόσον τούτο δεν υπερβαίνει το προβλεπόμενο από τις ισχύουσες διατάξεις όριο αφορολόγητης απόκτησης πρώτης κατοικίας, προσαυξημένο κατά πενήντα τοις εκατό. Στην περίπτωση αυτή το δικαστήριο ρυθμίζει την ικανοποίηση απαιτήσεων των πιστωτών σε συνολικό ποσό που μπορεί να ανέρχεται μέχρι και στο ογδόντα τοις εκατό (80%) της αντικειμενικής αξίας του ακινήτου της κύριας κατοικίας. Η ρύθμιση μπορεί να προβλέπει και περίοδο χάριτος. Η εξυπηρέτηση της οφειλής γίνεται με επιτόκιο που δεν υπερβαίνει αυτό της ενήμερης οφειλής ή το μέσο επιτόκιο στεγαστικού δανείου με κυμαινόμενο επιτόκιο που ίσχυε σύμφωνα με το στατιστικό δελτίο της Τράπεζας της Ελλάδος κατά τον τελευταίο μήνα για τον οποίο υφίσταται μέτρηση, αναπροσαρμοζόμενο με επιτόκιο αναφοράς αυτό των Πράξεων Κύριας Αναχρηματοδότησης της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας ή, σε περίπτωση καθορισμού σταθερού επιτοκίου, το μέσο επιτόκιο στεγαστικού δανείου για ανάλογη της ρύθμισης περίοδο, όπως ομοίως προκύπτει από το στατιστικό δελτίο της Τράπεζας της Ελλάδος, και χωρίς ανατοκισμό. Οι απαιτήσεις των πιστωτών που έχουν εμπράγματη ασφάλεια στο

ακίνητο ικανοποιούνται προνομιακά από τις καταβολές του οφειλέτη με βάση την παρούσα παράγραφο. Για τον προσδιορισμό της περιόδου τοκοχρεολυτικής εξόφλησης της οριζόμενης συνολικής οφειλής λαμβάνεται υπόψη η διάρκεια των συμβάσεων δυνάμει των οποίων χορηγήθηκαν πιστώσεις στον οφειλέτη. Η περίοδος πάντως αυτή δεν μπορεί να υπερβαίνει τα είκοσι έτη, εκτός αν η διάρκεια των συμβάσεων δυνάμει των οποίων χορηγήθηκαν πιστώσεις στον οφειλέτη ήταν μεγαλύτερη των είκοσι ετών, οπότε ο Ειρηνοδίκης δύναται να προσδιορίσει μεγαλύτερη διάρκεια, η οποία πάντως δεν υπερβαίνει τα τριάντα πέντε έτη. Η μη τήρηση από τον οφειλέτη των υποχρεώσεων που επιβάλλονται κατ' εφαρμογή της παραγράφου αυτής, επιτρέπει στον πιστωτή να κινήσει διαδικασίες αναγκαστικής εκτέλεσης κατά του οφειλέτη και της μοναδικής κατοικίας του. Δεν επιτρέπεται η καταγγελία της ρύθμισης της παρούσας παραγράφου αν δεν υπάρχει καθυστέρηση τεσσάρων τουλάχιστον μηνιαίων δόσεων. Αν ο οφειλέτης κατοικεί ή διαμένει σε ξένο ακίνητο και ο σύζυγος αυτού δεν διαθέτει ακίνητο που μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως κατοικία, τότε οι διατάξεις της παρούσας παραγράφου εφαρμόζονται και για το μοναδικό ακίνητο του οφειλέτη που μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως κατοικία. Η προστασία του ακινήτου, σύμφωνα με τα προηγούμενα, ισχύει και εφόσον ο οφειλέτης έχει την επικαρπία ή ψιλή κυριότητα ή ιδανικό μερίδιο επί αυτών.

3. Εφόσον οι μηνιαίες καταβολές της παραγράφου 2 του άρθρου 8 πραγματοποιούνται πριν τη διανομή του τιμήματος από την πώληση του ακινήτου, οι προνομιούχοι ή ενυπόθηκοι δανειστές συντρέχουν σε αυτές στο σύνολο των απαιτήσεων τους, εφαρμοζομένων αναλόγως των διατάξεων των άρθρων 159 και 160 του Πτωχευτικού Κώδικα.

4. Σε περίπτωση που οι, κατά την παρ. 2 του άρθρου 5 του ν. 3869/2010, πραγματοποιηθείσες καταβολές στους πιστωτές υπολείπονται αυτών που ορίζονται με την οριστική απόφαση του δικαστηρίου κατά τα άρθρα 8 παράγραφος 2 ή 9 παράγραφος 2, ο οφειλέτης υποχρεούται να εξοφλήσει το ποσό της διαφοράς που υπολείπεται. Το ποσό που προκύπτει αποπληρώνεται εντόκως μέσα σε ένα έτος από τη λήξη των καταβολών του άρθρου 8 παράγραφος 2 και του άρθρου 9 παράγραφος 2 με επιτόκιο αυτό των Πράξεων Κύριας Αναχρηματοδότησης της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, προσαυξημένο κατά δύομισι εκατοστιαίες μονάδες.

Άρθρο 10

Καθήκον ειλικρινούς δήλωσης

1. Ο οφειλέτης έχει την υποχρέωση να υποβάλει ειλικρινή δήλωση για τα περιουσιακά στοιχεία και εισοδήματα του, τόσο κατά τη διαδικασία που αρχίζει με την υποβολή της αίτησης της παραγράφου 1 του άρθρου 4 όσο και κατά την περίοδο ρύθμισης των οφειλών. Παράβαση της υποχρέωσης αυτής από δόλο ή βαριά αμέλεια, την οποία μπορεί να

επικαλεσθεί με αίτηση του οποιοσδήποτε πιστωτής, εφόσον δεν έχει παρέλθει ένα έτος από τότε που την πληροφορήθηκε, συνεπάγεται, με την επιφύλαξη τυχόν ποινικής ευθύνης, την απόρριψη του αιτήματος για ρύθμιση οφειλών με απαλλαγή σύμφωνα με το άρθρο 8 ή την έκπτωση από τη ρύθμιση οφειλών και την απαλλαγή που έχει ήδη αποφασιστεί. Το ίδιο αποτέλεσμα και με τους ίδιους όρους επέρχεται και στην περίπτωση που ο οφειλέτης παραλείψει δολίως ή με βαριά αμέλεια να συμπεριλάβει πιστωτές στην κατάσταση της περίπτωσης β' της παραγράφου 1 του άρθρου 4. Η αίτηση αυτή μπορεί να υποβληθεί μέχρι και δύο έτη μετά την επέλευση της απαλλαγής του οφειλέτη από οφειλές του. Πριν από την πάροδο δύο ετών από την απόρριψη, για την αιτία αυτή, αίτησης του οφειλέτη ή την έκπτωση του είναι απαράδεκτη η υποβολή νέας αίτησης.

2. Ο οφειλέτης υποχρεούται να επιτρέπει στους πιστωτές την πρόσβαση σε στοιχεία που απεικονίζουν την οικονομική του κατάσταση και τα τρέχοντα εισοδήματα του. Παράβαση της υποχρέωσης αυτής από δόλο ή βαριά αμέλεια μπορεί, κατά την κρίση του δικαστηρίου, να επιφέρει την απόρριψη της αίτησης για ρύθμιση οφειλών και απαλλαγή.

3. Ύστερα από αίτηση πιστωτή στον οποίο έχει γίνει η επίδοση που προβλέπεται στην παράγραφο 1 του άρθρου 5 και η οποία διαβιβάζεται μέσω του αρμόδιου Εισαγγελέα, ο εργοδότης, η αρμόδια υπηρεσία και ο αρμόδιος οικονομικός έφορος είναι υποχρεωμένοι να δίνουν κάθε χρήσιμη πληροφορία για την περιουσιακή κατάσταση και τα εισοδήματα του οφειλέτη.

Άρθρο 11

Απαλλαγή από υπόλοιπα χρεών

1. Η κανονική εκτέλεση από τον οφειλέτη των υποχρεώσεων που επιβάλλονται με την απόφαση που εκδίδεται σε εφαρμογή των παραγράφων 2, 4 και 5 του άρθρου 8 επιφέρει, με την επιφύλαξη των όσων ορίζονται στην παράγραφο 6 του άρθρου 4 και στην παράγραφο 2 του άρθρου 9, την απαλλαγή του από κάθε τυχόν υφιστάμενο υπόλοιπο οφειλής έναντι όλων των πιστωτών, ακόμη και έναντι εκείνων που δεν ανήγγειλαν τις απαιτήσεις τους. Το δικαστήριο με αίτηση του οφειλέτη που κοινοποιείται στους πιστωτές πιστοποιεί την απαλλαγή του από το υπόλοιπο των οφειλών.

2. Σε περίπτωση που ο οφειλέτης καθυστερεί την εκπλήρωση των υποχρεώσεων από τη ρύθμιση οφειλών για χρονικό διάστημα μεγαλύτερο των τριών μηνών ή δυστροπεί επανειλημμένα στην τήρηση της ρύθμισης, το δικαστήριο διατάζει την έκπτωση του οφειλέτη από τη ρύθμιση μετά από αίτηση θιγόμενου πιστωτή που κατατίθεται το αργότερο μέσα σε τέσσερις μήνες από τη δημιουργία του λόγου έκπτωσης. Κάθε κλήτευση πραγματοποιείται πριν δεκαπέντε ημέρες.

3. Σε περίπτωση που δεν ευοδωθεί η απαλλαγή από τις οφειλές με τη διαδικασία του παρόντος νόμου, οι απαιτήσεις των πιστωτών επανέρχονται στο ύψος στο οποίο θα

βρίσκονταν αν δεν είχε υποβληθεί η αίτηση της παραγράφου 1 του άρθρου 4. Για τον προσδιορισμό του ύψους των απαιτήσεων αποκλείεται, εφόσον είχε γίνει δεκτή η αίτηση της παραγράφου 1 του άρθρου 4, ο ανατοκισμός από την κοινοποίηση της αίτησης αυτής στους πιστωτές και αφαιρούνται τα ποσά που έχουν καταβληθεί από τον οφειλέτη.

Άρθρο 12

Δικαιώματα ενέγγυων πιστωτών και έναντι εγγυητών

Τα δικαιώματα των πιστωτών έναντι συνοφειλετών ή εγγυητών του οφειλέτη, καθώς και τα δικαιώματα των εμπραγμάτως ασφαλισμένων πιστωτών επί του υπέγγυου αντικειμένου δεν θίγονται. Ο οφειλέτης απαλλάσσεται έναντι των εγγυητών, των εις ολόκληρον υπόχρεων ή άλλων δικαιούχων σε αναγωγή.

Άρθρο 13

Τήρηση Αρχείου Αιτήσεων

1. Στη Γραμματεία κάθε Ειρηνοδικείου τηρείται αλφαβητικό αρχείο των προσώπων που έχουν υποβάλει την αίτηση της παραγράφου 1 του άρθρου 4, στο οποίο εγγράφονται τα ονόματα των αιτούντων, η πορεία των αιτήσεων τους και οι αποφάσεις που εκδίδονται. Στο Ειρηνοδικείο Αθηνών τηρείται Γενικό Αρχείο, στο οποίο καταχωρίζονται τα πιο πάνω στοιχεία για ολόκληρη τη χώρα. Από το αρχείο διαγράφονται ένα έτος μετά την υποβολή των αιτήσεων όλα τα στοιχεία που τηρούνται για αυτές, εφόσον οι αιτήσεις απορριφθούν αμετάκλητα, ανακληθούν ή καταλήξουν σε συμβιβασμό σύμφωνα με τα άρθρα 5 και 7 του παρόντος. Πρόσβαση σε πληροφορίες του αρχείου μπορεί να έχει κάθε ενδιαφερόμενος. Μετά την πάροδο πενταετίας από την επέλευση των αποτελεσμάτων της παραγράφου 1 του άρθρου 11 πρόσβαση σε στοιχεία του οφειλέτη στο αρχείο επιτρέπεται μόνο για τον έλεγχο της συνδρομής της προϋπόθεσης της παραγράφου 3 του άρθρου 1. Με απόφαση του Υπουργού Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων καθορίζεται κάθε λεπτομέρεια σχετικά με την τήρηση των αρχείων και την πρόσβαση σε αυτά.

2. Πριν από τη συζήτηση αίτησης οφειλέτη που υποβάλλεται σύμφωνα με την παράγραφο 1 του άρθρου 4 του παρόντος το Ειρηνοδικείο ελέγχει αυτεπαγγέλτως στο παραπάνω αρχείο αν εκκρεμεί αίτηση για τον οφειλέτη αυτόν και αν έχει εκδοθεί απόφαση για ρύθμιση με απαλλαγή από τις οφειλές του.

Άρθρο 14

Ένδικα μέσα

Οι αποφάσεις του δικαστηρίου υπόκεινται σε έφεση και σε αναίρεση σύμφωνα με το άρθρο 560 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας.

Άρθρο 15

Αναλογική εφαρμογή διατάξεων

Για τη ρύθμιση και απαλλαγή χρεών φυσικών προσώπων εφαρμόζονται, όπου επιβάλλεται, με την επιφύλαξη ειδικότερων διατάξεων του παρόντος, οι διατάξεις του Πτωχευτικού Κώδικα.

Άρθρο 16

Χρόνος τήρησης και χρήσης δεδομένων

Ο χρόνος τήρησης από τα πιστωτικά ιδρύματα ή τρίτους χάριν αυτών δεδομένων οικονομικής συμπεριφοράς, που αναφέρονται στη διαδικασία του παρόντος νόμου, δεν μπορεί να υπερβαίνει το χρονικό διάστημα των τριών ετών από την επέλευση της απαλλαγής από τα χρέη σύμφωνα με το πρώτο εδάφιο της παραγράφου 1 του άρθρου 11.

Άρθρο 17

Διαγραφή απαιτήσεων

Για απαιτήσεις πιστωτικών ιδρυμάτων που διαγράφονται με τον παρόντα νόμο εφαρμόζεται η παράγραφος 10 του άρθρου 30 του ν. 2789/2000 (ΦΕΚ 21 Α). Τα διαγραφόμενα εκπίπτουν από τα ακαθάριστα έσοδα της χρήσης εντός της οποίας ενεργείται η διαγραφή προκειμένου για τον προσδιορισμό των φορολογητέων κερδών. Η ωφέλεια που αποκτάται από τη διαγραφή τόκων δεν θεωρείται εισόδημα υποκείμενο σε φορολογία.

Άρθρο 18

Αύξηση θέσεων Ειρηνοδικών

Ο αριθμός των οργανικών θέσεων των Ειρηνοδικών αυξάνεται κατά ογδόντα και ορίζεται συνολικά σε επτακόσιες σαράντα μία.

Άρθρο 19

Μεταβατικές διατάξεις

1. Από τη δημοσίευση του παρόντος νόμου και μέχρι την 31η Δεκεμβρίου 2013 απαγορεύεται ο πλειστηριασμός του ακινήτου της παραγράφου 2 του άρθρου 9. Η διάταξη εφαρμόζεται για κάθε φυσικό πρόσωπο ανεξαρτήτως αν στερείται πτωχευτικής ικανότητας.

2. Αιτήσεις που προβλέπονται στο άρθρο 4 υποβάλλονται μετά την πάροδο πέντε μηνών από τη δημοσίευση του νόμου αυτού στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Άρθρο 20

1. Με προεδρικό διάταγμα, που εκδίδεται με πρόταση των Υπουργών Εσωτερικών, Αποκέντρωσης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης, Οικονομίας, Ανταγωνιστικότητας και Ναυτιλίας και Οικονομικών καθορίζονται:

α) η οργάνωση και ειδικότερα η διάρθρωση των υπηρεσιών της Ειδικής Υπηρεσίας με τίτλο «Επιχειρησιακή Μονάδα Ανάπτυξης», που ιδρύθηκε με το π.δ. 28/2010, σε οργανικές μονάδες (Διευθύνσεις, Τμήματα, αυτοτελή Γραφεία),

β) ο τίτλος, η έδρα και η αρμοδιότητα των πιο πάνω οργανικών μονάδων,

γ) οι κλάδοι του τακτικού προσωπικού κατά κατηγορίες, καθώς και ο αριθμός των οργανικών θέσεων κάθε κλάδου,

δ) ο κλάδος και βαθμός του προϊσταμένου των οργανικών μονάδων που αναφέρονται στην περίπτωση α`.

Συνιστώνται επίσης θέσεις τακτικού προσωπικού και υπαλλήλων που μπορεί να προσληφθούν με σύμβαση και κατανέμονται οι θέσεις αυτές κατά ειδικότητα.

2. Κατά την πρώτη εφαρμογή του παρόντος οι θέσεις του προσωπικού θα καλυφθούν με μεταθέσεις, αποσπάσεις ή μετατάξεις υπαλλήλων από άλλες υπηρεσίες του ίδιου ή άλλων Υπουργείων ή νομικών προσώπων δημόσιου δικαίου. Τις ίδιες θέσεις έχουν δικαίωμα να επιλέξουν, κατά παρέκκλιση των διατάξεων για την αρχική επιλογή υπηρεσίας τοποθέτησης, οι εκπαιδευόμενοι στην Εθνική Σχολή Δημόσιας Διοίκησης και την Εθνική Σχολή Τοπικής Αυτοδιοίκησης κατά την έναρξη ισχύος του παρόντος.

3. Οι μετατάξεις διενεργούνται, κατά παρέκκλιση των κειμένων διατάξεων, ύστερα από πρόσκληση ενδιαφέροντος του Υπουργείου Οικονομίας, Ανταγωνιστικότητας και Ναυτιλίας και με την εξής διαδικασία:

α) Οι ενδιαφερόμενοι υποβάλλουν αίτηση στη Διεύθυνση Διοίκησης του Υπουργείου Οικονομίας, Ανταγωνιστικότητας και Ναυτιλίας συνοδευόμενη από αναλυτικό βιογραφικό σημείωμα και βεβαίωση υπηρεσιακών μεταβολών. Η Διεύθυνση αυτή συγκεντρώνει τις αιτήσεις των ενδιαφερομένων με τα πιο πάνω δικαιολογητικά και καταρτίζει κατάλογο με βάση τα τυπικά προσόντα τους.

β) Οι υποψήφιοι προς μετάταξη αξιολογούνται από Επιτροπή, η οποία συγκροτείται με απόφαση του Υπουργού Οικονομίας, Ανταγωνιστικότητας και Ναυτιλίας και αποτελείται από:

- αα) έναν υπάλληλο του Υπουργείου Οικονομίας, Ανταγωνιστικότητας και Ναυτιλίας, ως Πρόεδρο, με δεκαετή τουλάχιστον υπηρεσία και πιστοποιημένη γνώση διοικητικής επιστήμης, κατά προτίμηση απόφοιτο της Εθνικής Σχολής Δημόσιας Διοίκησης,
- ββ) ένα μέλος του διδακτικού - ερευνητικού προσωπικού του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης ή του Πανεπιστημίου Μακεδονίας στα αντικείμενα της διοικητικής επιστήμης ή της διοίκησης επιχειρήσεων και
- γγ) έναν επιστημονικό συνεργάτη του Εθνικού Κέντρου Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης προτεινόμενο από τη Διοίκηση του ΕΚΔΔΑ.
- γ) Οι ενδιαφερόμενοι καλούνται σε προφορική εξέταση ενώπιον της επιτροπής αξιολόγησης. Η εξέταση αποσκοπεί στη διακρίβωση της καταλληλότητας, πνευματικής συγκρότησης και υπηρεσιακής επάρκειας των υποψηφίων για την πλήρωση των θέσεων στις οποίες πρόκειται να μεταταγούν
- δ) Η επιτροπή μετά την εξέταση των υποψηφίων καταρτίζει πίνακα στον οποίο κατατάσσονται κατά αξιολογική σειρά όσοι επιλέγονται για μετάταξη.
- ε) Οι μετατάξεις διενεργούνται με κοινή απόφαση των αρμόδιων Υπουργών.
- στ) Για τη διαδικασία ενώπιον της επιτροπής τηρούνται πρακτικά, τα οποία είναι στη διάθεση των ενδιαφερομένων.
- ζ) Με απόφαση του Υπουργού Οικονομίας, Ανταγωνιστικότητας και Ναυτιλίας καθορίζεται η διαδικασία ενώπιον της επιτροπής και ρυθμίζεται κάθε αναγκαίο για τη λειτουργία της θέμα.

Άρθρο 21

Το άρθρο 5 του ν. 1279/1982 (ΦΕΚ 108 Α), όπως αντικαταστάθηκε από το άρθρο 9 του ν. 3190/2003 (ΦΕΚ 249 Α), αντικαθίσταται ως εξής:

«Άρθρο 5

1. Η διάρκεια των μισθώσεων που προβλέπονται από το άρθρο 4 και των ανανεούμενων μισθώσεων του άρθρου 3 δεν επιτρέπεται να υπερβαίνει τα έξι (6) έτη. Η διάρκεια των μισθώσεων αυτών παρατείνεται έως τέσσερα (4) επιπλέον έτη σε επιχειρήσεις που διαθέτουν σύστημα διασφάλισης ποιότητας υπό τις εξής προϋποθέσεις:

α) οι επιχειρήσεις εντός δεκαοκτώ (18) μηνών από την έναρξη της μίσθωσης να έχουν υποβάλει πρόταση χρηματοδότησης / ολοκλήρωσης επενδυτικού σχεδίου στο πλαίσιο του ΕΣΠΑ 2007-2013, του αναπτυξιακού νόμου ή οποιουδήποτε άλλου χρηματοδοτικού προγράμματος που προαπαιτεί διάρκεια μίσθωσης μεγαλύτερη των έξι (6) ετών, ή

β) να ολοκληρωθούν εντός της χρονικής διάρκειας των έξι (6) ετών συγχωνεύσεις επιχειρήσεων εντός των κεντρικών αγορών.

2. Σε περίπτωση μη υπαγωγής της υποβληθείσας πρότασης της επιχείρησης ή μη ολοκλήρωσης της εγκεκριμένης επένδυσης, σύμφωνα με τους όρους και τις προϋποθέσεις

του εκάστοτε προγράμματος, ή σε κάθε περίπτωση μη τήρησης των προϋποθέσεων της παραγράφου 1, η διάρκεια της μίσθωσης δεν δύναται να υπερβαίνει τα έξι (6) έτη.

3. Ο Διευθύνων Σύμβουλος των Οργανισμών Κεντρικής Αγοράς Αθηνών Α.Ε. και Κεντρικής Αγοράς Θεσσαλονίκης Α.Ε., ύστερα από απόφαση του Δ.Σ., μπορεί να ανανεώνει τις μισθώσεις της παραγράφου 1 μέχρι έξι (6) έτη κάθε φορά από τη λήξη τους, σύμφωνα με τους όρους και τις προϋποθέσεις που καθορίζονται από το Δ.Σ. του Οργανισμού».

Άρθρο 22

Έναρξη ισχύος του νόμου

Η ισχύς των διατάξεων του παρόντος νόμου αρχίζει από την 1η Σεπτεμβρίου 2010, εκτός από τα άρθρα 20 και 21 η ισχύς των οποίων αρχίζει από τη δημοσίευση τους στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

ΑΛΦΑΒΗΤΙΚΟ ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ

(οι αριθμοί παραπέμπουν σε σελίδες)

Αδικοπραξία 57 επ

Αδυναμία πληρωμής

- γενικότητα 46 επ
- μονιμότητα 44 επ
- χωρίς δόλο 49 επ

Αίτηση

- αλλοδαποί 39
- ανάκληση 60 επ
- απόρριψη 46, 51
- διαδικασία 32 επ
- επίδοση 36, 65
- κατάθεση 33, 36 επ, 44
- νομιμοποίηση 39
- ρύθμισης οφειλών 39, 56
- συζήτηση 33, 36
- τροποποίησης 73

Αναστολή μέτρων αναγκαστικής εκτέλεσης 38

Απαλλαγή οφειλέτη 24, 26 επ, 28 επ, 49

- εγγυητή-συνοφειλετη 62 επ
- εφάπαξ 60 επ
- σε περίπτωση μηδενικών καταβολών 74 επ

Απόφαση 31, 60 επ, 68, 71 επ, 97

Ασυμβίβαστα 41

Αφερεγγυότητα 26, 27

Διακανονισμός χρέους 33 επ, 36, 68 επ, 103

Δικαστική ρύθμιση 68 επ

- εξαίρεση κατοικίας 85 επ
- μηνιαίες καταβολές 68 επ
- ρευστοποίηση περιουσίας 81 επ

Δικαστικός συμβιβασμός (βλ. Συμβιβασμός)

Δόλια αδυναμία πληρωμών 49 επ

Εγγυητής 61 επ

- ευθύνη 62 επ
- υπαγωγή στο Ν. 3869/2010 64 επ

Ειρηνοδικείο 32

Εισοδήματα συζύγου 70 επ

ΕΚΤ 25 επ

Εμπορική ιδιότητα 40 επ

- παύση 43 επ

Έφεση 74, 83

Ηθικός κίνδυνος 39

Καθήκον ειλικρινούς δηλώσεως 31

Καλή πίστη 96

Καταναλωτής 23, 40

Καταχρηστική άσκηση δικαιώματος 82

Κύρια κατοικία

- αίτημα εξαίρεσης 85 επ

- ποσοστό αποπληρωμής 87 επ

Ληξιπρόθεσμο (βλ. Οφειλές ληξιπρόθεσμες)

Μηδενικές καταβολές

- επί εξαίρεσης κατοικίας 90 επ

- επί μηνιαίων καταβολών 74 επ

- επί ρευστοποίησης περιουσίας 90 επ

- νομολογιακά παραδείγματα

- επί εξαίρεσης κατοικίας 91 επ

- επί μηνιαίων καταβολών 76 επ

- επί ρευστοποίησης περιουσίας 83 επ

Μικροέμπορος 42 επ

Νομικά πρόσωπα 40

Νόμος 3869/2010

- αρχές 29 επ

- διαδικασία νομοθετική 25 επ

- εξελίξεις

- νομολογιακές 98 επ

- τρέχουσες 99 επ

- επιρροές

- ΗΠΑ 28 επ

- Γερμανία 29 επ

- εφαρμογή 94 επ

- λόγοι εισαγωγής 22 επ

- μορφή Σεισάχθειας 95 επ

- προτάσεις βελτίωσης 102 επ

- στάδια 31 επ

- στόχοι 22 επ

- τροποποιήσεις 35 επ

- χαρακτηριστικά 26 επ

Ομόρρυθμος εταίρος 42 επ

Οφειλές

- εξαιρούμενες 55 επ

- αδικοπραξία με δόλο 57 επ

- Δημοσίου και δημοσίων φορέων 58 επ

- τελευταίου έτους 55, 56 επ

- ληξιπρόθεσμες 47 επ

Παρέμβαση 69

Πιστωτικά ιδρύματα 26, 50, 52, 54 επ

Προσωρινή διαταγή 33, 36, 38

Πτωχευτική ικανότητα 40 επ

Ρύθμιση οφειλών 14, 24, 26, 48, 62, 95 επ

Σεισάχθεια 19 επ, 95 επ

Σόλων 14 επ

- ανάθεση της εξουσίας 16 επ

- νομοθετικό έργο 17 επ

Συλλογική διαδικασία 44, 49, 58

Συμβιβασμός

- δικαστικός 31, 33, 36, 60, 95

- προδικαστικός (πρώην εξωδικαστικός) 31, 32 επ, 37 επ, 60, 95

Συνοφειλέτης 61 επ

Σχέδιο διευθέτησεως οφειλών 33, 38, 68

Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων 59 επ

Τράπεζα 100 επ (βλ. Πιστωτικά ιδρύματα)

Υπερχρέωση 22 επ

Φυσικά πρόσωπα 39 επ

Χρέη

- αστικά-εμπορικά 41, 47

- εξαιρούμενα από τη ρύθμιση 55 επ (βλ. Οφειλές εξαιρούμενες)